SERIA III — ANUL IV No. 111

3 Lei Exemplarul în țară
6 Lei Ex. în străinătate

Duminică 7 Ianuarie 1923

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT în 1893

S'a născut un om mare

de N. BATZARIA

Strânse în jurul porții dela casa bogatei, dar primitoarei Despora, femeile îi dedeau înainte cu vorba, cu toate că noaptea se lăsase rece și întunecoasă. Erau acolo vre-o zece femei venite din Nazaretul Galileei și cam tot atâtea din Betleem și din satele dimprejur. Galileencile povesteau cu entusiazmul unor ființe naive, neumblate prin lume, necunoscătoare de răutate și fățărnicia omenească. Din când în când un zâmbet fluturà pe buzele femeilor din Betleem. Ele erau mai rafinate, mai frecate cu lumea și cu viața. Se duceau doar așa de des în cetatea cetăților, în Ierusalimul cel vechiu și sfânt. Văzuseră acolo atotputernicia romană desfășurându-se sfidătoare, zgomotoasă pe uliți și în palate. Văzuseră neînfricoșatele legiuni romane cari se uitau cu semeție și dispreț la asuprita, subjugata și batjocorita populație băștinașă. Văzuseră luxul guvernatorilor și al proconsulilor, înaintea cărora norodul tremurà scrâșnind neputincios din dinți și încleștând pumnii.

Și multe mai văzuseră la Ierusalim femeile din Betleem. Vorbeau cu smerenie de mărețul templu al lui Solomon și se apropiau de el cu tot duhul evlaviei și al cucerniciei.

Dar, treptat-treptat scădeà, slăbeà credința în ele. Duhul îndoielei se strecură, se furișà printr'însa, clătinând-o, înmuind-o. Faptele Saduceilor nu se potriveau cu spusele lor, iar în necruțătoarea severitate a Fariseilor erà multă fățărnicie. Și abià își puteau stăpâni mânia de care erau cuprinse, când vedeau că templul, casa cea sfântă a Domnului erà prefăcută într'un bazar în care negutători, puțin cucernici și mai puțin scrupuloși, vindeau mărfuri de tot felul.

De aceea, femeile din Betleem râdeau de entusiazmul naiv al femeilor din Galileea, care nu mai știau cum să-și exprime admirația pentru tot ce văzuseră la Ierusalim, unde se duseseră cu o zi înainte.

Galileencile nu văzuseră nici asuprirea Romanilor, nici purtarea sfidătoare a legionarilor romani, nici decăderea poporului și nici pângărirea marelui templu de către lumea poftitoare de câștig a negutătorilor.

Templul, templul lui Solomon, sfânta, de trei ori sfânta casă a lui Iehova, de care nu te poți apropia decât cuprins de fiori și teamă. Pentru ca să se împărtășească de fericirea de a vedeà acest templu și de a se închinà într'însul, uitară ele oboseala lungului și anevoiosului drum din Nazaret până la Betleem, unde fuseseră chemate pentru numărătoarea împărătească.

S'au dus la Ierusalim, în cel mai pios pelerinagiu, ca să vadă templul și n'au văzut altceva decât templul. Și totul li s'a părut măreț, sublim, sfânt.

„O, Ierusalime, Ierusalime!" exclamau ele cuprinse de extaz.

Iar Betleemencile râdeau în sinea lor. Râdeau și de entusiazmul celor din Galileea, — entusiazm pe care nu-l împărtășeau — și mai râdeau de accentul și de felul de a vorbi al acestor musafire de câteva zile.

„Dar nu e frumos Nazaretul vostru ..." ... frumoasa betleemiană Rașela, cea cunoscută prin cochetăria ei și prin oarecari aventuri galante.

— Da, e frumos Nazaretul nostru, răspunse aceia care până atunci povestise cu gesturi mari și în cuvinte de admirație impresiile sale despre templul lui Solomon. La noi, continuă ea, oamenii n'au multă învățătură, dar sunt drepți și curați la inimă. La noi soarele e mai plăcut și aerul mai răcoritor. Și ce frumoasă e vederea din vârful munților dela Nazaret! La poale se întinde ca o oglindă nesfârșită și curată Marea Tiberiadei și par ca niște perle mulțimea de cetăți din jurul ei. La noi la Nazaret..., dar un zgomot de pași ce se auzeau apropiindu-se o făcù să-și întrerupă povestea. Femeile se retraseră cu toatele în curtea casei și încuiară poarta îndărătul lor. Și o patrulă de soldați romani trecù prin fața porții.

„S'au speriat ovreicile și au fugit", zise unul din ei.

Patrula se depărtă, pieri și cel din urmă ecou al pașilor ce călcau greoiu și apăsat pe pietrele Betleemului.

Poarta dela casa Desporei se deschise din nou și grupul de femei eși iarăși pe stradă.

„Uf, Romanii!" exclamă frumoasa și cocheta Rahela. „Când o să ne scăpăm de blestemații ăștia!"

— Când se va împlini vremea și va veni Messia al nostru, îi lămuri o femee mai înaintată în vârstă.

Intre acestea se auzi zgomot și se observă o mișcare într'un grajd care erà în partea cealaltă a drumului.

„Cine stă oare în grajdul acela?" întrebă o betleemiancă pe femeile venite din Galileia.

— E Iosif tâmplarul și cu Maria, îi răspunse una din grupul celor din Nazaret. Bieții oameni! adăogă ea. Sunt săraci, dar sunt cunoscuți și iubiți în tot Nazaretul pentru purtarea lor cea bună și pentru omenia lor. Am făcut împreună drum dela Nazaret și până aicea. Maria sufereà rău de tot și abià mai puteà ține pe catâr. E în luna a noua, spuse ea mai ... și se așteaptă ca dela o zi la alta...

Dar în grajd mișcarea deveni mai mare și atrase băgarea de seamă a tuturor femeilor ce stăteau de vorbă în noaptea aceia rece și întunecoasă dela sfârșitul lui Decembrie.

Lumina slabă a unei lămpi de pământ proiectà ... măreà umbrele cari se agitau, umblau de colo până colo.

La un moment dat se auziră chiar oftaturi și ... nset de durere.

Și tăcură, amuțiră femeile din Betleem și cele ... Galileea. Una din semenele lor treceà prin clipele cele mai ... semnate și mai dureroase din viață. Mila și compătimirea ... strecură în sufletul lor și se rugau cu toate în gând să-i fie ... tate durerile aceleia care urmà să devie mamă.

Stăteau toate cu ochii holbați spre grajd ... de peste drum. Și trăgeau cu urechia la orice glas, la cel ... mic zgomot ce veneà de acolo.

Și erà aproape miezul nopții, când din ... ajd se auzi un țipăt înăbușit de durere, pentru ca în clipa ... mătoare să răsune țipătul sau mai bine zis salutul ce-l ad... lumei noul venit.

Și un sentiment de ușurare se zu... pe fețele femeilor cari, tăcute, înmărmurite, stăteau în ... porții dela casa bogatei, dar primitoarei Despora.

Insă, tocmai când se pregăteau ... ducă fiecare din ele la locuința ei, fură reținute locului ... va neobișnuit, de ceva care le făcu să fie cuprinse de m... și de teamă.

Intâiu, cerul, care până atun... à negru și acoperit de nouri groși, se însenină dintr'o... i se arătă în toată strălucirea lui. Se însenină, fără ca ... le cel mai mic vânt, ci așa ca și când o mână nevăzută s... at dintr'odată în lături marea, întinsa perdea a nourilo... peste pământul rece și mohorît se lăsă o căldură bin... oare, o căldură de primăvară.

...Dar ce sunt aceste gl... cari nu au nimica omenesc în-tr'însele și de unde vin? ..., grăi o galileiancă. Și de data aceasta nici una din fe... din Betleem nu râse de naivitatea ei.

„Par'că vin de sus di... aceasta pe cerul de Betleem?" în-

„A mai fost o ste...

trebă din nou galileianca cu ochii fixați spre cer. Și se uitară cu toatele și nu se puteau dumeri cum de se face că se ivi o astfel de stea mai mare, mai luminoasă decât celelalte stele. Nici una nu-și aduceà aminte să o mai fi văzut vreodată.

„Să știți, zise iar galileianca, să știți că această stea este semnul că s'a întâmplat în noaptea aceasta cevà mare, cevà neobișnuit la Betleem". Și nici o femee din Betleem nu râse de vorbele ei.

Grupul de femei își uitase acum de somn și nu mai luà în seamă că noaptea trecuse de jumătate. Se uitau la steaua cea nouă, se uitau la cerul de o măreție și splendoare cum nu văzuseră până în noaptea aceia.

„Unde este? Unde s'a născut acela căruia trebue să ne închinăm și să-i ducem darul nostru?"

Femeile își întoarseră capul la auzul acestor cuvinte și deslușiră în fața lor mai mulți păstori.

„Am auzit glasuri cerești", le lămuriră aceștia, „iar aceste glasuri ne porunceà să ne ducem și să ne închinăm celui ce a venit acum pe lume, ca să mântuiască lumea de păcatele ei".

— Iată-l, colo în grajdul de peste drum, le răspunse galileianca cea entusiastă. E fiul Mariei din Nazaret. Lui se cuvine să vă închinați.

Și se luă și ea după grupul de păstori. Nici una din femeile din Betleem nu râse de purtarea și de cuvintele ei.

Iși înălțară din nou privirile la cer spre steaua cea nouă și luminoasă. Insă ce le fu dat să vadă? Steaua care călătoreà încet pe bolta cerească venind din spre Soare-Răsare, se oprì drept de-asupra grajdului în care născuse Maria lui Iosif și nu se mai mișcă, ci luminà întregul grajd mai viu și mai puternic decât soarele zilei.

„E o minune, o mare și nespusă minune!", exclamară ele și par'că împinse de o putere nevăzută, îngenunchiară cu toate în țărână și se întoarseră cu fața spre grajdul de peste drum.

După ce își veniră în fire și se sculară din nou, Rahela din Betleem zise, cuprinsă de sentimente de o cucernicie ce-i erà necunoscută până atunci:

„Să știți că în noaptea aceasta și în grajdul de peste drum s'a născut un om mare".

„S'a născut **Messia**!" strigă extaziată una din grupul galileencilor. Și nici un zâmbet de ironie nu mai alunecă pe buzele femeilor din Betleem.

N. BATZARIA

O, ce veste minunată!

Colindă din Ardeal

O, ce veste minunată
...
Cerul strălucia,
Ingerul venia,
Pe rază curată!

Că la Vitlaim Maria
Și-a sfârșit călătoria,
Intr'un strâmt lăcaș,
Lâng'acel oraș
S'a născut Mesia!

Bucurați-vă cu toții,
Că s'a stins puterea morții,
Astăzi s'a născut,
Cel fără 'nceput,
Cum va spus proorocii!

Ingerii îl lăudară
...
Dela răsărit,
Craii au venit
Și se închinară!

Și coprinși de fericire,
Pruncului au dat mărire
In genunchi s'au pus,
Aur i-au adus,
Smirnă și tămâie!

Și noi praznicul cel mare
Să-l prăznuim fiecare,
Și noi ne 'nchinăm
Și îl lăudăm,
Cu credință tare!

IZADORA CONSTANTINOVICI. — Naşterea copilului sfânt.

Mamei mele

de Emil Isac

E-un an de când ți-ai închis ochii. Ce mult a nins
De-atunci de-asupra lumei și câte străluciri s'au stins.
Din mine ruptă viață: copilul, a început cu glasul,
Și dă cuvânt durerii ce n'o înțelegea.
Copacul a crescut de-asupra casei și ramuri multe s'au făcut,
Și pe cărare: mulți au venit și mulți s'au dus.
E-un an de-atunci
De când te-ai dus în lumea care nu e lume
Și poate numai crucea de pe sân e în pământ neîncepută
De dinții vremei, care te-a sfărmat.
Și trupul tău, suc pentru flori,
Și pentru frunze și fire de iarbă.
Iar sufletu-ți, roind, în jurul soarelui
Ca un flutur uriaș.
O, mamă.
Te simt acum, când nu te am, căci nu se sfâșia
Un fir ce ne-a legat laolaltă pe firul veșniciei,
Asemeni mărgăritarelor,
Te simt în camera tăcută și încălzește amintirea ta
Pereții umezi de durerea vremei.
Și lacrămile-ți au rămas aci, mirosul lor sfânt
E ca iazma = lacrimile tale curate,
Aburesc pe buzele mele vinete.
Și zâmbetul tău a rămas în zâmbetul meu
Și-l va moșteni copilul nostru.
Doar am dat din mână 'n mână comorile
Lumei.
Și nu le vom putea înstrăina.
Te simt întreagă, căci te-am reînviat
Cu gândul — zeul clăditor, zămislitor de viață.
Te-am reînviat, să stai aplecată pe umerii mei
Și să-mi șoptești fericirea în urechi:
Mamă, tu nici n'ai murit, căci nu moare nimeni,
Numai brațele se schimbă, iubirea aceeaș
Leagă, să nu poată despărți
Sufletele, mărgăritarele de pe firul veșniciei,
Care s'a tors din soare, de degetele vremei.
O, mamă.
La noi acasă, doar vezi, e liniște și pace,
Alături la masă: bătrânii și copiii,
Aceleași cărți în scrin, acelaș clavir în ungher,
Din care noaptea cântă sonata viselor.
Afară ninge și s'apropie moș Crăciun,
Și tacâmul tău neatins: scaunul tău te-așteaptă.
Te-așteptăm să vii și tu,
Și când se vor aprinde lumânările pe brad
Nepotul să-și plângă mirata bucurie
Văzând atâtea jucării.
Munții albi, de-afară albesc noaptea,
Și orga ... sună a sărbătoare,
... de argint
Care te va duce în ajun,
Ușile de bronz se deschid toate
Să pătrunzi cu binecuvântata și luminoasa amintire,
Mamă, nemuritoare mamă,
Mama mea și a tuturor...

Și la fereastră colindele s'aprind.....
Infrigurați colindători, intrați la vin și la pâine proaspătă,
Crăciunul... Crăciunul...

Emil Isac

Crăciunul și muzica

de SC. COCORESCU

Legenda copilului născut în iesle, cu măgarul și boul alături, a păstorilor îndrumați de stea, a regilor magi aducând darurile lor, e una din cele mai frumoase povești și a inspirat artiștii din toate timpurile. Poeții au cîntat-o, nenumărați pictori — și mai cu sinceritate „Primitivii" — au interpretat-o; în fine a fost izvor de inspirație și pentru teatru — religios — și pentru muzica atât populară cât și cultă.

Cel dintâi, Sfântul Francisc (Saint-François d'Assise) a pus în scenă — dacă putem să ne exprimăm astfel — adorabila legendă. Așa numitele „Mistere" erau realizarea scenică, naivă, a popularei povești. Se jucau în biserică și interpreții 'și întrupau rolurile cu credința cu care ar fi slujit la altar.

In evul mediu aceste spectacole, presărate cu glume triviale, cu tot felul de caraghiozlâcuri, au degenerat. S'a înființat atunci sărbătoarea „nebunilor" (la fête des fous); sărbătoarea „măgarului". Și încăpățânatul dobitoc pe care 'și a făcut Isus intrarea în Ierusalim deveni actorul principal al „misterului". Cântări religioase și lumești acompaniau reprezentațiunea.

Misterele au fost interzise în biserică printr'un decret al parlamentului în 1548. Reprezentarea scenelor legendare a continuat însă pe străzi și pietele publice și azi chiar în Spania, la Sevilla, în Bretania franceză, unde naiva credință a poporului păstrează cu sfințenie vechile datine, procesiuni cântând înfățișează în tablouri vii nașterea mântuitorului.

*

Popoarele creștine au sărbătorit prin cântece aniversarea zilei minunate din timpuri destul de depărtate. Frumoasa colecție de „Noëls bretons" a lui Bourgault — Ducondray conține bucăți și din secolul al XI-lea. „Noëls provencaux", din sudul Franței, sunt și ele foarte vechi. Unul din cele mai populare, din secolul XII, „plecarea regilor magi" a fost întrebuințat cu mult efect de Bizet în partițiunea pe care autorul *Carmenei* a scris-o pentru piesa lui Alphonse Daudet *Arlesiana*.

Primele cântece „de Crăciun" publicate sunt în secolul al XII-lea, în Germania, ale lui Grimm și ale lui Hoffmann von Fallersleben.

*

La noi ‚Colindișul", care a supraviețuit Vicleimului, pe care numai bătrânii noștri l'au apucat și care era inspirat tot de legenda nașterei mântuitorului, e datină străbună. In noaptea spre moș Ajun și în dimineața Ajunului, copiii cântând merg din casă în casă să primească „colindețele". De asemeni în seara spre Crăciun pleacă pe la așezările oamenilor cântând „colinde". In ziua de ajun țircovnicii umblă cu „Crăciunul" cântând: „Nașterea ta Christoase, Dumnezeul nostru". Tot cântând umblă copiii și cu „Steaua".

Steaua e făcută dintr'o văcălie ca cea de ciur, iar pe văcălie sunt înfipte niște cornuri (8 sau 12), făcute din blanițe de lemn. Pe văcălia cea rotundă e zugrăvită Nașterea Mântuitorului, pe turn (cornul cel mare) care e în sus, sunt desemnați Adam și Eva, mâncând din pomul oprit; iar pe celelalte corpuri, îngeri și stele, soarele și luna. Steaua are și un clopoțel. Stelarii se aleg așa cum scrie în „Cartea de stea", care-i foarte răspândită în popor. Cântecele, cum și întrebările ce'și pun ei la sfârșit, sunt luate tot din Cartea de stea (Sărbătorile Poporului de C. Rădulescu-Codin și D. Mihalache).

Muzicanții anonimi ai poporului nostru au găsit, pentru a cânta colindele, accente d'o originalitate, d'un farmec, d'o sinceră spontaneitate încântătoare. Duceți-vă la unul din concertele Societății „Carmen" când se vor interpreta colinde, și veți auzi giuvaere de spontană inspirație atât ca vers cât și ca muzică, pe care maestrul Kiriac le-a armonizat cu rară ingeniozitate și care se pot pune alături cu cele mai frumoase cântece de Crăciun din țările apusane.

*

Crăciunul n'a inspirat muzica cultă de cât destul de târziu. Prima mare compoziție mai de seamă cântând nașterea lui Isus a fost „Weinachtsoratorium" de J. S. Bach, una din lucrările cele mai celebre ale maestrului. E o operă d'o polifonie măiastră și d'o mare bogăție melodică, compusă din șase cantate: trei cantate pentru cele trei zile de Crăciun, una pentru Anul nou, una pentru Duminica următoare și una pentru Bobotează. Fiecare cantată a fost executată de ziua ei în timpul sărbătorilor Crăciunului din 1734. Multă vreme, apoi, s'a crezut că manuscrisul fusese definitiv pierdut. A fost regăsit la începutul secolului trecut și în 1844 s'a executat din nou primele două cantate la Breslau. Și acum, nu e an în care să nu se cânte în Germania nemuritoarea capod'operă.

*

Și romanticul Berlioz a scris un Oratorio de Crăciun: *L'enfance du Christ*. A fost, cât a trăit, cel mai criticat dintre compozitori. Admirabilul său dar de a orchestra era batjocorit de toți contimporanii lui. Toți novatorii n'au pățit la fel? Am pe masă o caricatură de pe acel timp. Reprezintă un ofițer care se apropie de un tun, tocmai când era să tragă. Soldatul îi spune să se dea la o parte că poate să asurzească. Ofițerul răspunde: „Nu face nimic, trage; sunt obișnuit; am fost aseară la concertul dirijat de d. Berlioz".

Berlioz hotără într'o zi să joace o farsă criticilor care se dedeau la el de câte ori se executa în public o nouă operă a sa. La unul din concerte, a dirijat execuțiunea unui fragment din Oratoriul său le Crăciun, încă inedit, anunțând pe programă că e opera, descoperită de el într'o veche arhivă, a unui oarecare Pierre Ducré, maestru de capelă al regelui în 1679. Succesul a fost mare, publicul, încântat, a aplaudat din răsputeri și criticii exclamau: „iată în fine muzică simplă, muzică inspirată, cum n'ar fi în stare să scrie acel care a dirijat-o! „ A doua zi, Berlioz s'a răzbunat înștiințând că bucata e de el. *L'enfance du Christ* a rămas una din lucrările sale cele mai admirate și partea a 2-a mai cu seamă: *Le repos de la Sainte famille*, e d'o fermecătoare poezie.

S'au scris dela Bach încoa multe oratorii de Crăciun și nu e locul aci să le pomenim pe toate. Menționăm, printre cele mai reușite, acel al lui Saint-Saëns, cam rece, dar de o factură impunătoare; *Christus* de Liszt, *Il Natale* de abatele Perosi, etc.

Melodii „de Crăciun" s'au compus nenumărate. Cine nu cunoaște „Noël" de Ad. Adam, autorul lui *De aș fi rege*, cântec popular poate tocmai pentru că e d'o formă melodică banală și drăgălașul „Noël" de Augusta Holmès, această irlandeză, considerată însă drept compozitoare franceză, deoarece și-a petrecut toată viața la Paris, unde a publicat multe melodii delicat inspirate și a dat și la Opera-Mare opera *La Montagne noire*?

SC. COCORESCU

Dumnezeul-om

In deosebire de toate religiile care au fost şi sunt pe lume, în lumea albilor, creştinismul singur sărbătoreşte, pe lângă zile şi date mari din istoria lui, pe lângă idei şi credinţe, un om, un nume, pe Isus din Nazaret. Iar sărbătoritul cel de 1900 de ani n'a fost nici un Cesar, nici un războinic, nici un plutocrat, nici un filosof obişnuit, n'a fost nimic care să ne amintească de glorie, de artă, de forţă, de avere, de rang, ci fiul celui mai umil meseriaş dintr'un infim târguşor al unei provincii pierdute în mijlocul pustietăţilor Asiei, o fiinţă blândă, modestă şi obscură care a sfârşit în modul cel mai mizerabil pe crucea infamantă a puternicilor zilei.

Şi atât el, cât şi crucea lui cea de tortură şi de moarte, au sfârşit prin a se ridica mai presus de toţi şi de toate, să plutească de-asupra oamenilor şi a veacurilor, şi lor să li se închine până şi scoborâtorii acelor puternici ai zilei, ucigătorii de altă dată.

N'a fost dat nici unui Dumnezeu din ceruri, numească-se el Iehova, Jupiter sau ori cum altfel, să atingă slava lui Isus nici să plece în faţă-le minţile tuturor şi să înduioşeze inimile cât acest Dumnezeu-om, născut din femee, printre oameni, în ieslele dobitoacelor, trăit printre semenii lui şi răstignit de-ai lui. Şi nici una din religiile aşa zise zămislite din voinţa creatorilor universului şi de stăpânitorii lui fără de margini n'a avut darul să-şi întindă puterile şi binefacerile asupra unui număr atât de mare de muritori cât această religie dulce, blândă, bună şi simplă, pe care a întemeiat-o un dulce, un blând, un bun şi un simplu.

Căci e indiferent dacă îl socotim pe Isus ca pe un Dumnezeu, ca pe fiul Părintelui din ceruri sau numai ca pe o fiinţă divină inspirată de el, deoarece şi într'un fel, şi în altul, se vădeşte că ceeace a avut întâetate, ceeace a convins, atras, subjugat a fost partea cea omenească din divinitate; că până când Dumnezeu nu s'a scoborît la nivelul şi la suferinţele omenirei sau până ce nu i-a îngăduit aceşteia să se înalţe până la dânsul cu toate durerile şi aspiraţiile ei, credinţa religioasă n'a putut căpăta pe pământ tăria, adâncimea şi universalitatea pe care i le-a dat Creştinismul.

Ideia religioasă ar fi rămas stearpă şi neputincioasă dacă, la un moment dat, la momentul cel mai oportun al desvoltării ei, nu s'ar fi confundat cu omenirea însăşi, dacă ea nu făcea din Dumnezeu un Părinte, un Tată, din oameni fiii lui deci fraţi între dânşii, dacă Dumnezeu nu năştea, şi nu se întrupa şi nu pătimea, în totul, ca om între oameni.

Aceasta e marea originalitate a lui Iisus din Nazaret, aceasta e sublimitatea concepţiei lui, pentru care şi-a întrebuinţat toţi ani învăţăturii lui şi, în cele din urmă, a consfinţit-o cu sângele lui, mai mult decât cu sângele, cu mândria lui lăsându-se să fie calomniat, lovit şi batjocorit fără a se opune şi nici măcar protesta.

Până la dânsul omenirea n'a cunoscut direct pe Dumnezeu şi nici Dumnezeu pe oameni. E caracteristică, în această privinţă, bucata următoare din faimoasele plângeri ale lui Iov, în momentele cele mai grele ale chinurilor lui pe gunoiul pe care zăcea:

„Mie-i desgust de viaţă;
„Curs liber voi da plângerei mele;
„Voi vorbi în amărăciunea sufletului meu.
„Voi spune lui Dumnezeu: nu mă condamna;
„Fă-mă să ştiu pentru ce te certi cu mine!
„Oare-ţi place să apeşi,
„Să dispreţueşti făptura mâinilor tale,
„Să străluceşti în sfaturile celor răi!
„Ai tu ochi de carne?
„Sau vezi tu cum vede omul?
„Sunt zilele tale ca ale noastre?
„Şi anii tăi ca zilele omului?"

Şi iată-l dar pe Dumnezeu luând ochi, urechi, carne şi zile ca ale omului, făcându-se om, vieţuind printre locuitorii pământului, amestecându-se în toate suferinţele lor de tot momentul, ascultându-le păsul, cercetându-le sufletul, dând sfaturi, pilde şi nădejdi în juru-i ca un simplu muritor.

Şi au crezut într'însul şi s'au mântuit. Cel puţin aşa şi-au închipuit, şi când închipuirea e puternică, ea ţine adesea loc de realitate, ba câte odată o întrece.

Izvorând din Vechiul Testament, care este codul Egalităţii şi obârşia cea adevărată a democraţiei, Noul Testament a adus cu sine ideia sublimă de fraternitate, căci prin mijlocirea şi prin cuvântul lui Isus oamenii s'au văzut ridicaţi de-odată la rangul de fiinţe divine şi nemuritoare. Rob, împărat, bogat, sărac, inteligent, simplu, sănătos, bolnav, toate categoriile s'au desfiinţat şi cu toţii au fost declaraţi de fraţi ai aceluiaşi Părinte din ceruri, de-o potrivă de iubiţi de el şi răsplătiţi nu după ranguri, averi şi putere, ci după faptele lor bune sau rele.

Este cea mai adâncă răsturnare de lucruri, cea mai mare revoluţie pe care a cunoscu-to omenirea până atunci şi chiar ed atunci încoace. Intre lumea veche şi cea nouă Isus a săpat o prăpastie fără fund, mai întâi; şi mai pe urmă a încercat să înalţe din fundul ei muntele cel mai înalt şi cel mai strălucit. Astfel se explică lungile, neobositele şi groaznicele persecuţii la care a fost supus creştinismul în primele lui veacuri. El a fost „subversiv" la culme al ordinei stabilite.

Dovada o avem mai ales în aceea că persecutorii cei conştienţi şi statornici n'au fost atât bestii şi monştri ca Neron, Conod, Caligula, Domiţian şi alţii, ci în specail împăraţii cei glorioşi şi înţelepţi ca Traian şi Marc Aureliu cari, cu calm, în mod conştient, cu neturburată conştiinţă şi fără un pic de milă au urmărit pe creştini. Impăraţii aceştia ştiau ce este imperiul roman, îl iubeau, îl venerau, şi de-aceea ei au şi înţeles primejdia combătându-o cu grozavă străşnicie.

Dar când o idee este în sensul evoluţiei şi e folositoare în cele din urmă omenirei, nimic n'o poate înfrânge sau măcar abate. Ea devine atunci fatalitatea însăşi care se impune cu forţa legilor naturale. Acesta a fost cazul creştinismului şi de aceea torturatul şi ucisul de pe cruce este adorat pretutindeni în rasa noastră albă, ca un Dumnezeu, an cu an şi chiar zi cu zi, de către credincioşii care-i urmează biserica.

Iar asupra numelui lui şi a gloriei lui nu încape discuţie, contestaţie, şicană. Credincioşi ca şi necredincioşi, toţi cei ce simt într'înşii un suflet, o inimă, un ideal, de-o potrivă îl slăvesc, cu singura deasebire că unii i se închină şi alţii îl admiră, neputând însă spune care din cele două omagii e mai sincer şi mai puternic.

Căci pentru cei ce cred în el numai ca în Omul Dumnezeu, sau numai ca într'o fiinţă divină, sau ca într'un geniu fără de pereche al sentimentului şi al ideei de înfrăţire, rămâne încă aceea că învăţăturile lui Isus au avut darul să înalţe demnitatea omenească până la absolut, să dea tinei din care suntem plăzmuiţi glorioasa aureolă a divinităţii, ştergând printre noi deosebirile meschine şi înălţându-ne pe toţi până la fraternitate, care nu caută la cele ce despart ci numai la cele ce apropie pe oameni.

In această ordine de idei nu este nimic mai caracteristic şi mai înduioşător decât convertirea, abia după doi ani dela moartea lui Isus, a unuia din cei mai cruzi şi năprasnici persecutori ai primilor creştini, a faimosului Saul din Tars devenit, pe drumul Damascului, adeptul şi apostolul lui Christ, sfântul Pavel de mai târziu al bisericei.

Şi ce adâncă trebue să fi devenit dintr'o dată credinţa noului ucenic, a fostului duşman de eri, dacă ea a putut inspira acestui om simplu, un lucrător manual, cele mai frumoase pagini ale Noului Testament, în special acel sublim început al scrisoarei I către Corinteni, capitolul 13, pe care nu mă pot împiedeca de a-l reproduce de iznoavă:

„De-aş vorbi în limbile oamenilor şi ale îngerilor şi iubire nu aş avea, m'am făcut ca aramă sunătoare sau ca un chimval răsunător. Şi de-aş avea darul de proorocire şi de-aşti toate tainele şi toată cunoştinţa, şi de-aş avea toată credinţa, încât să mut şi munţi, iar iubire nu aş avea, nimic nu sunt. Şi de-aş împărţi toată avuţia mea săracilor şi de-aş da trupul meu să-l ardă, iar iubire nu aş avea, nici de-un folos nu-mi este.

„Iubirea în delung rabdă şi este binefăcătoare; iubirea nu pizmueşte; nu se trupeşte; nu se îngâmfează; nu se poartă cu necuviinţă; nu caută ale sale; nu se întărită; nu găseşte răul; nu se bucură de nedrept ci se bucură de adevăr: toate le sufere, toate le crede, toate le speră, toate le rabdă.

„Iubirea nici odată nu va lua sfârşit, chiar de se vor desfiinţa profeţiile, chiar de vor înceta limbile, ori chiar de va dispărea cunoştinţa... Şi acum rămân credinţa, speranţa şi iubirea, acestea trei; iar cea mai mare dintre acestea este iubirea".

Cele două epitete de glorie ale lui Isus sunt „Mântuitorul" şi „iubitorul de oameni", care vor forma vecinic aureola numelui lui. Căci până la dânsul nimeni n'a cugetat şi mai cu seamă nimeni n'a îndrăznit să fericească şi să cheme la vecinică răsplată şi la nemurire pe cei săraci cu duhul, pe făcătorii de pace, pe cei drepţi, pe cei milostivi şi pe cei persecutaţi, chiar şi pe cei păcătoşi.

Căci văzând fariseii că el stă la masă cu vameşii şi cu păcătoşii, au cârtit împotrivă-i, iar el zis-a ucenicilor lui:

„Nu au trebuinţă de medic cei sănătoşi ci cei bolnavi. Mergeţi dar de învăţaţi ce înseamnă aceasta. Milă voesc iar nu jertfă; că nu am venit să chem la pocăinţă pe cei drepţi ci pe cei păcătoşi".

Şi altă dată:

„Ce vi se pare? când un om are o sută de oi şi s'ar rătăci una dintr'însele au nu, lăsând pe cele nouăzeci şi nouă merge în munţi şi caută pe cea rătăcită? şi de i se va întâmpla să o găsească, adevăr zic vouă, că se bucură de dânsa mai mult decât de cele nouăzeci şi nouă ce nu s'au rătăcit".

Şi astfel cât va fi oameni pe pământ, întotdeauna cultul Dumnezeului-om va trăi în inima lor, mai vârtos şi mai cu dragoste decât dacă Dumnezeu ar fi rămas stingher în splendoarea şi puterea lui, căci ceeace simţim şi admirăm în Dumnezeire, prin Isus, este partea ei cea omenească.

I. TEODORESCU

Mărturisiri

A suferit — cândva — Mântuitorul
şi-al crucei chin l-a îndurat uşor. . . .
El auzia suspinul Magdalenii
şi o simţia — l'al crucii lui picior —
cum îi stergea, cosiţa-i despletită.
fărămiţata carne 'npătimită!

Dar când amarul crâncen îţi sfâşie
întregul crez, durat atât de greu,
când simţi cum rup — fâşie cu fâşie —
din trupu-ţi blestemat, de Prometeu,
şi — auziţi sarcastic hohot, cum 'i rumpe,
batjocărind adânc cele mai scumpe.

Comori, ce-ai adunat cu preţul trudei
şi-amarul năzuinţelor deşarte,
când simţi cât gol se cască împrejuru-ţi
şi, ce-aî visat, rămâne 'nveci departe,
au câţi Hristoşi ar fi s'aduni în tine,
să poţi muri — atunci — fără suspine?

Să poţi muri cu zâmbetul pe buze
şi împăcat — în sufletul zdrobit —
că toată îndurarea ta amară
şi tot ce-ai plâns, şi tot ce-ai pătimit
e-o jertfă-a năzuinţii, care-o semeni.

. . . .

Eşti om . . Şi-or cât în tine s'ar răsfrânge
atomul rătăcit al unui zău,
te înspăimântă goala nefiinţă
spre care se îndrumă pasul tău. . . .
Ce laşi în urmă vezi şi ştii. — dar, oare,
ee e în dăinuirea viitoare?

Tu singur pleci . . . şi totul e în urmă,
chiar suferinţa — şi are — pe pământ —
un farmc sfânt, înnăscător de bine.
din neştiutul gol, te înspăimântă
singurătăţi, pe care viaţa nu-i
în stare să le deie nimănui.

O clipă să întârzii! . . Poate vine
din neştiut şi răsplătirea ta, —
pe-un ceas de mângăieri, întreg amarul
vieţii tale triste-l poţi uita! . .
. . . Tremurătoare mâna se întinde
şi-ai vrea pământul 'ntreg să-l poţi cuprinde.

Să-i mai mângâi odată suferinţa,
să sângeri sub cununa cea de spini. . .
. . . Un strop de sânge-i „viaţa" e nădejdea
că din îndemnul ce te face să suspini —
va isvorî un nimb de mângăieri,
răsplătitor durerilor de ieri.

. . . .

Aş vrea să 'ndur . . . chiar singur dar să pot
să-mi bucur cât mai îndelung simţirea
din soarele, din floarea, ... din durerea
pe care n'o s'o aflu nicăierea
dincolo de mormânt! . . . O, viaţă sfântă,
tremurător tot sufletu-mi te cântă!

Mă sfâşie, de vrei şi mă adapă
cu tot potopul tău de-amărăciuni,
străpunge-mi inima cu mii de cuie,
din spinii tăi îmi fă mii de cununi,
dar — pentru atâta jertfă 'ndurătoare —
îngăduie-mi lumina unui soare!

Eug. Boureanul

Relativitatea universală

Ştiinţa şi morala

de **L. FLORIN**

„Lupul va trăi la un loc cu mielul
„Şi leopardul se va odihni împreună cu edul.
„Viţelul se va întovărăşi cu puiul leului
„Şi cu vitele îngrăşate,
„Iar un copil mic le va mâna;
„Şi vaca şi ursul vor merge la păşune,
„Puii lor vor dormi împreună,
„Şi leul va mânca fân ca boul.
„Pruncul se va juca la gaura viperei,
„Nu se va face nicăieri vreo stricăciune,
„Căci plin va fi Pământul de ŞTIINŢA
„Precum apa umple fundul mării".

ISAIA (Cap. XI, 6—10).

VII.

Patru biblii mi-au servit pentru a putea tălmăci viziunea măreaţă a proorocului **Isaia** de acum 3000 de ani, (contemporanul lui Homer). Traducerea noastră palidă e departe de frumuseţea neimitabilă a originalului.

M'am călăuzit de versiunea română (ediţia Societăţii biblice din Londra), de versiunea germană a lui **Martin Luther,** de o traducere franceză din 1800 şi de originalul ebraic.

Şi acum mulţumindu-ne cu traducerea aproximativă, pusă drept „motto", să facem un mic comentar, ca un **Raşi** modern, care ar trăi în veacul nostru. *)

Isaia reprezintă zenitul optimismului şi utopiei omeneşti, care nădăjduieşte că odată şi odată lumea aceasta nenorocită a lui Dumnezeu va deveni o lume ideală, o lume fericită a binelui suprem. Isaia a trăit pe vremea lui **Sargon,** regele Perşilor, care la anul 721 în. de Hs. a desfiinţat statul lui Israel, pe atunci în plin putregai. Roboam, urmaşul înţeleptului Solomon, nu voi să uşureze jugul poporului, nu asculta de bătrânii înţelepţi şi se purtă ca un tiran. Poporul făcu revoluţie, ba izbucniră şi cumplite războaie civile. Urmă apoi la domnie un rege Jeroboam, care a avut 18 femei şi 60 concubine, care i-au născut 28 de fii şi 60 de fete. Poporul o ducea din rău în mai rău. Şi când domnia crudul Ahab, trăia marele profet Ilie, care prevăzu prăbuşirea tronului regesc.

Benhadab, regele Siriei, întreprinse o groaznică expediţie în fruntea a 32 de regi şi a unei armate imense de barbari. Din fericire lupta se dădu în munţi, unde cavaleria siriană nu putu să manevreze. Profeţii strânseră un număr de 250 tineri voinici şi 6000 soldaţi din popor cari măcelăriră hoardele siriene; la retragerea în câmpie mica oştire ucise 100.000 de pedeştri într'o singură zi. Şi când Benhadab impresură Samaria fu o foamete atât de grozavă încât femeile ferbiau copiii şi-i mâncau, cum de altfel s'a întâmplat în 1921 în ţinuturile dintre Saratov şi Samara. Cei 70 de fii ai lui Ahab nu se puteau înţelege, conjuraţia lui Jehu stârpi toată casa lui Ahab, avu loc apoi uzurparea **Ataliei** (subiect luat de Racine pentru una din cele mai puternice tragedii ale sale).

Tiranii sunt tirani şi plebea e plebe. Profeţii, aceşti uriaşi ai lumii, au strigat în pustiu, dar strigătul lor a înfruntat mileniile. Nici regii, nici poporul nu-l puteau înţelege pe Isaia şi 100 ani după moartea lui, Nabuhodonsor dărâmă Jerusalimul şi duse 1 milion de oameni în robie.

Şi după atâtea veacuri viziunea lui Isaia rămâne tot o simplă amăgire.

Trec generaţii după generaţii, omul urmăreşte perfecţiunea, dar instinctele nu pot dispare decât doar în exem... cum au fost caracterele întrupate în **Isaia,** profeta **Hulda, Isus, Diogene, Spinoza** şi alţii.

PROFITUL SUFLETESC

Pentru a putea privi din înălţimea senină a Ştiinţei morala omenească şi curioasa relativitate a variaţiei ei în spaţiu şi timp, e bine să ne fixăm mintea asupra scopului suprem al ştiinţei. Să nu creadă cumva cititorul că scopul ştiinţei e pur şi simplu tendinţa spre fericirea practică a omenirii.

— „Inţelegem bine, spun profanii materialişti, aplicaţiile minunate ale ştiinţei, precum maşina de aburi, telegraful, lampa electrică, vaccinul, etc., dar nu pricepem la ce **folosesc** descoperirile astronomice, studiul peştilor din fundul mării, ascensiunea muntelui Himalaia, analiza spectrală a stelelor, etc.

— „La ce folosesc teoriile lui Einstein?" m'au întrebat unii „prieteni" negustori!!

Intr'un veac când toată lumea caută numai profit material e foarte mic numărul acelora cari să caute profituri ideale.

Dacă **Scott** ar fi căutat profituri materiale, putea foarte bine să-şi deschidă la Londra un magazin de gulere şi ace de cravată în loc să umble după profituri ştiinţifice în ţara pinguinilor şi să moară de foame la Polul Sud, pietrificat de ger (—60 grade) împreună cu tovarăşii săi, pe când îşi scria în carnet ultimele note ştiinţifice.

Sau săracu **Galileu** putea foarte bine să se înscrie într'un club politic de pe vremea lui şi să nu mai afirme că „Pământul se învârteşte", contrar dogmelor sfinte şi sfintelor interese bisericeşti, ceiace l'ar fi scutit de a fi băgat în temniţă la vârsta de 75 ani şi să rămână orb pe urma încarcerării într'o celulă unde nu pătrundea rază de soare.

Fireşte nu scoţi nici-un profit când citeşti **„Clopotul"** lui Schiller, **„Demonul"** lui Lermontov sau **„Luceafărul"** lui Eminescu. Şi nici valua nu se măreşte când ştii că există în spaţiu aproape 1 milion de universuri (după ultimele cercetări astronomice) sau că s'a descoperit fer şi heliu în spectrul unor stele.

. . . .

Există totuşi şi oameni cari socot că rostul vieţii e o viaţă omenească şi viaţa omenească e superioară vieţii unei vite, al cărei orizont se reduce la ţarcul de fân şi nu cunoaşte profituri mai înalte ca ale tubului digestiv.

Pentru cei puţini sunt dar rândurile noastre. Şi cum afară de câţiva profesori universitari, cari urmăresc cu multă dragoste seria acestor cronici, e marele public de muncitori şi intelectuali autodidacţi cari se interesează de aceste chestiuni pur ştiinţifice, pentru singurul profit al sufletului, voi încerca să expun ansamblul materialului de idei într'un mod aşa fel pentru a fi în adevăr pe înţelesul tuturor.

Vom începe în primul rând cu câteva reflecţii ale lui Poincaré. (A nu se confunda genialul matematician Henri Poincaré, mort în 1912, cu ministrul actual Poincaré; ne ocupăm numai de savanţi, nu de politiciani).

ŞTIINŢA PENTRU ŞTIINŢA

Există o vorbă **„Artă pentru artă".**

Cutare autor a scris o piesă proastă care a fost fluerată.

— „E artă pentru artă" spun amicii lui; proştii n'o pot pricepe."

Cutare alienat scrie versuri futuriste, dadaiste, etc. Nu le pricepi nici mort.

— „E artă pentru artă", spun autorii lor. Nu e nevoie să pricepeţi, sunteţi proşti. Oamenii din anul 2000 ne vor înţelege."

Vom vorbi noi despre aceste chestiuni în capitolul „Relativitatea artistică". Deocamdată să ne ţinem numai de partea serioasă a tezei „Artă pentru artă".

O fabulă e scrisă pentru a ne amuza şi a trage o morală. Fabulă fără „morală" nici că ar putea exista.

La fel unele poezii, romane, piese de teatru, etc. sunt făcute pentru a trage o morală oarecare.

Există însă „arta pentru artă". Definiţii nu sunt necesare, ştie bine oricine ce înseamnă aceste vorbe.

La fel există şi „Ştiinţă pentru ştiinţă". Cea mai frumoasă definiţie o dă Poincaré într'un capitol intitulat : „La science pour la science" din volumul său **„La Valeur de la science"** *).

Reproduc definiţia marelui maestru al ştiinţelor :

„Nu putem cunoaşte toate faptele şi trebuie să alegem acele care sunt demne a fi cunoscute. Dacă ne-am lua după Tolstoi, savanţii ar face această alegere la întâmplare, în loc de a o face, după cum s'ar cuveni, pentru aplicaţiuni practice. Savanţii, din contra, cred că unele fapte sunt mai interesante ca altele, pentru că ne fac să prevedem un mare număr de alte fapte. Dacă s'ar teme ca această ierarhie de fapte, postulate implicit, nu e decât o amăgire zadarnică, n'ar mai fi ştiinţă pentru ştiinţă şi prin urmare n'ar exista nici ştiinţă. Cât despre mine, cred că au dreptate şi am arătat că valoarea faptelor astronomice nu constă în aplicaţiile lor cât în învăţămintele lor.

Civilizaţiile se evaluează prin ştiinţă şi artă. Că mulţi se miră de formula ştiinţă pentru ştiinţă nu e supărare; şi totuşi aceasta e ca şi viaţa pentru viaţă, chiar dacă viaţa nu e decât mizerie, sau fericirea pentru fericire, dacă nu credem că toate plăcerile sunt de aceiaşi calitate, dacă nu voim să admitem că rostul civilizaţiei ar fi doar furnizarea alcoolului amatorilor de băutură.

Orice acţiune trebuie să aibă un rost. Trebuie să suferim, trebuie să muncim, trebuie să plătim locul nostru la spectacol, dar pentru a vedea, sau cel puţin pentru ca alţii să vadă odată şi odată.

Tot ce nu este cugetare e haos curat; nu putem cugeta că gândirea şi toate cuvintele de care ne folosim în vorbire exprimă numai cugetări; a spune dar că e şi altceva decât gândirea, e a face o afirmare lipsită de înţeles.

Şi totuşi — stranie contrazicere pentru cei cari cred în timp (Poincaré, ca şi Einstein mai târziu, credea în spaţiotimp, timpul fiind considerat ca a 4-a dimensiune a spaţiului), istoria geologică ne arată că viaţa nu e decât un mic episod între două vecinicii ale morţii, şi că, chiar în acest episod. gândirea conştientă n'a durat şi nu va dura decât o clipă. Gândirea nu e decât un fulger în mijlocul unei nopţi lungi.

Dar acest fulger e totul."

O pagină mai senină de gândire omenească nici că se poate şi cei dornici de imagini poetice pot găsi în paginele lui Poincaré mai multă poezie reală cât în zeci de kilograme de versuri publicate în cărţi şi jurnale de poeţi mediocri.

SAVANTUL ŞI ŞTIINŢA

Cei vechi înţelegeau prin „savant" sau „filozof" un om cel puţin pe jumătate nebun, cu o barbă cât toate zilele de mare, slab şi prăpădit să-i numeri coastele, neglijent, murdar chiar, în fine înzestrat doar cu însuşiri negative. Se pot întâlni şi astăzi tipuri clasice de astfel de savanţi, cari nu renunţă la nici-unul din caracterele după care se putea recunoaşte odată astrologul sau alchimistul medieval.

Bineînţeles savantul de azi e un om mai mult sau mai puţin modern; ştiinţa nu-l împiedică să se ocupe cu dansul, politica, sporturile şi chiar cu literatura. **Charles Richet** scrie piese de teatru, **Flammarion** a scris versuri până la 40 de ani, **Einstein** cântă la piano şi savanţii americani joacă foot-ball!

Pentru că ne ocupăm de ştiinţă şi morală, fireşte va trebui să ne ocupăm de savanţi şi morală.

Poincaré în volumul intitulat „Science et Méthode" analizează teoria lui Tolstoi asupra ştiinţei pentru ştiinţă.

Tolstoi n'a prea fost un mare prieten al ştiinţei, deoarece îl plăcea mai mult misticismul religios. Henri Poincaré, deşi cel mai mare matematician al veacului nostru, era un mare admirator al lui Tolstoi. Poţi găsi literaţi cari să fie cu desăvârşire profani în ale ştiinţei, dar nu vei găsi om de ştiinţă cu adevărat (nu vorbim de unilaterali), care să nu cunoască literatura universală.

„Tolstoi, ne spune Poincaré, explică întru câtva de ce „Ştiinţa pentru ştiinţă" e în ochii săi o concepţie absurdă. Nu putem cunoaşte **toate** faptele, pentru că numărul lor e practic infinit. Trebuie să alegem. Putem oare regula această alegere după simplul capriciu al curiozităţii noastre; nu e oare mai bine să ne lăsăm călăuziţi de utilitate, de trebuinţele noastre practice şi în deosebi morale; n'avem ceva mai bun de făcut decât să numărăm numărul coccinelelor, care există pe planeta noastră?

Este evident că vorba „utilitate" n'are pentru Tolstoi sensul înţeles de oamenii de afaceri şi (îndărătul lor) de a mai mare parte a contemporanilor noştri. Pentru Tolstoi utilul e tot ce poate face pe om mai bun şi de aceia p... ea aplicatiile industriei, minunile electricităţii etc. ca „p... ici ale progresului moral. *)

*

...n continua în cronica viitoare să urmărim discuţia asupr... ştiinţei şi moralei. Din analiza ideilor şi documentarea ... cu bogat material de fapte şi observaţiuni vom putea ... e concluziuni pentru teza finală a supremei raţiuni.

L. FLORIN

27 D... 1922 — **Bucureşti.**

NOTA. — Atragem atenţiunea cititorilor, cari n'au urmărit cronicele pre... stein. Sunt a... nte că nu ne ocupăm aci de teoriile lui Einstein. ... cât e deajuns ... le profani majoritatea intelectualilor noştri încă e vorba ne... adă undeva cuvântul „relativ" pentru a crede ... *Literar*" anul t... t de... Einstein. Am publicat în „*Adevĕrul* ... şi voi publica ma... nişte articole asupra teoriilor lui Einstein revistă. Deocam... dată ... ziu alte articole einsteiniene tot în această ... cruri simple de si... ă ştie cititorul că ne ocupăm aci cu lu... suprema raţiune ştie, sociologie, morală, etc., analizate prin ... lativ. Nu de Einstein... ică şi fireşte vom arăta că totul e re... vorba dar aci.

L. F.

---

*) RAŞI (Rabi Şaloma Izhak din Troyes), comentatorul Bibliei, a trăit cam pe la anul 1000 după Hristos.

*) H. POINCARÉ : La Valeur de la science" (cap. VIII : La science pour ...

*) H. POINCARÉ : „Science et méthode (Cap. I, Le choix des faits). ... pag. 274).

Crăciunul în literatura noastră veche

CONSTANTIN NEGRUZZI

Istoria unei plăcinte

Iţi aduci aminte de copilăria noastră—care s'a dus ca să nu se mai intoarcă! — ce plăcută impresie ne făcea strigarea: coooovrigi! gugoşeeeele! Cum alergamu toţi copii şi bătrâni, şi cei mai mari şi cei mai mici; cu nerăbdre aşteptam să-şi pue plăcintarul jos tablaoa din cap, şi cât de iute i-o deşertam!

Astăzi plăcintele au perdut valora lor şi plăcintarul poesia lui; civilizaţia l'a omorât. Toţi l'au părăsit şi surâsul se vede pe buzele lui numai când e cunglurat de băieţi şi de copii, singurii ce i-au mai rămas credincioşi. Aceştia une ori îi mai deşeartă tablaoa, iar cele mai adese se întoarce seara acasă cu dânsa plină. Atâta numai că marfa lui e marfă ce nu aduce pagubă; ce nu se vinde, se mănâncă.

La 1821, după spargerea Eteriştilor, Paşa din Iaşi văzând că nu poate scoate pre Ianiceri din ţară, ceru ajutor. Ii se trimiseră deci spre acest sfârşit câteva mii de Tulimeani (miliţie). In toate zilele urma colizii între ei, şi ele se sfârşiau totdeauna prin moartea a câţiva.

Intr'una din zile—era iarmaroc pe şesul Frumoasei —un plăcintar s'a dus cu o pohace s'o vândă; un Tuliman o tirguia; când un Ianicer vine şi vrea s'o iee. Tulimanul însă nu o dă. Iataganele iese din teacă. Tulimeni şi Ianiceri se amestecă la sfada plăcintei şi comedia se mântue cu uciderea a vr'o treizeci de inşi din ambele părţi; iar plăcinta, trista cauză a acestei dispute şi autorul ei, au rămas turtiţi şi hăcuiţi într'o baltă de sânge.

In vremea Domnilor Fanarioţi, plăcintele şi gugoaşele erau mult mai căutate. Un Domn grec—a cărui nume ingrata istorie a uitat a ni-l păstra—era un mare mâncău de plăcinte. Caimac, gugoaşe, alivenci, iaurt, seralii, baclavale, plăcinte, învârtite şi c. l., se îngropau în stomahul lui ca într'un abis fără fund. In toată diminaţa—până a nu face divan—trata cu boerii săi despre felul plăcirtelor ce trebuia să aibă la masă.

Un curtezan—unde nu-şi vâră ei coada!—care umbla de mult să se facă Vornic, nu ştia ce mijloc să mai întrebuinţeze, şi şedea trist odată cu soţia sa la masă. Iehnelele şi cataifurile treceau pe dinaintea lui fără măcar să le atingă, când iacă se înfăţişează o plăcintă pântecoasă cu o ghirlandă de gugoşele, împărăteasa plăcintelor, cap d'operă în gastronomie.

— Nevastă, strigă boierul meu sărind dela masă, m'am făcut Vornic.

— Când?

— Acum.

— Cum?

— Vezi plăcinta asta? Din pântecele ei a să iase Vornicia mea.

Indată plăcinta s'a trimis la curte.

Inălţimea sa se pusese la masă, dar faţa-i era posomorâtă. Ediclii şi Iciolanii stau înmărmuriţi dinaintea lui cu mâinile la piept. Curtea toată tremura; căci nu era vorbă de nimic altă decât de a trimite la Ocnă pe şease beceri, a pune la falangă pre stolnicii curţii, şi a bate cu urechea în stâlp pre credincerul celmare. Pentru ce astă urgie?— Pentru că ticăloşii au uitat să facă plăcinte la masa Măriei Sale. Uitare vinovată şi *neertabilă*!

Când acum era să se pue în lucrare înalta hotărîre, iacă norocita plăcintă, de care am vorbit, intră adusă pe o tipsie de argint. De aşi fi fost faţă, aşi putea să-ţi descriu încântarea ce a căşunat sosirea astei ancore mântuitoare, dar eu încă nu eram pe lume; precât însă am auzit din bătrâni bucuria a fost mare şi credincerul, stolnicii şi boerii au scăpat de pedeapsa meritată.

Trimisul s'a întors bogat răsplătit, aducând şi pentru curtizanul nostru următorul bilet din partea marelui Postelnic:

„Arhon...

„Inălţimea Sa mi-a poruncit să-ţi fac cunoscut că mâne „dimineaţă să te înfăţişezi la curte în Spătărie, spre a îmbrăca „caftan de Vornic mare".

„P. S. Nu uita să trimiţi mâne pentru masa Măriei Sale „o plăcintă ca cea de astăzi".

A doua zi mehterhaneaoa juca în ograda boierului cu plăcinta, care şezând în balcon, îşi netezea barba cu mulţumire; iar când înceta câte puţin scârţâitorul ţipet a surlei lui mehterbaşa, s'auzia între norodul grămădit la poartă, cântând:

Cu iaurt, cu gugoşele.
Te făcuşi Vornic, mişele!

B'ARG. — Colindătorul.

MIHAIL EMINESCU

Colinde, colinde

Colinde, colinde
E vremea colindelor
Căci ghiaţa se 'ntinde,
Asemeni oglindelor.
Şi tremură brazii,
Mişcând rămurelele
Căci noaptea de azi-i
Când scântee stelele.

Se bucur' copiii,
Copiii şi fetele,
De dragul Mariii
Işi piaptănă pletele...

De dragul Mariii
Şi-a Mântuitorului,
Luceşte pe ceruri
O stea călătorului.

MADONA ROMÂNCĂ

GEORGE COŞBUC

Crăciunul în tabără

(Pe câmpia Smârdanului, 1877)

Şi-acei ce de-apururi au glume,
Azi tremură muţi şi 'ngheţaţi
In falea cea fără de nume;
Pustiu ei se simt, şi-aruncaţi
Departe la margini de lume

Iar cortu 'ngropat e 'n zăpadă;
Nu-i uşă, nu-i cale. nu-i loc.
In haine ca 'n zi de paradă,
Ţin pâinea 'nghieţată la foc,
Stând unul intr'altul grămadă.

E freamăt în zare: e tunul,
Ori cântec de clopot din sat?
Crăciunul e astăzi Crăciunul
Flăcăii ţin capul plecat,
Şi plânge 'necat câte unul...

Ard veselc flacări pe vatră;
Şi-ai casei, la masă, gătiţi.
Vin oaspeţi. şi cânele latră;
Le ies înainte grăbiţi
Ai casei pe pragul de piatră.

Iar pânea pe masă, vecină
Pe neted-întinsul stergar
Cu vinul din oala cea plină;
Şi însuşi bunicul, cel rar
La vorbe azi rîde şi 'nchină.

Cu cârpa la spate legată
Nevasta se 'nvîrte, având
Spre toţi câte-o vorbă 'mbunată,
Şi, locuri pe laviţi făcând,
E suflet şi inimă toată.

Din leagăn îi bâlbâie-odorul,
Se luptă din mâni şi e 'n zor
Să-şi ducă la gură piciorul.
Afară e soare subt nor,
Dar haină de aur e norul.

Şi-i hohot şi rîset în stradă,
Şi însuşi bunicul acum
Se 'ndoaie spre geamuri să vadă
Amestecul vesel din drum
Şi lupta cu plumbi de zăpadă:

O ceată mai mare de fete,
Au prins pe flăcăi, mai puţini.
Şi-aprinsă e lupta 'ntre cete,
Şi toţi de zăpadă sînt plini
Şi 'n gură şi 'n sânuri şi 'n plete...

Şi-aici în pierduta câmpie
Sunt ninse cărări!e-acum,
Se sbuciumă vântu 'n mânie,
Iar corbii 'n pribeagul lor drum
Dau roate prin zarea pustie...

ION CREANGĂ

Amintiri

La Crăciun, când tăia tata porcul, şi'l pârlea şi'l opărea, şi'l învălea iute cu paie, de'l înăduşea, ca să se poată rade mai frumos, eu încălecam pe porc deasupra paielor, şi făceam un chef de mii de lei ştiind că mie are să-mi dea coada porcului s'o frig şi băşica s'o umplu cu grăunte, s'o umflu şi s'o zurăiesc, după ce s'a uscat; ş'apoi, vai de urechile mamei, pînă ce nu mi-o spărgea de cap. Şi să nu'mi uit cuvîntul: Odată, la un sfîntul Vasile, ne prindem noi vr'o cîţi-va băieţi din sat, să ne ducem cu plugul; căci eram şi eu mărişor acum, din păcate. Şi în ajunul Sfîntului Vasile, toată ziua am stat de capul tatii să'mi facă şi mie un buhai; or de nu, batîr un harapnic.

— Doamne, ce harapnic ţi-oi da eu, zise tata dela o vreme. N'ai ce mînca la casa mea? Vrei să te buşească cei *nandralăi* prin omăt? Acuş te descalţ!"

Văzînd eu că 'mi-am aprins paie în cap cu asta, am şterpelit'o deacasă numai cu băşica cea de porc nu cumva să'mi ia tata ciubotele şi să rămîn de ruşine înaintea tovarăşilor. Şi nu ştiu cum s'a întîmplat că nici unul dintre tovarăşi n'avea clopot. Talanca mea era acasă; dar mă puteam duce s'o iau? Insfîrşit facem noi ce facem, şi sclipuim de colo o coasă ruptă, de ici o cărcele de tinjeală, mai un vătrar cu belciug, mai băşica cea de porc a mea, şi pe după toacă şi pornim pe la case. Şi o luăm noi de la popa Oşlobanu, tocmai din capul satului din sus, cu gîndul să umblăm tot satul... Cînd colo, popa tăia lemne la trunchi afară; şi cum a văzut că ne aşezăm la fereastră şi ne pregătim de urat, a început a ne trage cîteva naşteri îndesate şi a zice:

— De abia s'au culcat găinile şi voi aţi şi început? Ia staţi o leacă, blestemaţilor, să vă dau eu!

Noi atunci am pîrlit'o la fugă. Iar el zvîrr! cu o scurtătură în urma noastră; căci era om hursuz şi pîclişit popa Oşlobanu. Şi din spaima ceia, am fugit şi noi mai jumătate sat înapoi, fără să avem cînd îi zice popii:

„Drele pe podele
Şi bureţi pe păreţi:
Cîte pene pe cocoşi
Atîţia copii burduhoşi".

cum obicinuiesc a zice plugarii pe la casele ce nu-i primesc.

Măi! al dracului venetic şi ceapcîn de popă, zicem noi după ce ne adunăm toţi la un loc, îngheţaţi de frig şi speriaţi; cît pe ce era să ne ologească *boaita* cea îndrăcită; vedea-'l-am dus pe năsălie la biserica sfîntului Dumitru, de sub cetate, unde slujeşte; curat ucigă'l crucea 'l-a colăcit să vie şi să-şi facă budihacea casă la noi în sat. Ferească Dumnezeu, să fie preoţii noştri aşa, că nu te-ai mai înfrupta cu nimica de la biserică, în vecii vecilor! Şi pînă 'l mai menim pe popă, pînă 'l mai boscodorim, pînă una alta, amurgeşte bine.

Ei, amu, ce'i de făcut? Hai să intrăm ici în ograda asta, zise Zaharia lui Gîtlan, că ne trecem vremea, stînd în mijlocul drumului. Şi intrăm noi la Vasile-Aniţei şi ne aşezăm la fereastră după obicei. Dar parcă naiba vrăjeşte: cela nu sună coasa, că'i e frig; celuia că'i îngheaţă mîinile pe cîrceie; văru-meu Ioan Mogorogea, cu vătarul subsoară, se punea de pricină că nu ură, şi numa'ţi crăpa inima în tine de necaz! Ură tu, măi Chiriece, zic eu lui Goian; şi noi, măi Zaharie, să prufnim din gură ca buhaiul, iară iştilalţi să strige: hăi, hăi! Ş'odată şi începem. Şi ce să vezi? Unde nu se iea *hapsîna* de nevasta lui Vasile-Aniţei cu cociorva aprinsă după noi; căci tocmai atunci trăgea focul, să dea colacii în cuptor. „Vai, aprinde-v'ar focul, să vă aprindă, zise ea burzuluită grozav; dar cum se chiamă asta? In obrazul cui v'a învăţat!"

Atunci noi la fugă băieţi, mai dihai decît la popa Oşlobanu... Dar bun pocinog a mai fost ş'aista, zicem noi, oprindu-ne în răscrucile drumului, din mijlocul satului, aproape de biserică.

Incă una-două de aestea, şi ne scot oamenii din sat afară, ca pe nişte lăieţi. Mai bine să mergem la culcare. Şi după ce ne arvunim noi şi pe la anul, cu jurământ să umblăm tot împreună, ne-am despărţit unul de altul, răbigiţi de frig şi hămesiţi de foame, şi hai fiecare pe la casa cui ne are, că mai bine'i pare. Şi iaca aşa ne-a fost umblarea cu plugul în anul acel

MIHAIL EMINESCU

Christ

Cărţii vechi roase de molii, cu păreţii afumaţi
I-am deschis unsele pagini cu-a lor litere bătrîne,
Strâmbe ca gândirea oarbă unor secole streine,
Triste ca aerul putred de sub murii cufundaţi

Dar pe pagina din urmă în trăsuri groase şi seci
Te-am văzut născând în paie, faţa mică şi urîtă,
Tu, Christos, în hieroglife stai cu fruntea amărîtă
Tu, Mario, stai tăcută, ţeapănă, cu ochii reci.

Erau timpii-aceia, Doamne, când gravura grosolană
Ajuta numai al minţii sbor de foc cutezător
Pe când mâna, 'ncă copilă, pe ochiul cel arzător
Nu putea să-l înţeleagă, să-l imite în icoană.

Insă sufletul cel vergin te gândea în nopţi senine,
Te vedea rîzând prin lacrimi cu zâmbirea ta de înger
Lângă tine 'ngenunchiată mama ta cu triste plângeri
Ardică palidă, sfântă, către cer a sale mâne.

Şi pe bolta cea azură, pe câmpia liniştită,
Câmp albastru ca şi marea cu flori de-aur sămănat
Inima visa un astru, alb ca crinul înfocat,
Stea de-argint curat şi palid, de lumina 'ngălbenită.

Ear sub steaua călătoare ea vedea pustie 'ntinsă
Şi prin ea plutind ca umbre Impăraţi din răsărit
Umbre regii şi tăcute ce-urmau astrul fericit —
Strălucea pustia albă de a lunei raze ninsă.

Jos pe muntele cu datin şi cu codru de maslin,
Povestind poveşti bătrâne, au văzut păstorii steaua
Cu zâmbirea ei ferice şi cu razele de neauă
Ş-au urmat raza ei sfântă la culcuşul tău divin.

Azi artistul te concepe ca pe-un rege 'n tronul tău
Dară inima-i pustiă, mâna-i fină n-o urmează
De a veacului suflare inima lui este trează
Şi în ochiul lui cuminte tu eşti om... nu D-zeu.

Paiul ieslei azi e d'aur, eşti scăldat în mir ş-oleu
Mama ta e o regină, nu femeia cea săracă
Astăzi mintea e bogată, dar credinţa este seacă,
Căci în ochii ironiei tu eşti om... nu D-zeu.

Azi eşti frază strălucită, azi eşti masca cea de fală,
Eri ai fost credinţă simplă, însă sinceră, adâncă,
Impărat fuşi omenirei, crezu 'n tine era stâncă.
Azi în marmură te scrie, ori pe pânză te esală.

Madona româncă

Reproducem această pictură care pentru noi românii are un interes deosebit. Autorul a întrebuinţat un model cu totul neobişnuit.

Pentru întâia oară un pictor a dezbrăcat scena aceasta de fastul în care o zugrăveau pictorii vechi şi a pus'o în mijlocul unui simplu interior de stoler. Madona e o româncă. Trăsăturile accentuiază frumuseţea limpede şi liniştită a femeilor noastre de la munte, aducând aminte parcă anume linii ce se pot vedea prin Transilvania hotarnică vechiului regat. Portul e neoş, românesc şi păstrează o simplitate clasică în structura sumară a liniilor. Capul copilului e ascuns în haină. Pictorul a folosit acest artificiu din două motive. El a dat posibilitatea de a se ascunde linia sânului, un element preţios artistic de sigur, dar în acestcadru absolut deplasată şi apoi a scutit artistul de a cădea în greşeala tuturor pictorilor ce au tratat acest subiect, greşeală ce constă în expresia prea gravă, prea matură a copilului Sfânt. In atmosfera ismplă, caldă şi graţioasă a lucrărei, clipa aleasă, alăptare, adaugă încă o notă de intimitate mărită încă de gestul oarecum pudic şi ocrotitor totodată al mamei care-şi ascunde sânul şi-şi apără copilul.

Sculptorii noştri

O. HAN. — Eschyle

Indurare

de I. GR. OPRIŞAN

„Şi dacă trâmbiţa dă un sunet încurcat, cine se va pregăti de luptă"
(Apostolul)

Cuvântul revărsat, ca o rugăciune, pe care Călina îl sorbea din gura părintelui Berzeanu, avuse puterea aceia care coboară în sufletele luptătorilor când trâmbiţa cheamă hotărâtor.

O pornire îndrăzneaţă către tot ce-i faptă bună, prin înţelegerea suferinţii şi, mai ales, o desluşită dragoste, totdeauna gata pentru această suferinţă, se născu în sufletul ei într'una din zilele Pătimirii. Cea mai vie amintire din viaţa ei, este clipa aceia când, stând subt ploaia cuvântului lui Dumnezeu, văzu în Cel răstignit strângerea laolaltă a întregii dureri din lume. Din ziua aceea, veghierea la căpătâiul unui bolnav, alinarea unei dureri, rugăciunea pentru vindecarea unui pierdut, erau mulţumiri pe care nu le-ar fi schimbat cu „fericirile" lumii. Dragostea atotsuferitoare isvora dintr'o credinţă nesguduită că tot binele, pentru care simţea nevoia să-l săvârşească, îl făcea nu unui om, ci lui Isus Hristos. Când după nopţi de veghere o găseau zorile, în genunchi, la patul vr'unui desmoştenit, de lângă care doctorii plecaseră pentru totdeauna, ea se ştia în slujba Domnului.

In dragostea aceasta, Călina isbutise a jertfi întreaga lepădare de sine. De casa ei purta mai puţină grijă de cât de-a altora. Şi totuşi n'a venit până acum ziua, când să rostească „Azi n'am ce-mi trebue". Ba de multe ori se minuna că grija ce nu-şi mai duce ea acum, i-o purta nesfârşit mai bine Cel de sus.

— Ce trainică este mulţumirea creştină, îşi zise ea, cu un prilej când băgă de seamă că aceasta se plăteşte prin cât eşti mai mult al semenilor tăi de cât al tău însu-ţi.

Din ceasul când începu să alunge părerile ce-şi făcuse despre dânsa, pe băncile şcolii şi, mai târziu, pe catedră, — ca lucru de seamă în lume — abea de atunci viaţa ei avea farmec. Se trudea uneori să-şi aducă aminte de o singură mulţumire din trecutul ei, dar par'c'ar fi pus-o cineva să scoată luna din fântână. Acum nu-i zi de care să-i fie inima deşartă. Seara, se întoarce întotdeauna cu un spor de putere de care mulţumeşte Stăpânului ca pentru un dar.

Colinda azilurile, spitalele şi casele unde afla că zace vr'un învins al vieţii. Ii era milă de trupul suferinzilor, dar şi mai multă milă purta ea sufletului, cu mult mai uitat de cât leşul. Strădania Călinei ţintea mai ales în inima semenilor săi.

Intr'o zi de Mai, venise de la un slăbănog, ale cărui puteri se împuţinau văzând cu ochii. Işi opri privirile pe o floare de trandafir ce se desvelea, din scuticele împurpurate, c'o putere de viaţă necunoscută. Numai cu câteva zile mai înainte, aceeaşi floare atârna bleoştită pe mlădiţa ei. De unde atâta sbucnire de viaţă ? Călina se apropiase de floarea bolnavă ca de un om plăpând, lipsit de sânge. Desprinsese viţa fragedă de vergeaua sprijinitoare, de care era strâns cetluită, făcând să treacă astfel prin inima florii seva dătătoare de viaţă.

— Acelaş lucru trebue făcut şi pentru paraliticul meu, zise ea: Să-i pun inima în atingere cu Dătătorul de viaţă.

O noapte întreagă se rugase pentru străinul acela, damblagiu, despre care aflase din ziare.

Şi iat'o acum, pentru a doua oară, în ograda cu căsuţe înghesuite şi aproape strivite de zidurile din'prejur. Sărăcia şi suferinţa pluteau peste coperişurile sparte, cu tabla răsvrătită.

Deschise uşa tinzii. Doi bătrâni, închişi la căutătură, mocnesc ca doi cărbuni într'o vatră pustie. S'au săturat şi ei de suferit cu feciorul-so, de patru ani. Ce n'au făcut să-l poată pune pe picioare ? Tot comândul lor s'a dus cu doftorii. Incaltea unul, cel din urmă care a mai dat prin casa asta, li-a spus-o verde: „Doar Hristos, din cer, să mai facă ceva".

Călina se apropie de tânărul, ţapăn, îngropat în perna de la căpătâi. Apoi, cu glas care se strecoară în suflet ca un leac alinător, îl întrebă:

— Şi ce dureri te chinue, prietene ?

— ....?

Florică încercase un răspuns. Dar ce să aduni din vorbe schiloade, din frânturi de înţelesuri ? Numai ochii, din fundul capului, mai puteau grăi pe înţeles prin umedele lor străluciri.

— Iacă are zile, zise bătrânul. Doftorii l'au osândit la moarte şi eu văd că este un osândit să trăiască, urmă moşneagul, tremurându-i favoritele cărunte ca şi cum ar fi suflat în ele vântul desnădejdei.

— Dacă Cel de sus vrea aşa, fie voia Lui, răspunse Călina !

— A Lui, mămucă, nu zicem ba, adăugă bătrânica amărâtă. Dar uite şi D-ta. Şi ridică de-o şchioapă mâinile lui fii-su, pentru a le lăsa să cadă, moarte, pe piept. Trase apoi colţul pânzeturii de pe picioarele lui, uscate, ca nişte fuse. Priveşte, rogu-te, bine. Şi învaţă-mă ce mai este de făcut c'o dărăpănătură de om pe care mi l'a trimis ţara, învelit într'o toală, numai bun de aruncat într'o râpă. Ah, cum i-am încredinţat noi, pe singurul nostru fecior !

— Toiagul bătrâneţelor mele, oftă bătrânul care se căsnea să mai poată plânge.

Călina asculta. Grozavă durere lasă'n urmă pacea care sboară din sufletul omenesc. Se uita bine ca să înţeleagă ce era în patul pe marginea căruia o chemase Domnul. Văzuse acum o cumplită dare'ndărăt de pe frontul vieţii. Par'că intrase în pământ oastea muşchilor de mişcare ai acestui tânăr. Ochii lui — întocmai unui cinstit stegar — se ascunseseră în văgăunile capului. Limba se'nchircise în fundul gurii. Toate firele de legătură, întreaga reţea a nervilor, fusese tăiată, scurtată, scoasă din aşezările ei. Trăsnetul unei bombe a făcut atâta pustiire că nu-şi mai vine omul în fire de patru ani. Doar câteva fire mai atârnă de cine ştie ce stâlpi ai sufletului, de mai pâlpâeşte viaţa, după acest prăpăd.

Călina îşi aminti de vorba doftorului: „Doar Hristos să mai aibă vr'un leac". O, da! La doftorul cel mare este singura nădejde, rosti ea în gând. Şi căzu în genunchi la marginea patului, spunând, cu glas înmuiat în focul credinţii:

— Doamne, fie mila Ta spre noi îndreptată !

Atâta de groase şi albe şi strălucitoare erau urmele lacrămilor ce se prefirase prin colţul genelor ei, ş'atâta de aprinsă era lumina din capătul de sus al acestor semne de adâncă rugă, în cât ochii ei părură bătrânilor — ce'ngenunchiaseră şi dânşii — ca două lumânări în noaptea Paştelor.

Din clipa asta, când o străină din toată lumea se ruga la căpătâiul lui, Florică nu mai ura pe doftorul care, la despărţire aruncase o vorbă în vânt pentru Hristos. Căci pe El îl chema acum, alăturea de străina care i-L coborâse în amintire. Şi ochii lui se treziră din cotlonul lor, ca doi cărbuni de peste care se suflase un strat de cenuşă.

— Suntem la cel dintâi strat de sgură, îşi zise Călina. Sunt multe perdele până la inimă!

Ea încredinţă părinţilor pachetele cu bunătăţuri, făgăduind să vină mai des şi sfătui din toată inima pe bătrâni să stăruiască în rugăciune.

In besna unor suflete desnădăjduite, ea lăsase o dâră de lumină.

— Doamne, cine să fie fiinţa asta, se întrebau între dânşii, bătrânii, cari pierduseră de mult nădejdea în oamenii de bine. Când toţi cei din ogradă aşteaptă să se scape de omul acesta, ca de o sdreanţă care le stă în ochi, când — ce să mai vorbim de alţii ? — dar nouă înşi ne ni s'a făcut lehamite de aşa viaţă, de unde vine şi unde merge solul acestei nădejdii noui ?

Şi plângeau moşnegii, făcându-şi cruce — de mirare — că undeva în lume, durerea omenească mai are răsunet.

Pe drum, Călina se gândea la alt slăbănog care va fi fost mult mai nenorocit de cât Florică. După ani de zăcere, îl vedea dus, prin credinţa care-şi făcuse loc în inima lui, de patru brancardieri, către o casă în care era multă gloată. Şi fiindcă nu puteau răzbate nici pe uşi, nici pe ferestre ca să ia vindecarea în care credeau, au suit targa pe casă, au desprins câteva cărămizi şi l'au coborât pe frânghii — poate în ocara multora — în mijlocul casei în care era Vindecătorul. Şi paraliticul acela a căpătat roadele credinţii lui.

— Iată acum eu sunt ca şi brancardierii aceia, îşi zise Călina; nici o piedică nu cunosc în dragostea mea pentru Domnul. De-aş putea face din Florică, un om care să creadă numai că prin atingerea cu Iisus va fi isbăvit şi, atunci, voi fi fericită c'am mai scăpat un suflet.

Un suflet, da. Truda ei de căpetenie către sufletul lui Florică va să se îndrepte. Acesta trebue să fie cu mult mai uscat de cât mădularele trupului. De bine, de rău, acestui trup, oricât de închircit, i s'a dat ceva, de vreme ce mai stărueşte să trăiască. Pe ţeava de trestie i s'a dat udătură; îngrozitor să te gândeşti numai: dar să vezi, patru ani, un om care nu se hrăneşte de cât aşa ?! I s'a făcut, poate săptămânal — şi cu năduf, o baie, o frecătură. I s'a premenit un aşternut. I s'a făcut o zare de căldură şi lumină. Dar pentru sufletul lui ce s'a făcut ? Nu patru ani, dar nici patru fărâme dint'un ceas nu i s'a hărăzit ! Şi Călina se îngrozi de uscăciunea lui adevărată, zicându-şi că dacă aşa de prost slujeşte vieţii trupul acesta care-şi ia tainul lui, ce chezăşie să-ţi dea un suflet, purarea lipsit de merindea sa ?

Incărcată de daruri, care şi de pe unde i le-a scos în cale Domnul, ea intra pentru a treia oară în tinda care duhnea a boală prin toate ungherele.

— Ah ce trebue să fie prin ungherele sufletului zăcut, gândi ea, când se apropie de patul lui Florică.

Ii adusese multe bunătăţuri, potrivite pentru hrana lui. Ii cumpărase un tub de tablă cositorită, în locul trestiei prin care se hrănea. Adusese nişte doftorii pentru frecat trupul uscat. Lui Florică îi străluceau ochii de bucurie, ca unui copil când primeşte daruri. Insă cel mai de seamă dar pe care avea să i-l facă azi, era vestea bună despre Vindecătorul lumii.

Deschise cartea sfântă pe care o purta ca pe un testament. Şi aplecându-se pe marginea patului, privind pe ferestrele acelui suflet bolnav, citi stihul următor: *„Veniţi la Mine toţi cei trudiţi şi împovăraţi şi eu vă voi da odihnă. Luaţi jugul Meu asupra voastră şi primiţi învăţăturile Mele. Căci jugul Meu este bun şi sarcina Mea este uşoară"*. Apoi închise cartea, o puse în sân şi-i vorbi pe larg că chemarea aceasta nu-i o face ea, ci Iisus Hristos, El însuşi, şi — ceva mai mult — că prin aceasta îl îmbie, anume, pe Florică.

— Eu de aceea am păşit pragul acesta, zise Călina, să-ţi citesc mereu din Testamentul Aceluia care ţi-a lăsat aşa făgăduinţă sfântă.

Pe faţa veştedă, nemişcată, a lui Florică, se arată o geană de lumină. El urmăreşte zilnic, cu lăcomie, ce-i spune Domnul. Când într'o zi l-a întrebat Călina dacă e gata să încredinţeze lui Iisus inima toată, primindu-L ca Mântuitor şi Stăpân al său, Florică a dat un răspuns neşovăelnic, pe care dânsa l'a tălmăcit, din vorbele greoaie şi abia şoptite, că el nu se dă înapoi să fie sluga Aceluia care i-a trimis atâta îndurare.

Acuma nu-i zi în care să nu vină să'l ajute, să'l întărească în credinţă alţi creştini, cărora le vorbise Călina, sărbătoarea, la biserică. Ba într'o zi a venit să-l vadă chiar părintele Berzeanu. Adevărul isbăvirii găsea acum un făgaş bun. Pentru întâia dată holbă ochii mari, ca şi cum s'ar fi uitat într'o oglindă în care se vedea lăuntrul. Căci în lumina cuvintelor părintelui se văzu ce este: Un păcătos pierdut. Văzu însă foarte desluşit că Domnul venise în lume să ispăşească pe cruce şi păcatele lui. Ştiindu-şi datoria plătită de un stăpân aşa de îndurător, simţi un fior de uşurare şi trăsăturile buzelor împietrite destăinuiră cel dintâi zâmbet după patru ani de veşnică înnourare.

Intr'o zi de Iulie, el spuse Călinei: „Cum.. aş... mai... schim—ba.. pu—ţin aer.. De.. pa—tru.. ani.. mă'nă—buş..ai—ci".

— O, da, fratele meu, îţi trebue mult aer proaspăt, răspunse ea. Un suflet care nu se osebeşte de cel mai închis lac din lume, are nevoe de vântul primenirii desăvârşite.

In ziua aceia a plecat foarte veselă. S'a dus întins la părintele Berzeanu să-i ceră sfatul. Slujitorul Domnului găsi mai mult de cât un sfat. El scoase chiar suma trebuitoare pentru o lună de zile, într'o localitate de munte.

— Dar cu cine să-l trimetem şi cine să-i poarte de grijă omului ? asta-i vorba, spuse părintele.

— Sunt gata să duc până la capăt sarcina ce mi-am luat, răspunse Călina. Luna mea de vacanţă o pun, bucuroasă, în slujba Domnului.

Peste câteva zile doi fraţi îi ajutau Călinei să'l scoată din casă. Un vecin, care aştepta numai năsălille să-l mai ridice din pat, se pomeni plângând — ca de o palmă care i s'ar fi dat — când văzu nişte străini aşa de bucuroşi şi de preţuitori ai acelei dărâmături omeneşti. Il aşezară cu milă şi dragoste în trăsură ş'apoi în tren.

Intr'un târguşor de munte unde cobori din tren, Călina găsi o odăiţă ş'o tindă, pe care par'că anume li-o păstra Domnul pentru dânşii. Il rândui pe Florică în camera ale cărei geamuri larg deschise dădeau într'un colnic plin de mirezme. Ea îşi închipui un pătişor pe laviţa din tindă şi, mişcată până la lacrămi, că aflase adăpost pentru semenul ei, ruga pe Domnul să-i binecuvânteze munca ce abea acum începea.

Ce greu i-a fost până să-l vadă urnit dintre părinţi ! „Auzi, zicea bătrâna, să moară pe drum ? E chip să porneşti c'o hârbuitură pe coclauri ?". Şi totuşi, într'o dimineaţă, când bătrâna era după târgueli, Călina a plecat cu hârbul la drum lung.

Dar ce nesfârşit de greu e să-l aclueze acum ! Şi ce aer tare, ameţitor, care-l înfurie ! Şi ce rău la furie e omul strămutat din cuibuşul lui ! Apoi, colac peste pupăză, resmeriţa stomacului după sdruncinul drumului.

— M'ai... lu...at... să... mă... u.. cizi.. de.., toi, striga bolnavul, plin de mânie.

O săptămână încheiată n'a mai auzit decât cuvinte de ocară. Ea nu băga nimic în seamă. Ştia doar că omul vechiu caută întotdeauna să intre în cetatea pierdută. Işi vedea, deci, cu răbdarea iubirii „care iartă totul", de grija pentru Florică. Il spăla, îl înbăia, îi freca trupu lânced, cu doftorii, îl aşeza între perne, cu milă, îl mângâia şi-i citea zilnic din Cartea cărţilor. Iar noaptea, de zeci de ori intra în odăiţa aproapelui ei, îi ştergea sudorile, îi asculta păsurile. Ce-i păsa de ocară şi nesocotinţi ? Dar greutatea cea mai mare, care o înspăimânta până la năduşală, era anevoinţa înghiţirii. Din pricina limbii închircite, Florică se înneca, dădea ochii peste cap şi rămânea astfel înţepenit. Clipele acestea erau pentru Călina încercarea credinţii ei. Ingenunchia şi se ruga cu lacrămi:

— Doamne, Tu singur ştii că, pentru dragostea Ta, fac totul. Nu mă lăsa în clipele acestea de cumpănă !

La fiecare prânz aceeaşi cumpănă de moarte. Căpătase nişte doftorii cu care, înainte de mâncare, îl freca pe gâtlejul sgârcit. După zece zile de neîntreruptă strădanie isbuti să-i uşureze putinţa de a mânca fără să se înnece. In tot acest timp, Calina a cerut, în ruga ei neîntreruptă, puteri de sus. In zilele când era supusă la încercări peste măsură de grele, a postit. Toată vremea a suferit cu bolnavul, deopotrivă, şi a veghiat. Iată dajdia cu care a liniştit pe aproapele ei.

Câteodată Florică îşi dădea seamă de jignirile ce aducea binefăcătoarei lui.

— Te-am supărat, soro, iartă-mă !

— Nu. Pe mine nu m'ai supărat de loc, frate. Pe Domnul !

De multe ori se minuna Călina — nu de binele pe care era chemată a-l face fratelui trudit — ci de puterea care o slujise pe dânsa, — o mână de femeie, să-l tăbărcească singură. A ridica un om din patul zăcerii, a-l aşeza în căruciorul cu care-l purta pe afară, a-l aduce înapoi fără să facă cel mai mic rău acelui trup şubred ca o oală spartă, iată în adevăr o putere minunată pe care numai Dumnezeu i-o putea împrumuta.

Spre sfârşitul săptămânii a doua, doi fraţi întru Domnul veneau, încărcaţi de bunătăţi strânse de părintele Berzeanu. Când îl văzură pe Florică râzând şi vorbind uşor şi mărturisind că acum poate chiar să mănânce lesne, cei doi trimişi nu-şi putură opri bucuria de a îngenunchea în faţa Celui prea Inalt, a Milostivului Indurător, mulţămindu-I cu lacrămi pentru aproapele lor.

Atâta de mult l-au mişcat pe Florică aceşti doi bărbaţi cari se plecau înaintea Domnului, pentru sănătatea lui, încât strigă, ca un prizonier slobozit, „Doamne, iartă-mă că Ţi-am greşit mult şi primeşte-mă între ai Tăi" ! Nu doi oameni, ci doi îngeri i se părură bărbaţii aceia.

Acum coborîse, în sufletul lui plin de painjiniş, soare, aer, dor de viaţă nouă. Cea mai de seamă plăcere era să asculte voia Celui care se milostivise de el. Până la sfârşitul lunii el a aflat aproape tot ce vrea Isbăvitorul. Stând în cărucior printre răzoarele din livadă, bucurându-se de plinul aerului mirezmat, ca de o arvună a lumii de dincolo. Cuvântul Scripturii pătrundea în suflet odată cu adierele molcome de care nu s'ar fi mai îndurat să se despartă. Acum hrana era hrană cerească. Sufletul însorit. Faţa înviorată. Din trup scosese acul amar al vieţii.

Şi cât de frumos îl ruga pe Domnul să-i ocrotească sufletul cu care îl dăruise acum !

La capătul unei luni, în care a cunoscut pe Doftorul cel mare, se întorcea acasă, ca slăbănogul din Scripturi: alt om. In Gara de nord auzi pe nişte femei şoşotind şi căindu-l: „nenorocitul de el" ! Dar cât de uluite au rămas când le-a răspuns din prisosul păcii lui sufleteşti:

— Eu, nenorocit? Eu am în inimă pe Domnul, am linişte lăuntrică şi uite-mă-s plin de voie bună. Nenorocit, am fost. Acum, Slavă Stăpânului, nu mai sunt !

Atâta duh era în întâmpinarea asta, pe care Florică o făcea întâia dată lumii, încât Călina văzu aevea priveliştea aceea când Pavel fu adus înaintea Impăratului, cu butucii în picioare. La dreptul vorbind îşi zicea ea în gând, ce este „slăbănogul" acesta decât un ferecat cu lanţuri trupeşti ? Dar un slobozit în Domnul, întocmai ca şi Apostolul care putea spune lui Agripa şi celor ce îl ascultau că n'ar şti să le dorească o mai fericită stare sufletească decât aceea pe care o are el !

Când îl aduse acasă, par'că răsărise soarele. Din cocioabele mohorîte ca şi o temniţă, ieşeau toţi să-l vadă. Pe faţa lui, luminoasă ca adevărul, jucau raze de soare. O veselie necunoscută se împrăştia din toată căutătura lui deschisă, c'ai fi citit drept în inimă. Şi atâta de blajine şi răspicate îi erau bineţurile pentru fiecare ! Părinţii plângeau de bucurie. Cea dintâi bucurie adevărată după atâţia ani de jale ! Vecinii se mirau, şi oarecum buimăciţi ca liliecii cari văd lumina, se dădeau în lături la întâlnirea neaşteptată a unei priviri care sbucneşte aşa de cald dintr'un ciob.

— De ce vă miraţi, oameni buni, le zise cel întors la viaţă ? De îndurarea Domnului cu'n păcătos ca mine ? O, de-aţi bănui vreodată că pacostea ce-a dat peste trupul meu este numai pecetia pe care o pune de multe ori Dumnezeu ca un mărăcin deasupra unei fântâni părăsite. Poate n'am meritat atâta osândă, să stau patru ani ca un puşcăriaş în carcera sa, dar cum aş fi putut eu vr'odată să cunosc adevărata slobozenie ? O sută de ani să fi trăit şi să mă fi bucurat de toate, ca dv., cei sănătoşi şi tot n'aş fi cunoscut bunătatea lui Dumnezeu şi nesfârşita lui dragoste pentru păcătoşi. Cum aş fi adeverit eu că El a trimis pentru isbăvirea mea pe Iisus Hristos ? Acum, fiindcă Dumnezeu mi-a arătat că eram o otreapă de asvârlit la gunoiu, un mort pentru viaţă, mi-a dat puterea să trăesc după voia Lui. Şi fericire nu este decât în Domnul !

Se minunau vecinii de vorbirea aceasta. Işi făceau cruce şi spuneau că, în adevăr, este o schimbare nemai pomenită în omul care li vorbea. Unul îşi aduse aminte de un sfeşnic aruncat, de care se tot împiedecau, care mai de care, prin ogradă, până s'a îndurat cineva să pună într'ânsul un muc de lumânare şi să-l aprindă ca să lumineze, noaptea, trecerea printre căsuţele înghesuite şi dărăpănate.

Bătrânii părinţi slăveau pe Doctorul fără plată al singurului lor fecior din căutătura căruia ţâşnea acum, ca dintr'un isvor desfundat, sănătate lăuntrică.

Mare fu însă bucuria fraţilor şi cu osebire a părintelui Berzeanu când văzură pe Florică la biserică, ascultând tălmăcirea mântuirii prin Hristos ! El saălta, din jilţul în care uitase de trupul său, ca o pasăre ce vrea să-şi iar sboru în nemărginire.

Multor „fericiţi" le putea spune el că nu-i pismueşte deloc. Dar mai ales putea mărturisi deschis părintelui că „trâmbiţa lui, de chemare desluşită, şi-a făcut proba".

Călina stă la picioarele Mântuitorului ca un crin în templul firii. Cum soarbe floarea aceasta noroiul pământului ca să ajungă albă ca lumina, tot aşa dragostea Călinei, întinzându-şi rădăcinele în noroiul sufletului omenesc, îmbie Soarelui al curata şi binecuvântata floare a iubirii.

POVEŞTI PENTRU TINERET

Darul de Crăciun al lui Mitică

de ALI-BABA

Mitică plângea.

Nu era pentru întâia oară când i-se întâmpla lui Mitică să plângă. Plângea în serile când trebuia să se culce aproape flămând, când focul nu mai ardea în sobă, iar gerul de afară trimitea pe aripile furtunaticului Crivăţ săgeţile sale ascuţite în odaia rece şi sărăcăcioasă.

Mai plângea micul Mitică în zilele în care câţiva băieţi rău crescuţi şi cu inima de piatră îşi râdeau de el, de îmbrăcămintea lui săracă şi uneori chiar îl loveau. Şi plângea bietul Mitică, pentrucă nu era cine să-i ia apărarea. N'avea un frate mai mare ca să-i sară în ajutor şi n'avea tată care să-l ocrotească.

Când vr'un altul din cunoscuţii săi era supărat sau lovit de cineva, alerga numai decât la fraţi sau la tată şi aceştia pedepseau pe loc pe cei vinovaţi.

Dar odată când răutăciosul acela de Nicu, capul tuturor răutăţilor din sat, îl bătuse pe Mitică şi-i făcuse o sgârietură adâncă pe braţul drept, Mitică se duse la maică-sa plângând şi-i arătă braţul din care curgea sânge, maică-sa se mărgini să-i şteargă lacrimile, să-i spele şi să-i sărute partea rănită şi să-i zică: „lasă, că i-o plăteşte Dumnezeu !"

Şi mai plângea Mitică în zilele când ceilalţi copii din vecini se lăudau fiecare şi ziceau: „mie bădica mi-a făcut o săniuţă care sboară pe ghiaţă, nu alt ceva".

— Mie tata mi-a spus că are să-mi cumpere un cal care...

— Mie tata... şi fiecare din copii povestea ce i-a adus sau ce are să-i aducă bădica sau tătica al său.

Numai Mitică n'avea cu cine şi cu ce să se laude.

Fraţi şi surori nu avea, pentrucă el fusese cel dintâiu născut la părinţi — cel dintâiu şi, din nenorocire, cel din urmă. Căci Mitică nu împlinise nici patru ani, când se primi vestea despre moartea sergentului Ion Bradu, căzut ca un viteaz pentru apărarea Patriei într'una din văile Dobrogei.

Iar sergentul Ion Bradu, care îşi găsise o moarte eroică pe câmpul de luptă, nu era altul decât tatăl prietenului nostru Mitică.

De atunci Mitică rămase singur cu maică-sa, o femeie harnică şi muncitoare, dar care printr'o muncă de zi şi de noapte abia putea agonisi cele trebuincioase traiului. Şi nu erau puţine serile când ea se culca flămândă, pentruca Mitică să aibă cu ce să-şi înşele foamea.

...Şi aşa orfanul şi micuţul de Mitică avea deseori ocazia să plângă. De data aceasta însă alta era pricina lacrimilor ce vărsa. Plângea, pentrucă îşi pierduse pe cel mai bun prieten, pe cel mai nedespărţit tovarăş al său.

Iar acest prieten şi tovarăş nu era altul decât *Cuţi*, acel căţel alb şi cu pete negre. Cuţi îi datora foarte mult lui Mitică. Ii datora chiar viaţa. Căci s'ar fi prăpădit săracul de el în colţul de stradă în care fusese aruncat într'o zi geroasă de iarnă, de către cine ştie ce om fără suflet şi fără milă. S'ar fi prăpădit, dacă nu trecea pe acolo Mitică, nu-l lua în braţe şi nu-l ducea acasă.

Maica lui Mitică se mulţumi să zică: „o gură mai mult de hrănit", dar nu-l certă pe Mitică şi nu-i spuse să-l arunce afară pe căţel. Văzu marea bucurie a lui Mitică, văzu ochii lui cari o priveau rugători şi mai văzu cum tremura de frig şi de foame plăpândul căţel. Şi i-se făcu şi ei milă şi consimţi să-l păstreze.

In chipul acesta Cuţi deveni un membru al familiei şi prietenul nedespărţit, tovarăşul de zi şi de noapte, al lui Mitică.

Din ziua aceia totul se schimbase pentru Mitică. Puţin îi păsa acum că ceilalţi copii nu-l primeau să se joace cu dânşii. N'auzea cuvintele lor de ocară şi batjocură şi nu lua în seamă privirile lor îngâmfate şi dispreţuitoare. Mitică avea pe Cuţi, iar Cuţi îl iubea şi găsea că nu e alt stăpân mai bun şi mai drăguţ decât al lui. Iubirea lui Cuţi, o iubire sinceră, întreagă, fără întreruperi şi fără şovăieli, îl răsplătea cu vârf şi îndesat pe Mitică de toate lipsurile şi necazurile. Când citea în ochii lui Cuţi acea sinceritate neprefăcută, când îl vedea gudurându-se, lingându-i mâna şi făcând totul ca să-i fie pe plac şi să-l înveselească, pierea din sufletul lui Mitică orice nour de tristeţă. Căsea că lumea e bună şi viaţa are părţile ei vesele şi plăcute.

Cuţi creştea şi devenea din ce în ce mai frumos. In aceiaşi măsură creştea şi dragostea lui Mitică pentru dânsul.

Cu apropierea iernei băiatul îşi zise: „să ştiu că nu mănânc decât la două zile odată, însă de Crăciun tot am să-i cumpăr lui Cuţi un dar de care are atâta nevoie". Darul despre care Mitică îşi închipuia că iubitul său Cuţi simte o nevoie mare era o zgardă, o zgardă de piele frumos împodobită. E adevărat că nici odată nu-i ceruse Cuţi aşa ceva, însă Mitică era convins că un Cuţi ca al său nu poate trăi fără să aibă o frumoasă zgardă în jurul gâtului. Ei, dar pentru o zgardă trebuiesc multe parale. Ea costă foarte scump, mai ales pentru un băiat fără tată şi care nici odată nu are un ban de prisos.

Decât Mitică îşi zise: „am să-i cumpăr lui Cuţi o zgardă, măcar de aş şti că-mi vând şi haina de pe mine". Şi ce nu face voinţa la om, mai cu seamă când această voinţă e îndreptată spre săvârşirea unei fapte bune !

In orele libere Mitică muncea pentru alţii. Căra pentru vecini apă dela fântână, le ducea vitele la adăpat, le dădea o mână de ajutor la curăţatul grajdului sau la curăţatul paielor şi fânului. Făcea orişice, nu se dădea îndărăt dela nici o muncă fie cât de grea, numai şi numai să capete o plată cât de mică, numai şi numai să poată strânge suma trebuincioasă cu care să poată cumpăra zgarda lui Cuţi.

In sfârşit, cu câteva zile înainte de sărbătorile Crăciunului Mitică era băiatul cel mai mulţumit şi mai fericit.

Ţinea în mână atâţia bani câţi i-ar fi trebuit să cumpere cea mai frumoasă zgardă din câte văzuse pe la prăvălii.

„Cuţi, bucură-te şi te înveseleşte, căci te aşteaptă o mare surpriză ! Cuţi, tu ai să capeţi o zgardă şi ai să fii cel mai frumos câine ce s'a văzut vre-o dată. Cuţi..." şi Mitică îl săruta, îl strângea în braţe, îl ridica în sus.

„Şi acum la revedere, Cuţi, mă duc să-ţi aduc darul făgăduit".

Şi Mitică dete fuga şi se duse să aleagă cea mai frumoasă zgardă dela prăvălia cea mare. Se întoarse acasă după vre-o două ceasuri, ţinând în mână zgarda, mai vesel şi mai mândru decât un soldat care ar fi luat un steag dela duşman.

„Cuţi !" strigă el dela poartă, dar Cuţi nu răspunse la apel. „Cuţi !" mai strigă odată Mitică, dar Cuţi păstră aceiaşi tăcere.

Mitică dete buzna în casă şi îşi mai chemă de vre-o câteva ori căţelul, dar tăcere şi iarăş tăcere. Cuţi nu răspundea, nu se grăbea să-i sară şi să se gudure, nu dădea niciun semn de viaţă. Şi nu era nicăieri. Nici subt pat, nici la locul său obişnuit de lângă sobă.

„Cuţi ! Cuţi !" In zadar. Cuţi pierise, îl înghiţise par'că pământul.

Atunci a înţeles bietul Mitică ceva care îi zdrobi inima şi-l făcu să izbucnească în şiroaie de lacrimi: anume cineva îi furase pe Cuţi.

Să-i fure pe Cuţi ! Dar mai bine să-i fi luat hainele de pe el, mai bine să-l fi bătut, să-i fi tăiat un braţ, decât să-i fure pe Cuţi.

Şi Mitică şi maică-sa îl căutară prin vecini, întrebară de Cuţi prin toată comuna, cutreierară toate maidanele, dar nu fu chip să dea de urma lui Cuţi.

Mitică se socotea acum ca cel mai nenorocit băiat. Plângea, plângea într'una după Cuţi al său. Nimic nu-l mângâia, nimic nu-l înveselia. Nici promisiunea maică-si că-i va găsi un alt căţel tot aşa de frumos şi nici frumosul cadou ce-i făcuse de Crăciun. Nu şi-a aruncat măcar privirile să vadă ce este acest cadou.

Pentru el Crăciunul nu mai era prilej de veselie şi petrecere.

Veni şi seara de Moş-Ajun. Grupuri-grupuri de copii mergeau pe stradă purtând „Steaua", cântând şi vestind lumei naşterea Mântuitorului. Peste tot era veselie şi mişcare. Deasupra cântecelor de copii, deasupra zgomotului şi vieţii răsunau pline şi mândre clopotele dela biserică. Spuneau şi ele în limba lor că a venit pe lume Acela care era aşteptat să izgonească răul prin puterea binelui, că a venit Fiul Stăpânului lumilor, ca să ne arate drumul care duce la fericire şi mântuire.

Numai în casa lui Mitică era tristeţe apăsătoare şi numai inima lui Mitică era năpădită de mâhnire şi durere. Iar când băiatul îşi arunca privirile spre părete şi vedea zgarda atârnată în cuiu, i-se umpleau ochii de lacrimi şi un oftat se pornea din adâncurile inimei sale.

„Cuţi, Cuţi !" zicea el printre lacrimi.

...„Dar, stai..., ia taci puţin, mămico, par'că se aude ceva afară, aşa ca un chelălăit de câine..." Şi fără să mai spună ceva, Mitică din două sărituri fu afară din odaie.

Când se întoarse..., dar cine ar putea descrie bucuria sa ? Când se întoarse, ţinea în braţe... pe cine credeţi ? Pe Cuţi, pe Cuţi în carne şi în oase !

Nu era mai mică bucuria mititelului de Cuţi.

„Mamă, mămiţico !" strigă Mitică cu ochii scânteietori de bucurie. „Priveşte, mamă, e Cuţi, Cuţi al nostru. Moş-Ajun a avut milă de noi şi ni l'a trimis din nou... Mamă, e cel mai frumos dar ce am putut primi de Crăciun".

Cuţi n'a putut spune unde pierise atâtea zile. Dar acum când a venit din nou, totul a fost uitat. S'au şters şi lacrimile lui Mitică şi a dispărut şi mâhnirea din sufletul său.

ALI BABA

Crăciunului de-acum

Cu stele de carton şi cu colinde,
vii iar în sat la noi, Crăciun bătrân,
să dărui bucurii copiilor!

Cad fulgi de nea, învâltoraţi de vânt,
ca flori mari, albe, de cireş.
Prin sita deasă-a zilelor, mă văd
departe 'n urmă...
Te aşteptam atuncia cu-atâta dor, să vii!
Şi tu veniai, frumos şi drag ca un bunic.
Dar, an cu an, din ochii mei miraţi
şi tot mai trişti,
te-ai risipit, cu vremea, ca un basm;
şi ca tăciunii ce se sting
pe vatră, 'n miez de noapte,
Credinţa 'n tine, an cu an, s'a 'năbuşit în scrum...

Acum,
îmi torc în gând copilăria: —
E singura poveste ce mai ştiu!
Şi totuşi, eu te-aştept să-mi creşti în suflet
grădina ca de basme şi de vise;
iar gândul obosit îmi aţipeşte
lângă un colţ povestitor şi cald de sobă.

Dinu Geoglovan

CEL MAI SĂNĂTOS ALIMENT
CACAO VAN HOUTEN

Omul cel adevărat

— NUVELĂ —

de IOAN SLAVICI

Auzind urările de Moş Ajun ale copiilor, Moş Crăciun şi-a umplut sacul de tot felul de bunătăţi şi de lucruri scumpe şi a plecat la drum lung, ca să le facă parte tuturora, fiecăruia după vredniciile lui.

Se pornise după rânduiala vremii o ninsoare deasă şi peste puţin a 'nceput să viscolească, încât moşneagul numai cu chiu, cu vai, putea să răsbească prin troieni şi Crivăţul îi bătea fulgii mărunţi în faţă, îi umplea barba şi musteţele de ţurţuri şi-i lua vederile ochilor.

N'ajunsese încă să 'nceapă împărţirea când se pomeni 'n calea lui cu o babă, care ducea 'n mână o frumoasă cunună înfăşurată într'o cârpă curată.

„Ai plecat, aşa mi se pare, — grăi dânsa, — ca să-ţi împarţi darurile de ziua naşterii. Ia, te rog, şi cununa aceasta, ca să i-o dai omului celui adevărat."

„Şi cam ce fel socoteşti că trebue să fie omul pentru ca să-i poţi zice că e adevărat ?" — întrebă moşneagul.

„Ce 'ntrebare!? — răspunse baba. Cei mai mulţi dintre oameni sunt fiecare un fel de om, pocit după timp şi 'mprejurări. Omul adevărat e acela, care a rămas cum l'a lăsat Dumnezeu să fie".

„Te-am înţeles!" — grăi moşneagul şi 'n loc de a-şi urma drumul de-alungul uliţei, se 'ntoarse, ca să iasă la câmp.

Era adecă vreme de războiu, şi oştirea 'nvingătoare tăbărîse de sfintele sărbători prin apropiere. Moş Crăciun voia să iasă 'n tabără, căci în gândul lui omul cel adevărat nu putea să fie decât căpitanul oştirii, care înfrânsese oştirea duşmană, scăpase ţara de primejdii şi 'n care-şi puneau toţi nădejdea.

Ieşiţi în tabără, au găsit pe căpitanul oştirii căutându-şi de treburi. Nişte cercetaşi prinseseră o iscoadă, care îşi dăduse silinţa să se strecoare printre sentinele, şi căpitanul o ispitea, ca să stoarcă din ea mărturisiri în ceea ce priveşte oastea duşmanului, mişcările ei şi starea, în care se află. Fiindcă iscoada nu voia să facă mărturisiri, oamenii căpitanului o puneau la fel de fel de munci grele.

„Nu e acesta" — grăi baba.

„De ce nu?" — întrebă Moş Crăciun.

„Mai întâi şi mai întâi, — răspunse ea, — duşmanul, pe care l'ai dezarmat, nu mai e primejdios, n'are deci să fie pus la munci. Apoi acela, care îi vinde pe ai săi, e un mişel, şi nu poate să fie om cum se cade cel ce supune la munci grele pe altul, pentru ca să-l silească a face o mişelie."

„Dar el îşi face datoria!" — întâmpină Moş Crăciun.

„Urâtă datorie! — exclamă baba : — să chinueşti pe omul legat la mână şi la picioare spre a-l sili să săvârşească o faptă mişelească. Dar o să vedem, cum ştie să-şi facă datoria."

Baba aceea era Maria Magdalena, care se coborîse pe pământ, ca să vadă dacă oamenii sunt tot precum erau mai 'nainte de a fi căzut ea spăşită la picioarele Mântuitorului. Acum ea se făcu cum fusese atunci, înzestrată cu frumuseţa şi cu toţi nurii, prin care scosese din minţi pe atâţi oameni de altminteri cum se cade, şi se apropie de căpitan rugându-l cu glas plin de duioşie să-l ierte pe cel muncit şi să-i dea drumul, ca să se 'ntoarcă la ai săi.

Ştiindu-se ridicat de toţi în slava cerului, căpitanul se 'ncruntă cuprins de mânie.

„Se poate, — îşi zise, — ca cei din prejurul meu să îndrăznească a-i da acestei femei voie să răzbească până la mine !?"

In clipa următoare însă glasul ei îi răsună ademenitor în ureche şi el se uită cu ochi mari la ea, începu să tremure din toate încheeturile, şi n'ar fi fost oştean adevărat, dacă nu s'ar fi muiat în cele din urmă.

Ii era peste putinţă să i-se pună 'mpotrivă.

„Daţi-i drumul! — grăi rostind vorbele 'n silă. Haid, — pleacă — să nu te mai văd în ochi !"

„Haid'! — grăi şi Moş Crăciun : — nu-i acesta; să ne căutăm de drum."

Mai ştia dânsul şi alt om, care fără doar şi poate era cel adevărat.

Acesta era cel mai iubitor de dreptate dintre toţi judecătorii, un om, care se cutremura în toată fiinţa lui când se gândia, că s'ar putea ca cineva să se plângă de vre-o una din faptele ori din judecăţile lui. Atât de viu era n' sufletul lui îndemnul de a curma gâlcevi şi de a împăca oameni, în cât şi acum în zi de sărbătoare şi 'n cap de noapte îşi petrecea timpul adâncit într'ale judecătoriei.

Se 'ntâmplase adecă prin partea locului, că unul, podgorean, a vândut altuia, un cârciumar, un mare budan de vin. Cumpărătorul îi dăduse podgoreanului arvuna şi plecase să-şi iee butoaie şi să vină cu ele pentru ca să 'ncarce vinul cumpărat. In vreme ce el umbla în treaba aceasta, a plesnit un cerc de la budan şi tot vinul s'a scurs printre doage. Intrebarea era, dacă paguba o suferia podgoreanul, care a luat, ori cârciumarul, care a dat arvuna. Podgoreanul cerea preţul vinului pe care-l vânduse, iar cumpărătorul cerea vinul, ca să-i plătească preţul.

Judecătorul, după 'ndelungată chibzuire, a hotărît că păgubaş e podgoreanul, care, primind arvuna, s'a legat să vândă vinul după învoiala făcută, dar nu l'a predat, deci nu l'a vândut încă.

Era luată 'n gândul lui hotărîrea aceasta când s'a pomenit fără de veste faţă 'n faţă cu femeea cea frumoasă şi plină de nuri.

A rămas, se 'nţelege, şi el nu numai mirat, ci şi cuprins de mânie, căci judecătorii cei adevăraţi ţin să fie lăsaţi în pace când îşi chibzuesc hotărîrile.

„Ii faci, judecătorule, nedreptate podgoreanului, — grăi Maria Magdalena, cu glasul ei ademenitor. — Nu mai încape nici o îndoială, că podgoreanul a vrut să vândă cu preţul, cu care cârciumarul a vrut să cumpere, vânzarea s'a făcut deci în clipa, când arvuna a trecut din mâna unuia în mâna celuilalt. Nu era al podgoreanului, ci al cârciumarului, vinul care s'a scurs printre doage. Altfel — ce rost mai are arvuna ?"

Judecătorul cel iubitor de dreptate, se uită cu ochi mari la ea şi dete oarecum într'aiurea din cap.

„Ce rost !? — grăi dânsul zăpăcit. Podgoreanul îi dă cârciumarului „ori vin, ori arvuna îndoită".

„Aha ! — îşi zise Moş Crăciun cuprins de bucurie ascunsă. Asta nu se dă! A păţit-o Sfânta căită !"

Maria Magdalena se 'nduioşă.

„Auzi vorbă!? — grăi dânsa. Asta ţi-e mult lăudata iubire de dreptate !? De o parte e bietul de podgorean, care a muncit toată vara uitându-se cu inima 'ncleştată la cer, de unde putea să-i vină fie rod îmbelşugat, fie nimicirea ostănelelor, iar de altă parte e cârciumarul, care stă tolănit pe saltea şi se 'ngraşă profitând de slăbiciunea oamenilor, pe care — poate să-i împingă la păcat. Ce fel de judecată ar fi aceea, prin care îi dai acestui păcătos dreptul şi-l faci păgubaş pe omul muncitor şi cinstit."

Judecătorul era ispitit să-i dee brânci, dar simţia că nu e 'n stare s'o facă aceasta şi, ca să scape de dânsa, scăpă vorba că s'ar putea s'o iai şi aşa, că din clipa, în care cârciumarul a dat arvuna, vinul nu mai era al podgoreanului.

„N'are, — zise, — podgoreanul să-i mai dee cumpărătorului arvuna înapoi."

„Ba are să mai primească şi preţul, cu care-l creditase pe cumpărător", — stărui dânsa.

„De ! — grăi dânsul în luptă cu sine însu-şi, — dacă vinul nu mai era al lui."

Moş Crăciun îşi luă sacul în spinare şi plecă mai departe.

Viscolul se 'nteţise, gerul era din ce în ce mai aspru, şi troienii s'au îngroşat, încât Moş Crăciun şi tovarăşa lui numai gâfâind răzbiau înainte — trecând din casă 'n casă şi lăsând pe ici-pe colo câte un dar.

Intr'un târziu ei s'au oprit la fereastra unui iatac, în care un om mai bătrâior şedea la masă şi scria. Era un om de ştiinţă mai vestit şi decât căpitanul cel viteaz, şi decât judecătorul cel iubitor de dreptate. El nu mai trăia decât pentru ca să-i lumineze pe oameni şi să le uşureze traiul zilnic.

De data aceasta el petrecuse zile multe studiând viaţa muştelor în toate amănuntele ei pentru ca să se dumirească asupra rostului lor în gospodăria firii. Sunt mii şi mii de feluri de muşte, el însă s'a oprit numai la cele ce ne supără prin casele noastre şi prin împrejurimile locuinţelor omeneşti. Sunt obraznice, ne pişcă neîncetat, le pătează toate, până chiar şi geamurile şi oglinzile, încât nu mai putem să avem nimic curat. Se sporesc apoi înspăimântător. Unele dintre ele pun în mai multe rânduri pe an câte 200.000 de ouă, din care ies vermi ce colcăe, iar altele nasc chiar pui vii, tot vermi şi aceştia. El era cu toate acestea de părerea, că e binefăcător rostul muştelor în gospodăria firii, căci vermuşii lor sunt foarte mâncăcioşi şi se hrănesc din fel de fel de murdării şi din materii fie vegetale, fie animalice, intrate 'n putreziciune.

El nu rămase cuprins de mirare când se pomeni faţă 'n faţă cu femeea cea frumoasă, căci era obişnuit să nu vadă şi să nu audă cele ce se petreceau împrejurul lui.

„Să mă lăsaţi în pace, — zise. N'am timp pentru nimicuri". — Da! — rost binefăcător, căci mor în fiecare clipă mii şi mii de vietăţi de tot felul, şi dacă n'ar fi muştele cu vermuşii lor, lumea ar fi plină de hoituri şi de putreziciuni şi aerul ar fi pestilenţial, în cât mai ales prin oraşe oamenii n'ar mai putea să trăiască."

„Nu cumva crezi, că le faci oamenilor vre-un bine când le spui aceste !? — grăi dânsa. Ieşi în grădină, îţi bâzâie în ureche; treci pe câmp, nu scapi de ea; umbli prin pădure, o găseşti şi acolo; te 'ntorci acasă şi roiuri întregi te împresoară pe la coteţe, prin grajduri, prin bucătărie, ba nici în iatac nu poţi să scapi de ea : pretutindeni bâzâie, bombăneşte, te pişcă, îţi amăreşte viaţa."

Se uita şi omul de ştiinţă cu ochi mari la ochii ei plini de văpaie înduioşătoare, la obrajii ei rotunzi şi rumeni, la buzele ei zîmbitoare, la întreaga ei fiinţă plină de farmec, şi vorbele ei îi răsunau ademenitor în urechi.

In zadar. — Slabi sunt oamenii tineri în faţa femeii, dar încă mai slabi se fac după ce au început să îmbătrânească.

„Da ! da ! — grăi dânsul în cele din urmă, sunt foarte supărătoare muştele pentru oameni şi mai ales pentru femeile gingaşe ca d-ta.

„Să-mi spui, — stărui dânsa, — dacă sunt ori nu muşte, ai căror vermuşori le intră oamenilor în urechi ori pătrund prin nări în creeri, şi sar altele, ai căror vermuşori răzbesc prin piele şi-l mănâncă pe om de viu.

El se uita la ea cuprins de mirare. Le ştia prea bine şi el aceste, dar se mira, că le ştie şi o femee ca dânsa.

Dupăce mai stete puţin pe gânduri, el scrise :

„Rost binefăcător au muştele 'n gospodăria firii, aşa îţi vine să crezi, dar experienţa dovedeşte, că adevăratul lor rost e să-i facă omului nesuferită viaţa.

Moş Crăciun nu mai zise nimic, ci-şi luă iar sacul în spinare şi-şi căută de drum.

Văzduhul era plin de zăpadă spulberată, încât nu mai vedeai cu ochii şi nu ştiai încotro să apuci şi cum să-ţi faci drum prin troeni.

N'au avut însă să meargă mult, căci numai aci prin apropiere şedea la masa lui de brad un mare şi vestit măiestru, care n'avea'n viaţa lui altă mulţumire decât ca prin operele sale să le 'ndulcească oamenilor viaţa.

Cu acesta Moş Crăciun şi tovarăşa sa n'au prea avut să piardă mult timp.

Când s'a pomenit faţă 'n faţă cu femeea cea frumoasă, măiestrul nici n'a rămas uimit, nici nu s'a supărat, ci a sărit încântat în picioare. El nu mai cerceta, cine-o fi şi cine n'o fi dânsa, nici de unde vine, unde se duce şi'n ce treburi umblă. Fericit, că poate să-şi petreacă seara în societate atât de plăcută, el fu într'o clipă gata să plece — ori-şi-unde-o fi, numai lume veselă şi masă'ncărcată de mâncări şi de beuturi să-şi găsească.

„Urîtă vreme !" — exclamă dânsa.

„Auzi vorbă ! ? Se poate oare ceva mai frumos decât această burzuluire a firii. Iţi vine să te salţi, ca să te ridice viscolul în slava cerului şi să te ducă departe cu fulgii spulberaţi".

„Mie însă fulgii intraţi în ochi mi-au luat vederile şi gerul mi-a înţepenit toate 'ncheeturile, — îi zise ea. Te rog să-mi dai adăpost, ca să-mi desmorţesc trupul şi să mă 'ncălzesc".

„Ba să şi dormi în culcuş moale şi cald, — grăi dânsul, — dar mai 'nainte să ne ducem să'mbucăm ceva şi să bem un păhar, care ne 'nfierbântă sângele.

Au ieşit apoi şi-au răzbit prin viscol şi peste troieni, dară mult n'a ţinut bucuria lui, căci el în curând s'a pomenit singur şi a rămas zăpăcit, încât nu mai era biet de el în stare să-şi dee seamă, de unde a venit şi 'ncotro are să apuce pentru ca ori să se 'ntoarcă acasă, ori să ajungă unde plecase.

„Asta, — îşi zise Moş Crăciun, — mereu se laudă, că le face toate pentru ca să le 'ndulcească altora viaţa, dar faptele dovedesc, că şi el tot pentru mulţumirea sa lucrează".

Au pornit-o deci ei şi tovarăşa lui razna peste troienii încă mai mari şi s'au tot dus până la o coastă stâncoasă, sub care se afla coliba unui biet de pietrar, care-şi agonisea pâinea de toate zilele cioplind bolovani, ca să-i netezească pe fiecare potrivit cu întrebuinţarea ce zidarii voiau să facă de ei.

Moş Crăciun şi Sfânta spăşita se duseră la ferestruie şi se uitară 'n coliba luminată de un opaieţ cu flacăra clipitoare.

Pietrarul şedea la o meşcioară ciopilind o morişcă, în faţa lui, pe masă, erau o păpuşică şi un căruicior, iar la peretele din fund se aflau două paturi, în care dormeau într'unul o fetiţă, iar într'altul doi băieţi, fratele mai mare şi cel mic ai fetiţei.

Erau orfani de mamă copiii, căci mama lor murise şi tatăl lor, pietrarul, rămăsese văduv. Când îi trăia soţia, el muncea şi din cele agonisite, păstra o bucată pentru ai săi. Acum muncia din greu şi nu mai punea la o parte două bucăţi, ci trei, una pentru zilele ce vin. In preajma sfintelor sărbători el pusese la o parte chiar patru bucăţi, una pentru ca să le poată cumpăra copiilor mai câteva mere, o cunună de smochine, un colac cu lapte, un pumn de zaharicale, o bucată de şuncă, un cârnat şi un cartaboş ca să simtă şi ei, că ziua de sărbătoare nu e ca celelalte. Pe deasupra îi mai cumpărase fetiţei o păpuşică şi cioplise pentru cel mic dintre băieţi un cărucior, iar pentru cel mare cioplea acum o morişcă de vânt.

„Asta e par'c'ar fi cum ar fi", grăi Moş Crăciun, scoase câteva din cele ce i se aflau în sac şi le înşiră pe fereastră.

„Mai ştii ! ? — răspunse Sfânta. Intră şi cere adăpost. Să vedem ce face".

Moş Crăciun intră rostind vorbele „Urîtă vreme !"

„Să nu-ţi scoţi cânele din casă, — îi răspunse pietrarul. Stăi şi-ţi mai desmorţeşte mădularile. Cald nu e, ce-i drept, nici aici, dar e mai la adăpost decât afară, şi, dacă te mulţumeşti să dormi pe jos, poţi să şi mâi la noi".

„Ai, precum văd, două paturi".

„Pentru copii, — întâmpină pietrarul : — când vor fi mari, o să doarmă ei pe jos, ca să mă răsfăţ eu în pat. Acum intră şi Maria Magdalena rebegită ca vai de ea şi tremurând de frig.

Nu s'a născut încă omul, care poate să vadă o femee ca dânsa fără ca să i se deschidă ochii mari şi fără ca să fie ispitit a alerga la dânsa, ca să între'n voile ei.

„Vai de mine ! — strigă dânsul. Cine, păcatele mele, te-a făcut să ieşi în cap de noapte pe timp ca acesta ! ? Stăi aici să te desmorţeşti, şi, dacă nu ţi-e silă, iată şi culcuş lângă fetiţă".

„Silă nu poate să-mi fie, — răspunse ea, — dar mi-e foame de-mi vine să leşin".

„Sunt nemângâiat — grăi dânsul. Am, ce-i drept, mai una, mai alta, dar nu pentru mine, ci pentru copii, ca să le dau în ziua cea mare, şi nu mă iartă firea să le trag dela gură".

„Nici n'aşi primi aşa ceva, — răspunse ea. Mult te rog însă să vii cu mine şi să mă duci undeva, unde putem să ne'ndulcim viaţa îmbucând ceva şi bând câteva păhare, ca să simţim că noaptea aceasta nu e ca toate nopţile, ci rânduită pentru înveselirea inimilor".

Pietrarul iar se uită cu ochi mari la ea. S'ar fi rupt, dac'ar fi putut, în doi, unul, care pleacă, iar altul, care rămâne.

„Mă iartă, zise stăpânindu-şi firea, — da nu pot să-mi las copiii singuri în timp de noapte".

„Ei dorm şi nu ştiu nimic", — grăi dânsa.

„Ar putea să se deştepte, — întâmpină el, — şi i-ar cuprinde spaima pomenindu-se singuri".

„Rămâne unchiaşul cu ei".

„Mai vârtos i-ar cuprinde spaima, — răspunse el. Mai cuminte e să-l iei pe unchiaş, căci flămând o fi şi el".

Moş Crăciun şi Sfânta spăşită se uitară unul la altul.

„Asta e !" grăi dânsul.

„Asta !" zise şi ea.

Plecară apoi împreună, dar sacul şi-l lăsă Moş Crăciun în colibă dimpreună cu cele ce mai rămăseseră 'n el, între care şi cununa cuvenită omului celui adevărat.

IOAN SLAVICI

Noaptea de Crăciun

E noaptea de Crăciun! Acasă, în casa dela,—ţară veche—
M'am regăsit in odăiţa cu ziduri albe de pe sală
Şi simt, duios cum mă'mpresoară — copilări-aei 'ngropată,
Şi înţeleg, cât de streină, aici, e haina mea de gală...

E atâta pace'n odăiţă şi atât de sfântă e'ncăperea
In care — am făurit odată, atâtea visuri vagabonde
Că simt - cum cade depe mine zăbranicul cernit al vieţii
Şi mă revăd, copilul palid cu ochi adânci şi bucle blonde! . .

E tot aşa cum am lăsat-o! Aceaş sobă albă, mare,
In care focu - ademeneşte cu limbi ce mint o buturugă
A celiaş scoarţe pe divane, şi - acelaş Maică Preacurată
Din rama ei îţi pleacă ochii, ca eu să mi-i ridic spre rugă !.

Şi par'că văd cu ani în urmă! . . Erà vacanţa de Crăciun!
La gară m'aşteptă bunicul, pufnind tutunul din lulea
O 'mbrăţişare, două lacrămi, şi-apoi Costache, surugiul
Ieşea duhnind a ţuică fiartă din cârciuma de pe şosea,

Şi sania sbura! Zăpada lucea sub razele de lună !
Părea că duduie pământul sub pasul cailor voinici
Iar surugiul de pe capră îşi îndesa pe ceafa cuşma
Şi împletea huind sudalme cu dese pocnele de bici.

Şi-apoi acasă ! . . . Câtă teamă şi totuşi tainica dorinţă
Imi dă să simt salonul roşu închis cu grijă de bunica
Ce pe ascuns, privea acolo pe bradul ridicat pe masă
Atâtea lucruri aşteptate, atâtea lucruri de nimica !...

Şi par'că văd pe baba Lina încărunţită de făină
Cu mânecile suflecate — rotind pe degete colacii
Cum se 'ncruntă ţipând haină, să 'nchid cât mai degrabă uşa,
Căci intră gerul şi-i e frică să nu răcească... cozanacii!...

. . . .

Şi-acuma tot în odăiţa, în care-am făurit odată
Atâtea doruri şi speranţe, atâtea visuri vagabonde
M'am reîntors, din viaţa asta pe care-atâta o dorisem,
Cu fire de argint pe tâmple în loc de bucle mari şi blonde!—

De-alături se aude sgomot şi ciocnet de pahare!...
Mă chiamă viaţa înainte.... şi-aicea răsleţit o clipă
In odăiţa de-altădată, am vrut să stau vorbind cu mine
Şi re'nviind copilăria să plâng sub calda ei aripă !...

In curte se aude larmă şi paşi şi scâncet de zăpadă
Colindătorii 'ncep să cânte... Şi cum pătrunde melodia
De glasuri line şi curate — atât de veche şi de dulce,

. . . .

Imi pare că afară 'n curte îmi plânge 'ncet copilăria!...

Tudor Muşatescu

Singur...

Vezi tu? Te-aştept şi-acum ca 'n alte rânduri,
Dar nu mă mai întreb dece nu vii...
Vecinul şi-a culcat cei trei copii,
Şi-i linişte ca 'n cele patru scânduri.

Că cei ce 'n viaţă au eşit din rânduri,
Şi 'n umezeală vechilor chilii,
Nepăsători, s'au îngropat de vii,
Mă 'ngrop şi eu într'un adânc de gânduri...

Făptura ta se-amestecă uşoară,
Cu mii de gânduri noui, ce mă 'mpresoară,
Te-aştept şi nu, şi-mi pare că te-aştept...

O! cu capriciul tău de curtezană,
De-ai şti de nepăsarea mea profană
Ai alerga să-mi cazi din nou la piept...

Alfred Moşoiu

Inceputul vieţii lui Isus

de B. BRĂNIŞTEANU

Viaţa lui Isus începe cu naşterea lui. Aceasta ar părea un paradox, dacă prin viaţă s'ar înţelege anii trăiţi. Dar la Isus, nu se vorbeşte de dânşii, căci au fost prea puţini. El a murit, victimă a convingerilor sale, când alţii abia ajung la maturitatea concepţiunilor, şi deci şi acţiunei lor. Aşa dar, repet că viaţa lui Isus, acţiunea lui, începe cu naşterea lui. Cei doi evanghelişti cari ne-o descriu mai amănunţit, leagă nu numai misiunea lui divină, dar şi ce-i etern în învăţătura lui, de dânsa. Pacea pe pământ şi concordia între oameni, este anunţată de sferele cereşti, în chiar clipa naşterei lui. Şi deacurmezişul secolelor noroadele aşa au gândit. Ce frumos sună cântecul nostru de stea :

„Steaua sus răsare,
„Ca o taină mare,
„Steaua luminează
„Şi adeverează
„Că fecioara Maria
„Naşte pe Mesia...,

Mesia însă, după Renan, înseamnă revoluţia.

Cu această credinţă, semănată de evanghelişti şi propagată de biserică, au trăit popoarele secole dearândul. Vremea noastră, care nu numai s'a obişnuit să pătrundă legile naturei, dar să-şi dompteze forţele acesteia, nu s'a oprit nici în faţa lui Crist, cu cercetările ei. Ea a supus principalele documente ce avem despre dânsul, evangeliile, analizei critice, a supus unui examen ştiinţific relatările lor, — şi a ajuns să caute într'însul, mai mult omul, decât fiul lui Dumnezeu, fără a scădea prin aceasta mărimea, măreţia lui, însemnătatea lui pentru omenire. Şi nu s'a gândit, cum spune atât de frumos danezul Kierkegaard că deşi au trecut nouăsprezece veacuri de când Isus umbla pe pământ, această întâmplare nu este ca alte întâmplări, cari apar în istorie ca ceva trecut, iar apoi sunt uitate ca ceva de mult trecut, căci existenţa lui Crist nu devine niciodată ceva trecut. S'ar putea adăoga : ci este ceva mereu prezent.

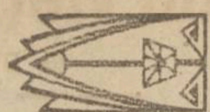
Aşa dar ştiinţa cu critica ei, dizolvantă şi reconstructivă în acelaş timp, s'a apucat să cerceteze viaţa lui Isus şi cum, după cum spusei, viaţa lui minunată începe cu minunata lui naştere, a început prin a o dezbrăca pe aceasta de aceia ce nu se împacă cu adevărurile ei. Astfel şi David Strauss, severul analist critic al evangeliei, şi Ernest Renan, marele biograf al lui Isus, au început prin a înlătura legenda, făurită pentru a satisface unele proorociri biblice, că Isus s'ar fi născut la Bethleem. El s'a născut, zic ei, la Nazaret. Toată viaţa lui i s'a zis Nazarineanul, iar primilor creştini, nazarineni, şi în Orient, până azi, creştinilor li se zice tot aşa. Ba, Renan, care a scris biografia lui Isus numai după ce a vizitat Palestina şi sub farmecul impresiunilor ce 'i-a lăsat teatrul tuturor întâmplărilor biblice, are aierul să spună că, chiar de s'ar fi născut Crist la Betleem, în aridele locuri ale Iudeei, peisagiile Nazaretului, bogăţia şi frumuseţea vegetaţiei sale, dulceaţa climei sale, dealurile sale cu configuraţia lor unic de armonică, animalele sale, mici dar blânde, femeile sale frumoase încă şi astăzi, placiditatea locuitorilor săi străini avidităţei de bunuri materiale, toate fac ca această parte de ţară să fie mai indicată decât Betleemul Iudeei, de a fi leagănul blândului învăţător, care îşi rezuma toată învăţătura, în regula de aur a dragostei de aproapele, care comandă să nu faci ce nu-ţi place să ţi se facă.

Dar dacă ştiinţa a stabilit că şi închinarea păstorilor şi cea a magilor, şi naşterea în staul, şi punerea în iesle, sunt, după unii autori mituri, după alţii legende, după alţii simboluri, nu ne-am putea totuşi împăca cu această despuiare a începutului vieţii lui Isus de poezia care a îmbrăcat-o în tot decursul ei, până la tragicele momente ale sfârşitului. Nu mai încape nici o îndoială că Herder are dreptate când spune că Isus este Dumnezeu-om, întrucât a fost om în sensul cel mai frumos şi mai complect, întrucât viaţa şi acţiunea lui au fost mântuitoare, pentru că a nesocotit această viaţă când a fost vorba să mărturisească pentru învăţătura sa, a cărei ţintă esenţială era şi este de a împlânta umanitatea în omenire. Contemporanii lui Isus, mai spune Herder, puteau cere minuni pentru a crede în învăţătura pe care o propovăduia, dar noi, cari înţelegem această învăţătură, noi să mai cerem şi alte dovezi pentru a crede în esenţa ei divină ? Trebuie oare ca acum două mii de ani să fi căzut foc din cer, pentru ca azi să vedem soarele ? Dar simbol, mit sau legendă, nu ne-am putea obicinui cu gândul că ar dispare pentru omenire poezia în care e învăluită originea celei mai minunate dintre acţiunile ideale. Omenirea, fără deosebire de religie şi convingere, nu ar deveni mai bogată prin aceasta. Căci dacă, după toată viaţa şi învăţătura sa, Isus a fost mai mult om al simţirei decât al gândirei, — ceea ce se explică şi prin faptul că s'a adresat celor mulţi, săraci şi umili, şi prin faptul că ei 'l-au înţeles şi urmat, — după două mii de ani, tot simţirei se adresează. Invăţătura lui este doar cea a dragostei, şi dragostea nu-i chestie de raţiune, de judecată. Dela Isus nu ne-a rămas nici un cuvânt scris de dânsul şi totuşi generaţiunile se încălzesc la învăţăturile lui. N'a fost oare şi Socrate un mare învăţător de o înaltă moralitate, nu-l cunoaştem oare şi pe el numai din scrisele discipolilor săi, în frunte cu divinul Plato? — Dar unde se poate compara măcar pe departe influenţa lui, cu cea a omului, care ne sfătuia să devenim ca copiii şi căruia s'au închinat dealungul secolelor popoarele ca unui miel şi copil nevinovat ? E că el vorbea şi vorbeşte simţirei, sufletului, inimei, că el ne propovăduieşte şi azi, ca şi acum două mii de ani, umanitatea, că el a găsit forma cea mai simplă şi lecţiunea pildei, pentru a răspândi ideile pe cari şi alţii totuşi le-au gândit şi exprimat, că el este simbolul neclintit că totuşi binele va birui odată, că va veni ziua împăcărei generale, ziua când ura, azi practicată de unii în chiar numele lui nepătat, va dispare, că el ne-a arătat cum trebue să ne dăm viaţa pentru acele mari idei de dragoste, pentru cari a suferi este de esenţă divină.

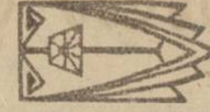
...De aceea vrem şi credem că omenirea e câştigată prin aceasta, ca Isus să se fi născut la Betleem, ca el însuşi de origină umilă, să fi fost recunoscut întâi de păstorii simpli şi creduli, ca steaua să fi anunţat naşterea lui, ca în staulul modest în care vitele mici şi blânde, cu ochii miraţi se uitau la pruncul divin din ieslele lor, să fi stat de veghe fecioara Maria şi umilul Iosif, ca păstorii să se fi închinat, ca oştile cereşti să fi strigat ca printre veacuri să audă şi cei surzi : „Pace pe pământ şi oamenilor bunăvoire". Vroim ca această idilă rustică de familie să nu dispară din comoara de simţire a omenirei, pentru că — după cum spune atât de frumos Renan—„îndărătul acestei idile se mişcă soarta omenirei, iar lumina care o luminează, este soarele împărăţiei lui Dumnezeu". Căci încă acest soare nu luminează tuturor şi întunerecul urei încă frământă pe mulţi.

B. BRĂNIŞTEANU

DEMANDEZ DANS TOUTES
LES PARFUMERIES
La Reine des Eaux de Toilette
„L'EAU de LUBIN"
et „L'Eau de Cologne de Lubin"
au PARFUM DELICAT et SUAVE

CRONICA SPORTIVA

O Aniversare

F. S. S. R. și-a sărbătorit 10 ani de existență
(1 Decembre 1912—1 Decembre 1922)

de DINU CESIANU

„Federațiunea Societăților de Sport din România" a sărbătorit mai zilele trecute zece ani ai ei de existență. Frumosul banchet organizat in saloanele „Jockey-Club", va insemna o dată memorabilă in analele „Federațiunei" cu atât mai mult că a fost prezidat de M. S. Regele Ferdinand I, președintele ei, fiind față A. S. R. Principele Carol al României, secretarul ei general, și reprezentantul guvernului d. ministru G. Mârzescu. Primarul Capitalei, guvernatorul Băncei Naționale, Prefectul poliției București, d. Al. Marghiloman (președintele „Jockey-Club") și principele G. V. Bibescu (președintele „Automobil Club Regal Român") au fost printre comesenii alături de majoritatea demnitarilor F. S. S. R., dând astfel o probă de stimă instituțiunei încă tinere dar tot mai viguroasă, care azi își afirmă cu tărie existența atât de nebăgată in seamă in trecut.

*

Zece ani! Câți din cititorii mei, câți din tinerii cari incep a se avânta pe calea sportivă, bănuesc origina „Federațiunei"!...

Pentru aceștia voi schița in câteva rânduri fazele infăptuirei „Federațiunei", atrăgând atențiunea că data de 1 Decembrie 1912 este data oficială, dar de fapt ideea fusese sgândărită mai de mult și concretizată in două consfătuiri (24 și 26 Noembre 1912) la cari, sub presidenția A. S. R. Principele Carol, participaseră numai d-nii dr I. E. Costinescu și Ioan Cămărășescu. Ședințele acestea puseseră la punct părerile exprimate la 21 Noembrie in saloanele Clubului „Automobil Regal Român" (casa Cesianu din strada Clemenței) când se intruniseră tot sub presidenția A. S. R. Principelui Carol, d-nii G. Murgoci și Traian Lalescu, profesori universitari, dr. I. E. Costinescu, I. Cămărășescu, Gr. Caracostea, Iliescu-Brânceni, profesorul Șuteu, G Costescu, studentul I. Nicolaescu, etc.

Ședința de constituire a avut loc in localul „Automobil Club Regal Român" pe ziua de 1 Decembrie. A. S. R. Principele Carol a descris cu insuflețire „marele rol social și național ce revenea Federațiunei", iar d. C. Dissescu, in calitate de ministru al Instrucțiunei publice a răspuns arătând „cât de mult apreciază importanța ei și promițând concursul său efectiv".

Primul pas intru realizarea năzuințelor mănunchiului de oameni de bine, pricepători ai *rostului* Sportului, era făcut. Speranțele și chiar bisurile onora, puteau de acum încolo să-și croiască un drum tot mai larg...

*

Azi că s'au implinit zece ani de existență a F. S. S. R. și când vedem extinderea ei tot mai mare, tot mai puternică de ambele părți ale Carpaților, spre plaiurile ardelenești ca și spre câmpia Dunărei, azi când intrezărim o asemenea mișcare și spre malul Mărei Negre ca și dincolo de Prut, nu fără o oarecare mândrie ne gândim la calea parcursă dela 1 Decembrie 1912, și văzând roadele de azi — roade ce cu timpul vor fi tot mai din belșug — putem să reamintim trecutul de greutăți și de nenumărate deziluzii in care ne-am sbătut noi promotorii.

Puținele societăți sportive existente in 1912 trăiau o viață egoistă și dintre ele multe nu erau dispuse a intra in sânul „Federațiunei" temându-se pentru libertatea lor și ținând morțiș la individualitatea lor. Ele nu-și dădeau seama că sistemul „bisericuțelor", departe de a servi Sportul, pe care il practicau, il deserveau la drept vorbind, căci impiedicau emulațiunea atât de necesară unei largi difusiuni in rândurile „masei" tineretului, menținându-l o notă care nu mai cadra cu ideile de democratism ale secolului.

De asemeni cu un surâs disprețuitor ne reamintim de gelozia câtorva pretențioși și vanitoși, setoși numai de titluri, și cu tristeță de indiferența atâtora cari numai indiferenți nu ar fi trebuit să fie.

Ce să mai spunem de majoritatea părinților cari nu pricepeau că pentru odraslele lor, a le lăsa să sburde in plin aer, era o nevoe firească; ce să zicem de ridicolul la care ne expuneam când incălțam ghetele butucănoase pentru a juca foot-ball sau îmbrăcam un mic pantalonaș care lăsa pulpele goale, pentru a face mai ușor o mișcare oarecare de atletism; cum să nu ridicăm din umeri la reamintirea ironiilor cu cari ne gratificau acei ce se mulțumeau a se plimba, cu „muscalul" sau a târî picioarele in susul și josul unui „bulevard Pardon" din provincie sau calei Victoriei! Cum să nu ne intristăm la gândul a atâția ani trecuți fără ca guvernele cari s'au perindat la putere să ne fi dat o sinceră și serioasă mână de ajutor și când organele de Stat cari erau chemate in mod firesc, ba moralmente chiar *ținute*, a colabora cu F. S. S. R., nu arătau pricepere, de mite dragoste, a tendințelor ce de îndelungă vreme erau manifestate de o parte mai isteață a tineretului! Ce să mai spunem... Și ca sintetisare a mentalității de atunci, voi destăinui spusa ministrului X — și vorba nu e tocmai așa veche — care la o intrebare a unei delegațiuni ne-a răspuns: „de fleacurile astea vă arde, când războiul se apropie tot mai mult de hotare!!"...

Adevărul nu pătrunsese încă in sferile oficiale. Rostul „Federațiunei", sau, mai bine zis, destăinuirea scopului ei, nu a produs îndelungă vreme măcar sentimentul de curiozitate care de obicei la naștere când apare o idee nouă.

A vorbi de o revoluțiune in mentalitatea atâtora „mari ai zilei", ar fi a nu cunoaște realitatea. Mulți, prea mulți, au rămas încă și azi, numai la orizontul văzut pe deasupra ochelarilor...

*

F. S. S. R. a dus-o cum a putut, adică din greu. Lipsită mereu de fonduri, bogată însă în... datorii, ea ani de zile a făurit cu mult entuziasm planuri peste planuri și le realiza in parte și doar cu frântura, de e mai mare mirarea.

Dacă ea a răzbit și reușit a viețui, păstrându-și in tot timpul *demnitatea* și *independența* — bunuri fără de preț — e grație numai devotamentului și sufletului acelora ce au lucrat zi de zi alături de A. S. R. Principele Carol, și cari au creat o *tradiție* pe care nu am vrea să o vedem dispărând: e grație și iubirei și priceperei arătate de unele societăți mai cu seamă in primele timpuri, timpurile eroice și de grea luptă ale F. S. S. R.

*

In noaptea de 14—15 August 1916, armatele române porneau cu un avânt peste Carpați, spre văile și plaiurile unde ne așteptau de secole cu inima plină de nădejde frații noștrii. Ceasul pentru împlinirea visului tuturor Românilor, sunase.

F. S. S. R., din acea noapte, nu mai avea — și pentru multă vreme — să dea semn de viață. Incetarea activităței ei pe pacinica arenă sportivă, nu însemna însă că ea încetase de a mai fi. Mulți dintre membrii ei îmbrăcaseră haina ostășească și-și făceau datoria către Patrie și Tron, dovedind cu prisosință că unul din țelurile „Federațiunei", *ridicarea moralului* până la cele mai înalte culmi, fusese atins. Mulți dintre camarazii noștri și-au jertfit viața; mulți și-au sdruncinat sănătatea. Cinste lor, ca și tuturora acelora cari, mai norocoși, s'au reintors teferi! Cu toții, ei sunt titlul de glorie al F. S. S. R. Falanga acestor buni români ar fi fost însă și mai mare, dacă „Federațiunea" ar fi fost ajutată cum se cădea in anii precurgători războiului.

*

Dușmanul, gonit din partea de țară vremelnic cutropită, „Federațiunea" a chemat curând apoi pe toți fiii ei cerându-le din nou sprijinul și devotamentul lor, pentru a colabora la opera de reconstituire a atâtea năruite in decurs de aproape trei ani.

Ei au răspuns in grabă, și câteva luni apoi au inceput să sosească și solii sportului din Transilvania cu care luam in fine și pe tărâmul sportiv, un contact dorit de mult și liber de orice pedici, conlucrând astfel și noi la întărirea legăturilor de înfrățire închegată prin sângele și gândul curat a celor ce vroiseră înfăptuirea Idealului Național. Cu timpul au venit și reprezentanții sportului din Bucovina și din Basarabia, astfel că unirea sportivă din cuprinsul României întregite, era deplin făcută. Nu mai puțin trebue relevat numărul mare de afilieri a societăților minoritate, ceea ce este un semn îmbucurător pentru opera de solidarizare și fraternizare sportivă a F. S. S. R.

*

„Federațiunea" cu toate greutățile amintite de cari s'a lovit ani și ani dearândul, numără azi peste 200 societăți afiliate cu zeci și zeci de mii de membri. Față de unde am pornit in 1912, aceste cifre insemnează o muncă și un resultat; totuși, ele sunt încă foarte modeste.

Populațiunea țărei noastre și vitalitatea poporului român, ne pot da însă — vor trebui să ne dea — un contingent de sportivi mult mai mare, de peste un milion. Pentru un așa rezultat, se cere pe lângă ceva timp, sprijin mult și neîncetat din partea tuturor acelor ce au o parte de răspundere in propășirea educativă și morală a tinerilor generații; se cere crearea de terenuri pentru sport, in cât mai multe comune rurale și in toate cele urbane; se cere o propagandă a tuturor pe tărâmul acesta nou la noi; se cere o afiliere la F. S. S. R. cât mai grabnică a societăților sportive răslețe și independente încă de ea; se cere și un ajutor cât mai complect din partea Presei.

Astfel numai, F. S. S. R. — care este sortită să joace un rol important in propășirea Țărei noastre, rol, o repet, moral și educativ — își va putea îndeplini grabnic țelurile mari ce și-a propus intru regenerarea și întărirea poporului român, țel pe care noi, făuritorii Federațiunei, nu l'am pierdut o clipă din vedere de la 1912 și până azi.

Urând „Federațiunei Societăților de Sport din România" spor la muncă și viață nesfârșită, o facem cu credința că viitorul va fi altfel decât trecutul, întotul și in toate.

DINU CESIANU
Membru fundator al F. S. S. R.

Știri sportive diverse

Acum câteva săptămâni am anunțat formidabila încercare de-a merge cu automobilul de la Tougourt (Sudul Algeriei) până la Tombouctou (3.200 km., capetele fiecărei etape fiind Ouargla, In-Ifel, In-Salah, Hoggar, Tit, Fin-Zaouaten, Kidal, Bourem, Tombouctou).

Cei zece oameni îndrăzneți cari vor să încerce cu ajutorul a 5 automobile anume amenajate să treacă prin desertul Saharei au pornit de la Tougourt pe ziua de 17 Decembrie. Până acum au fost parcurse primele trei etape, adică automobilele au sosit la In-Ifel (circa 900 km. de la punctul de plecare).

*

In splendida și enorma clădire de la Paris „Le Grand Palais", a fost inaugurată zilele acestea a VIII-a, Expozițiune a Aeronauticei.

Printre zinele participante vedem: Farman, Morane, Potez, Bréguet, Latecoère, Caudron, Buscaylet, Monge, Denhaut, Bellanger, Bernard, Nieuport, etc.; iar la secția motoarelor: Lorraine, Renault, Gnôme-Rhône, Hispano, etc.

Frans De Haes a stabilit cu ocazia campionatelor Belgiei, la Anvers (23—XII) un nou record al lumei pentru categoria amatori: 85 kgr. „jeté" cu brațul stâng (vechiul record era deținut cu 80 kgr. de francezul Buisson).

*

Națiunile cari vor să participe la „cupa Davis" (lawn-tennis) cu începere dela 1923 vor fi împărțite in 2 serii pentru a evita neplăcerile din anul acesta datorite tragerei la sorți. Această hotărîre luată la congresul internațional de Lawn-tennis, care a avut loc in Decembrie 1922 la Londra, a fost completată și prin hotărîrea că inscrierile națiunilor se vor face pentru zona respectivă inainte de 15 Martie și totdeodată ele vor trebui să anunțe pe ce terenuri vor să joace (iarbă tunsă ori pământ bătut). Data luptelor va fi fixată de națiunea deținătoare a „cupei".

Atletism

Ziarul parisian „L'Intransigeant" organizând pe ziua de 17 Decembrie prin pădurea Boulogne un „cross-contrup" popular, a obținut un frumos succes. Au participat 1.200 concurenți și învingătorul a fost *Dolques* (Métropolitam-Club). Pe echipe (12 echipieri) a învins gruparea S. A. Montrouge.

*

Am anunțat in numărul nostru trecut in trăsături generale, programul jocurilor de Gothenborg (Suedia) cari vor avea loc din Mai—Iulie 1923. Azi putem adăuga următoarele lămuriri asupra programului care se va compune din următoarele probe: alergări pe 100, 200, 400, 800, 1500, 5000 și 10.000 metri plat, 110 și 400 m. garduri; aruncări cu discul, greutatea, ciocanul și sulița; sărituri in înălțime și lungime cu și fără avânt; triplul salt; săritura cu prăjina; decathlon și marathon; 400 și 1600 m. ștafetă (pe echipe naționale); 3000 m. „cross-country"; 3000 m. pe echipă.

Aruncările se vor face cu ambele mâini, adunându-se punctele astfel obținute.

Inscrierile sunt admise până la 10 Iunie.

Toate națiunile au fost invitate.

Ciclism

Competițiunea parisiană — dar internațională — „Grand Prix de Noël" care a avut loc Duminică 24—XII pe velodromul de iarnă, a fost câștigată de olandezul *Moeskops care a învins* in finală pe elvețianul *Kaufmann*; printre cei învinși găsim pe *Poulain*, francez (clasat al 3-lea), *Schilles* (fr.), *Willy Spencer* (american), *Moretti* (italian), *Leene* (olandez), etc.

PRIMA ȘEDINȚĂ A F. S. S. R.: (dela stânga spre dreapta) D-nii A. Müller, G. Costescu, I. Nicolaescu, I. Cămărășescu, A. S. R. Principele CAROL, Iliescu-Branceni, X., Dr. I. Costinescu, Sub-locot. T. Davila, X., Grădinarul Pinard, Dinu Cesianu, studiind (XII—1912) planul viitorului Parc sportiv din Capitală al F. S. S. R.

Federațiunea franceză de Foot-Ball Asociația care grupează azi 3.119 societăți și 2250 asociațiuni școlare, a fost recunoscută zilele acestea „de utilitate publică".

F. Fr. F. B. As. = 3.119! F. S. S. R. — adică „Federațiunea Societăților de Sport din România" care grupează toate sporturile, număra azi numai 202 societăți *in total!*

Știu că Sportul e încă tânăr la noi; dar nu e mai puțin adevărat că nu prea suntem animați de un real spirit de solidaritate, și ca probă am putea spune că pe puțin 50—60 societăți, viețuesc independente și ele nici nu s'au gândit că ar avea poate ceva de câștigat afiliându-se la F. S. S. R. Dar nu ne miră...

*

Data sortită pentru viitoare competițiune „Gordon-Bennett" (baloane sferice) va fi: 22 Septembrie 1923. Organizarea va reveni „Aero Clubului Belgian" învingătorul din anul acesta fiind belgianul Ernest Demuyter.

*

D-l Alfred Martougin a fost ales președinte al grupărei „Ligue Vélocipédique Belge" in locul defunctului Emile de Beukelaer care era și membru in Comitetul Olympic Internațional.

*

D-l Geiger Albert, reprezentantul Comitetului Olympic american, a sosit de câtva timp la Paris pentru a vedea cum și unde vor putea fi încartiruiți mai confortabil atleții americani. (In treacăt vom spune că aceștia vor fi însoțiți de bucătari americani așa că să aibă aceiași gătire a alimentelor ca in țara lor).

Cu 18 luni înainte de începerea Jocurilor Olympice, americanii se gândesc a reține camerile necesare! Fac prinsoare că noi nu vom ști nici cu o lună înainte de data concursurilor dacă vom participa ori nu.

*

Faimosul luptător *Stanislas Zbysko*, bine cunoscut vechilor bucureșteni, a fost învins la Sains-Louis (Statele-Unite) de către formidabilul *Strangler Lewis* marele său rival.

*

La Viena va avea loc pe ziua de 27 Ianuarie 1923 campionatul lumei de patinat (figuri obligatorii) și la 28 Ianuarie campionatul, tot pentru domni și doamne la figuri in stil liber precum și campionatul pentru o echipă mixtă (domn și doamnă).

*

Un nou campion.

Sybil Baner, din Statele-Unite, a reușit a bate propriul său record care era de altfel și recordul lumei și anume înotând 100 yarzi pe spate in 1 m. 15 sec. 2/5 (vechiul record era 1 m. 24 sec.).

*

Celebrul pilot de automobile de curse *Ralph de Palma* a făcut de curând 10 zile închisoare in California pentru exces de viteză pe șosea.

Ralph de Palma n'a priceput nici azi ce înseamnă exces de viează...

Boxă

Faimosul *Tom Gibbons*, unul din cei mai de temuți candidați la titlul de campion al lumei de boxă categoria „poids mi-lourd", a învins la Saint-Paul (Statele-Unite) pe *Billy Miske* in 10 reprize, (la puncte, cu ușurință).

*

Charlie White, a învins la 10-a, repriză — din cele 15 prevăzute pe program — prin Knock-out pe *Ritchie Mitchell*. Match-ul a avut loc la New-York pe ziua de 15 Decembrie.

Ch. White va lupta la anul contra lui *Benny Léonard* deținătorul titlului de campion al lumei „poids légers".

*

Porcher a învins (19—XII) la puncte nu fără dificultate pe *Young Travet* (20 reprise a 3 minute) păstrându-și astfel titlul de campion al Franței categoria „mi-moyens".

Foot-ball Asociație

Ultimele rezultate din Franța:

U. S. Dunkerque-Malo—Stade Français 3—2.
Olympique—R. C. de France 3—2.
Red Star Club—C. A. Paris-Gallia 6—0.

*

Echipa selecționată a *Spaniei* a învins la Lisabona echipa selecționată a *Portugaliei* (2—1).

*

Finala campionatului Ceho-Slovac a opus *Sparta* — care a învins (7—0) — și *Hradec-Kralove*.

*

Tottenham—Chelsea 3—1.
Huddersfield—Arsenal 4—0.
Newcastle și Aston Villa 0—0.
Manchester City—Cardiff 5—1.
Everton—Birmingham 2—1.
Liverpool—Notts Forest 3—1
Sheffield—Preston 3—2.
Oldham și Burnley 1—1.
Bolton W.—Blackburn 3—0.
West Bromwich și Sunderland 1—1.
Middlesborough și Stoke 0—0.

Foot-ball Rugby

Ultimele rezultate din Englitera:

Royal Navy—Harlequins 12—7.
Blackheath—Richmond 11—6.
Swansea—Gloucester 6—0.
Bedford—Alleymans 11—5
Llanely—Watsonians 19—6.
Cardiff—United Services 39—0.
Newport—Pill Harriers 19—0.

Echipa „probable" a învins la Agen (17—XII) echipa „possible" cu 21 p. contra 8. Acest „match" a avut loc in vederea selecționărei echipei naționale franceze. In afară de jucătorii cunoscuți din anii precedenți, nici un altul nu s'a relevat.

*

Racing-Club de France a învins (6—0) la Colombes (17—XII) echipa *Biarritz Olympique*.

Lawn-Tennis

„Match"-ul între profesioniștii *Rendall* și *Negro* a avut loc la Menton.

Rendall a învins (6—1, 0—6, 6—4, 6—1) câștigând astfel pentru a doua oară „cupa Bristol" și luând și titlul de campion al lumei.

Scrimă

Léon Trapani, a murit! Pentru mulți din „escrimeuri" noștri, Trapani era o figură cunoscută, pentru alții un vechi și bun camarad. El a murit de o boală de inimă, in vârstă de abea 40 ani.

Fost mult timp elev al lui Mérignac (Louis), dela războiu încoace el se înscrisese printre membrii sălei fraților „Routeau".

Deși având o diformitate a coloanei vertebrale, Trapani totuș era un excelent mânuitor al floretei căreia, cu tot curentul care tindea dela 1900 tot mai mult către scrima cu spada, ei rămăsese fidel.

Colaborator și critic priceput al revistei „Les Armes", apoi al revistelor „Les Armes, le Tennis et le Golf" și „L'Escrime et le Tir", de câțiva ani el era și redactorul pentru sportul scrimei al marelui ziar „L'Auto".

„Escrimeurii" români pierd prin moartea lui Trapani un bun și fidel prieten, iar arta Scrimei un devotat cum rar se mai găsesc.

*

„Academia de Arme" (Franța) a organizat un concurs de floretă zilele acestea, pentru obținerea premiului „Camille Prévost" (teorie și practică) reservat profesorilor.

Juriul era astfel compus: președinte C. Prévost; membri: Ad. și G. Rouleau, Ramus și Jeanty.

Rezultatul a fost: *Teorie:* 1) Schmalzer, 2) Condurier, 3) Andrieux, 4) Tilly, 5) Ringuet, etc. *Practică:* 1) Schmalzer, 2) Coudurier, 3) Andrieux, 4) Tilly, 5) Ringuet, etc

Premiul „Ambroise Baudry (challenge anual pentru spadă) a atras anul acesta 147 concurenți reprezentând 33 săli de arme.

Rezultatul a fost: *Teorie:* 1) Schmalzer, 2) Coudurier, 3) An- 2) *Maquet*, 34,4 p.; 3) Ed. Gentil, 34,2 p.; 4) d'Esparbès; 5) Barré; 6) L. Billard, etc.

*

La 22 Decembrie in sala parisiană Luna Park, celebrul amator francez *Lucien Gaudin* a învins fără umbră de discuțiune însă nu fără a fi trebuit să lupte serios, pe profesorul *Beneton*, campionul profesorilor francezi pe anii 1921 și 1922.

Nu vedem, după cum am spus-o de atâtea ori, nici un „escrimeur" care să poată învinge pe Gaudin.

*

La Bruxelles a luat sfârșit pe ziua de 23—XII importanta competițiune de spadă (echipe de 4) denumită „La Coupe du Roi". Resultatul a fost următorul:

1) Armata, 31 lovituri; 2) Comerțul, 34 lov.; 3) Bele-Artele, 35 lov.; 4) Comerțul (en détail) 42 lov.; 5) Funcționarii 45 lov.; 6) Industria, 50 lov.; 7) Dreptul și Studențimea, 53 lov.

„Federațiunea" trebuie menținută și întărită

Prietenul meu, Dinu Cesianu, m'a rugat să spun in câte-va cuvinte ce părere am despre „Federațiunea Societăților Sportive din România. Mă execut bucuros, cu atât mai mult cu cât mă număr printre acei cari au contribuit la crearea marei noastre Federațiuni de Atletism.

Printre serviciile reale aduse până in prezent desvoltărei Sportului, și prin acțiunea sa de susținere și de îndrumare, este de dorit ca „Federațiunea" să continue a rămâne in fruntea mișcărei sportive, bucurându-se de încrederea tuturor sportsme-

Recunoaștem că au fost zile grele, mai ales in mica Românilor.

nie, când sportul nu exista aproape de loc, dar chiar astăzi in țara mărită, nu văd ce grupare ar putea să înlocuiască „Federațiunea".

...adesea învinuiri Federațiunei in ce privește directivele generale, și aceasta in special de către sportsmeni din noile ținuturi; s'au ridicat unii contra obiceiurilor așa zise învechite și procedurei anevoioase a organelor de conducere; s'au iscat câteodată conflicte printre conducători. Toate acestea, însă, sunt rele ușor de îndreptat și crise trecătoare. Opera Federațiunei trebuește considerată in raport cu mijloacele de care a dispus și cu rezultatele obținute de celelalte instituțiuni oficiale sau particulare. Ori, fără susținere reală din partea autorităților și de multe ori chiar din partea Cluburilor sau organelor sale, Federațiunea a reușit să obție un rezultat apreciabil in desvoltarea sporturilor, pe când celelalte instituțiuni nau obținut nimic. Așa se poate întocmi adevăratul bilanț.

Pentru viitor, părerea mea este că Federațiunea trebuește menținută și întărită, căci deosebirile de păreri între centru și teritoriile alipite nu sunt de așa natură in cât ele să nu pot fi înlăturate. De altminterea sistemul majoritar întrebuințat in mecanismul Federațiunei constitue o garanție că cerințele generale se vor impune la sfârșit.

Prin urmare preconisez o grupare mai strânsă, și mai efectivă in practică, a tuturor sporturilor in jurul Federațiunei. Știu prea bine că unii se gândesc a eși de sub tutela Federației. Socotesc însă, că această acțiune ar fi încă prematură in starea actuală a sportului național care nu este deopotrivă organizat și desvoltat pe întreaga țară.

Trebue ca regiunile mai înaintate să vie in ajutorul celor mai înapoiate grație legăturilor reciproce cu Federațiunea.

Totuși cred că a venit momentul să se acorde o largă autonomie Footbalului Asociație. Acest sport, cu mult cel mai răspândit pretutindeni, a căpătat o forță destul de mare ca să fie emancipat. Pentru el, însă gândesc la o autonomie administrativă, financiară și technică desăvârșită, rămânând între el și Federație numai o legătură in ce privește relațiile internaționale, aprobarea tuturor Regulamentelor tot din punct de vedere internațional, și judecarea in ultim resort al conflictelor de ordin general.

Cu acest sistem, Federațiunea ar admite revendicațiile adepților balonului oval, rezervându-și forțele pentru celelalte sporturi mai puțin desvoltate.

Grigore Caracostea
Membru in Biroul Central al F. S. S. R.

F. S. S. R.
Ce a fost și ce va fi.

In 1912: pentru 9999 0000/0000 din locuitorii Românici!?!?; — pentru străinătate: O.

In 1922? Anul nefiind terminat (mai sunt 7 zile)... Semnele cât chiar „Soc. pentru protecția Animalelor"!..

In 1921, factorii poștali încep, atunci când adresa de pe plicuri erea incomplectă a ști unde să predea corespondența. E ceva. E chiar mult.

In 1922, anul nefiind terminat (mai sunt 7 zile)... Semnele totuși, sunt bunicele.

In 1930, o forță de care *nimeni nu o va mai putea nebăga in seamă.*

DINU CESIANU

O părere

Pretutindeni, sporturile atletice ascut voința și oțelesc caracterele.

La noi însă, mai ajută unirea de fapt a provinciilor surori. Căci generațiunea tânără, mai ales pe terenurile de football, închiagă încet, dar sigur, unitatea românească.

Ion Cămărășcu

Acum slobozeşte...

de SEPTIMIU POPA

Rezemat de-un stâlp, la intrarea în curtea templului, bătrânul privea, când spre cer, când în spre oraşul ce se întindea în fața lui, când în spre drumul ce venia din partea de miază-noapte a Iudeei. De se întâmpla să înainteze spre oraş vre-o ceată de oameni călări, scotea un oftat greu; iar dacă între ei desluşia şi chipul vre-unei femei cu prunc la sân, se lumina la faţă, iar pe buze i-se întipăria un zimbet dulce, aşa de dulce, încât părea că a întinerit de-odată.

Multă lume trecea pe dinaintea lui. Preoţi, alergând la slujbă, leviţi, cari intrau în templu şi ieşeau, oameni din oraş, streini din Iudeea şi Galileea şi din toate părţile lumii, treceau pe lângă el fără să-l bage în seamă. Doar vre-un levit dacă se opria în dreptul lui pentruca să-l măsoare din creştet până în tălpi, să-i zâmbească şi să treacă mai departe. Unul mai şugubăţ, Absolon, nepotul marelui arhiereu, îl bătea întotdeauna pe umeri şi îl silea să se trezească din dulcea lui reverie...

— N'a venit încă, bunule Şimeon?

— Nu, n'a venit, — grăia bătrânul tresărind, — dar va veni, eu ştiu că va veni...

— Când va veni?

— Când va vrea Domnul... Eu îl aştept şi ştiu că nu-i zadarnică aşteptarea mea... Şi atunci... se vor odihni şi oasele mele.....

— Aşteaptă-l dar,... mai zicea Absolon urmându-şi drumul, aşteaptă-l, că va veni... Când se va muta Sionul dincolo de mare...

Streinii, socotindu-l cerşetor, cercau să-i întindă pomană şi se minunau de refuzul lui brusc.

— Cine-i acest bătrân? — întrebau pe preoţii şi leviţii templului.

— Cine să fie? Iacă, un biet nebun, care de trei ani petrece lângă acest stâlp, din zori până în seară. Şi-a pus în gând omul să nu moară, până când nu va vedea pe Mesia... Spune că i-a făgăduit Dumnezeu, că o să-l vadă în templul cel mare al Ierusalimului... Când vin femei cu prunci la sân pentru jertfa de patruzeci de zile, el părăseşte stâlpul şi le însoţeşte până la altar. Aşteaptă în linişte, până când preotul îşi isprăveşte slujba. Apoi se apropie de prunc, se pleacă spre fața lui, scoate un suspin adânc din bietul lui piept şi zice: „nu-i ăsta" şi apoi... cu paşi repezi se întoarce la stâlpul lui...

— Câţi ani poate să aibă?

— Aproape o sută. Archiereii voiau să-l alunge, pentru că într'o vreme era prea vorbăreţ. Spunea, că pruncul pe care îl aşteaptă va răsturna rânduielile de până acum şi va introduce altele... Dela o vreme însă, văzând că nu-l mai ascultă nimeni, l'au lăsat în ştirea celui de sus... Doar singur o femeie bătrână, nebună ca şi el, Ana, fata lui Fanuil, care deasemenea îşi petrece zilele în jurul templului, îl crede. E o adevărată plăcere să-i surprinzi vorbind împreună despre... dumnezeiescul prunc, care va face să pască.. lupul şi mielul împreună...

Era în crucea amiezii. Bătrânul se întoarse cu faţa spre altarul cel mare şi făcu câteva închinăciuni adânci. Apoi se aşeză pe pământul gol, lângă stâlp, cu gândul să-şi desfacă merindea. De frică să nu scape momentul mult aşteptat, îşi aducea merinde şi nu se ducea ziua acasă, nici pentru ca să mănânce.

Tocmai se trudia să deslege nodurile legăturei, când doi streini se suiau către templu, călări pe azini. Pe azinul cel dintâi era un bărbat, iar pe cel de-al doilea o femeie cu prunc în braţe. După îmbrăcăminte cunoscu, că sunt galileeni.

Simţind o cutremurare în tot trupul, bătrânul se ridică şi se rezemă de stâlp. Levitul Absolon tocmai ieşea din templu.

— Bătrânule, — îi grăi clipind şiret din gene, — fii cu luare aminte! Vine Mesia!

— O, de-ai spune adevărul, — oftă bătrânul în vreme ce streinii ajunseră în dreptul lui şi îşi opriră azinii.

— Bătrân bun, nu ştii, mai sunt preoţi în templu?

— Sunt, — răspunse Absolon amestecându-se în vorbă. Dar... de unde veniţi?

— Dela Viflaim! — grăi acum femeia, mutându-şi pruncul de pe-un braţ pe altul.

— Dela Viflaim! — repetă bătrânul simţind un potop de flori dulci trecând prin oasele lui. — Ah! Dela Viflaim, cum spune profetul: Şi tu Viflaime, pământul Iudeei...

— După port, — reluă Absolon, — mi se părea, că sunteţi galileeni...

— Da, suntem galileeni, — grăi acum iar bărbatul strein. — Suntem din Nazaret, dar pruncul s'a născut în Viflaim şi venim de-acolo...

Bătrânul se simţi ca apucat de-o beţie dulce. Şi în beţia asta dulce îşi reaminti alte cuvinte ale profetului: nazarinean se va chema...

Streinii îşi legară azinii de doi dintre stâlpii aşezaţi în curtea templului în acest scop şi înaintară către templu, urmaţi de bătrânul, care păşia gânditor în urma lor nesocotind zimbetele servitorilor aşezaţi la poarta cea mare a templului.

Un preot, ieşind din sanctuar, isprăvi cele rânduite ale legii. In vremea ceremoniei bătrânul sta la o parte, îngenunchiat şi cufundat în rugăciune adâncă.

Isprăvind jertfa, preotul se întoarse în sanctuar, lăsând pe streini să-şi vadă de drum — şi acum veni rândul bătrânului. Se apropie de femeie abia atingând pământul, ca purtat de aripi nevăzute. Ca şi alte dăţi, se apleacă şi acum spre faţa pruncului şi îi zâmbi. Pruncul, deschizând ochii mari, îşi întinse mânile spre barba lui albă ca de omăt.

— Lasă pruncul în braţele mele, — şopti emoţionat femeii. Femeia consimţi bucuroasă. Binecuvântarea bătrânilor aduce întotdeauna noroc.....

Bătrânul se pomeni că râde şi plânge în acelaş timp. In vreme ce el legăna pruncul pe braţe, şuierând un cântec de leagăn, pruncul îşi înfipse degetele în barba lui.

— L'am aflat!

Pe buzele pruncului se ivi un zâmbet şi atunci... căzu în genunchi. Ca transportat în alte lumi, îl gugulia, îl dezmierda şi striga de răsuna pereţii templului:

— Acum slobozeşte pe robul tău Stăpâne! Acum slobozeşte pe robul tău, că văzură ochii mei mântuirea ta... care ai gătit-o înaintea feţei tuturor popoarelor...

Apoi ridicându-se, mai strânse odată pruncul cu putere la sân şi îl dete femeii.

— Ia-ţi pruncul, — îi zise — şi fii de trei ori fericită! El va fi mare şi... toate neamurile se vor închina lui... Va fi spre căderea şi scularea... multora din Izrail... Dar... — şi acum o umbră trecu peste fruntea bătrânului, — prin sufletul tău va trece sabie... Mai intrară şi alţi oameni în templu, bărbaţi şi femei.

— L'am aflat! — le strigă privindu-i cu mândrie, — o, l'am aflat, veniţi şi vedeţi!

Acelaş zâmbet batjocoritor se ivi pe feţele tuturor. O singură femeie, se desfăcu dintre oameni şi înaintă spre bătrân. Era Ana, fiica lui Fanuil.

— Da, l'a aflat, — strigă şi ea însufleţită — Dumnezeiescul prunc cu adevărat s'a născut! Simeon a spus adevărul... O, nu vedeţi spiritul Domnului întipărit pe faţa lui?

Şi se apropie de prunc.

— O, pământeni, bucuraţi-vă,
Că prunc s'a născut nouă şi s'a dat nouă,
O, pământeni, bucuraţi-vă,
Că s'a născut dumnezeiescul prunc!

*

Vestea acestei întâmplări se lăţi ca fulgerul în Ierusalim.

— Bietul bătrân, — spuneau unii, — a ajuns să-şi vadă visul cu ochii... Streinii aceia au venit întru-adevăr într'un ceas cu noroc. Ar fi fost prea trist să moară bietul bătrân nemângâiat....

Iar alţii:

— O, va fi trist să nu-l mai vedem lângă stâlp. Cum ne-om obişnui noi fără el?

El moare fericit, — adăogă o femeie, — cu mângâierea că a aflat pe Mesia. Dar noi.. ce mângâiere avem, o, spuneţi-mi, ce mângâiere avem?

— Ştiţi, m'a ajuns un dor să-l văd, — mai grăi şi Absolon, care era de faţă. Mă duc la el acasă.

Şi însoţit de un prieten, porni pe-o stradă lăturalnică.

Îl aflară întins în aşternut, cu privirile îndreptate înspre tavan şi murmurând cuvinte neînţelese.

— L'ai aflat, bunule bătrân? — întrebară amândoi deodată apropiindu-se de pat.

— L'am aflat, — murmură bătrânul cu glas aproape stins. — Cu adevărat l'am aflat! Rostul vieţii mele s'a sfârşit de-acum! El va mântui lumea... Şi toate popoarele se vor închina lui...

Apoi, cu glas din ce în ce mai puternic, pironindu-şi ochii asupra lui Absolon:

— Şi el va muta Sionul unde va voi... chiar şi dincolo de mare... Şi lupul cu mielul... vor paşte împreună... Acum slobozeşte stăpâne pe robul tău...

Se deschise uşa şi intră Ana, fiica lui Fanuil.

— Fii binecuvântată, — murmură bătrânul — şi acum glasul începu a-i slăbi, — o, fii binecuvântată, că numai tu mai priceput...

O, pământeni, bucuraţi-vă!
Căci prunc s'a născut nouă...
O, pământeni, bucuraţi-vă,
Că s'a născut dumnezeiescul prunc...
Şi lupul şi mielul
Vor paşte împreună!

Apoi îşi puse mânile pe piept şi porni... spre sânul lui Avram,... să-i ducă şi lui minunata veste...

SEPTIMIU POPA

Trei cântece

I

Ingropate de uitare
Florile îşi strâng
Aromatele petale
Tot mai mult, şi plâng.

Nimeni nu le mai desmiardă
Cu surâsul blând,
Triste şi sfioase'n umbră
Mor încet pe rând.

II

Plimbă arcuşul pe vioară
Şi toţi râdeau de cântul lui:
Durerea care-l sfâşiase
El n'o 'mpărţia cu-a nimănui.

Durerea care-l sfâşiase
Azi el o cântă orişicui:
Şi plânge-arcuşul pe vioară
Şi plângem toţi de jalea lui!

III

Seara-şi desfăşoară valul
Ca un crep de fin,
Pe când tu mi-apari din umbră
Plutitor de lin.

Bat din aripi visuri albe,
Mândre ca'n poveşti,
Şi de unde vin, tu numai
Poţi ca să ghiceşti.

Al. T. Stamatiad

KARL RÖTTGER

Christos doarme sub cruce

— O legendă —

După amiazi, târziu, Isus zări oraşul. Soarele dogorea mai slab, un vânt răcoros începu să treacă peste şes, peste drumul încăruntit de praf. Isus se opri o clipă acoperindu-şi cu mâna ochii obosiţi de vibrările luminii de peste zi, pe urmă şezu la o parte pe pod, căci în locul acela trecea o apă pe sub şosea. Oraşul aşezat în faţa drumeţului, se ridica pe dealuri, între pădurea ce străjuea, departe, întunecoasă şi severă. Era frumos, să te odihneşti aşa, după o lungă pribegie, legănat de o dulce oboseală. Vorbea în sine: vreau să ajung în oraş, înainte de a se înopta şi voi dormi acolo.

Şi respiră adânc mirosul ţărânii, al livezilor şi al fânului din livezi, mirosul lanurilor în pârgă, mireasma trifoiului în floare. Pe urmă se sculă şi o porni din nou la drum. Trecu printre grădinile îngrădite, ce se întindeau la marginea oraşului, sosi la poarta cetăţii şi intră.

Cea din urmă rază a soarelui sclipea însângerată pe geamuri, glastre cu flori împodobeau pretutindeni ferestrele, uşile caselor erau aproape toate deschise şi oameni cu feţe luminoase, frumos gătiţi, eşeau şi intrau, umblând pe străzi, în sus şi în jos...

Isus îşi zise: e sărbătoare. Toţi oamenii au feţe bune şi iubitoare, sunt roşii de bucurie. Şi faţa mea s'a înroşit dar de vină sunt: călătoria lungă, căldura şi năduşeala; haina mea e plină de praf, mi se pare că locul meu nu este aci, printre oamenii voioşi. Dar merse înainte, ca să cunoască de aproape oraşul şi oamenii lui. Şi lumea, pe lângă care trecea, îşi închipuia poate: iată, un călător, un pelerin, soseşte cam întârziat la serbarea noastră; caută, fără îndoială, un han. Nimeni nu era, care să nu-l fi privit neprietenos.

Pe urmă începu să se întunece, soarele plutea departe, dincolo de hotarul lumii, scufundat; şi umbra învăluea oamenii. Dar aceasta nu ţinu mult — felinare fură aprinse, agăţate de prăjini şi cete de cetăţeni umpleau străzile, veneau cu muzici triumfale şi peste capetele mulţimii era un joc de nenumărate lumini albe, roşii, verzi, violete şi răzătoare răsăreau din noapte lucii şi palide. Isus lăsa mulţimea să treacă, o privi, rămase în urmă — şi larma se pierdu în gol.

Se făcuse târziu şi Isus se hotărî să-şi caute un adăpost. Bătu la uşa primului han, intră într'o sală strălucitoare, unde se întruniseră mulţi inşi împodobiţi. Când ceru un pat pentru odihnă, i se răspunse că toată casa e plină de musafiri şi că nu s'ar găsi nici un loc liber pentru el. Şi acelaş răspuns îl primi şi într'al doilea, într'al treilea şi al patruea han al oraşului. Unii, îl sfătuiră să bată la uşa cutărui sau cutărui bogătaş. Şi Isus mulţumi şi plecă. Şi gândul lui de acum era la fel cu cel din clipa înserării: Ce caut aci? Şi trecu pe străzile rămase pustii şi tăcute şi eşi din oraş şi străbătu din nou grădinile mărginaşe pe cărări înguste, luând drumul codrului, şi dispăru în codru... Privind în urmă, pentru ultima oară, zări printre trunchiurile copacilor luminile oraşului din vale şi vântul care murea în jurul lui, aduse parcă, un strop de veselie pe aripile sale; şi pe urmă totul se linişti şi Isus sui povârnişul împădurit şi tăcerea se închegă şi ajunse adâncă şi grea.

Deodată Isus găsi, lângă drum, o piatră, aşezată în faţa unui luminiş, atât de verde, încât părea negru ca şi umbra din jur. Şi Isus şezu pe piatră. Scoase din buzunarul hainei pâine şi mâncă din ea. Şi ascultând în noapte, auzi cântecul subţire al unui izvor din apropiere, şi se duse într'acolo şi bău. Se întoarse apoi şi şezu din nou pe piatră. In sfârşit se lăsă pe spate şi adormi.

In timpul nopţii, visa o voce ce-i vorbea. Şi cum glăsuia încet, nu putu s'o înţeleagă, la început. Astfel Isus zise în vis: Vorbeşte mai tare. Unde eşti?

Şi vocea vorbi: Deasupra ta. Priveşte în sus.

El zise: Nu văd nimic.

Atunci vocea răspunse: Sunt pe cruce. Iar tu dormi sub cruce. Sunt chip cioplit de oameni, ridică-ţi privirea şi recunoaşte-te. Sunt bătut pe cruce.

Isus se cutremură, căci înţelese. Da, era chiar el. Vorbise, în vis, cu sine însu-şi. Sta atârnat de cruce, aci în pădure. Sta mereu aşa, zi şi noapte, şi dormea acum sub propria lui cruce. Trecuse atâtea vreme de atunci, de când fusese crucificat într'adevăr, dar în clipa de faţă, în visul acesta, durerea zilei, apuse de mult, reveni şi Isus oftă adânc.

Vocea vorbi din nou: Pe când te aflai în oraş, aseară— iarăşi n'ai fost om ca toţi ceilalţi. Iar ai stat la o parte şi ai privit doar din colţ serbările lor. Nu eşti de-ai lor, fiindcă ai umblat întotdeauna singur, Căile oamenilor nu sunt şi căile tale. Şi de aceea, desigur, trebue să rămâi aci pe cruce.

Isus tăcu mai întâi, chinuit, înfricoşat. Pe urmă zise, şi-şi înăbuşi inima cu mâna: Nu pot altfel. Aşa trebue să fie. Ce-aş putea să ajung eu pe drumul oamenilor? Un stăpânitor, plin de forţă brutală? Un om stârnind gălăgioasă bucurie? Domnul ştie de ce m'a trimis, ca pe unul, care merge singuratec, care nu e de o seamă cu ceilalţi şi rămâne veşnic pe din afară... Şi totuşi cât de mult aşi vrea să scap de cruce. Ori de o duc în spte, ori de sunt pironit pe ea... Aş vrea s'o lapăd; nu e deajuns, că sunt silit să umblu singur? Singurătatea este destul prilej de durere.

Aşa e firea mea.. Nu pot fi nici cuceritorul care subjugă, nici târgoveţul, care trăeşte în umbră lângă măruntul său meşteşug, şi se găteşte, din când în când, pentru o serbare. Şi totuşi aceştia au şi ei poveri de dus, în suflete... Şi îngenunchează uneori bucuros în faţa crucii, încheia vocea.

Aş vrea, zise Isus în vis, să lapăd crucea. E oare nevoe, ca eu să stau stpânzurat de cruce, lângă drumurile oamenilor? O, de s'ar putea, ca toată suferinţa să se stingă, suferinţa oamenilor şi pe urmă şi a mea; căci atât timp cât oamenii vor suferi, sufăr şi eu. Dacă s'ar putea stinge suferinţa şi orice urmă şi amintire a suferinţei..

Aceasta nu este încă cu putinţă, vorbi vocea, căci oamenii iubesc mereu durerea aproapelui lor, căci propria lor fiinţă nu le este încă prilej de durere.

Apoi Isus alunecă din vis într'un somn adânc, şi dormi astfel până la zi, fără a se trezi vreodată, căci fusese obosit peste măsură. Lumina soarelui începu să tremure pe creştetul copacilor şi păsările cântau şi crengile se legănau deasupra lui..

O ceată de oameni se adunase acolo, oameni din oraşul în sărbătoare, cari veneau să se roage. Il văzură culcat pe piatră şi dormind cu spatele înspre cruce, şi nu ştiură, ce să spue.

Vroiau să se roage, dar nu se puteau hotărî să-l trezească pe omul lungit sub cruce. Stăteau deci şi aşteptau. Păreau o ceată de mucenici.

Şi unul dintre ei zise: Un om care doarme nu este oare ca un vas plin de sfântă noapte sau de sfântă apă, ce nu-ţi e îngăduit s'o turburi?

Şi altul grăi: Priviţi-l! Nu seamănă oare cu un chip de sfânt?

Cuvintele acestea îi speriară şi toţi tăcură o clipă.

Până ce unul începu: L'am văzut aseară, în oraş; are ceva în ochi şi în mişcări ce nu seamănă cu noi.

Dar cine poate să fie, nu ştim.

Poate ne-o va spune, când se va trezi.

In fine Isus deschise ochii, surâse mai întâi, pe urmă zări oamenii stând în faţa lui. Înfricoşat puţin, se ridică grăbit.

— Ce voiţi?

— Să ne rugăm.

Isus sta. Senin, înalt, drept, cu spatele rezimat de cruce.

— Să vă rugaţi, şopti el.

— Da. Am aşteptat, căci tu dormiai. Şi nu ne puteam ruga, căci tu zăceai între noi şi cruce..

Atunci Isus îşi întoarse capul şi privi în sus, spre cruce; da, sta mereu atârnat de cruce şi sufletul său începu să tremure de frig.

Pe urmă îşi luă rămas bun dela ei, plecându-şi capul cu un surâs dureros. dar cu nemărginită bunătate şi trecu printre rândurile lor şi pădurea îl înghiţi (şi nimeni nu era, care să-l fi urmat). In lumina ce se strecura printre brazi, faţa lui înflori puţin, Durerea însă nu se topise încă pe buzele-i ce şopteau: Ei se roagă... iubesc durerea străină. Nu s'au găsit încă pe ei, cu desăvârşire. Nu sunt încă izbăviţi de toată suferinţa şi cruzimea secolilor. Iar eu am ajuns să fiu numai un chip cioplit pentru dânşii. Pe cel în viaţă ei nu-l mai cunosc.

Gândurile acestea îl frământau şi o lină tristeţe îi învălui sufletul şi astfel trecu singuratec prin brădet.

Jules Lemaitre — Poveşti de Crăciun

Fecioara şi îngerii

In cele opt zile cât a stat în staulul din Betleem, Maria nu avù prea mult de suferit. Ciobanii aduceau brânză, fructe, pâine şi lemne pentru făcut focul. Nevestele şi fetele lor îngrijeau de copil şi dădeau Mariei ajutoarele trebuincioase lăuzelor. Pe urmă, cei trei magi, mai lăsară şi o grămadă de covoare, de stofe scumpe, de giuvaeruri şi vase de aur.

La capul săptămânei, când putù să umble, Maria voi să se înapoieze în casa ei dela Nazaret. Câţiva ciobani i-au propus s'o însoţească, dar ea le spuse:

— Nu vreau să vă părăsiţi pentru noi, oile şi câmpul. Fiul meu ne va călăuzi.

— Dar, spune Iosif, o să lăsăm aci darurile magilor.

— Da, răspunde Maria, pentru că nu le putem duce cu noi,

— Sunt unele din ele foarte scumpe.

— Cu atât mai bine, zice Maria.

Şi împărţi ciobanilor darurile regilor.

— Să păstrăm, reluă Iosif, ceva din ele.

— Ce să facem cu aceste podoabe, răspunde Maria. Ducem cu noi o comoară mai mare.

* * *

Erà cald pe drum. Maria îşi ţineà copilul la sân; Iosif duceà un coş plin cu merinde şi câteva scutece. La amiază s'au oprit, rupţi de oboseală, la marginea unei păduri.

Indată, din dosul copacilor apărură nişte îngeraşi. Erau nişte copii mici, dolofani şi trandafirii; purtau pe spate aripioare cari le îngăduiau să sboare, când erà nevoe, şi cari în restul timpului le uşurau umbletul. Erau mai îndemânateci şi mai vânjoşi decât îţi puteai închipui la fiinţe atât de mici şi de fragede.

Ei oferiră călătorilor o cană cu apă proaspătă şi fructe culese nu se ştie unde.

Când oamenii porniră din nou la drum, îngerii îi însoţiră. Luară lui Iosif coşul din mână şi Iosif nu se împotrivi. Dar Maria nu vrù să le încredinţeze copilul.

Când se înserà, îngerii aşternură paturi din muşchi la umbra unui sicomor şi toată noaptea veghiară la căpătâiul lui Isus.

Maria se întoarse deci la casa ei din Nazaret. Locuià pe o străduţă de periferie, într'o casă albă cu acoperişul jos şi o mică terasă acoperită, unde Iosif îşi aveà uneltele.

Ingerii nu-i părăsiră şi urmară să le fie folositori în fel şi fel de chipuri. Când copilul ţipà, unul din ei venea să-l legene; alţii cântau pe harpe mici; sau, când erà nevoe îi schimbau scutecele cu repeziciune. Dimineaţa, când se trezeà din somn, Maria îşi găseà odaia măturată. După masă ei luau repede farfuriile şi străchinile, dădeau fuga să le spele la fântână şi le aduceau înapoi în dulap. Când Fecioara ereà cu rufele la spălat, îngerii îi luau rufele, le împărţeau, le uscau şi le aduceau înapoi acasă.

Şi dacă Maria, lucrând, aţipeà din pricina căldurii, îngerii fără s'o trezească lucrau mai departe pentru ea.

Tot aşa îngrijeau ei şi de Iosif. Ii aduceau uneltele, i le puneau la loc după lucru, măturau atelierul, păstrându-l cu o deosebită curăţenie.

* * *

Dar, prea mult slujită de îngeri şi ne mai având ce face, Mariei începù să i se urască. Pentru că i se urà, avea timp să se roage mai mult şi, rugându-se, puteà să cugete.

Intr'o dimineaţă, dându-se jos din pat, văzù pe îngeri cum îi măturau odaia. Le smulse mătura din mână şi se făcù că-i goneşte. Ingerii se făcură nevăzuţi. La amiază, după cină, veniră iar, ca să strângă masa, şi ea le dădù peste mână aşa încât fugiră toţi. După câtva timp se înapoiară. Când începù să lucreze, un înger încercă să-i ia fuiorul. Cu fuiorul în mână, Maria îl fugări până în atelierul lui Iosif. După un ceas, pe când coseà, aşezată lângă copil, văzù doi îngeri strecuraţi sub leagăn şi legănând copilul pe furiş. Se ridică, îi dădù afară şi trânti uşa cu atâta furie încât prinse în uşă un vârf de aripioară. Ingeraşul dădù un ţipăt. Maria, dându-i drumul, îi mai spuse:

— Să te 'nveţi minte să te mai amesteci unde n'ai ce căta. Spune şi celorlalţi ce-ai păţit şi să nu vă mai văd în ochi.

* * *

— De ce, spune Iosif, goneşti pe aceşti micuţi? Ne sunt atât de folositori.

— Tocmai de-aia, răspunde Maria.

— Nu înţeleg, reluă Iosif. Dacă fiul tău e Messia, e drept să fie slujit de îngeri şi tu să te foloseşti de ei.

— O, spune Maria. Iată cuvinte necugetate. Tu nu ştii că Messia a venit pe lume ca să sufere laolaltă cu ceilalţi oameni şi mai întâi să îndure toate durerile fireşti copiilor mici? Fireşte că trebue să alin aceste dureri pe cât îmi stă în putinţă, pentru că îi sunt mamă. Dar nu vreau ca alţii afară de mine să facă ce trebue să fac eu. Celelalte mame nu îngrijesc singure de copiii lor? Ce netrebnică fiinţă aş fi, dacă m'aş da înapoi dela îndatoririle mele de mamă! De altfel, sunt sigură, că fiului meu îi place mai mult îngrijirile mele decât ale acestor copilaşi înaripaţi! Şi mai ştiu că mă voi legà mai mult de voinţa sa mântuitoare muncind ca femeile celelalte şi împărtăşind durerile omenirii. Da. Vreau eu singură să-mi înfăş copilul, eu singură să mi-l legăn şi să mi-l adorm, singură să-mi văd de casă, să-mi spăl rufele şi să-mi ţes pânza!... Deoarece munca aceasta e pentru mine o plăcere, fără îndoială că n'am nici un merit. Dar totuşi aş fi vinovată lăsând pe alţii s'o facă în locul meu...

M'ai înţeles?

— Cred că da, scumpa mea, dar atunci o să trebue să mă lipsesc şi eu de micile ajutoare cari îmi folosesc.

— Fireşte.

— Credeam, totuşi, că fiind soţul mamei Messiei, aş avea dreptul la oarecari foloase. Poate că dreptatea e de partea ta: eşti mai deşteaptă şi mai înţeleaptă decât mine, cu toate că n'ai decât cincisprezece ani şi eu am trecut de şeaizeci!

Noaptea următoare, cum Isus plângeà şi nu puteà să adoarmă, se auzi deodată în stradă un cântec uşor şi nespus de dulce.

Maria deschise uşa şi văzù în lumina lunei, aşezaţi în dreptul zidului din faţa casei, pe îngerii cari cântau.

— Iar mi-aţi venit? le spuse ea. Ce vă pasă dacă fiul meu nu vrea să doarmă? Ce-aveţi voi dacă plânge şi-l dor dinţii cari crapă gingiile?... Nu sunt eu aici, eu, mama lui! Plecaţi, ori mă supăr!

A doua zi nu mai veniră de loc, dar în dimineaţa următoare, Maria îi văzù, în curte, pe toţi strânşi sub un smochin, sfioşi, ruşinaţi şi plângând.

— Ingeraşii mei, le spuse ea. Vă par aspră pentru că sunteţi prea mici ca să înţelegeţi. Ascultaţi la ce vă spun. Bătrâna Sephora, care locueşte în faţă, e paralitică. Puţin mai încolo stă biata Raşela cu doisprezece copii şi nu poate pridìdi cu creşterea lor. Şi veţi mai găsi în Nazareth multe alte femei sărmane. Vedeţi voi, pe ele trebue să le ajutaţi, lor să le curăţaţi casa, lor să le spălaţi rufele, lor să le îngrijiţi copiii. Dacă vreţi să fiţi pe placul fiului meu, numai aşà o să izbutiţi.

Şi văzând că li se roşise nasul de plâns:

— Când o creşte, vă voiu da voe, poate, să vă jucaţi cu dânsul. Dar mai înainte faceţi cum v'am învăţat.

Şi, în anul acela toate femeile nevoiaşe şi bolnave din Nazareth, fură ajutate, şi toţi copiii legănaţi de mâini nevăzute (pentrucă numai Maria şi Iosif puteau vedea pe îngeri); şi micii sugaci n'au mai plâns, afară de Isus care vroia să sufere pentru ei.

Crăciunul în literatură

de Claudia Millian

De ce ne-am obicinuit să dedicăm celor două sărbători mari ale anului creştinesc, gazetele noastre cotidiane, de ce directorii organelor de publicaţiuni politice o cer redactorilor lor şi de ce, o facem cu toţii, convinşi că ne-am achitat de o sacră datorie, ar fi greu de precizat ?

Nevoia, poate de a împrumuta caracterul actualităţii, pe de o parte şi mai ales imperioasa necesitate, de a ne smulge pentru o clipă măcar, din tentaculele tiranice ale politicei, conspiră, la realizarea celei mai slabe literaturi — cea de circumstanţă — pe care nevoiaşii condeiului o fabrică pentru satisfacerea unei capricioase sărbători sacre.

Crăciunul în literatură a intrat odată cu fixarea acestei sărbători în calendarul creştin şi reprezentarea primelor mistere, e debutul literaturei religioase, a celor dintâi vremuri de creştinătate.

Misterele cari au statornicit „nativitatea", ca şi frescele clasicilor, în care se celebrau actele religiunii celei de a doua a omenirei, au în ele ceva din adevărul şi fantasmagoria Bibliei, la care ne-am obicinuit să ne închinăm, fără drept de contestaţiune.

Literatura de azi, însă silindu-se să capete un aer religios, numai prin aşezarea temei în cuprinsul unui cadru de sărbătoare, nu face altceva de cât să parodieze grotesc, gestul spontan şi naiv, al celor dintâi primitivi îngenunchiaţi la altarul religiunei celei noui.

Poezia populară şi datina religioasă, au creiat monumente, ciudate şi archaice, cari au străbătut dealungul secolelor, nu pentru ca să le modificăm, după cum ne place, ci ca să cunoaştem din ele, spiritul străvechiu, care a eternizat minunile, aproape uitate.

Pustnicii Tebaidei, cântau Crăciunul în versete latine şi compoziţiunile acestea mistice numite — în Italia **Pasturele** iar în Spania **Vilancicos,** au căpătat în Franţa o expresiune nouă, unind foarte ciudat, două culturi diferite : cultul druidic şi cel creştin.

Aşa se explică de ce odată cu Crăciunul, catolicii sărbătoresc vâscul — gui — pe care îl regăsim în refrenul citat de Rabelais :

Le jour est fériau
Nau, Nau, Nau.

Şi nan a suferit schimbări în limbagiul provincial, ajungând la sunetul **Noël.**

Ferdinand Denis, într'un tratat al Crăciunului, arată cum se cânta naşterea Domnului, prin secolul al XI-lea, în **patois** francez alternând cu latină şi ceeace subliniază ca important este că Fecioara şi îngerii vorbeau în limbagiul nobil iar păstorii în **patois.**

Autorii cânticelor acestea reiligioase, fiind mai toţi anonimi, s'a format astfel o literatură populară, strâns legată cu tradiţiunea şi deci împrospătată cu fiecare an nou de credinţă, ceeace a făcut ca literatura religioasă, să nu rămână în forma ei primitivă, şi cu expresiunea şi mentalitatea creatorilor ei.

La noi **Steaua,** unul din primele spectacole ale sărbătoarei creştine, deşi evoacă cupletul biblic şi tălmăceşte pornirea magilor către ieslea cea sfântă, rămâne o bucată literară al marelui anonim — poporul — de expresiune românească, la care adăugându-se **cântecul Plugului** al **Vicleimului** şi **cântecul Icoanei,** am putea circumscrie într'o curbă armonioasă ciclul Crăciunului literar românesc.

*

Au fost autori cari adunând ciclul cântărilor de Crăciun, le-au completat cu adnotări pe marginea textului, arătând epoca şi locul, de când şi de unde au fost culese.

In biblioteca franceză **La Valière,** se găseşte o culegere interesantă de cântece religioase, din secolul al XIV-lea, despre care Guillaume de Villeneuve, poet din secolul trecut, spune că nu este prima şi ultima în acest sens.

Colecţiunea bibliotecei La Valière cuprinde mai multe drame muzicale, printre cari se citează, **La Pastorale sur la naissance du Chriat, Mystère de la Nativité** de Barthélemy Aneau şi alte bucăţi, ale aceluiaş ciclu.

Mai târziu, **Bodoin şi Lucas le Moigne,** doi poeţi rustici, din secolul al XVI-lea, au avut fiecare câte o culegere de cântece de Crăciun.

Despre ale celui dintâiu se ştie că au fost reeditate de Villegontier, şi puse pe arii la modă, compuse de Josquin, maestru de capelă, a lui Ludovic al XII.

Culegerea lui Lucas le Moigne, a fost cunoscută în 1520 şi se crede că Rabelais ar fi făcut cândva aluziune la ea.

O culegere interesantă, dacă nu şi cea mai de seamă este aceia a lui Monnoge numită **Noëls bourguignons** (1701) şi compusă din poezii populare scrise în „patois", pline de un aer de rusticitate şi bonomie fără pereche.

Pasquier scrie despre obiceiul şi datinele acestea : „En ma jeunesse, c'estoit une coutume, que l'on avoit tournée en cérémonie, de chanter tous le soirs, presque en famille, des **noëls** qui estoient chansons spirituelles, faites en l'honneur de „Notre-Seigneur".

Cât despre **Noëls bourguignons,** ale lui La Monnoye, se ştiu lucruri ciudate, ce le-am putea numi azi, profane.

Ele se cântau pretutindeni şi mai ales la sate, în faţa şi în ciocnetul paharelor cu vin, în cârciumele animate de viaţă şi nepăsare, şi poate fără cinism, ci numai dintr'o credinţă robustă şi poate fără expansiune mistică, ci dintr'o bucurie specială sărbătoarei, cupletele Crăciunului, alergau din gură în gură, zise fiecare de un personagiu aparte, ca într'un spectacol improvizat, de unde nu lipseau Fecioara Maria, Sfântul Iosif, boul, măgarul şi păstorii simpli şi umili din ieslea binecuvântată de Domnul.

Toate provinciile franţuzeşti îşi au cântările Crăciunului în dialect propriu, sau **patois,** aşa se găsesc culegeri în patois d'auvergne, datorite abatelui Patuval (1733); sitele în patois din Forez, strânse în operele lui Chapelon (1779), apoi **Noëls brossans** şi **Noëls poiteoins,** culese în secolul al XVIII şi cele mai pitoreşti **Noëls bretons,** datorite lui Monmergué.

Printre toate aceste Cântece Sacre, se păstrează totuşi versetul latin, care însoţeşte slujba Sfântului Crăciun, chiar acolo, unde literatura şi-a cules ciclul, încrustând tradiţia ca pe o piatră nestemată, şi ca pe vremea pustnicilor din Tebaida, se aude în noaptea stfântă :

Adeşte, fideles,
Laeti triumphaufes,
Venite, venite in Bethleem
Natum videte
Regem angelorum,
Venite adoremus
Venite adoremus
Dominum !

Iată de ce literatura Crăciunului, nu poate fi altceva decât **închinăciunea** umilă spre minunata atotputernicie a **Mântuitorului.**

CLAUDIA MILLIAN

STEFAN POPESCU. — Peisaj.

Ultragiu

(FECIORUL LUI NENEA TACHE VAMEŞUL)

Cocioaba Babei Mariuţii Căruţăşoaia, intrase adânc în pământ ! Pragul ajunsese la Sprânceana ferestrii, şindrila învelişului se ţuguiase în jos, împovărând tinda. Salcia cea vesnită şi reînviată de atâtea ori, înpotmolise c ufranjurile ei nită şi reînviată de atâtea ori, înpotmolise cu frangurile ei lungi şi mlădioase, vicleimul sărăciei, al boalei şi al egrasiei. „Proprietăreasa" convenise la o scădere a chiriei din cei opt napoleoni pe an, plătiţi cu ţârâita până la evacuare, din meditaţii, din dumicatul de la gură, din „mici" economii. Ba mai contribuia şi ea la nevoile văduviei, dăruind un rachiu de drojdie pentru tras, un ciur cu nuci pentru parastas, sau un şir de covrigi adus de Petrache Hangiul, nepotul din Giuleştii-Sârbi pentru chiriaşii din fund, goi şi nevoiaşi, cari trăiau din milostenii şi se lecuiau cu sfânta împărtăşanie. Odăile scăzuseră ş ele ca şi casa, adâncindu-se în temeliile lor măcinate de dăzgheţuri. Pereţii, concavi şi convecşi, se apropiaseră într'o înclinare de umilinţă, de vechime apăsătoare, sub greutatea învelişului pierdut în nămeţii cari nu se scurgeau de cât la Florii şi cari îmbrobodeau mogâldeaţa casei, într'o namilă inform prinsă care sticlea jarul din lăuntru aşezându-l în pântec doi ochi de foc, conturând hidos, un gigantic om de zăpadă. „Acaretul" . fusese dăruit Evgheniţii, călcătoreasa vestită, „din gură" fără forme, pentru îndulcirea vieţii într'o mânăstrie şi al cărui „venit" urma să'i dea pe unt-de-lemn şi pe o înbucătură mai bună. Aventuriera care trăia sub ocrotirea... „sfântă" a lui Inochentie Episcopul din.... Muze, fugise într'un înmurgit, din cetatea penitenţei spirituale şi venise să se zgribulească tot în mucegaiul de unde plecase. Atunci Căruţăşoaia a „desmoştenit-o" luându-şi căscioara înapoi, blestemând ceasul când i-a făgăduit-o şi lipind pe unul din ochiurile ei de puşcărie, un bilet de închiriat scris desluşit pe hârtie de desen de amantul pensionăresei, iabraşa din faţă, Mihalache Papuc de la Arsenal.

Biletul ăsta ademenise şi scăpătăciunea noastră, aducând bocceaua sărăciei, sub salcia în care se abăteau trăsnetele şi de unde am plecat cotonogiţi de.... rematism. Necuminţenia Evgheniţii şi protecţia Episcopului de Buzău, „revocase" dăruiala proprietăresii, cocoloşind la un loc, în mogâldeaţa de sub salcie, văduvia mamei, ruina neamului lui Tache Vameşul şi viziunile mele de repetent slăbănog, leneş şi arţăgos. Din zăpadă, pe pârtia care lega pragul cu tinda şi tinda cu.... interiorul, treceam direct în.... salon, în salonul în care mâncam, „primeam" şi dormeam ! In salon se răschira neobrăzat şi neîncăpător, patul „dotal", în care am crescut toţi d'arândul, dormind cu.... mama şi îmbătrânind cu ea, un chervan de pat, cu fiare şi tablii, o gogoriţă neagră de fontă, poleit, şi pe care luceau desenuri banale, idile, poveşti şi diverse „poze" cari nu se mai ştergeau, eternizând deliciul copilăriei generaţiilor „de apoi şi până în veac !" In salonul ăsta posomorât în care predomina răcoarea strâmtorărei şi a scăpătăciunei, s'au adunat resturile neamului Vameşului Tache, prăznuind aniversări, bucurându-se la naşteri şi la nunţi, şi jelind la înmormântări. Prin cocioabele altor spice de neam, se înbulziseră copii de copii, îngustând sălişele şi bucătăriile. Prin strimtorarea lor se cuibărise boliie şi facerile, gonind chefiii car înu aveau ce căuta printre durerile şi neajunsurile femeilor spre tinde de sub salcie, unde se tânguia vioara lui Nenea mare, caligraf la Interne, şi unde se înălţau pahare profirii, în cântările unei lumi necăjite. Poşirca lui Bâlea Nicopol din Hănişor, înfierbânta voinţa, minţea durerea, înmormânta grijile, înviorând arcuşul caligrafului şi umplând vioara de plânset. Vioara asta, care nu vroia să ştie de nevoia şi de lipsa din preţur, urma să se tângue, aducând pe coardele călcate fin şi precaut, suspinul tinereţii apusă în silnicie şi din ecoul căruia se desprindea refrenul îmbărbătării şi al uitării de sine. Cântarea din salonul cu patul cu cipuhri şi cu basme zugrăvite în... aur, era un oprobiu adus de obidiţii Vameşului, persecuţiei cereşti care nu voia să piece de sub salcie, benchetuind şi ea nepăsătoare, cu vinul şi cu vioara cea dibace. In împărăţia asta a mizeriei şi a îmbulzelei neajunsurilor, în pepiniera asta de mucegai, de chiriaşi mulţi, batjocoriţi de soartă, hârşiţi şi umiliţi, jinduiţi şi bolnavi, vinul şi cântarea se aşezau de-acurmezişul, sfidând împotrivirea lor şi momind pe cei răpuşi o clipă de ironia instrumentului melodios şi impasibil. Intr'o mahala înămeţită în gunoi, se sfârşea o durere în plânsetul unuia dintre cei veniţi sub pletele sălciei să aşeze lacrima de acolo în zâmbetul de aci. Aci în umbra tindei un găzar aştepta să şteargă „ocalele" memorate cu tibişir pe scândura pervazului, dincolo, în... salon, paharele treceau din mână în mână, urările nu mai conteneau, vioara nu se mai potolea ! Era un amestec straniu de mâhnire înăbuşită şi de avânt prefăcut, care se contopea bizar sub tavanul scund al scăpătăciunei, ironizând persecuţia de sus şi perpetuând un neam de chefiii care concilia sarcastic şi fals, suferinţa cu nepăsarea ! Moartea ca şi nunta, naşterea ca şi suferinţa, se filtrau prin indiferenţa convivilor, intrând pe uşa tindei, egal de înviorate sau egal de dezamăgite ! Entuziasmul ca şi deprimarea, ciocnite de vinul şi de scândura de preţ a vioarei, duceau în fundul odăilor în cari moţăiau îngândurate alte firimituri din neam, aceiaşi uitare de sine, pentru durerea de acolo, ca şi bucuria de aci ! Hârseala şi semeţia prefăcută bătătoreau de o potrivă de nesinchisite, pârtia care unea iatac de iatac, durere de durere, speranţă de speranţă, reliefând mai vârtos îndurerarea, dar care trebuia să afunde obida. Şi atunci, sub franjurile ninse ale salciei, unde un arcuş şi un pahar sfida durerea şi sărăcia, se înghesuiau băutorii neamului Vameşului adormit, hulind ingratitudinea şi prea-mărind „voia-bună" ! Şi bâjbâiau pe la ochiurile ferestrelor pe unde eşiau suspinele vioarei şi scăpărau rubinele din paharele cele pline, apostolii frupturilor, ai beţiei şi ai morţii sătule, închinând, chihotind, prea-mărind !...

*

Inapoia caleidoscopului ăsta bizar, care prindea în fuga vremei, suflete şi chipuri, plămădind veşnicia vieţei, am îndurat şi am sperat ani de-arândul, zgâlţâit de friguri porceşti şi de corijenţe cari nu se mai sfârşeau, dibuind marginea unde se oprea amărăciunea şi de unde începea bucuria ! De sub velinţa cea călduţă, care îmi încropea suferinţele de afară ca şi pe cele din lăuntru, am pândit neclintit, comedianţii din „salon" strvind sub talpa învrăjbită de ţipătul vioarei, boala şi calicia, ziua de mâine ca şi pe cea de-apoi ! Din colţul sipetului unde tânjeam în ghiara boalei, şi de unde mă iveam ca un popândău momit de gălăgia salonului cu patul înfoiat şi zugrăvit, am văzut cum se batjocoreşte sărăcia şi cum se slăveşte semeţia, acolo unde năpăstuirea lui Dumnezeu nu-şi mai conteneşte tirania !

Şi acolo, într'o noapte de Crăciun a venit Nenea Enache Bajdechir, decoratorul **„Teatrului al Mare"** şi al **Castelului „Iulia Haşdeu"** umplând toată încăperea cu spetele şi barba lui de pusnic, aducând cu Magii răsăritului, bucuria din Betleem.

Şi mântuirea lumei, erea a **„lumei lui de bunuri"**, trăite în duioasa noapte a Sfintei Naşteri şi cu care se trudea să încapă pe uşa cea posacă a tindei. Şi vioara a tăcut, o stea a căzut şi tapiţerul a urlat în salonul încălzit de vin şi de cântări ! Şi palma lui împunsă de ace şi înroşită de ger, s'a adunat într'un pumn greu şi diform şi a căzut ca un baros pe masă. Şi pe masa pe care a căzut barosul pumnului, lucea o farfurie de olan smălţuit pe care erau zugrăvite Naşterea din Betleem, patimile, moartea, învierea şi toate sfintele întâmplări până în preajma **„Suirei la cer"** a aceluia care adusese în deşert pe pământ, Dumnezeirea şi pe care o luă acum cu el ! Şi barosul, lovind farfuria cea curioasă, a prefăcut în pulbere, **Naşterea, Patimele, Moartea, Invierea** şi toate întâmplările Dumnezeirei, din noaptea Crăciunului şi până la **„Inălţare"**.

— „Tânguiţi-vă căci mântuirea din stambul cel sfânt, nu este a voastră; ea este „a nemernicie!" care o va năstigni ! Şi tapiţerul a rămas aşa, răstignit şi el în uşă, încremenit de nepăsarea ălor din „Salon" şi de ultragiul spuselor fiului dulgherului din Nazaret !

SĂRMANUL KLOPŞTOCK

SABIN POPP. — Cap.

Tot ce priveşte „Adevărul Literar şi Artistic" (manuscrise, cărţi, reviste, ilustraţii, corespondenţă) se trimite pe adresa revistei, în str. Sărindar No. 11.

*

Manuscrisele nepublicate nu se restitue. Nu se ţine seama nici de rugăminţele speciale pentru păstrarea lor.

Pictorii nativităţii

Ca toate artele, pictura *) a început prin a sluji de ilustratoare credinţii. Epoca Renaşterii italiene a pus-o cu totul în slujba creştinismului şi a întrebuinţat-o cu exclusivismul caracteristic dominaţiei papală.

Mânăstirile tuturor ordinelor religioase erau locaşuri prielnice desvoltării artelor, prin adăpostirea de grijile vieţei ce ofereau artiştilor şi cercetătorilor şi mai ales prin necontenitele prilejuri de activitate ce le dădeau.

Trăind astfel în mediuri profund credincioase, între acei îndârjiţi creştini aparţinând veacului în care cataclismul stăpânea lumea până la tiranie, artiştii plastici legaţi şi sufleteşte şi materialiceşte de biserică trebuiau în mod firesc şi fatal să fie slujitorii cei mai drept credincioşi.

Intreaga lor operă era închinată icoanelor din sfintele scrieri, şi fiecare dintre dânşii trebuiau să reprezinte măcar în câte o singură lucrare, fiece moment mai de seamă din viaţa lui Isus Hristos.

Sunt unii cari au reluat un subiect în nenumărate rânduri, curăţindu-l şi stilizându-l până la o simplitate şi o putere de expresie rar întrecută.

Prezida în aceste toate lucrări un sentiment profund şi generos, o pietate impunătoare, faţă de subiect şi de locul în care tabloul trebuia să fie aşezat, şi mai ales acea străveche şi minunată conştinciozitate, munca fără de preget întru împlinirea întregei viziuni.

Naşterea Mântuitorului, în asemenea împrejurări, trebuia să-şi aibă câte-o interpretare ori câte-o ilustrare aproape la toţi pictorii acelor vremi.

Prima epocă de *artă creştină,* cum i-a zis Alexis Rio, începe în Occident din vremea catacombelor romane şi durează până la Carol-cel-Mare iar în Orient dela ridicarea Bizanţului, la rangul de capitală (330 d. H.) şi până la căderea Constantinopolului. (Pentru o diferenţiere s'a obişnuit a se numi *„veche artă creştină"* arta din Occident şi *„artă bizantină"* acea din Orient).

Operele rămase de pe urma acestei epoci sunt însă puţine şi fără valoare. Ele n'au expresia acelei purităţi şi senine fericiri care caracterizează idealul creştin. Autorii sunt necunoscuţi şi nici o încercare de progres nu se zăreşte. Arta bizantină pătrunzând în Italia a adus, după cum afirmă Vasari, elementele desenului şi le-a introdus în primul rând în Florenţa. (Sec. XIII-lea). Analogiile pe care le oferă arta creştină occidentală din Evul mediu cu arta bizantină sunt o dovadă de influenţa acesteia din urmă. Lipsa de viaţă, de gândire şi de inspiraţie a operelor celor mai caracteristice bizantine, dau însă explicaţia mărginirii acestor influenţe ca şi a decăderei artei orientale.

Arta creştină s'a desvoltat şi a ajuns într'o nepieritoare formă numai în Occident. Italia i-a fost patria cea mai prielnică.

O legendă de prin mijlocul veacului XVI, foarte răspândită la Florenţa, spunea că pictorii bizantini chemaţi acolo, descoperiră spre 1260 talentul lui *Cimabue.* Acesta ar fi fost primul pictor italian. El, la rândul său ar fi descoperit pe Giotto, simplu cioban care zgâria cu o piatră ascuţită silueta unei oi.

Legenda nu are însă nici un sorţ de a fi adevărată. Cimabue era un lucrător de mozaicuri şi nu se cunoaşte nici o pictură făcută de dânsul.

De fapt nu Florenţa ci Sienna a avut pe cel dintâi mare pictor italian şi acela este *Duccio,* evident elev al artei bizantine.

Dela el începe arta creştină mai nouă şi aproape nu mai este pictor în opera căruia să nu existe o icoană a nativităţii. Renaşterea florentină şi din Sienna a dat pe *Giotto,* Nicolae din Pisa, *Fra Beato Angelico,* Benozzo Gozzoli, *Fra Filippo Lippi, Verrocchio,* Lorenzo di Credi, *Botticelli, Ghirlandajo,* Filippino Lippi în pictură şi Desiderio da Settignano, Mino da fiesole, Rossellino, Luca della Robia în sculptură. Toţi au ilustrat nativitatea. Din pictura veneţiană avem pe Alvisse Vivarini, Giovani Bellini, Crivelli, Cima da Conegliano, Giorgione, *Tintoreto, Titian Tiepolo.* In sfârşit din şcoala milaneză şi romană avem pe LEONARDO DA VINCI, Beltraffio, Solario, Luini, Sodoma, Perugin, Borgognone, *Pinturicchio,* RAFAEL, Fra Bartolomeo, *Andrea del Sarto,* MICHEL ANGELO şi CORREGIO.

Cu încetul, pictura creştină e înlocuită de cea laică. Pictorii trec treptat spre observarea vieţii dimprejurul lor şi din ce în ce mai rar vedem artişti preocupaţi de subiecte religioase. H. Van Eyck, Memling, G. David, Fouquet, Nicolas Froment d'Avignon din Renaşterea flamandă şi franceză alături de Lochner, Schongauer, ALBRECHT DÜERER, Kulmbach, HOLBEIN, Baldung Grien din Renaşterea germană sunt puţinii cari mai ilustrează naşterea lui Isus.

Din decadenţa italiană abia mai răsare câte o lucrare. Doar în Spania, RIBERA, alături de Sassoferrato, de câteva schiţe ale lui *El Greco,* MURILLO şi *Velasquez,* pun geniul lor în slujba bibliei.

De aci încolo putem număra pe degete pe cei câţiva cari au mai ilustrat naşterea lui Hristos. REMBRANDT nu i-a consacrat nici o operă definitivă. Nenumărate schiţe îl arată însă preocupat de un asemenea subiect. Tot astfel şi RUBENS.

Cu aceştia se închee numărul marilor figuri ale picturii ce s'au ocupat de realizarea plastică a Nativităţii.

Academismul francez o fi dat, poate, lucrări în acest sens; ele au rămas însă necunocsute ca şi marea majoritate a ciracilor săi şi de atunci încoace pictura vrând să fie ea însăşi a rupt legătura cu obârşia sa.

Nu putem însă încheia aceste rânduri fără a nu ne aminti de aceia ce a fost aici, în răsărit. Spun cronici bătrâne de un Rafael al Atosului, şi-l arată ca pe un artist desăvârşit. Călugărul *Panselinos,* aşa îl chema, e singurul nume pe care istoria artei creştine orientale îl mai reţine. Şi aici unde fiece colţ de biserică e o icoană, mii de mâini şi mii de minţi şi-au cheltuit credinţă şi energie. Naşterea Mântuitorului se află în toate locaşurile. Cine ar şti să le cerceteze toate şi să aleagă din ele altceva decât vechi icoane, prilej de negustorie ori de snobism?

Căci în dosul formulei industriale aproape a desenului şi a picturii noastre religioase, din inima atâtor mii de meşteri supţi în întunericul chiliuţilor umede a trebuit să se reverse undeva şi cândva un suflet curat şi senin, proslăvitor luminii şi lui Dumnezeu. Pictura noastră trebue să-şi caute rădăcini şi acolo, dacă vrea să trăiască.

VICTOR ION POPA

S'a pus în vânzare

ALMANACHUL

ziarelor „Adeverul" şi „Dimineaţa"

pe Anul 1923

trebuie să fie pe masa tuturor, de oarece va interesa toate păturile sociale.

Format mare, tipărit **PE HÂRTIE BUNĂ, CU COPERTA IN 4 CULORI. ARTISTIC LUCRATĂ,** cu colaborarea celor mai mari scriitori, literaţi, desenatori şi humorişti.

ALMANACHUL ziarelor „Adeverul" şi „Dimineaţa" pe Anul 1923, se vinde cu preţul de lei 15, şi se găseşte de vânzare la toate librăriile şi la toţi depozitarii şi vânzătorii de ziare.

Cărţi şi reviste

Doi poeţi basarabeni

de Dr. I. DUSCIAN

Panait Halippa şi Ion Buzdugan

I. Panait Halippa.

„Deşi şi-a făcut studiile la Universitatea ieşană, cunoscutul luptător pentru dezrobirea Basarabiei, a rămas totuşi Moldovanul ruginit dela Nistru", scrie, despre d. Pan. Halippa, d. Mihail Sadoveanu în prefaţa sa la volumul poetului basarabean *„Flori de pârloagă"*. *) Şi oricine va ceti acest mic mănunchi de versuri ale d-lui P. Halippa va avea aceeaşi sensaţie ca şi d. M. Sadoveanu, dacă va şti, bine înţeles, amănuntul acesta, că d. P. Halippa are studii universitare. Fără acest amănunt cunoscut, cetitorul culegerei de poezii ale d-lui Pan. Halippa se va îndoi dacă poetul acesta are o cultură superioară, atâta poesiile lui sunt scrise într'o limbă simplă, nemeşteşugită, ţărănească, atâta sentimentele exprimate prin versurile lui sunt pline de acea sănătate rustică şi primitivă, atâta este toată viaţa descrisă şi trăită aproape de izvorul ei în cât nu dă de bănuit, că omul care le-a trăit va fi eşit cândva dincolo de bariera satului său.

Şi pe cât este de simplu, de conservator în limba şi în sentimentele sale şi până şi în idealul său Pan. Halippa, pe atât este de complicat, de adaptabil un alt poet basarabean d. I. Buzdugan, care publică deasemeni o colecţiune de versuri, aproape cu acelaş conţinut şi cu acelaş titlu. *) Căci *Miresmele din Stepă* ale d-lui I. Buzdugan nu sunt decât aceleaşi *Flori de Pârloagă* ale d-lui Pan. Halippa, dar diferite tocmai prin deosebirea psihologică a unuia de altul. D. Pan. Halippa, am spus, este tipul psihologic al conservatorului, al îndărătnicului, pentru care toate bunătăţile şi relele civilizaţiei trec fără să-l atingă, fără să-l smulgă dela credinţele şi solul său natal; d. I. Buzdugan este tipul psihologic al adaptabilului, a primitorului cu uşurinţă a tuturor bunătăţilor şi relelor civilizaţiei pe care şi le însuşeşte cu o repeziciune ca şi cum generaţii întregi premergătoare l'au pregătit pentru noua viaţă.

Acest fenomen pe care 'l constatăm citind volumele poeţilor basarabeni se întâlneşte dealtfel în viaţa tuturor popoarelor şi prin prezenţa acestor tipuri de conservatori şi de primitori ai trecutului şi viitorului se şi explică evoluţia lentă şi cuminte a popoarelor, acel echilibru care se stabileşte între tendinţa de conservare a unora şi sforţarea de a primi noul a altora şi care e aşa de necesar progresului treptat al societăţei omeneşti. Existenţa acestor două tipuri în evoluţia societăţei omeneşti şi pe care ne-o relevă culegerile de poezii ale celor doi poeţi basarabeni, se întâlneşte dealtfel şi în evoluţia individuală şi cu drept cuvânt profesorul rus şi un mare pedagog Lesgaft susţinea că pe lângă temperament şi caracter în evoluţia individuală a psihologiei omului trebuie să luăm în vedere şi *tipul*, care ar fi rezulatul educaţiei primite de individ în familia sa. De aci Lesgaft distingea diferite tipur de copii după educaţia primită în casa părintească. Dacă am lărgi această concepţie despre tipurile sociale, de ce n'am crede că este posibil ca şi în societatea omenească să existe diferite tipuri sociale, după educaţia cetăţenească primită în mediul social în care au trăit?

Căci, cum altfel am explica acest fenomen psihologic şi social în acelaşi timp, ca doi oameni, eşiţi din aceeaşi ţară, având aproape aceeaşi educaţie, preocupaţi de aceleaşi idealuri, să fie aşa de deosebiţi şi opuşi chiar: unul să fie manifestarea conservatorizmului, a păstrărei neatinse a trecutului şi celălalt să fie expresia celei mai largi şi tolerante adaptabilităţi?

Dacă vom privi opera literară a lui Pan. Halippa şi I. Buzdugan — din acest punct de vedere, şi noi o putem face numai din acest punct de vedere, neavând nici un drept de a o privi altfel, şi lipsindu-ne chiar competinţa necesară, vom trebui să constatăm ceeace şi d. Mihail Sadoveanu a constatat pentru unul din poeţi, pentru Pan. Halippa, că ne găsim în faţa a două tipuri psihologice cu totul opuse, deşi atât de asemănate şi prin origina şi prin cultura şi prin tendinţele lor.

D. P. Palippa este un conservator şi aceasta o arată *limba* în care d-sa scrie. Cu toată şcoala superioară făcută, d. P. Halippa e licenţiat în litere, d-sa scrie limba plugarului moldovan din Basarabia:

Viaţa m'a 'nfrăţit cu jalea,
Jalea m'a înfrăţit cu cântul,
Cântecu-mi deschise calea
Să fiu frate cu pământul.

Cântul meu e cânt de slavă
Pentru-a plugărimii gloată;
In oraşe, cu-a lor pleavă,
In zadar el rost îşi cată.

D. Pan. Halippa este conservator prin *credinţele sale*. Acest socialist-revoluţionar scrie „stihuri religioase" în care se „glorifică Christ" cu cuvintele simple ale unui ţăran moldovan:

In Bethleem Sfânta Maria
Născu pe pruncul Ei Isus
A cui menire şi Solie
A fost să'nalţe lumea sus.

Sfârşitul crud al vieţei Sale
Cu toţii astăzi noi îl ştim:
Chiar la 'nceputul greu de cale
Al morţii El sorbi venin.

Dar până şi *idealul social* al poetului este aşa de deosebit de al celor cari au primit botezul răzvrătirei. Deşi d. Halippa îşi imaginează astfel pe *poetul-luptător:*

El inima-şi struni şi prinse
Să zică doină fermecată
In vorbe de oţel, aprinse
Ca'n pieptul altor să răzbată

Cu răul el porni la luptă
Vrând scutul celor slabi să fie
Şi scris era pe faţa-i suptă
Avânt şi dor de vijelie.

Totuşi fericirea adevărată poetul o vede în liniştea naturei, în maestoasa ei putere, care potoleşte toate patimile şi porunceşte acea supunere creştinească a bătrânilor. Ce frumos descrie poetul *Lanul de grâu*, pe care'l închee cu această reflexie plină de filozofia ţăranului conservator şi iubitor al câmpului său:

Aerul e plin de miros
Şi de sunete uşoare, —
Parc'ar fi un cânt din cliros,
Adiit de-o slabă boare...

Tot cuprinsul i-o minune...
Şi tu martur pe aice,
Nici-un chip n'ai a nu spune:
Sunt nimic, dar sânt ferice!

Şi nici unele din versurile d-lui P. Halippa nu sunt atât de reuşite, cum sunt acele unde poetul cântă trecutul, cântă vremurile de linişte şi nepăsare, cari nu pot fi vremurile dulci unui luptător, dar mai curând a unui visător, legat mai mult de trecutul său decât de ziua de mâine:

Ş'am poposit în casa veche,
Unde-am trăit copil în voie
Cea vârstă fără de păreche
Când nu ştii grijă şi nevoie.

Ah! vremuri sfinte de alt'dată
Departe 'n urmă aţi rămas!
Pierzându-vă, eu nu odată
Mă 'ntreb: unde sunteţi azi?

Şi mă izbesc cu-a mea gândire
De-o singură dorinţă vie:
Să mă întorc din rătăcire
La cuibul de copilărie....

*) *Pan. Halippa. „Flori de Pârloagă"* 1912—1920 cu o prefaţă de *Mihail Sadoveanu*. Edit. *„Viaţa Românească"* 1921.

*) I. Buzdugan — Miresme din Stepă. Poezii. Editura Literar a Casei Şcoalelor.

Dar d. P. Halippa se arată până şi în preferinţele sale literare, ceeace este, un conservator. Chiar şi traducerile sale sunt făcute din acei poeţi ruşi cari reprezintă curentul acelei filosofii de ordine şi de bună aşezare, cum sunt Puşkin, Lermontov, Fet, Apuktin, Alexis, Tolstoi.

Şi cu toată simplicitatea, frăgezimea de câmp şi duioşia de sat a poesiei d-lui Pan. Halippa, ea place. D. M. Sadoveanu îl compara pe poetul basarabean cu „poeţii renaşterei noastre dinainte de Eminescu"; iar nu estet, nu parnazian ca d. Duiliu Zamfirescu, era fermecat de poeziile d-lui Halippa şi în amintirile sale din Basarabia publicate în 1918 în *Indreptarea*, cerea pentru poetul basarabean un loc la *Academia română*.

Această putere de a stăpâni pe cetitor, de a'l robi, a poezillor d-lui Pan. Halippa, este datorită sincerităţii adânci pe care o cuprind şi a realităţei pe care o descrie şi care face toată originalitatea acestui poet-ţăran.

II. I. Buzdugan.

Cu totul opus d-lui *Pan. Halippa* este poetul basarabean *Ion Buzdugan*. La conservatorizmul celui dintâi, care nu vrea să se despartă de limba, de credinţele strămoşeşti, de idealul social al ţărănimei, din care a eşit, Ion Buzdugan opune o adaptabilitate foarte mare, o acceptare a tuturor formelor noui atât ale limbei, cât şi ale credinţelor şi este însufleţit cu totul de un alt ideal social.

După cum cetind pe Pan. Halippa şi neştiind că el este licenţiat în litere ai crede că poetul n'a eşit din satul lui natal, şi că este reprezentantul tipic al cărturarului sătesc; tot aşa, cetind poesiile lui Ion Buzdugan şi neştiind amănuntul că el scrie numai de câţiva ani în limba românească, că până în ajun n'a vorbit de cât limba ţăranului moldovan, ai crede că el este reprezentantul şcoalei literare moderne a literaturei române. E o aşa de profundă deosebire între un poet şi altul din toate privinţile, în cât eşti uimit cum pot exista două tipuri reprezentative atât de opuse ale unui aceluiaş popor, într'o aceeaşi epocă, şi fiind şi unul şi cel'alt preocupaţi de aceleaşi sentimente şi cugetări.

D. Mihail Sadoveanu vorbind în prefaţa sa despre poeziile d-lui Pan. Halippa, spunea: *„El este pentru Basarabia ceea ce au fost pentru Moldova şi Muntenia poeţii renaşterei noastre dinainte de Eminescu"*. Dacă d. Sadoveanu ar fi scris o prefaţă despre versurile d-lui Buzdugan, ar fi trebuit să spue cu acelaş drept, *că poezia acestui poet basarabean aminteşte tot ce s'a scris de la Eminescu până astăzi, pentru că în „Miresmele din Stepă" se întâlnesc într'adevăr reminiscenţe din toţi poeţii mari contemporani, sub influenţa cărora a fost şi este d. I. Buzdugan.*

Dar nu numai apropierea aceasta uimeşte, dar te impresionează adânc uşurinţa cu care d. I. Buzdugan a prins toate formele, fineţele, perfecţiunile la care au ajuns poeţii români în scrisul lor. Limba în care scrie d. Buzdugan, este aşa de deosebită de a d-lui P. Halippa, aşa de puţin moldovenească şi de ţărănească în general şi aşa de mult corespunzătoare limbei celor mai buni poeţi români contemporani, în cât nu poţi explica această uşurinţă de iniţiare, decât prin acea adaptabilitate individuală, care face pe d. I. Buzdugan să fie un tip psihologic contrar tipului lui Pan. Halippa, să fie acel tip *adaptabil*, uşor primitor, contrar tipului *conservator* al celui din urmă.

*) *I. Buzdugan: „Miresme din Stepă"*, poezii. Editura literară a Casei şcoalelor.

Şi într'adevăr, ce deosebire adâncă este între versurile lui I. Buzdugan şi acele ale lui Halippa şi cu cât dovedesc ele puterea de asimilare, de însuşire a poetului *Miresmelor din Stepă*. Spre pildă:

„Stăpânu-şi duce ochii în zări de luminişuri
Privind la roiul harnic, scânteetor de muncă,
Albinele-i de aur cum vin în sbor din luncă
Pe căile lactee, dând zor la grădinişuri;
Luceafărul e matcă, stăpână şi dădacă,
Ce-şi cârmueşte roiul de stele în prisacă".

Sau:

Amurgul picură topaze
Iar Soarele de toamnă, trist,
Sub nimbul auriu de raze
Plecându-şi capul, ca un Crist,

In zare răstignit se stânge
Mijind din galbene pleoape
Şi trupul lui plăpând se frânge
Şi lasă umbră peste ape...

Şi chiar atunci când I. Buzdugan vrea să fie ţăran şi să scrie aşa cum scrie Halippa şi atunci reminiscenţa celor cetite îl învinge şi el pune în poezia lui populară nota luată din poezia populară culeasă de Alecsandri. Cu cât se deosebesc, spre pildă, versurile de mai jos de *Mioriţa?*

Şi umblă ciobanul,
Căutând duşmanul,
Lumea 'n larg şi 'n lat,
Cât ceru 'nstelat
Umblă multe veri
Multe primăveri
Toamne furtunoase
Ierne viforoase
Indurând nevoi,
Viscole şi ploi
Geruri şi ninsoare
Arşiţe de soare
Căutând zadarnic
Şi plângând amarnic
Oile cornute
Turmele perdute...
etc. etc.

Pe lângă limba pe care d. I. Buzdugan a asimilat-o aşa de bine şi ceea ce 'l deosebeşte de d. Pan. Halippa, care a rămas credincios şi statornic limbei moldoveneşti ţărăneşti, d. I. Buzdugan a asimilat şi celelalte credinţe şi idealuri moderne şi care sunt diferite de acele ale ţărănimei, cărora le-a rămas credincios Halippa.

Creştin este şi d. I. Buzdugan, dar în creştinismul său este ceva şi din cultura antică şi din păgânismul celor vechi, reînviat astăzi şi prin filosofia lui Nietsche şi prin cultul poeţilor moderni pentru vechiul clasicism elen şi roman.

Aşa în poezia *Culesul Viilor* a lui Buzdugan, deşi e vorba de vinul care va împărtăşi o lume creştină ca din sângele divin a Mântuitorului Creştinătăţei, se simt accentele cântecilor lui Bachus. Până şi cuvintele amintesc aceste himnuri păgâne:

Lângă vatra de jăratic
Pe jertfelnicul din cramă
Ce zoreşte fluturatic
Stau păgânii preoţi, care,
Storc din strugurii de poamă
Ca din inimi de fecioare
Storc din boabe de rubin
Roşul sânge — negrul vin
Care-l toarnă 'n butii pline
Pentru slujbele divine...

De asemeni versurile lui *Aşi vrea să fiu o stană*, nu dovedesc resemnarea creştinească a ţăranului moldovan atât de bine redată de Pan.-Halippa, dar dovedesc încumetarea modernului care vrea să fie dincolo de *Moarte, dincolo de Vreme:*

Eu aş vrea să fiu o stană,
Piatră care în veci nu geme
De pe o culme diafană
Să privesc în zări, departe:
Până dincolo de Moarte,
Până dincolo de Vreme!

Acest ideal îndrăzneţ şi anarhic deosebeşte adânc pe I. Buzdugan de Pan Halippa şi din punctul de vedere al credinţelor sociale, deşi amândoi poeţii se găsesc în acelaş partid politic. Pan. Halippa deşi cheamă:

...la dragoste frăţească
Şi la viaţă în unire
Toată gloata ţărănească
Ce azi zace 'n nesimţire

totuşi ar fi cel mai fericit om dacă ar putea

Să se întoarcă din rătăcire
La cuibul de copilărie,

pentru că în resemnarea lui creştinească, el vede în toate luptele şi sforţările o rătăcire şi că lumea îşi va ajunge scopul ei şi fără zbucium şi fără sforţare.

I. Buzdugan se deosibeşte de Pan. Halippa şi în preferinţele lui literare. Pe când cel din urmă traduce poeţii clasici ruseşti, poeţii patriarhali, I. Buzdugan traduce pe *Balmont*, pe *Brussov*, pe *Block*. Aceste preferinţe vorbesc de asemeni de acea adaptabilitate pe care poetul o are de a-şi însuşi tot ce este nou şi care-l distinge de celălalt poet basarabean.

Buzdugan a prins, într'un cuvânt, repede toată gama de nuanţe şi toată evoluţia de sentimente şi de încercări, a limbei, culturei şi civilizaţiei poporului său. El este cea mai vie dovadă de putere de asimilaţie pe care o are orice popor chemat să progreseze şi să ia un loc de frunte în istoria civilizaţiei omeneşti. Dar fără celălalt tip al evoluţiei, fără tipul conservatorului, care este aşa de bine redat în d. Pan. Halippa şi care conservă cu sfinţenie tot trecutul cu comorile lui şi frumuseţile lui, nu ne-am putea închipui progresul treptat şi atât de util şi am asista la acele revoluţii care, nimicind totul, înstrăinează totul.

Numai din conlucrarea acestor două tipuri, atât de deosebite, dar atât de necesare, se crează acel mers cumpănit al progresului. Prin activitatea axuberantă, vioaie, adaptabilă a unuia se creiază noui valori, noui bogăţii; dar prin activitatea liniştită, respectuoasă pentru tot ce este trecut, se opreşte o prea mare transformare şi se permite ca adaptarea la nouile forme să se facă cu concursul şi cu puterea forţelor vechi cari au o putere frenatoare, de proprire, care e aşa de necesară în toată dezvoltarea şi existenţa popoarelor.

Reflexiile acestea ne-au fost sugerate din cunoaşterea celor doui poeţi basarabeni. Ele sunt liniştitoare şi întăritoare, căci ele ne dovedesc vitalitatea poporului basarabean, care deşi asuprit în plina lui perioadă de dezvoltare şi când alte neamuri au reuşit să se desăvârşească, a putut păstra neştirbite două tipuri absolut necesare progresului pe omul care reprezinta puterea trecutului şi pe acela care este chezăşia de propăşire şi înflorire.

Dr. I. DUSCIAN

Cântări pentru pasărea albastră de Claudia Millian

Spicuim dintr'o gazetă ardeleană apărută la Cluj — Patria — impresia lăsată de Cântările pentru pasărea albastră, *unuia din scritorii cunoscuţi de dincolo, poetul Lucian Blaga.*

„Pe copertă ca şi în carte înăuntru întâlnim o sfântă cu instincte puternice, care ţine pe mână pasărea albastră a unei fericiri aproape tragice. Mărturisim dela început: aici în Ardeal numele Claudiei Milliane puţin cunoscut, deşi e numele celei mai de seamă poete, ce-şi ciopleşte astăzi sufletul în marmora cuvântului românesc.

Pricina trebue căutată probabil în aceea că poeta a publicat destul de rar versuri prin revistele noastre. Adunându-şi acum cântările în volum ne dă prilegiul unei apercepţii estetice mai de ansamblu, care se întregeşte, se adânceşte cu necontenite surprize când de cântec, când de pastel, când de imn, când de sugestivă viziune cosmică...

„E o frământare nelămurită pe care numai vag o simţim vibrând în interiorul crisalidei sale; dar tocmai această nelămurire ritmică constitue farmecul celor dintâi poezii ale volumului.

E un preludiu ce se ridică turbure din inconştient aducând cu sine formele ce vor fi umplute aiurea cu vedenii şi gânduri de înaltă claritate. E un preludiu ce vine de-adreptul din haos cu sbuciumul acestuia şi cu un joc de forme, cari vor lua carne şi oase. In „Ritmul Sfântului Gheorghe" se împlineşte această cosmică făgăduinţă....

„Din partea femeilor rar putem aştepta viziuni transcendentale. Claudia Millian are totuşi o înclinare aproape pătimaşă de a arunca priviri îndrăsneţe în abisuri stetare.

Strofa ce urmează cuprinde o întreagă metafizică feminină.

In lumea de icoane mă poartă viziunea,
Şi vreau s'adorm în spaţiu eternă şi stă până —
Cu fruntea ta în palmă să simt creaţiunea:
Ca Dumnezeu ce 'şi ţine pământul într'o mână.

„Sufletul vegetal al femeii în imensul suflet vegetal al lumii e cântat în cele câteva poezii, cari formează epilogul „Cântărilor pentru pasărea albastră".

„In „Metamorfoză" găsim una din cele mai desăvârşite expresii ale nelămuritelor porniri din care s'a zămislit fiinţa Evei. In cadru de gând viguros schiţat în nemărginire *femeea se doreşte plantă,* admirabilă tălmăcire a substanţei ei privită sub specie aeternitatis...

„Liniile sufleteşti ale acestei poete iasă la iveală ca fire toarse din caerul haosului".

O antologie a poeţilor români.

Antologia poeţilor români, alcătuită şi tradusă în ungureşte de originalul poet **A. Kereszlury** — după cum ni se anunţă din Oradea-Mare — va apărea în curând. Este prima antologie cu sistem, redactată anume ca să facă minorităţii ungare cunoscută literatura noastră.

SE BEA ŞAMPANIA RHEIN PRETUTINDENI

Două dicţionare

In editura Cărţii Româneşti au apărut:

CONST. ŞAINEANU: **Dictionnaire français-roumain,** a 4-a ediţie, revăzută şi sporită. Un volum de 916 pagini în octavo mare, tipărite cu caractere fine (corp 6), pe câte două coloane.

Volumul se deschide cu o schiţă sumară asupra istoriei literaturii franceze dela obârşia ei până în zilele noastre. Schiţa e extrasă din Crestomaţia franceză pentru clasa VIII, atât de bine întocmită de Ionescu-Gion şi Const. Şăineanu.

Urmează o privire asupra istoriei Franţei şi apoi un fragment din minunata lucrare **Le langage parisien au XIX-e siècle** a marelui nostru filolog Lazăr Şăineanu.

Dicţionarul acesta conţine: „toate cuvintele limbii franceze cu diferitele lor înţelesuri sprijinite de exemple; argoul cu pilde scoase din autorii contimporani". Pentru argot, d. Const. Şăineanu a utilizat nu numai dicţionarele lui Lorédan Larchey, Delasalle, Lucien Rigaud, Charles Virmaitre şi Rossignol, precum şi lucrarea lui Villatte (colaboratorul lui Sachs la mareie dicţionar francez-german, o splendoare a lexicografiei), ci şi operele, încoronate de Academia Franceză, ale lui Lazăr Şăineanu: **l'Argot ancien, les Sources de l'argot ancien** şi **le Langage parisien.** De asemeni s'a folosit de vocabularul dela sfârşitul seriei de poezii **la Chanson des gueux** a lui Jean Richepin. Pentru viitoarea ediţie a dicţionarului său îi recomandăm şi foarte bogatul şi bine-alcătuitul vocabular al argot-ului, datorit artistului de varieteu şi poetului Aristide Bruant. De asemeni s'ar putea utiliza suplimentul dicţionarului analogic al lui Boissière (un supliment pe cari Bibliotecile Parisului nu-l dau în sălile de lectură, şi nu-l pun la dispoziţie decât acelora cari studiază limbagiul clandestin şi licenţios dintr'un punct de vedere pur filologic şi lexic).

*

CONST. ŞAINEANU: **Dicţionar român-francez.** 556 de pagini în octavo. Conţine: „termenii arhaici, istorici, provinciali, populari şi tehnici; nomenclatura complectă a Faunei şi a Florei restituită prin termenii francezi şi latini corespunzători; un foarte mare număr de zicători şi proverbe româneşti tălmăcite prin echivalentele lor franţuzeşti.

Artur Landsberger. *Der roman eine deutschen Frau.*

Acest roman „al unei femei germane" este expresia indignărei nemţilor în urma aducerei trupelor negre de ocupaţie.

Inceputul este o descriere a Berlinului de după război. Grothe este un îmbogăţit care îşi cam părăseşte familia pentru a petrece în localuri de noapte. Autorul se foloseşte de acest fapt pentru a descrie felul cum petrec acuma îmbogăţiţii de război.

Grothe are o fată, pe Elisabeta, un model de virtute. E nenorocită pentru că soţul ei Reinhart von Loos zace în închisorile franceze reţinut pe nedrept chiar după armistiţiu. In cele din urmă soseşte, după o şedere lungă în Africa, într'un hal de slăbiciune şi de nemâncare, vrednic de plâns. Pentru întremare e nevoit să schimbe clima Berlinului şi merge cu soţia sa într'o localitate de pe malurile Rinului.

Oraşul acesta delicios e ocupat de ofiţeri francezi şi soldaţi negri. Elisabeta, care până atunci nu ştia ce înseamnează ura, devine o vrăjmaşă neîmpăcată a unui popor din care se bucură că nu face parte. Tânără şi frumoasă, căsătorită cu un om bolnav, ea atrage lesne atenţia unui locotenent. Colonelul regimentului încurajează aventura subalternului pentru că e necesar ca femeile germane să devină amantele ofiţerilor francezi. Prestigiul Franţei creşte în urma acestor noui victorii asupra inimilor femeeşti. Elisabeta refuză orice gest de curtenie, până când într'o noapte, veghiind la căpătâiul soţului, din nou prada unui acces primejdios de friguri, trebue să înlăture acestuia o emoţie care poate deveni fatală. Locotenentul vine şi se apropie de patul ei. Elisabeta ca să nu ţipe şi să-şi trezească soţul, se omoară înainte de a cădea victima bestiei.

Episodul acesta cu desăvârşire neverosimil, se adaogă la altele, cu scopul de a irita populaţia germană. Elisabeta mai are două surori: Edith, fiinţă uşuratică şi pasionată care cedează unui ofiţer şi pe urmă este gonită; Lotte, prinsă într'o noapte de o patrulă neagră, violată şi închisă în casa de sănătate, dând semne de alienaţie mintală.

Gyp. *Souricette.*

Crescută de trei mătuşi şi de un unchiu în casa veche situată la Nancy, Armande Ambèrieux are treisprezece ani la 1860. Un drac sălbatec, vioi, pe care naşul ei, frumosul căpitan Faraman, l-a poreclit Souricette. Are mult spirit şi e foarte voluntară.

Souricette bagă de seamă că naşul ei face curte şi mătuşii Coralia, care este măritată, şi mătuşii Dominica, nemăritată. Cum lucrul acesta nu-i prea este pe plac, ea cere ofiţerului să se decidă şi îi propune pe cea din urmă. Căpitanul pleacă şi se înapoiază peste cinci ani, când Souricette e logodită. Atunci deabea îşi dă seama Faraman că Souricette îl iubea.

CHESTIUNI FEMININE

Un feminist din dragoste

E vorba de prusacul Teodor von Hippel, care odată cu Mary Woolstonecraft ridică cuvântul împotriva nedreptăţilor legei şi alimentat de o mare dragoste, aruncă cele dintâi săgeţi împotriva bărbaţilor.

Incepând ca diletant al feminismului pe vremea când era student, trecând apoi în cariera administrativă ajunge primarul Koenigsbergului şi preşedintele în Statele Prusiei oientale. Cu un teperament făcut din contrase, cu o cultură săturată de toate sistemele filosofice şi de toate moralele, von Hippel, apare în ţara lui ca un Voltaire, dotat aproape cu aceiaşi ironie superioară. Cu aceste calităţi, feminismul german şi cu toate armele omului îndrăgostit, el reuşeşte să turbure conştiinţele şi să fie ascultat.

In 1774, scrie despre **Căsătorie,** destul de drastic pentru sexul lui, iar în 1790 — deşi anonim îşi publică lucrarea sa, asupra **îmbunătăţiri soartei femeeşti, din punctul de vedere al dreptului cetăţenesc,** care fiind prima lucrare în acest sens, face mare senzaţie în Germania.

Ca şi Mary Woolstonecraft, Theodor von Hippel, îşi exagerează crezu, tocmai prin acel imbold de luptă contra rusotismului, foarte la modă, în acel timp.

Primarul din Koenigsberg propovăduetşe fericirea lumii, numai atunci când drepturile vor fi împărţite egal între cele două jumătăţi ale omenirei.

„Să emancipăm femeile; şi atunci vom realiza scopul naturei care le-a creiat egalele noastre şi să le liberăm, adică să le facem mai mari şi mai nobile, în cinstea progresului şi a fericirei".

Deci, dacă se proclamă drepturile bărbatului, trebue să proclamăm şi drepturile femeei. Atât justiţia cât şi interesul public ne comandă mereu „ca să nu facem netrebnică o jumătate mare şi nobilă din genul omenesc".

Şi von Hippel cere bărbaţilor numai monopolul săbiei, **„dacă în adevăr omenirea nu poate trăi fără hecatombe".**

Rând pe rând regăsim în Hippel, pe Poulain de la Barre, pe Christine de Pisan, pe Condorcet, pe Mary Woolstonecraft, şi deopotrivă se înalţă fanatic în susţinerea unei „idei", ajunsă la discuţiune plină.

In vremea aceasta, Polonia agonizează şi din sânul ei se ridică, Clementina Hofmanova cerând compatrioatelor ei salvarea ţării şi ridicarea femeei.

Odată cu ea în Ungaria, o femeie se întreabă: **„Facem sau nu şi noi parte din genul omenesc"?** Şi atunci de pretutindeni, vocile femeilor răspund cerând înscrierea pe listele electorale.

Prin Theodor von Hippel, femeile dacă n'au putut câştiga momentan ceeace vor, ele au găsit — susţinute de pledoaria lui — prilejul să se ridice mai curagioasă şi să-şi poată da mâna, pentru ajungerea unei victorii definitive.

BOZINA

ÎNSEMNĂRI

Transcrieri, adnotațiuni și complectări de Crăciun

1. Acum două sute patruzeci și patru de ani

Din
Letopisețul
Țării Moldovei
dela Dabija V. V. până la domniea lui Ion Mavrocordat V. V.
cuprinzând și o seamă de
cuvinte (anecdote) pentru Domnî și pentru țeară
ce nu se află în letopisețele Costineștilor
de
Ioan Neculce
Biv vel Vornic de Țeara de Sus

desprind și transcriu următoarele rânduri, pe cari le intitulez

UN AJUN Ș'UN CRACIUN IN MOLDOVA IN ANUL 1678, PE TIMPUL LUI GHEORGHE III, DUCA

...Ridicatu-s'au Petriceico-Vodă din țara Leșească cu boerii cari erau pribegi cu dânsul, și au venit cu oaste în Moldova, și s'au coborât Petriceico Vodă la Suceava cu Demidețki și cu Conețki, și cu puțintea oaste Căzăcească, să ia Moldova, să meargă să bată Buceagul, fiind Tătarii duși în oaste la Beciu; și dela Suceava s'au coborât Petriceico Vodă la Iași, și au trimis pe Savil Medemicerul Zmucilă, carele pe urmă au fost și Ban, și pre alții, prin bejănii, de scoteau oamenii la oaste, pe Moldoveni, pe unii de voie, pe alții de nevoe, și s'au dus împreună cu Cazacii și cu Conețki în Bugeac. Iară Petriceico Vodă au rămas în Iași; deci, tot tăia și ardea Bugeacul; Tătarcele cele burduhoase le spintеca și punea copiii prin pari, și slobozia robii de prin obeze, și-i lua cu bucatele cele Tătărești, și aducea dulumuri multe, cât nu mai putea să le ia seama, că nu avea cine să le stea împotrivă; și așa au îmblat câtăva vreme, arzând și stricând Bugeacul.

Duca Vodă, dacă s'au așăzat în Domnești, au trimis pe Buhuș Hatmanul de au bătut pe niște adunături ce erau cu Vasilie Hăbășescul; se strânsese multe căpitenii și oameni de țară la Movileni, în malul Siretiului, despre Tecuci, și erau și acei mergători la Bugeac, și i-au răsipit, cât nu s'au putut apuca de nimică.

Petriceico Vodă, dacă au sosit în Iași, îndată au slobozit podgeazuri, Căzaci și Leși, cu Demidețki și cu Constantin Turculeț, Polcovnicul, și cu Bainski Sardarul, să meargă să lovească pe Duca Vodă la Domnești; și purcegând podgeazul din Iași, au mers pre Siretiu în gios, și luând mazilî, și căpitani, și slujitori, și pre cine aflau prin țară, să se inglotească cât de mulți.

Duca Vodă, înțelegând că vine pe Siretiu, s'au sfătuit cu boierii cum vor face. Buhuș Hatmanul sfătuia să se coboare Duca Vodă din Domnești la Focșeni, la margine, că este mai fără de grijă, și se vor găsi și slujitori în lefe, dacă or trebui, că în Domnești este cu grijă. Doamna Ducăi Vodă încă venise dela Brăila în Focșeni; iară Miron Logofătul au sfătuit să nu se clintească nicăiri din Domnești, că acei ce vin sânt niște tâlhari. „Ce putere au ei să vie asupra Măriei tale? Să nu dăm locul, că pământul acesta este frământat cu sângele moșilor și a strămoșilor noștri!" Și cu acest sfat înșelător nu s'au clătit Duca Vodă din Domnești, ce au făcut căutare slujitorilor, Siimenilor, și s'au aflat numai șesezeci de Siimeni, și i-au băgat în curte, că până atunce erau dinafară. Erau și Lipcani, optzeci de oameni, la două steaguri. Aceasta a fost Luni, în ziua de agiunul de Crăciun; și au trimis Duca Vodă doisprezece Lipcani, cu Muhareciko, căpitanul lor, în sus spre Răcăciuni, de straje, și a doua zi era să meargă și Hatmanul, în ziua de Crăciun, cu ceilalți Lipcani, întru întâmpinarea podgeazului. Iară sosind podgeazul la Răcăciuni întru acea seară au prins pre Lipcani acolo în Răcăciuni, și i-au tăiat pre toți; numai unul au scăpat, și viind noaptea să dea știre, au dat peste niște oameni la Copăcești, pe apa Trotușului, și dându-l un om să-l ducă la Domnești, el l'au dus printr'o dumbravă, rătăcindu-l până în ziuă. Și când au sosit Lipcanul drept Domnești, prin dumbravă, atunce și podgeazul au fost agiugând la Curte în Domnești, fără de veste, și, încongiurând curtea, era să intre pe poartă un Rohmistru ce venia înainte. Ce, întâmplându-se în poartă un bulubașă, anume Cercez, au văzut că sânt Leși, și au dat cu pușca, și au lovit pre acel Rohmistru de nu s'au mai clătit, și au apucat poarta de o au închis Siimenii, cu mare greu, că năvălise Leșii la poartă să intre. Duca Vodă atunce șezuse la masă; Lipcanii luând banii de lefe, erau toți la gazda căpitanului de le împărția lefile; au plecat fuga cine în cotro au putut să scape caii lor pre la gazde, prin sate; n'au apucat să se încălăreze. Miron Logofătul ședea cu Duca Vodă la masă, și cu Constantin Postelnicul; iară Buhuș Hatmanul era la o casă, departe de curte, mai în gios; și, dacă au auzit gâlceava la curte, numai cu Dediul Sardarul și cu vre-o cinci-șese Lipcani ce scăpase călări au purces spre curte. Ce timpinându-se cu Cazacî și cu Leșî, n'au putut răsbi spre curte, știind că în Curte erau slujitori Siimeni, și curtea lui Vodă tare, și se vor apăra; ce s-au întors giupâneasa de au fugit în luncă cu sania; iar el, hărățindu-se oare-ce, au dat dos, oare-ce sprijinindu-se, și Leșii cu Moldovenii a-i gonire, și nimica nu le-au stricat, că nici gonașii nu prea îndrăsniau.

2. Nașterea lui Hristos, povestită în versuri

In chilia unui călugăr din mânăstirea Sinaei — pe lângă un Gromovnic sau Păscălie sau **„Călindar așezat pe șeapte Planete și slujește 140 de ani"** și pe lângă o culegere de cântări bisericești cuprinzând: **Doxologia, răspunsurile dela sf-ta Liturgie, Troparele și Condacele învierii și ale sărbătorilor și Irmoasele prasnicilor împărătești după Octoichul și Liturgierul bisericei greco-orientale** — am găsit o istorie biblică în versuri, a vechiului și noului testament ilustrată cu 108 chipuri.

Iată legendele în versuri cari însoțesc chipurile cu numerele 49, 50, 51 și 52:

Iosif cu a sa mireasă
Din Nazaret să pornise
Și 'n Vifleem să să 'nscrie
Cu Maria el să duse.

Maria fu nevoită
Pe Iisus în grajd să-l nască
Neavând în nici o casă
Loc să se adăpostească.

Simeon bătrânu'l vede
Il ia 'n brațe și-l privește,
Iară proroci̧a Ana
Pe Mântuitor vestește.

Trei crai dela răsărit
Mult umblară, rătăciră
Duși de-o stea strălucitoare,
Pân' ce 'n Vifleem sosiră.

Magii pe Iisus găsindu-l,
Se închină 'ngenunchind,
Daruri scumpe: aur, smirnă
Și tămâe aducând

Pe la Irod împăratul
Magii neîntorcându-să,
El ucise toți copiii
Cei mici, mâniindu-să.

Pe Christos părinții-l scapă
Fugind cu toții 'n Egipet;
Murind Irod iar se 'ntoarce
Cu ai săi părinți în Nazaret.

Anonimul versificator al Scripturii — care și-a imprimat suszisele strofe „în anul Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Christos 1891 în tipografia Alexi Brașov" — e, în ce privește stihuirea sacră, un precedesor al d-lui Petre Dulfu.

BARBU LAZAREANU

„Cronica de Crăciun" a lui Caragiale

Minunata schiță „O cronică de Crăciun" — pe care Ion Luca Caragiale o trimisese **Opiniei** din Iași pentru numărul de Crăciun al anului 1907 și 'n care se află vestitul personagiu Caracudi (reporterul) — a călătorit de câteva ori cu trenul și a voiajat și pe sârma telegrafului.

Ne povestește d. dr. Clement Blumenfeld, **redactor al Opiniei** dela întemeierea acesteia, următoarele:

Caragiale era un impecabil și implacabil corector. Pentru o greșală de punctuație sau o literă neciteață oprea telegrafic imprimarea capod'operelor sale. Făcea trei corecturi, o revizie și o supra-revizie.

Or, după ce spalturile de corectură ale **Cronicei de Crăciun** făcuseră în cursul lui Noembrie și în prima jumătate a lui Decembrie 1907 de câteva ori cursa Berlin-București și București-Berlin, maestrul având ultima revizie pe masa-i de lucru, a făcut socoteala că dacă ar trimite-o prin poștă, ea ar ajunge după Crăciun la Iași. Drept care el expedia **Opiniei** o telegramă urgentă cam în cuprinderea următoare:

„La spaltul (cutare), aliniatul..., după cuvântul... să se pue punct-virgulă.

După cuvântul... din rândul al..., aliniatul cutare, să se suprime virgula.

Puneți circonflex pe a în silaba treia a cuvântului..., rândul... de jos dis spaltul..."

Telegramele ca și scrisorile le semna—aproape invariabil—**Caragiale, publicist român.**

B. L.

GIB GRUPUL DE INDUSTRII, BUCUREȘTI GIB

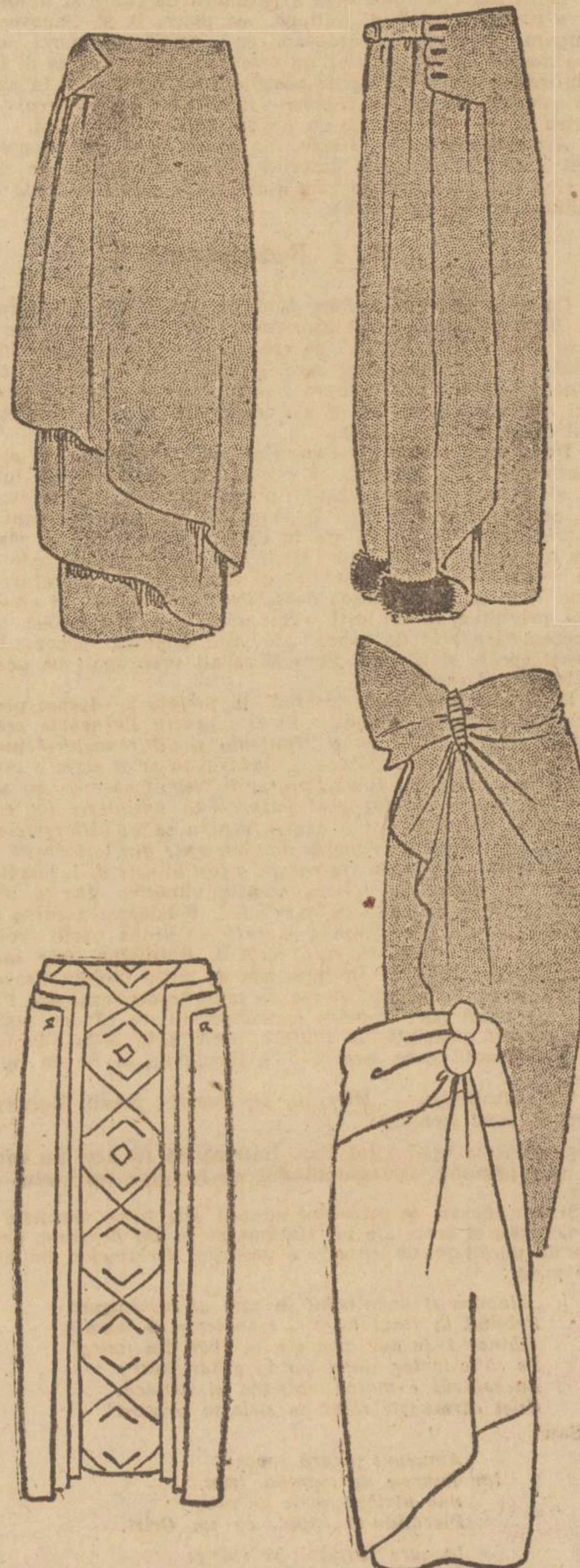

Revista modelor

CUM SE MAI POARTĂ FUSTA?

Să nu vi se pară întrebarea mea naivă, nici să nu o interpretați greșit, căci nu e vorba de juponul pe care moda l'a scos de mult din circulație, și de sigur nu m'am gândit nici să amintesc prin aceasta, că ne-am putea întoarce măcar o clipă, la fusta-pantalon.

Nu, este vorba de fusta care însoțește bluza, care complectează costumul de stradă, pe care o purtăm cu jerseul de lână sau mătase, și cu bluza de dantelă sau tricou. Ori-cum, chiar când suntem grăbite, chiar când îmbrăcămintea noastră e sumară și în acord cu preocuparea prozaică a târguelilor matinale — și atunci ne vom opri atenția și la linia și la culoarea în care turnăm salopeta simplă, a costumului obișnuit. O vom face deci, această fustă simplă, deși nu exclud fantezia liniei, înțelegând prin simplă, o culoare închisă ori ștearsă, fără multă amploare, dar cu destulă posibilitate de mișcări ușoare.

Iată alături câteva modele ce vor putea fi sau copiate sau interpretate după gustul fie-căreia din noi.

Nu lipsește nici draperia ridicată pe un șold, nici forma de platcă, nici buzunarul mignon, nimic, din ce s'ar putea utiliza și mai ales asorta cu jumătatea costumului, pe care voim să-l complectăm.

Am văzut unele fuste executate în mătase — desigur că s'a avut în vedere o statură corpolentă — fiindcă acesta e un mijloc să avantajem silueta.

Crêpe de Chine sau satinul, se pretează minunat la tot felul de falduri, având elegantul mijloc să se lipească de corp, cu o rară mlădiere.

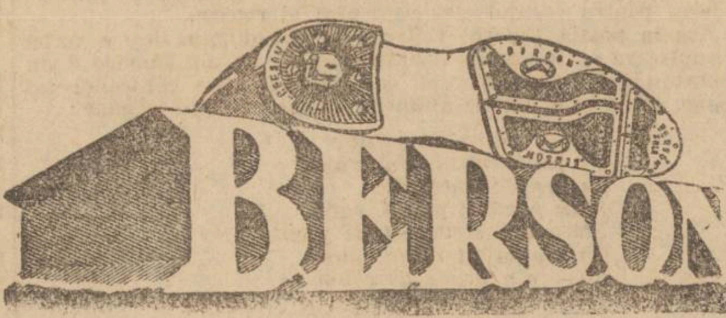
Să nu vi se pară că o fustă, pentru jamper sau bluze subțiri, nu merge bine dacă nu e de mătase. Se cere o singură condițiune: să n'aibă garnituri și adause, care i-ar îngreuna simplitatea.

La mătase, o chestiune de rezolvat e tivul, care dacă nu e lucrat ușor, dă fustei un aer de confecțiune proastă.

Vom exclude deci, tradiționala căptușeală și vom face tivul dintr'o întorsătură în formă de cerc, mascată apoi de marginea mătăsei. Astfel fusta cade greu și nici nu-și arată prin transparență, un detaliu foarte puțin elegant.

Se mai poate întrebuința în acest sens muselina sau crepul. Totul e, ca impresia să fie din cele plăcute.

DIANA

Tocuri și Tălpi de Cauciuc

sunt mai ieftine și mai durabile decât pielea. Cele mai indicate contra umezelei și frigului

Joc de inteligență
ȘAH

Un concurs

Cercul de șah din București, **organizează un concurs** pentru deslegarea Problemei de mai jos:

„Un mat ascuns" în următoarele condițiuni:

Soluțiunile cele mai complecte, cu analizele cele mai detaliate se vor trimete semnate cel mai târziu până la 28 Februarie a. c. *în plic închis recomandat numai pe adresa autorului S. Rosenfeld, București Strada Smârdan No. 23 Et. III.*

Juriul examinator e compus din D-l W. Pauly și autor.

Se vor decerne premii în valoare de lei 250 numerar și diverse cărți de șah.

Rezultatul Concursului se va publica în „Adevărul Literar" din 11 Martie a. c.

UN MAT ASCUNS

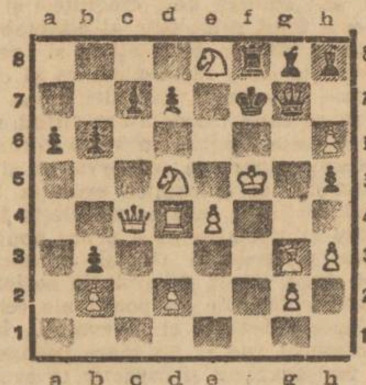
Dedicat d-lui W. Pauly

Doi prieteni: *A.* un bun șahist, pe care însă problemele de șah îl lăsau cam rece și *B.* un bun problemist, nu cam tare însa în joc, au intrat într'o cafenea și s'au așezat la o masă, de unde tocmai plecareră doi amatori, cari terminaseră o partidă de șah. Problemistul, a cărui plăcere era ca în fiecare partidă să vază o problemă, zărind tabla, se și apucase să analizeze poziția, pe când șahistul comandă cafelele obișnuite.

Trecuseră vre-o câteva minute.

A . . . își sorbea liniștit cafeaua, când deodată tresări, la strigătul triumfător al problemistului: *Iată un mat ascuns în două mutări!*

Curios de descoperirea prietenului său, șahistul se apropie și el și aruncând o privire pe tablă, care prezentă următoarea poziție:

după câteva clipe de examinare, exclamă:

„Ce mazetă ești! și pentru un asemenea **mat simplu** ți-a trebuit ție, **marele problemist**, o eternitate? . . . Iată prima mișcare și la răspunsurile adversarului, **iată** și maturile respective":

Un hohot de râs isbucni din pieptul problemistului! „Păi un asemenea mat copilăros mi l'ar fi putut indica și **un** *A. B. C.* al șahului, pentru aceasta nu se cere să fi **un viitor maestru?** Nu vezi oare că matul tău este foarte puțin rezonabil, unul aparent, pot zice chiar fals. Există un alt mat ascuns, unul rezonabil, unul veritabil, și pe acela, dacă ești într'adevăr *un maestru*, te poftesc să mi-l găsești.

Acest limbaj al problemistului puse în ambiție pe șahistul nostru, care se și așeză să analizeze din nou poziția, căutând să găsească matul cerut.

Problemistul la rândul său își bău liniștit cafeaua, răsfoi o mulțime de reviste, aruncând din când în când câte o privire laterală către șahist care cu capul între mâini stetea aplecat peste tablă și se gândea și chibzuia.

Minută cu minută se scurgea și nici o mimică a șahistului nu trăda vre-o rază de speranță pentru dezlegarea *„Nodului Gordian"*.

După vre-o jumătate de oră de gândire, desperat, pronunță enervat:

„Nu găsesc alt mat! și apoi... nu știu pentru ce matul indicat de mine nu e bun!"

Atunci problemistul se adresă zâmbitor șahistului:

„Indată vei admite și tu că matul tău nu e bun! „Iată prima mișcare a matului real..."

Nu terminase bine prima mișcare și șahistul nostru sări în sus exclamând:

— „Păi cum așa...

— „Dar de sigur...!

— „Dar de ce nu mi-ai spus-o...?

— „Nu trebuia spus, trebuia să vezi singur, căci altfel nu se poate..." și problemistul cotinuă cu explicațiile, terminând:

„Iată pentru ce matul tău nu e bun, pe când *numai al meu e cel veritabil*".

La această demonstrație, șahistul nostru, încântat, strânse cu entuziasm mâna problemistului, exclamând:

„Ești un geniu"!

Și acum:
Care este matul indicat de șahist?
Care e acela cerut de problemist?
Și de ce numai acesta din urmă e cel real?

S. Rosenfeld

Atelierele soc. ADEVERUL Sărindar 9—11.

SERIA III — ANUL IV No. 112

3 Lei Exemplarul în ţară
6 Lei Ex. în străinătate

Duminică 14 Ianuarie 1923

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT în 1893

Din corespondenţa lui Avram Iancu cu Ioan Dragoş şi cu Emeric Hatvani

— Documente inedite —

Comunicare de **I. LUPAŞ** *prof, univ.* **Cluj**

In raportul său, publicat mai întâi în limba germană, în colecţia **„Die Romänen der österreichischen Monarchie"** (Viena 1850, vol. II) Avram Iancu lămureşte împrejurările, în cari a fost trimis de către Kossuth, în Aprilie 1849, deputatul bihorean Ioan Dragoş, să înceapă tratative de pace cu Românii din munţi, în deosebi cu prefecţii lor, Ioan Butean, Avram Iancu, Sever Axente şi Petru Dobra. După întrevederea acestora cu Dragoş **la Mihăileni,** — unde şi în cursul răscoalei lui Horia fură măcelăriţi 85 de ţărani români — a ieşit la iveală că Dragoş nu avea dela Kossuth împuternicire deplină nici pentru armistiţiu, nici pentru pace. Dimpotrivă misiunea lui, pe care însuşi Kossuth o considera dela început ca fiind foarte periculoasă, era menită numai să abată acţiunea prefecţilor dela pericolul ce-i ameninţa din partea locţiitorului de comandant Emeric Hatvani, pe care Kossuth n'a stat la îndoială a'l îndruma să continue luptele în contra Românilor, indiferent dacă misiunea lui Dragoş poate sau nu să obţină vre-un rezultat.

Astfel chiar în cursul tratativelor, Hatvani intră cu 1400 soldaţi şi 3 tunuri în Abrud în seara zilei de **6 Mai** 1849. Iancu, prinzând de veste, plecă imediat la tabăra sa în Câmpeni, iar prefecţii Dobra şi Buteanu, mai încrezători în asigurările lui Dragoş, au rămas în Abrud, unde Hatvani pe Dobra l-a puşcat, iar pe Buteanu l-a pus în lanţuri, spre a-l spânzura mai târziu la Iosaş (23 Mai) ca să arate lumii întregi, cum ştiu răsplăti Ungurii încrederea pusă într'înşii.

Iancu pornise repede cu legiunile sale la atac, învinse armata lui Hatvani, care fu silită să se retragă spre Brad, iar pe nefericitul Ioan Dragoş, ascuns într'o pivniţă, lăncerii lui Iancu, l-au scos de acolo şi l-au tăiat în bucăţi, ca pe un trădător, deşi în realitate nu era decât victima credulităţii sale şi a duplicităţii lui Kossuth.

In raportul său, aminteşte Iancu, că în preajma sângeroaselor evenimente dela Abrud, a primit o scrisoare dela Hatvani şi trei dela Ioan Dragoş. Scrisorile acestea până acum nu erau cunoscute. Publicarea lor va fi însă de interes pentru cei ce doresc să cunoască în mod amănunţit mijloacele, de cari au făcut uz, sluguliţele lui Kossuth spre a întinde lui Iancu o cursă atât de periculoasă.

Le publicăm deci în ordine cronologică.

Scrisoarea lui Emeric Hatvani către prefecţii Ioan Butean şi Avram Iancu trimisă din Brad la 26 Aprilie 1849

Cetăţeni!

Astăzi au sosit la cartierul meu general dela D-Voastră două scrisori, una semnată de Vitiani, a doua de domnii Ioan Butean şi Avram Iancu; amândouă erau adresate d-lui deputat Ioan Dragoş. Eu am desfăcut amândouă scrisorile, le-am cetit şi le-am trimis după prietenul meu Dragoş la Debreţin; am făcut aceasta în absenţa numitului domn de o parte în virtutea relaţiilor prieteneşti, care există între mine şi între numitul domn deputat, de altă parte în puterea dispoziţiilor militare şi politice, cari în timp de războiu dau drept comandamentului militar, să desfacă şi să controleze orice fel de scrisoare, sosită din tabăra duşmană.

Tonul ambelor scrisori exprimă speranţa unei apropieri prieteneşti, pe care şi noi o dorim, căci ceea ce D-voastă veţi avea de împărtăşit amicului nostru Ioan Dragoş, care e prietenul statornic al libertăţii noastre, cred că are de scop binele patriei noastre dulci. Vitiani aminteşte în scrisoarea sa, că ar dori să vie în tabăra mea, la domnul deputat Dragoş. Domnul deputat a călătorit la Debreţin şi se întoarce numai peste câteva zile, — dar nu doresc să amân lucrul acesta până atunci, căci tot momentul pierdut sub orice pretext, este scump acestei patrii; de aceea, dacă doriţi să aduceţi pace şi prietenie, veniţi fără nici o teamă, — eu vă invit pe D-voastră să vă prezentaţi ori în persoană, ori prin delegaţi, în amândouă cazurile, onoarea mea militară garantează, că nu vi se va întâmpla nimic şi vă promit că veţi fi primiţi la căminul meu nu ca duşmani, ci ca oaspeţi cari întind o mână prietenească.

Dacă — precum cred — voi izbuti, pe calea înţelegerii pacinice, a vă câştiga pe D-voastră pentru cauza noastră, care e cauza libertăţii, voi preţui acest succes mai presus de gloria militară, după care înşelează viteaza mea armată, ca şi mine, căci D-voastră, — deşi sunteţi revoluţionari conduşi pe cărări greşite, — îmi sunteţi totuşi concetăţeni şi fiii unei mame comune.

Să vă grăbiţi D-voastră spre mama cea dulce, ca nişte copii pocăiţi şi nu veţi fi respinşi.

(ss) **Emeric Hatvani,** locţiitor de comandant al armatei

Originalul unguresc al acestei scrisori se păstrează la Academia Română. Nici Iancu, nici Butean, n'au dat nici un răspuns, cel puţin raportul nu aminteşte. **„Die Romänen der österreichischen Monarchie"** II. p. 30.

Scrisoarea lui Ioan Dragoş către Avram Iancu, trimisă din Abrud la 6 Mai 1849, seara la ora 9.

Deputatul dietal Ioan Dragoş către advocatul Avram Iancu!

Aflând că Domnia Ta, la vestea că armata maghiară intră în Abrud, ai plecat din oraş la Câmpeni îndemnat de credinţa, că aici în astfel de împrejurări nu ai mai fi în siguranţă, eu prin urmare, pentru evitarea oricăror explicaţiuni greşite, cari motivează îndepărtarea D-tale în diferite chipuri, prin aceasta te provoc, că — dacă în adevăr voeşti să pui capăt părerilor greşite, ceea ce te sfătuesc şi te îndemn s'o faci — să vii la Abrud, cum se cuvine unui cetăţean pacinic şi să fii convins că atât persoana, cât şi onoarea D-tale va rămânea fără orice vătămare şi neatinsă, precum ţi-am împărtăşit pe baza împuternicirii mele, cuprinse în scrisoarea d-lui Ludovic Kossuth, preşedintele ţării noastre; şi să fii convins, că nu are, nu poate să aibă ţara ungurească un fiu atât de prăpădit, care să cuteze a vătăma asigurarea dată în numele ţării, — de aceea să urmezi îndemnului meu şi să desminţi prin fapte opinia, pricinuită de îndepărtarea D-tale.

Dat în Abrud la 6 Maiu, ora 9 seara, 1849.

*(ss) Ioan Dragoş *)*

Originalul unguresc se păstrează la Academia Română. Despre scrisoarea aceasta spune Avram Iancu în raport, că i-a fost adusă pe la miezul nopţii, în aceiaş zi, de vice-**tribunul N. Begnescu** l. c. p. 35. Tot acolo spune, la pagina 36, că în 7 Mai **tribunul Mihail Andreicu** i-a adus a 2-a scrisoare dela Dragoş. Aceasta nu s'a păstrat. Nici la 1-a, nici la a 2-a n'a dat Iancu nici un răspuns.

Scrisoarea lui Dragoş către Iancu şi către popor, trimisă din Abrud la 26 Aprilie (8 Mai) 1849.

Avramului Iancu şi poporului!

Aşa mi s'au dat înainte, cum că ieri ar vut veni soli dela frăţia voastră spre pace şi văzând tulburarea în oraşul Abrud s'au întornat, iată vă scriu pricina turburării. Un om dela Roşia mergând acasă, în cale sau puşcat prin cineva şi ceice mergeau cu dânsul spăimântaţi fugind la oraş, strigară a lungul uliţei, că vin Moţii, vin Românii, vine Iancu cu popor armat asupra oraşului, deci femeile şi copiii începură la vaiete şi se făcu o zgomotă groaznică, în care zgomotă, precum au obicinuit la aşa întâmplări, unii oameni fugind pe munţi de frică, prin forpoaste se socotiră vrăjmaşi şi se prăvăliră. Aceasta este întâmplarea; de cumva Iancu trimetea mai în grabă veste, nu va fi nimic zgomot.

Acum iarăş îi zgomot, dar nu ca ieri, căci acum se dădu poruncă cătănească, ca tot omul român sau ungur să şadă acasă, zgomotul îl face aceeaşi veste, cum că Românii retrăgându-se la păduri, acum cu arme petrec către Roşia. Eu nu cred, să fie drept, precum şi pe Frăţia voastră vă socot oameni de pace, de iaste aşa, iată soli vă trimit cu scrisoare, şi pe lângă paza dânşilor fără arme vie trimişi aici, vină însuş Iancu, nu-i fie frică nemic, şi să sfârşim starea aceasta grea, că iaste acum urâtă şi lui Dumnezeu şi oamenilor.

Abrud, 26 Aprilie (8 Maiu) 1849

(ss) **Ioan Dragoş,** ablegat.

La această a 3-a scrisoare Iancu mărturiseşte în raport, că i-a trimis lui Dragoş un răspuns scurt, sbiciuind perfidia maghiară şi accentuând lămurit, că **sabia va decide între Români şi Unguri** (l. c.). Scrisoarea ultimă e scrisă în limba română, cu slove chirilice. Originalul e la Academie.

I. LUPAŞ

Cântece de seară

Mi-e frică...

Mi-e frică de noaptea ce vine
Din trestii, din apă, din cer...
O stea ce s'aprinde grăbită
Sporeşte al nopţii mister.

Mi-e frică de noaptea ce vine
Cu vise şi vuete seci
Când trec remuşcările'n hohot
Pe aripi de orbi lilieci.

Opreşte-te, Soare, pe ceruri
Alungă al nopţii sabat,—
Mi-e frică de noaptea ce vine
Cu tot ce mă simt vinovat!

Prietenul mort...

Un alt prieten ne-a murit...
Şi'n ploaia rece care bate
Urcăm, cu frunţile plecate
Spre cimitirul liniştit.

Urcăm a morţilor colină
Şi ne oprim. L-am îngropat.
Un preot spune împăcat
Că moartea-i veşnica lumină.

Ne întoarcem trişti... Nepăsător,
Oraşul sufletul ne fură...
Şi-i zgomot, cântec, plânset, ură
Şi râs, în ochii tutulor.

Şi viaţa zilnică, haină
Ne fură iar, ne minte iar
Şi tot ce facem e'n zadar...
Invinsă, fruntea ni se 'nclină...

Şi tot mai aprig, în vâltoare
Ne cufundăm şi l-am uitat
Pe mortul ce l-am îngropat
In urma noastră, ca pe-o floare...

Scrisorile...

Scrisorile de-atunci, amintitoare
A tot ce-a fost odată între noi,
Scrisorile şi cea mai mică floare
Mi le-ai trimis acuma înapoi.

Scrisorile de-atuncea reînvie
In mintea mea, trecutul depărtat...
Cum? Eu le-am scris? Ţi le-am trimis chiar ţie?
Şi tot ce spun a fost adevărat?

Scrisorile de-atunci, ce mă 'nfăşoară
Cu vag parfum de floare şi de fân
Scrisorile pe cari odinioară
Le-ai sărutat râzând, le-ai strâns la sân,

Scrisorile trimise altădată
Le-am strâns din nou şi'n foc le-am asvârlit...
Mă clatin. Plâng? Mi-e mintea tulburată...
Un clopot bate — cine mi-a murit?

Victor Eftimiu

Christ. (omenirii). Incotro?

Domnul bătrân

de I. VINEA

Toamna, marea moale isbia în stânci culori spălăcite de plante putrede. Ţărmul scâlciat ridica movile cât casele ascunse într'o vale şi care de trei ori pe zi fumegau în cor. Populaţia: erau turci cu turbane şterse şi cu femei descompuse. Unele îşi văpseau unghiile şi gura. Dar văpseaua pălia ca creasta unui hoit de cocoş; surâsul se întinde peste dinţi de iască; gingiile sunt ca stofele vechilor tapiserii; surâsul te contraria.

Portul, câteva bărci negre. De muşchiul prins de pântecul lor se ciocneau vii cuţite multe, fine, cu dantele de argint şi ochi mari ca cerceii. Ricoşau şi pe deasupra lor se săgetau pentru aceiaş ciocnire alte boturi căscate şi rotunde ca un anus de sidef. Când apele sunt negre, jocul lor luminează, uneori printre stele.

Cheiul. Lespezile miros a soare şi a peşte.

Acum câţiva câini hrăniţi cu uleiuri şi grăsimi dorm. Din lâna lor iese negură. In ape se trenţuiesc reţele din caice.

A sosit domnul bătrân cu ochelari şi palton cu pelerină. Un copil care trecuse Dunărea la şcoală spunea că i-a văzut chipul ras, într'o carte de citire. Plete tunse la hotarul obrajilor, gura seacă, privirile bune din păinjenişul ridelor. Un savant profesor sau un artist. De şase luni locueşte în singura casă mare. Fiica lui — cum spun pescarii — cântă noaptea dintr'o cutie închisă, cu trepte albe ca luna. Cântă foarte frumos unit şi sonor sau izolat pe un singur fir ca greerul. Şi sunetele le amplifică vântul.

Domnul bătrân se uită nemulţumit prin golful deşert, pe zare şi dincolo. Nici o corabie cu pânze şi mateloţi cu mărfuri şi cântece din Trebizonda şi de aiurea. O să urce îndărăt scara de var ce duce pe terasă. Il va vedea singur la întors, amanta Pia. Maestrul îşi periclită ultima lui dragoste. Eleva îl urmase cu misticism în păragina pietroasă. Aci aveau să compună imnuri sigure şi fluviale. Cântau împreună, cu ferestrele încuiate. Pe acoperiş trei aripi de metal se învârteau vertiginos şi toată casa scuturată din grinzi de furtună era o orgă în sbor.

Locuitorii sunt ostili oricăror străini. Asta le întări singurătatea gândită de mai înainte. Bărbatul visa mult lângă geam, pe genunchi cu femeia supusă cu mâini mate şi odihnite. Dar le fu urât. Ore senzuale urmau orelor de cânt — capitonate de covoare calde ca un miel spintecat, de mătăsării de biserică, de dogoarea jăratecului, — gurile se apăsau hermetic, se ofileau ca florile şi când retrăiau, nota continuă a vântului prin horn bocia. Muzicantul îşi istovia cele din urmă puteri. Din întuneric, căminul îl lumina cu o groaznică hemoragie. Apărea trunchi de copac prinzând în braţe seculare stana de lumină de pe aşternut. Ziua se ruşinau, ascunşi ca nişte păuni despodobiţi. Gândeau că locuitorii le ştiu nopţile. Ostilitatea lor îi înspăimânta. Pe întuneric controlau de zeci de ori zăvorul. Il deştepta ploaia când puncta brusc geamurile. Aşa că insomnia le aţâţa orgiile. Câteva clipe de somn şi apoi veghea le alunga doi vampiri grei, prin besne, din suflet. Neputinţa goli pe bătrân ca pe un sfeşnic din care a mâncat flacăra până la urmă. Incepu să plângă să vrea să leşine, să se pedepsească. Şi începu, de atunci, Pia, iubindu-l, să-l bruscheze, apoi să chiue şi să râdă. Seara ascultă hohotul şi sfatul oamenilor la cârciumă. Se apropia, ascunsă. Voia să plece din sat. Era veselă exagerat, până la lacrimi, când auzia tamburinele. Improviza dansuri violente ca o roată de culori în mişcare. Pianul tăcuse. Domnul bătrân cugeta şi-l săpa vremea.

Intr'o seară lumea discuta schimbarea de obiceiuri din casa mare. Stăpânul fusese pe chei la sosirea unei corăbii depărtate. Se întoarse însoţit de un matelot bronzat. Şi amintirea zilei prime din serie de mai târziu îl mişca încă pe domnul bătrân. A intrat după miezul nopţei în odaia Piei. Străinul plecase. Lipsea un ceasornic. Ea veghea, într'o cămaşe galbenă, slabă, printre perne de tron, veştedă şi roşie ca o târfă.

Muzicantul începu de atunci să coboare pe chei. Pândea singur ca un naufragiat, sosirea corăbiilor. Şi îi fură oaspeţi de vară marinari de toate neamurile orientului. Tătari scurţi şi tătari din Crimeea şi bărbaţi frumoşi din Armenia, italieni violenţi şi murdari şi piraţi greci, mulţime îmbibată de vin ş de muncă. Sfiala dintre el şi cuplu se şterse, — domnul bătrân părăsi broasca uşii ca să asculte lubric în penumbră — şi cântecele ridicară din nou tavanurile scunde şi loviră feţele locuitorilor.

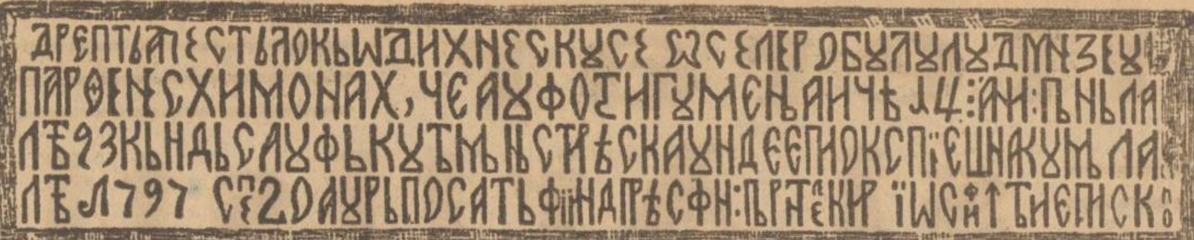
Vara trecu peste ei ca un steag peste câmpuri. Vânturi dârze asaltau aripile corăbiilor. Ameţiau în larg albatrozii. La intrarea portului se căscau copci. In curând corăbiile nu mai sosiră. In sufletul domnului bătrân se cuibări tristeţea. Aşa, liliecii într'o ruină. Şi femeia începu din nou să chiuie. Se gândia la moarte, la viaţa viitoare, la iad. Uneori i se părea că duhuri rele o bat cu vergi încinse. Ţipa.

Un rest de ruşine şi multă frică îl împiedica pe domnul bătrân să plătească pe cineva din sat. Toamna îi răcori pleoapele. Cobora neîncrezător spre chei, scrutând zarea aşteptat de Pia. Pia muria ca o pasăre. Pia, — cine să-i încălzească trupul ud de şopârlă? — maestul socotia: (şi când clătina capul a îndoială, nu-i cădeau ochelarii): să mai vie o corabie, una singură, cu o singură zi şi noapte frumoasă în pânze. Pia va aştepta slabă şi înnaltă în mătasă galbenă, ofilită şi aprinsă ca o impură, printre perne de tron. Şi un matelot cu umerii largi din flanela albastră dungată cu alb şi cu gura arsă de rachiu, să-i pună pe braţe, pe sâni şi pe gât vânătaiele ca nişte bijuterii de tuci. Şi să-i înfigă în zori cuţitul în pântecele neted, cum o cruce în pământ.

Domnul bătrân premedita şi vorbia tare făcând gesturi expresive de omor.

Şi după domnul bătrân începură să se ţină cu ţipete şi cu pietre, copii.

I. VINEA

Mama Rodicăi

de **ALICE GABRIELESCU**

Era a cincea cucoană care călca pragul croitoresei Ana în ziua de Ajunul Crăciunului:

— Ei Ano! gata rochia? De ce n'ai adus-o, cum ne-a fost vorba?

Era meşteră croitoreasă, Ana; de aceea o îmbulzeau clientele, veneau ele singure după dânsa tocmai în mahalaua mărginaşe unde locuia. Şi mai avea un bun: se ţinea de cuvânt. Dacă făgăduise ea că-i gata rochia în cutare zi, gata era. De aceea acuma, cucoanele veniseră mai mult mirate decât îngrijate. Insă spre necazul lor, comenzile stăteau in dulap aşa cum le dăduseră: suluri de mătase şi de stofă, la rând, neatinse. Ana de zece zile căzuse la pat bolnavă.

I-a venit într'o dimineaţă, pe când trăgea la maşină, aşa ca o ameţeală şi a căzut jos grămadă. Când s'a ridicat, o durea capul, o dureau picioarele şi-şi simţea trupul fărâmat, moale ca o cârpă. O răzbise în sfârşit truda celor doi ani de zile de când îi murise bărbatul şi-şi ducea singură traiul chinuit de azi pe mâine.

Şi ea se miră cum le-a putut face pe toate: cu copil la sân să îngrijească de casă şi să lucreze adesea nopţi întregi ca să-şi câştige traiul. O dusese atâtea luni de zile şi tocmai acum când ridicase copăcel pe Rodica — împlinise fata doi ani şi jumătate — şi putea să-şi vadă mai în linişte de treburi, acuma se îmbolnăvise.

Din ziua aceea rău şi rău. Abia izbutea, cu sforţări neînchipuite, să se ridice din pat ca să îmbrace fetiţa şi să-i pregătească ceva de mâncare. Cât despre cusut nici vorbă.

Şi cucoanele după ce-i ascultau suferinţele, îşi luau îndărăt una câte una sulurile de stofă şi plecau, mormăind nemulţumite:

— Acuma şi-a găsit să se îmbolnăveacă? Poftim! Am rămas de Crăciun fără rochie.

*

Din zi în zi, Anei îi mergea tot mai rău. O sgâlţâiau frigurile, sleindu-i vlaga şi ameţeli o doborau într'una.

Trecuseră zilele Crăciunului, trecuse şi Anul Nou şi Boboteaza, zile de veselie pentru toţi, de întuneric pentru dânsa ca şi toate celelalte zile la rând. Speranţa că se va îndrepta îi pierise; se simţea atât de suptă de putere, atât de obosită de viaţă încât moartea nu mai însemna pentru dânsa decât sfârşitul suferinţelor şi o aştepta ca o binefacere. Da, dar Rodica? Cui rămânea fetiţa ei scumpă? Singur gândul ăsta o mai biciuia, silind-o să lupte cu boala.

Fetiţa nu prea înţelegea de ce mama face mereu acuma nani în loc să facă zurrrr la maşină ca mai înainte, dar cât era de mică, simţea totuşi că mămica e necăjită, că nu trebue s'o supere. Şi stătea, drăguţa, cuminte pe pătuţ, jucându-se cu un morman de petici, înfăşurându-le în ghemotocuri care în închipuirea ei înfăţişau pe rând păpuşi, cai sau mingi, după trebuinţă şi nu supăra pe mama decât când îi era prea foame şi nu mai putea răbda.

Căci acum şi pâinea începuse a lipsi din casa Anei. Banii aşa de puţini ce-i avea puşi de o parte, se isprăviseră repede. Trebuise să vândă ce avea de prisos în casă: haine mai vechi, o brăţară, un ceas, ca să-şi procure bani; pe urmă venise şi rândul lucrurilor mai de trebuinţă: dulapul, oglinda, o lampă. Acum, după o lună de zile, casa era aproape goală: paturile, o masă şi maşina de cusut de care nu se putea despărţi. Şi din nou banii lipseau, iar lemne nu mai erau, cartofi nu, făină nu. Se sbuciuma biata femee, ticluind fel de fel de planuri cari o clipă în urmă se dovedeau de neîndeplinit.

Intr'o zi, era pe la sfârşitul lui Ianuarie, s'a sculat dimineaţa mai frântă ca de obicei. Şi fără să ştie cum şi de unde îi venise, un gând i se învârtea mereu în minte, o săgeta, îi ţiuia în urechi ca un îndemn: Atâtea femei bogate care n'au copii şi ar dori să aibă, ar creşte cu drag unui străin. Atâtea femei bogate...

La prânz n'a avut să-i dea fetiţei, decât o bucată de pâine, rest din ajun, iar ea, nemâncată de atâtea zile, simţea că se sfârşeşte, se duce... Ce era de făcut?

Deşi Ianuarie era pe sfârşite, totuşi gerul nu scăzuse. Dimineaţa un soare sclipitor mai muiase ţurţurii de ghiaţă dar după amiază, nori deşi învăluiseră cerul ameninţând cu zăpada. Insera mai de vreme ca de obicei şi Ana îşi aduse aminte că nici gaz nu mai are în lampă. Atunci dintr'odată, se hotărî. Dădu jos din pat pe Rodica cuibărită între toltoaşele ei de petici şi începu s'o desbrace ca să-i schimbe hainele.

— Hai! Mergem la plimbare Rodico! Şi pe urmă mâncăm prăjituri.

Fetiţa bătu din palme. Prăjituri! De când le ducea dorul! Zorită Ana îi puse o rochiţă curată, apoi paltonaşul şi căciuliţa, se înfăşură şi ea într'un şal gros, trăgându-l până pe cap şi eşiră.

Din capul străzei Teilor unde locuiau, se lăsară de vale, spre inima oraşului. Când trecea prin dreptul unei case mari, luminate, Ana privea peste gard, se uita împrejur cu teamă, neştiind ce să facă. I se părea uneori că visează şi aştepta să se împrăştie visul său. Paşii o duceau maşinal înainte. Dar în dreptul grădinei Icoanei, se hotărî. Lasă copila sub lumina unui felinar şi-i spuse să aştepte.

— Mă duc să cumpăr prăjituri. Viu îndată. Ai să fii cuminte?

— Cuminte, repetă Rodica, cu gândul numai la prăjituri.

Ana se depărtă de copilă, ne mai îndrăznind nici s'o sărute şi intră în grădină, făcu câţiva paşi pe alee, apoi se întoarse şi se tupilă în dosul tufişelor de lângă gard, de unde putea privi în voe pe Rodica rămasă în dreptul felinarului.

Fetiţa când s'a văzut singură, a început a scânci. Imprejur pustiu, întuneric... mămica nu mai vine! A făgăduit să fie cuminte dar îi este aşa de frică... Plânsul o podideşte şi biata micuţă se lasă jos în zăpadă, înecată de suspine.

Anei în tufiş i se rupse inima. Dar de acuma s'a isprăvit!

De acuma, cum o fi norocul copilei! Tremură şi ea de frică să n'o vadă cineva ascunsă şi s'o ia drept hoaţă.

Capul îi arde, pe când mâinile şi picioarele îngheţate leorcă, nici nu le mai simte. Dincolo, în stradă, fetiţa plânge într'una. Trecătorii, rari, merg pe lângă ea fără s'o bage în seamă. Numai unul, un lucrător pirpiriu cu mâinile în buzunare, s'a oprit. Ana e gata să sară: Nu-l las!

Dar omul, s'a depărtat îndată, ridicând din umeri: Ia, un copil! Ce treabă am eu!

Alţi paşi pe drum. Un domn şi o doamnă, tineri, bine îmbrăcaţi. Au trecut... ba nu, cucoana s'a oprit pe loc. Ana o aude vorbind: Cine plânge? Un copil, o fetiţă mică. Stai Ionel să vedem ce-i.

— De ce plângi micuţo?

Rodica, mângâiată pe obraji, a stat din plâns şi desluşeşte cucoanei în limba ei peltică cum s'a dus mama să **cumpele păzituli** şi nu mai vine. „S'a dus demult, demult...

Cucoana vrea s'o mai întrebe încă, dar bărbatu-său, la câţiva paşi mai încolo, o strigă:

— Haide Margareto, întârziem.

— Stai Ionel, răspunse cucoana. Vino'ncoace. Ascultă! Nu putem lăsa fetiţa aşa. Eu zic că e lepădată. Care mamă bună îşi lasă copilul singur noaptea pe drum? Eu zic s'o luăm noi.

— Fă cum vrei, zice domnul.

— Nu aşa, zi că vrei şi tu. Uită-te la dânsa.

Ionel se apleacă asupra fetiţei şi apucând-o de subsuori o ridică sus, s'o vadă mai bine în lumina felinarului.

Rodica îl fixează cu ochii ei rotunzi, albaştri şi guriţa i se întredeschide într'un zâmbet luminos.

Ionel zâmbeşte şi dânsul.

— E drăguţă de tot. S'o luăm. Tot n'avem noi copii. Dar acuma Rodica scânceşte iar: „Mama, mama".

Cucoana recurge la un şiretlic.

— Fetiţo, îi zice mângâind-o iar, eu ştiu unde s'a dus mama. Dacă mergi cu mine te duc acolo numai decât. Dă-mi mânuţa.

Increzătoare, Rodica întinde o mână doamnei, o mână domnului şi câte şi trei pornesc aşa înainte pe strada Icoanei. Tiptil Ana ese din tufiş şi se ia pe urmele lor, strecurându se ca o umbră pe lângă garduri. In dreptul unei case mari, boereşti, îi vede oprindu-se. Un servitor le deschide poarta grilajului, altul le deschide sus uşa dela intrare şi prin deschizătura luminoasă, Ana mai vede pentru ultima oară pe fetiţa ei dragă, păşind cu încredere în casa minunată, intrând veselă în noua ei viaţă. Dar ea sărmana, se simte la sfârşitul puterilor. Cu capul în clocot, cu inima zvâcnind, se târăşte ca o nebună spre casă şi odată ajunsă, cade pe pat grămadă. De acuma moartea poate să vie!

Dar moartea n'a venit în seara ceia şi nici în zilele următoare. Dimpotrivă, durerea din suflet parc'ă scotea ca pe un ghimpe, durerea trupului ca să-şi facă ea loc larg. S'a mai nimerit şi o vecină miloasă care cu sfaturi şi cu doctorii, a pus-o însfârşit pe picioare pe bolnavă.

Când înfrunzeau copacii, Ana începu a lucra ca şi mai înainte rochii, câştigându-şi traiul. De cum se ridicase din pat, n'avea decât un gând: să-şi ia înapoi fetita. Avea să dovedească cu acte şi martori că-i copila ei şi trebuia să i-o dea. Dar voia mai întâi să câştige bani mai mulţi ca să pue la loc mobilele vândute, să îmbrace frumos odaia, pentru ca Rodicăi să nu i se pară acum urât la ea, să nu plângă după casa băgătaşilor. Pentru asta îi mai trebuia câtva timp. Până atunci, ca să-şi aline dorul, cum avea puţin timp liber, se repezea până la casa din strada Icoanei.

Totdeauna Rodica era în grădină cu guvernanta ei.

Ana privea printre zăbrelele gardului, sau se forfotea în sus şi'n jos, urmărind jocurile şi nebuniile fetiţei, pornită mereu să se năpustească în grădină, să sărute copila, s'o însface, s'o ducă... Dar nu, trebuia să mai aştepte.

A trecut vara, a trecut şi toamna... Ana muncea cu râvnă dar banii se adună greu. Cu tot dorul, era însă mai liniştită căci pusese un termen aşteptării: de sărbătorile Crăciunului avea să-şi ia copila. Două săptămâni n'are să ia de lucru, să stea numai de fetiţă, s'o plimbe, s'o distreze. Dar cu cât se apropia ziua aşteptată, în locul bucuriei, o teamă nedesluşită îi strângea în cleşte inima. Par'că-şi râdea cineva de dânsa, îşi bătea joc de speranţele ei: Copila ta? Nu mai e... Ai dat-o, ai pierdut-o.

Totuşi hotărârea nu şi-o schimbă. In seara de Ajun, duse pe la cliente ultimele rochii cusute, apoi dintr'o prăvălie care-şi răvărsase până pe trotuar jucăriile fără număr, cumpără şi ea o păpuşică de gumă, s'o dea chiar atunci copilei, s'o bucure! Ningea în seara ceia şi zăpada căzând în fulgi mari, se aşternea lin şi pe nesimţite tot mai multă, mai pufoasă, sub paşii trecătorilor. Pe covorul acesta gros, zgomotele amuţeau toate; prin străzile lăturalnice doar săniile mici şi iuţi îşi tremurau clopoţeii cu un sunet argintiu.

Ana, în drum spre strada Icoanei, nu-şi zorea pasul; tăcerea dimprejur, în noaptea care se lăsase cu încetul, îi adormise temerile, o liniştise şi mergea încet ca drumeţul de departe ajuns însfârşit la ţintă.

Casa boerească din strada Icoanei, era lumniată pe de-antregul şi porţile deschise în lături; iar în curte şi chiar pe drum afară, cupele multe înşirate îşi aşteptau stăpânii intraţi de mult înăuntru.

E petrecere, se gândi Ana. Dar ce-mi pasă? In două vorbe cer copila şi-o iau. Nu-i a mea?

Intră neobservată de nimeni şi se furişă de-alungul casei, cu gând să intre pe dindos. La ferestre, storurile nu erau lăsate şi Ana trecând prin dreptul uneia, se înălţă, curioasă şi privi înăuntru...

Ce minunăţie! In mijlocul odăii, un brad uriaş gătit cu panglici şi lumânări, cu mici lucruri sclipitoare printre cari se agăţau jucării multe şi de tot felul, iar împrejur, o droae de copii frumoşi şi nebunateci, nemai putându-şi stăpâni bucuria zilei aceleia, anume rezervată lor.

Printre ei, Ana privind mai bine, zări şi pe Rodica, păpuşă mică şi blondă, rotindu-se zglobie prin ceata micilor ei musafiri, chemată şi îmbrăţişată cu drag de cucoanele care intrau mereu cu daruri pentru dânsa. Dindărătul ferestrei, Ana nu auzea glasul Rodicăi, dar din mişcările guriţei ei, desluşi că uneia din cucoane, tânără şi frumoasă — gazda de sigur — fetiţa îi zicea mamă.

Cuvântul acesta adresat alteia îi sfâşie inima ca un cuţit şi abia atunci teama ei neînţeleasă i se preciză desluşit în minte: Copila era înstrăinată... Viaţa ei, norocul ei, erau de acum acolo, în casa mare şi bogată unde răsfăţul şi îngrijirile duioase o făcuseră repede să uite viaţa ei tristă dinainte şi pe mama ei şi mai tristă încă... Da, fericirea copilei, era de acum acolo!... Cu ce inimă venea ea dar ca s'o ia şi s'o ducă din nou în sărăcia şi în necazurile ei de femee sărmană? In locul minunatelor jucării dinăuntru, cei- aducea ea?

Privi păpuşica de gumă ce-o cumpărase şi o strânse cu ciudă între degete. Păpuşa ţipă, cum ţipă toate păpuşile de gumă, când sunt apăsate pe mijloc. Dar Anei i se păru că aude iar glasul acela, ca un râs de batjocură: Copila ta?

Nu mai e. Ai dat-o, ai pierdut-o.

Infiorată se desprinse din loc şi nemai cutezând să intre, eşi pe poartă, strângându-şi jacheta la piept şi privind cu frică în lături, ca un vinovat care şi-a primit pe drept pedeapsa.

ALICE GABRIELESCU

Adnotări şi frânturi

1. SÂNGUR

Strofa cu care se'nchee *„Freamăt de codru"* al lui Eminescu, sună aşa:

Ce frumos era în crânguri,
Când cu ea m'am prins tovarăş!
O poveste încântată,
Care azi e'ntunecată...
De-unde eşti, revino iarăş
Să fim singuri.

Noi rostiam: *„sânguri"*. Nu că am fi vrut să-l dregem pe Eminescu, dăruindu-i *lui* o rimă deplină în locul uneia necomplecte (aproape o asonanţă). Dar i-o *restituiam* rima aceasta, aşa cum fusese, de bună seamă, în mintea şi în graiul lui.

Un concetăţean al lui Eminescu, d. Const. Gheorghian-Geo, spune într'o poezie (intitulată *Fiat lux*):

Cu prunciĭ Firea gângură,
Cu eĭ din nou ea naşte —
Venită'n fire'şi sângură
Ea nu s'ar recunoaşte.

O fi regionalism estetico-gramatical din trebuinţa imperecheriĭ aceloraşĭ sunete?

Nu! Dovadă că d. Demostene Botez se foloseşte de acest *sângur*, fără să fie câtuş de puţin constrâns de rimă:

Sânt sângur, tot maĭ sângur pe pământ
Pustiul creşte'n mine ca'ntr'o casă,
Pe-o zi de vară albă şi frumoasă...
Pustiul doarme'n mine ca'n mormânt.
. . . .
Rămânem toţi aşa de sângurĭ iară!
Durerea doarme'n noĭ ca într'o groapă... *)

Iar *dicţionarul de rime* — pe care Noel Emit, adică Timoleon Nebunelli, îl scosese, după nişte jocurĭ şi escursiĭ lexice ale luĭ G. Barozi, — pe lângă rubricuţa *îngură* (lingură-singură), are, în coloana III pagina 86, şi capitolaşul *ânguri* (crângurĭ-sângurĭ).

2. UN PLURAL

Colinde, colinde
E vremea colindelor,
Căcĭ ghiaţa se'ntinde
Asemeni oglinzilor.

*) Demostene Botez: „Povestea Omuluĭ" (editura Viaţa Românească), poezia „Primitivism", pag. 10—11.

E o strofă din postumele luĭ Eminescu. Şi a doua din rimele 'ncrucişate — cea dactilică — se găseşte, cum vedem, într'o serioasă strâmtorare. Strâmtorarea aceasta provine dintr'un amestec, pricinuit de două felurĭ de plural: unul în *e*, altul în *i* şi care schimbă consonanta precedentă *d* în *z*. Neutrul *colind* şi femeninul *colindă* au drept pluralurĭ: *colinde* şi *colinzi*. *Oglindă* e la plural: *oglinzi* şi poate — cu oarecare bunăvoinţă — să aibă şi forma *oglinde*.

Or, din cadrilul celor două felurĭ de plural, în scrisul poetuluĭ s'a produs o învălmăşeală care a dat naştere adineaurĭ-amintiteĭ rime. Socot că nu trebue să fim în aşa hal păstrătorĭ de relicve şi întru atâta de'ndârjiţi la păcat, în cât să nu'ndreptăm noĭ greşala.

S'ar putea retipări, decĭ, pe viitor, strofa luĭ Eminescu, astfel:

Colinde, colinde
E vremea colindelor,
Căcĭ ghiaţa se'ntinde
Asemeni oglindelor.

sau:

Colinde, colinde
E vremea colinzilor,
Căcĭ ghiaţa se'ntinde
Asemeni oglinzilor

3. DACA GHEREA ŞI-AR FI SCRIS MEMORIILE...

[Introducere la o disertaţie rostită la Universitatea populară a Căminului cultural U. E. P., despre „Amintirile din trecutul îndepărtat" ale lui Gherea].

La începutul lui Martie 1920, când, în sanatoriul Gerota, medicii, în grav consult, hotărau operaţia la care avea să fie supus Gherea — noi nu nădăjduiam o deplină tămăduire a maestrului.

Speram însă, că subredenia trupului, proectele-i imense şi bogatele lui amintiri şi le va mai purta între Sinaia, Ploeşti şi Bucureştĭ, vreme de încă doi-trei ani, atâta cât să poată orândui vastul material ce avea să slujească pentru clădirea volumului al 2-lea din **Neiobăgia** şi cât să vadă reeditarea (şi îndreptarea pe alocuri) a operelor sale complecte.

Câţiva îi pregăteau, în taină, pentru ziua de 3 Iunie 1920, sărbătorirea celor 65 de ani de viaţă şi a celor 45 de ani de muncă pe tărâmul socialist şi cultural.

Intre alţii aveam să rostesc şi eu o cuvântare: asupra umorului lui Gherea. Aveam să fac o trecere 'n revistă a tipurilor pe cari le-a creat dânsul, atunci când înteprinsese scoaterea 'n relief a metehnelor, parodiând, la rândul său, şarjând şi caricaturizând, în buna lui ironie larg-învăluitoare, personagiile romancierilor şi noveliştilor nu pe deplin inspiraţi, neisprăviţi şi emfatici.

Şi dacă maestrul ar fi ascultat, fără să mă întrerupă, acea prescurtătoare înşiruire de tipuri şi figurine pe cari le-a imortalizat în felul lui, — i-aş fi adresat o rugăminte cam în felul următor:

„Tovarăşe Gherea,

Ai scăpat acum 42 de ani, din celula „mică şi întunecoasă" unde un ochi, mereu acelaş, te pândea „prin ferăstruica de îngustimea unui deget";

ai scăpat — în 1881 — când Eugeniu Stătescu la Senat şi Gheorghe Mârzescu la Cameră cereau măsuri contra celora „cari vin aici să turbure linişte publică" şi obţineau votarea legii străinilor ce deschidea—cu expulzarea doctorului Russell — seria surghiunirilor;

ai scăpat, şi în 1899, de ceva deopotrivă de rău ca şi temniţa şi exilul: descurajarea ce cuprinsese, la noi, pe oamenii de treabă cari vedeau statul major al partidului muncitorilor trecând cu arme şi bagaj în lagărul vrăşmaş;

ai scăpat, în August 1916, de-o „vremelnică" poprire în vre-o închisoare, de-o repegioară suprimare poate...

Acuma ai scăpat şi de o boală grea. De un lucru nu vei scăpa însă: de stăruinţa noastră ca să-ţi pregăteşti memoriile.

„Maestre,

Te-ai numit, rând-pe-rând, studentul **Kass**, ai fost apoi americanul **Robert Jinks**, apoi **Ion Gherea** şi după aceea **Constantin Dobrogeanu**.

Ai iscălit **Caius Gracchus, N. I.** şi —câteodată — **Dela Olt**.

Ai mânuit cazmaua, maestre; ai făcut şi calapoade de lemn pentru cizmari; ai lucrat şi în arămărie o bucată de vreme; ai fost ucenic potcovar în fierăriile din Slavianca şi din Berna; ţi s'ar putea libera o carte de membru de către Federaţia sindicatelor lucrătorilor şi lucrătoarelor în branşa alimentară şi ai putea pretinde să fii considerat, cu drept de vechime, ca făcând parte din Uniunea îmbrăcămintei, ca unul ce ai lucrat în ramura călcătoriei şi a spălătoriei.

Ai fost prietenul marilor teoreticiani şi luptători din Apusul şi răsăritul Europei.

Ai cunoscut ((şi ni l'ai descris) pe Stepniak şi, odată cu el, ai cunoscut „Rusia subpământeană". Mulţi dintre prieteni ţi-au fost suprimaţi de gloanţe, de ştreang, de temniţă şi tuberculosă: ţi l'au spânzurat pe învăţătorul Brantner, ţi l'au împuşcat pe Rogaciof din marina Kronstadului, ţi s'au sfârşit de ftizie un Niculae Zubcu Codreanu şi un Ştefan Nicolaevici-Kulaşco.

Ai trăit printre vagabonzi ca un Maxim Gorki; ai rătăcit printre cerşetori ca un Mendele Mocher Sforim. Ai cunoscut de aproape pe **cei 9 cari**, în Ianuarie 1879, au protestat împotriva siluirei ultimei voinţi a unui liber-cugetător. Cunoşti, deci, toată preistoria partidului socialist din România. Iar istoria acestuĭ partid nu numai că ai trăit-o, dar în cea mai mare parte ai creat-o.

Dela moartea lui Eugen Lupu şi a lui Ion Calciu ai asistat la moartea atâtor luptători, la sinuciderea morală a sumedenie de camarazi, ai văzut apariţia, puternica înrâurire şi trista apunere a nenumărate publicaţii, ai întrezărit izbucnirea atâtor revolte şi deslănţuirea atâtor aprige reprimări, — încât aşteptăm ca **acestea** să ni le scrii acum şi noi să le citim, ori să ni le spui din nou, încet şi rar, şi noi să le scriem".

In locul acestei cuvântări — pe care aşi fi pronunţat-o la jubileul de 65 de ani de viaţă şi la cel de aproape o jumătate de veac de activitate a lui Gherea — am rostit, în după amiaza zilei de 9 Mai 1920, în cimitirul Sf. Vineri, în faţa gropii în jurul căreia se plecau drapelele roşii îndoliate, o cuvântare funebră.

4. PESCUITORII DE SOARE.

E titlul uneia din minunatele pânze ale pictorului Rubin. Şi-i multă poezie în titlul acesta. El nu se sprijină numai pe o transpoziţie cum a fost cazul **Stropilor de soare** ai lui Nemţeanu, care, luând un termen din domeniul ploii şi alăturându-l de-un altul din tăriile senine, ni-a dat astfel o împerechere ce ar răspunde curcubeului întins deasupra ravagiilor unui deluviu. In „Pescuitorii de soare" ai lui Rubin, un cer însângerat se resfrânge în apă; pescarul în splendoarea aceasta a asfinţitului, stă de o tristeţe doborâtoare, căci n'a prins nimic.

Şi nicăieri nu s'ar potrivi mai bine, ca 'n **Pescuitorii de soare** ai lui Rubin, drept epigraf următoarele cuvinte din **sărmanul Dionis**: „Poezie—Sărăcie!".

BARBU LAZAREANU

Poeme biblice

MICAL

Un calm apus
A sărutat pe rând
Buchetele de tufe pe coline,
A fluturat, aprins, pe vârfuri de ruine,
A 'mprăştiat un roşu praf pe drumuri —
Şi, ca un fum trandafiriu s'a pogorât acum
Pe trupul cetăţuilor ebree...

Colò, pe zid,
Sculptată par'că 'ntr'o firidă,
Veghiază, sub crepuscul, o femee.

Din părul de pe umeri prăbuşit
Pe braţele febrile
Şuviţe negre se târăsc,
Ca nişte lungi reptile;
Pe când
Un nestatornic vânt,
Luptând cu albul ei vestmânt,
Pătrunde printre calzii sâni
Ce bat ca două păsări prinse 'n mâni...

Dar ce lumini
Străpung de-odată pâcla înoptării?
Ce chiote,
Ge goarne,
Ce cimbale sfâşie pacea?

Un lung şi sgomotos convoiu
A răsărit, subit, din depărtări,
Ca un alaiu drăcesc din negre zări.
Sub faclele tremurătoare
Frânturi de scuturi scapără schîntei,
Iar surlele subţiri şi lucitoare
Lumini de fulgere adună
Prin bărbi şi plete 'ntunecoase
Ce flutură ca norii sub furtună.

Cântări de-alamă,
Zângănit de fer,
Oricare braţ e-un steag înfipt în cer
Şi oricare gură trâmbiţă de-aramă...

Sub noaptea ce'i învălueşte, blândă,
Ei vin mereu,
Invăpăiaţi de proaspăta isbândă
Şi 'nfioraţi că sunt în fruntea lor,
De torţe ca 'ntr'o purpură 'nbrăcat,
Pe-acel ce 'l birui pe Goliath...

De-acolo, sus,
Ea 'l vede 'naintând
Superb,
Purtat de ritmuri triumfale de fanfară.
Ea 'l vede azi
Aşa cum îl zăreşte 'n fiecare seară,
Mânat de tânăru-i avânt,
Strălucitor — de-apururea ne'nfrânt!

Cu mâna potolindu-şi sânul zvâcnitor,
In noapte ea s'a aplecat,
Precum se pleacă-o albă creangă de salcâm
Pe-un zid întunecat...

— Biruitor te 'ntorci şi astăzi, se 'nţelege!
Şi cum să nu dobori o turmă de sălbatici,
Când ai învins pe fiica unui rege?...

Virgiliu Moscovici

Vine un an nou!

Darul de sărbători

de Claudia Millian

Cărţi pentru copii

In vreme ce vitrinele îşi etalează obiectele şimandicoase, strălucitoare în aurul şi argintul care le decorează, în vreme ce brazii îşi îndoaie braţele sub povara multicolorelor motive, fragile ca spuma şi scumpe ca relicvele — există în vremea asta şi altceva, mai puţin vremelnic şi mai strălucitor, există „Darul de Sărbători", pe care-l aşteaptă cei mulţi, cei doritori de o lume nouă şi necunoscută încă.

Copii tuturor şcoalelor şi mai ales miile de copilaşi, cari n'au ajuns încă să deosibească basmul de realitate, acei cari trăesc în legendele fantastice cu încrederea căminului lor propriu, pentru acei, mi-au sosit cărţi, ce aşteaptă să-şi desfacă filele, sub privirile naive şi sub atenţia înfrigurată a minţilor aşa de curate!

Le desfac cu bucurie, din pachet şi una câte una cercetată, îmi aminteşte vremea, când mi se părea şi mie că acolo, între scoarţele cu poze stângace, s'a ascuns toată binecuvântarea şi tot secretul vacanţelor, mult aşteptate.

Daruri pentru copii, povestiri ilustrate de Apostol Culea, prezintă o întreagă faună vorbitoare şi inteligentă, pe care am întâlnit-o în opera lui La Fontaine.

Vulpea şi barza, Căpriţa şi clopoţelul, Cei trei urşi, Lupul şi ţapul, Cele trei capre, povestite cu o întorsătură originală şi cu acea bonomie, care încântă copilăria.

A fost odată de Lia Hârsu, adună acelaş răsunet de basm, înflorit cu motive de vis, cu aceiaş lume de feţi-frumoşi şi zâne fermecate, în haine de argint şi părul de aur, cu aceleaşi păduri încremenite în tăceri de lună, cu poduri de mătase şi râuri de lapte, cu peisagiile de minciună şi frumuseţe, care le-am umblat fiecare din noi şi am rătăcit, ca să ne întoarcem trişti şi neîncrezători la realitate.

Glume şi poveşti, ilustrate de *Maftei Gradu, pentru* copii mai mici, cu poze cuminţi şi ridicole, cu strofe comice şi situaţiuni caricaturale, aşa cum vor cei mărunţi, pentru ca să poată râde mai cu sgomot şi mai exagerat.

Povestiri şi Poveşti, de V. Demetrius. Autorul s'a gândit şi la cei mai mari, strecurând nuvele cu tâlc şi cu humor, printre basmele de feerie, ale celor mai mici.

Lupul, Câne roşu, Vulpea, Cotoşmanul încălţat şi *Adevăratul Prichindel,* prinse în mentalitatea vioaie şi capricioasă a celor destinaţi pentru lecturile acestea.

Aşi adăuga încă şi alte cărţi de le-aşi avea la îndemână.

Sunt însă nume prea cunoscute, pentru a nu se şti că mai sunt poveşti pentru copii, scrise de Regina Maria, cu acea bogată imaginaţie, pe care i-o cunoaştem; de Victor Eftimiu, de Mama Lola, de Margareta Miller-Verghy şi poate mulţi cari îm iscapă.

Iată, încetul cu încetul, cum se înalţă biblioteca copiilor, bibliotecă editată în limba românească şi în tipografiile noastre, menită să stea alături, de cărţile streine, pe care librăriile le desfac, spre urcarea preţului şi a valutei streine. Nu e vorba de sigur, de înlocuirea cărţii venită de aiurea, ci de stabilirea unui echilibru între producţia noastră literară şi cea streină.

Tehnica realizată la noi în ţară, a dovedit odată mai mult, că estetica tipografică, nu ne lipseşte şi o dovadă este ceeace realizează Cultura Naţională şi Institutul Luceafărul.

După Melci, de Ion Barbu, ilustrată de Teişanu, scoasă în editura Luceafărului, poate desigur sta nu numai într'o bibliotecă de copii ci şi în dulapul oricărui bibliofil pretenţios.

Şi e desigur numai un început, pentru ceeace trebue să realizeze cartea noastră originală.

CLAUDIA MILLIAN

Elegia Toamnei

De-aici, din depărtarea în care acum e toamnă,
In care, albi, irişii — prinţese japoneze —
Şi lotuşii pe apă, mai tind să 'nvioreze
Lumini ce vor să moară...

De-aici vă scriu azi, doamnă...

Azi m'a chemat grădina.
Cu glas mai trist ca chinul,
Cu ochii plânşi de brume,
De vânturi,
Şi de ploaie,
Mi-a arătat cum rozele pe crengi se 'ndoaie
Ca nişte cupe-întoarse
Din care curge-vinul.

Şi m'a luat de mână să-mi arate
Cum stau pe socluri,
Triste
Şi goale
Şi uitate
Statuete;
Pe urmă, m'a dus pe alee ude,
In care toţi copacii îşi plâng, tăcuţi, răşina,
Şi nici un ciripit de păsări nu s'aude.

Au defilat prin faţa-mi, arcada şi porticul,
Cu veştede liane şi edoră pe ele,
Şi colonada frântă — ca gândurile mele,
Havuzul gol,
Şi 'ntr'un parter... piticul:

(Un monstru mic ce râde-într'una
Cum voi râdeaţi odată,
Cum râdeţi încă, poate...)

. . . .

Pe aleele pustiite de toamnă,
Cad frunzele,
Cad una câte una,
Fără să mai lupte,
Iar florile,
De dorul sânurilor de unde au fost rupte,
Au murit, au murit toate, doamnă.

George Pallady

Corina Geru

de V. DEMETRIUS

Locotenentul Geru se însurase cu fata unui mare şi bogat negustor din Galaţi şi, în ajunul căsătoriei, fusese înaintat. Nevastă-sa era subţire şi înaltă, svăpăiată şi romantică; era crezută şi se credea foarte frumoasă. Avea păr blond, cenuşiu, ochi negri, faţă rotundă, gropiţă în bărbie, gură mică, mers înţepat şi mlădios. Căpitanul era bondoc, avea gât scurt, frunte îngustă, braţe lungi ca de urangutan.

Tânăra soţie citea versuri şi romane, se visa iubită şi iubind, se visa eroină; muria şi învia în împrejurări extraordinare de tragedie. Suferea adesea, în închipuire, fără să leşine, străpungerea cu sabia a inimii sale şi vedea aevea, propriu-i sânge ţâşnind, cu voluptate şi înfiorare.

Romanticii, îndeobşte iubitori de flori, de păsărele plăpânde şi graţioase, de bibiluri şi de stiluri vaporoase, doresc sguduiri sufleteşti cumplite şi văd purpura sângelui în petalele trandafirilor roşii.

Doamna căpităneasă Corina Geru auzise de Nicodim, îl văzuse şi-i plăcuse. Faima cântăreţului se răspândise în multe cercuri gălăţene. Intrucât el nu era decât soldat, ba şi mai rău: caporal, se crezuse mai întâi că e vorba de un lăutar beţiv, deprins să colinde cârciumele, bun pentru tovărăşia hamalilor şi a marinarilor. Poeziile lui însă, publicate de Vechii-Galaţi, Duminica, îl spălară de ponoase şi'l împodobiră.

Mai erau, fireşte, destui oameni, care habar n'aveau de el, chiar printre ofiţerii batalionului de vânători, dar Corina îl ştia, îl citea, visa la el, şi voia să-l cunoască foarte deaproape.

Văzându-l într'o după amiază, de departe, pe stradă, trecu pe trotuarul pe care se afla el; îl privi în faţă, îi vorbi cu ochii, lămurit, râse cu tot chipul, întârziind din pas, când trecu pe lângă el, — încât Petre se întoarse, ca s'o privească din urmă, fermecat. Corina se întoarse şi ea. După o clipă numai de şovăială, ea întrebă:

— Dumneata eşti poetul Nicodim?

Şi ştiind bine că el este, întinsese mânuţa în mânile lui, gata, apucătoare.

Poezia, care îşi chinueşte amarnic părintele, îl reneagă şi-l dispreţueşte prin nepăsarea, prin exigenţa sau prin nepriceperea a mii de inşi, hărăzeşte uneori o fericire, adesea visată, dar fără seamăn. A fi poet, se întâmplă să fie un noroc de don Juan, de bronz devenit statue, de golan ajuns amantul unei prinţese.

Odăiţa mobilată a lui Petre găzduise multe femei, dar nici una din acestea nu fusese atât de frumoasă, luxoasă, nebunatică şi pasionată, ca tânără căpităneasă. Neputând să lipsiască noaptea până în ziuă, Corina da buzna în cămăruia sărăcăcioasă, dimineaţa, îndată după prânz, şi uneori pela nouă seara: ca să stea până la miezul nopţii.

Se întâmpla des să nu 'şi găsiască iubitul acasă, şi ea pleca vădit mâhnită, Gazda lui Petre o cunoştea, vecinii de asemenea, — dar ei nu'i păsa! Avea aerul că vrea să înştiinţeze pe toată lumea de împătimirea şi trădarea ei.

Cu toate astea, căpitanul Geru nu ştia nimic. Nu'i destăinuia nimeni. El era din altă parte a ţării, nu avea rude în Galaţi iar prietenii lui, socotindu-l urât şi antipatic, îl sorociau menit încornorării şi nu-l invidiau îndeajuns, ca să'i strice inima.

Intr'o zi, Corina veni cu trăsura, ca să'l ia de acasă pe Nicodim şi să meargă împreună. Unde? nu voi să-i spună.

Prevăzător, Petre ridică coşul birjii.

Străbătură oraşul, ajunseră pe malul Brateşului, marele lac albastru. O singură lotcă era la ţărm. Stăpânul ei, un pescar, abia după multă stăruinţă şi momit cu preţ mare, se învoi să plimbe tânăra pereche.

Barcagiul hotărî locurile: el înainte, muşterii la spatele lui. Se aşezară toţi în luntrea îngustă, mirosind a peşte, fără vântrele, mânată numai de lopeţi.

Luntrea porni.

Pe albastrul de cer al Brateşului plutiau, ca peste o adâncime egală cu înălţimea cerului. Ca o pavea de senială era balta. Numai unde botul luntrii despica apa, albastrul se înălbia, cristalin.

In câteva minute, ţărmul era departe, înapoi, iar înainte, la dreapta şi la stânga, ca limanuri de neatins erau ţărmurii. Liniştea, măreţia marei şi netedei întinderi de apă, împresura, porunci tăcere şi contemplare.

Sburdalnica tânără stătu o vreme cuminte lângă poetul mişcat, vrăjit, ca de cel mai frumos cântec. Numai plescăitul rar al lopeţilor se auzia şi numai iscusita mişcare a braţelor barcagiului clătina luntrea, pe genuna albastră şi ameţitoare.

Corina lăsă o mână în apă, cu degetele resfirate, ca să'i treacă printre degete lichidul obijnuit în pahar şi impunător între maluri de pământ depărtate,, — ca să'şi dea seama de cât de iute pluteşte luntrea, ca să simtă răceala apei şi să vadă cum stropii, albi pe mână, se înălbăstresc, de cum se întorc în massa de azur.

Sburdalnica îşi cufundă de mai multe ori mâna, se sbuciumă toată.

— Vezi că ne putem răsturna şi-atunci!... spuse îngrijorat, cam răstit Petre.

Corina întoarse capul spre iubitul ei. Il privi pieziş, cum îi îngăduia locul, şi i se păru încruntat.

„Ce mojic! se gândi ea, mânioasă deodată, cu tot farmecul priveliştii pierit.

Se ridică în picioare, voind să treacă la spatele lui, tocmai în capătul bărcii. Făcu un pas, ca să treacă peste poliţa, pe care şedeau. Barca se clătină tare. Corina trecu, dar, călcând, se împiedică într'o stinghie, bătută în fundul lotcii şi, într'o clipă, veni peste marginea vasului, cu braţele, cu pieptul, dincolo de luntre.

Căzu în apă, pe când barca se bălăbănia şi s'ar fi răsturnat, dacă luntraşul, care înţelesese că se petrece ceva înapoia lui, n'ar fi întors capul şi n'ar fi prins lotca de laturi şi nu i-ar fi potolit jocul, punându-şi greutatea trupului, în cumpenirea ei.

Corina căzuse în apă, se cufundase şi răsărise iar, cu gura plină, fără pălărie, cu braţele înălţate disperat, pe când luntrea se depărtase de ea cu vr'o şase metri.

Vânăt la faţă, nenorocit, îngrozit, dar nemişcat de pe locu'i, ţinându-se cu amândouă mâinile, când de scândura pe care şedea, când de laturile bărcii, Nicodim strigă:

— Ce faci? Inoată! Lopătar, vezi!... Ah, ce'i de făcut?

Barcagiul întoarse lotca, nehotărât, întrebându-se în sine, dacă trebue să se arunce în apă; dacă, aruncându-se, ar putea s'o urce iar pe cucoană.

— Ştii să înoţi, cuconiţă? întrebă el.

— Da! strigă femeia, aducându'şi bine aminte cum se înoată, dezmeticită.

Fustele îi încurcau picioarele, dar, dând din mâini cu putere şi ştiinţă, Corina se apropie de luntre. O apucă cu amândouă mâinile. Luntraşul cumpăni cu dibăcie, şi femeia izbuti să aburce şi să se reaşeze alături de Petre.

— Trage la ţărm, de unde m'ai luat! porunci ea, şi toată vremea întoarcerii nu se mai uită, ca şi cum nu i-ar fi fost alături, iubitul ei.

Nicodim ar fi voit să întoarcă în glumă păţania, uşurat, mulţumit. O grea răspundere simţise că poartă; o mare primejdie îl ameninţase şi trecuse.

Corina era murată de udă. Din vesmintele ei curgea apa gârlă. Din frumosu'i păr auriu curgeau şiroae de apă; i se scurgeau pe obrajii, palizi acum, de emoţie, şi mai ales de indignare.

Ajunşi la ţărm, luntraşul îşi făcu două cruci, cu faţa la răsărit; pe când Nicodim, mişcat, lăsa ochii în pământ.

— Douăzeci de lei îţi dau, ca să-mi aduci o trăsură! îi spuse Corina, pescarului.

Petre, rămas numai cu iubita, se apropie de ea, voi să'i ia mâna, să spună vorbe dulci.

Fulgerându-l din ochi, femeia răcni:

— Eşti un laş! un egoist! un mojic, pe care nu trebuia să-l cunosc niciodată! Şi nu te cunosc!

Şi'i întoarse spatele. Stofa subţire se lipia pe corpul svelt, tânăr şi nervos al tinerei femei. Amuţit, nenorocit de trist, Nicodim privia, când la apa nesfârşită, când în spatele sculptural al Corinei. Se întreba, dacă fusese cu adevărat laş. Ar fi fost dator să sară în lac, când nu ştia să înoate şi s'ar fi înecat cu siguranţă. Când Corina se apucase de luntre, se ridicase în mâini până aproape de brâu şi izbutise să arunce un picior în barcă, — nu pusese şi el mâna şi o trăsese înăuntru? Ce putea face mai mult un om, care nu ştia să înoate şi se afla în largul unei bălţi, cât marea?

Corina se aşeză pe o buturugă, la tulpina unei sălcii scorburoase, în soare. Işi desfăcu părul, îl stoarse şi'l adună iarăş pe cap, aşteptând să vină birja.

Nicodim veni până'n dreptul iubitei. Umbra lui mare se culca înaintea ei, cerând par'că ertare. Corina ridică fruntea şi, cu acelaş fulger de mânie în privirea ei neagră, îşi trăzni amantul.

— In lături din faţa mea! vistavoi tâmpit! borborosi căpităneasa, apucată de un tremur, care'i sgâlţâia umerii.

— E! făcu Nicodim, trăgându-se din lumina soarelui, dar ciudată, dar rea mai eşti! Dacă'i aşa, nici mie nu'mi pare bine că te-am cunoscut!

Trap de cai se auzi. Birja se apropia.

Mândră, cu tot halul în care se afla, Corina scoase dela piept un mototol de hârtii albastre ude leoarcă, dădu douăzeci de lei pescarului, care se ploconi.

Nicodim voi să protesteze. El se cuvenia să plătiască! Dar femeia plătise, dase fuga la trăsură, fără să întoarcă capul.

Umilit, simţind că o urăşte pe căpităneasă, Petre zâmbi amar, urmărind cu ochii pe luntraş, martor al întregei întâmplări şi, încet, se porni singur către oraş.

„Urât s'a sfârşit cea mai frumoasă dintre aventurile mele!" gândi el.

V. DEMETRIUS

BRIESE. — Mama.

Pe plută

I

Pluta-alunecă la vale; maluri 'nalte-apar şi pier;
Luna magică pluteşte şi pe apă şi pe cer
Şi crepusculul pe unde dungi de purpură răsfrânge
Iar de ţărmuri bate valul: se izbeşte şi se frânge.

Un plutaş, întins pe zeghe, cântă molcom din caval;
Pluta fuge tot mai tare, — valul — aleargă după val;
Ţărmul nalt îşi culcă umbra nesfârşită peste unde
Şi — adierea blând'a serei în tot sufletu-mi pătrunde.

Şi furat de taina serei aţipesc visând şi-adorm, -
Insă apa mă trezeşte cu-al ei plânset uniform -
Şi în galbena văpae-a unui foc, aprins pe plută,
Umbra malului cu apa tot mai tare se sărută.

De deasupra din pădure se desface - un pic de nor,
Este vulturul ce trece fâlfâind triumfător;
El prin aer, eu pe unde, amândoi plutim într'una,
Pe când valurile repezi se amestecă cu luna . . . .

II

Vâjiiţi, spumoase valuri, ori sdrobriţi-vă de stânci,
Du-te, plută, tot mai iute, şerpuind pe ape—adânci;
Deşiraţi-vă, coline, la fantastica lumină
A vâlvoarei de pe apă ce se'nalţă şi se'nclină —

Şi, tu punică zeiţă, - cap de aur plutitor, —
Cu-al tău farmec înfăşoară al meu suflet călător,
Ca să uit că sunt aevea şi să cred că sunt în basme;
Du-mă'n lumea de himere, du-mă'n lumea de fantasme

Donar Munteanu

POVEŞTI PENTRU TINERET

Ce ne aduce Anul Nou

de ALI-BABA

Vreţi să ştiţi, dragii mei, ce ne aduce Anul Nou pe care îl aşteptăm cu atâta bucurie şi nerăbdare ?

Ascultaţi atunci povestea ce urmează şi pe care am auzit-o dela un om bătrân, dar aşa de bătrân, că nici el nu-şi mai aducea aminte de când se născuse.

Ci-că a fost odată....., „dar când odată"? mă întreabă Mişu, care nu se mulţumeşte numai cu vorba „a fost odată", ci în totdeauna vrea să ştie când s'a întâmplat ceeace îi povesteşti şi unde, în ce loc, în ce ţară.

Ţara şi locul unde s'a întâmplat cele ce am să povestesc mai jos nu prea le ţiu minte nici eu, iar dacă ţineţi neapărat să ştiţi când s'a întâmplat povestea mea, vă spun că de atunci au trecut câteva mii de ani.

In vremea aceea oamenii nu cunoşteau religia cea adevărată, aşa cum o avem noi, şi nu credeau într'un singur Dumnezeu.

Oamenii de atunci credeau, în greşeala şi rătăcirea minţii lor, că în cer şi pe pământ se găsesc o mulţime de zei, unii mai mari, alţii mai mici, zei cari deseori se certau şi se băteau între dânşii. Şi îşi închipuiau că peste toţi era unul mai mare, căruia îi ziceau **Zeus** sau **Jupiter.**

Şi aşa se povesteşte că acest Zeus, supărat pe oameni pentru că i se furase focul din cer, hotărî să-i pedepsească, trimiţându-le un dar primejdios şi de pe urma căruia ar fi avut numai rău şi nenorociri.

Spre acest sfârşit el făcu o femeie foarte frumoasă numită **Pandora.** Acestei femei fiecare zeu îi dete câte ceva din calităţile şi puterea sa. Din partea sa Zeus îi dete o ladă făcută din lemnul cel mai fin şi sculptată cât se poate mai frumos. In această ladă Zeus nu puse cine ştie ce bunătăţi, ci toate relele şi păcatele, ca : minciuna, invidia, hoţia, beţia şi altele la fel. Numai în fundul lăzii puse şi un lucru bun şi de preţ şi anume **speranţa.** O ascunse însă aşa de bine, în cât nici nu o puteai vedea, fiind copleşită şi înăbuşită de toate relele şi păcatele.

Ii dete, aşa dar, Pandorei lada aceasta aşa de primejdioasă şi o trimise pe pământ. Zeus însă încuiase bine lada şi îi spusese Pandorei să nu care cumva să o deschidă.

Câtăva vreme după venirea ei pe pământ, Pandora ascultă de porunca lui Zeus şi avu răbdarea şi puterea să nu descuie lada cea sculptată aşa de frumos. Dar puţin câte puţin începu să o muncească dorinţa de a şti ce este înlăuntru. Această dorinţă creştea din ce în ce şi o chinuia într'una. Şi ziua şi noaptea Pandora nu se gândea la altceva decât la conţinutul lăzii primite în dar dela Zeus

In sfârşit, într'una din zile curiozitatea ei deveni aşa de mare, în cât nu mai putu răbda.

„Ce ar fi", îşi zise ea, „dacă deschid numai aşa puţin de tot capacul şi mă uit o clipă, ca să văd ce a pus Zeus într'însa".

Ii tremurau mâinile, inima îi zvâcnea tare în piept şi obrajii îi ardeau ca focul. Se apropie de ladă, iar se depărtă, iar se apropie. La urmă îşi luă inima în dinţi şi crăpă puţin capacul. Ce să-i vadă însă ochii ? Sub forma de păsări negre şi urâcioase, începură să sboare din ladă toate relele şi păcatele care de atunci s'au năpustit asupra omenirei, chinuind-o şi făcând-o să sufere.

La această vedere, Pandora se sperie şi închise din nou capacul lăzii. Din nenorocire, era prea târziu. Toate relele îşi luaseră sborul. Nu rămăsese în fundul de ladă decât un singur lucru : **speranţa.** Biata speranţă, copleşită şi strivită de groaznicele ei tovarăşe, nu se putu înălţa dintr'o dată şi nu-şi putu lua sborul odată cu celelalte. Iar de atunci Pandora nici nu se mai atinse de ladă.

Şi aşa se făcu că omenirea peste care năvăliră atâtea rele şi păcate, fu lipsită de **speranţă,** adică de lucrul care i-ar fi adus mângăiere şi i-ar fi alinat suferinţele şi durerile.

După ce Pandora pieri de pe pământ, se pierdu şi urma lăzii, care rămase cine ştie unde cu speranţa bine încuiată într'însa.

* * *

Pân'aci este povestea aşa cum ne-a rămas dela oamenii cari au trăit cu câteva mii de ani înaintea noastră.

Decât nu era cu putinţă ca **speranţa,** adică tocmai lucrul de care avem nevoie aşa de mare, să se fi pierdut pentru totdeauna şi să fi rămas încuiată în vecii vecilor.

Şi acum eu am aflat dela cineva care mi-a spus în cea mai mare taină, cu condiţia însă ca să nu-i dau numele, că s'a dat de urmele vestitei lăzi a Pandorei şi că speranţa a fost scoasă dintr'însa.

Iată cum s'a întâmplat lucrul acesta :

Anul Nou se pregătea să vie în lume. Era chiar foarte grăbit, pentru că ajungeau până la el strigătele de nemulţumire ale omenirei şi blestemele ei împotriva Anului Vechiu. Şi Anul Nou îşi zicea cuprins de teamă şi îngrijorare : „la plecarea mea din lume să nu mi-se întâmple şi mie, aşa cum i-se întâmplă înaintaşului meu. Să nu plec hulit şi blestemat de oameni. Când s'a dus întâiu în lume, înaintaşul meu spunea că merge cu traista plină de toate bunătăţile şi că va face ca să fie numai bucurie şi fericire. Acuma însă lumea strigă şi se plânge că a fost înşelată în aşteptările ei şi că n'a avut parte de nici una din bunătăţile şi fericirile făgăduite de Anul Vechiu.

„De aceia, bietul Anul Vechiu le stă oamenilor ca o piatră de moară pe inimă şi aşteaptă cu toată nerăbdarea momentul în care să se scape de dânsul.

„Să fiu, aşa dar, cu băgare de seamă", îşi vorbi mai departe Anul Nou", şi să mă duc în lume cu ceva ce nu l-s'a dat până acum de nici unul din înaintaşii mei."

Stătu multă vreme pe gânduri, ca să găsească acest lucru nou şi pe care lumea l'ar fi primit cu adevărată bucurie. Se gândi trei zile şi trei nopţi. Şi nu îi era uşor să găsească lucrul de care lumea ar fi avut mai mare nevoie. La sfârşitul zilei a patra oboseala îl răpuse şi somnul veni să-i închidă ochii.

Pe când dormea, i-se arătă un înger şi îi zise : „prietene An-Nou, dacă vrei ca oamenii să te primească cu bucurie şi să nu te mai blesteme la plecare, scoală-te şi du-te în fundul văiei unde iarba şi florile şi arborii sunt pururea verzi. In scorbura copacului celui mai bătrân, aşa de bătrân în cât nici chiar râul ce curge în fundul văiei nu-şi mai aduce aminte când a răsărit din pământ, vei găsi o ladă acoperită toată de muşchiu verde. Deschide-o şi în fundul ei vei vedea pitulată o fiinţă mică-mică şi aşa de slabă că abia dacă mai poate respira. Stă acolo de câteva mii de ani sub forma unei păsări cu penele verzi şi seamănă la chip şi la mărime cu porumbiţa, dar e mult mai frumoasă decât dânsa. Ia pasărea aceasta şi du-o în lume, ca să sboare printre oameni. E darul cel mai frumos şi cel mai folositor ce-l poţi face celor ce te aşteaptă cu atâta nerăbdare."

— Şi cum îi zice acestei păsări ? întrebă Anul Nou.

— **Speranţa,** îi lămuri îngerul, care după aceea se făcu nevăzut, întorcându-se pe o rază de lumină la înălţimile cereşti.

Anul Nou se trezi din somn, se frecă la ochi ca să se desmeticească şi apoi ridică braţele spre cer, ca să-i mulţumească lui Dumnezeu, pentru că i-a trimis prin înger o veste aşa de îmbucurătoare.

Şi fără să mai stea pe gânduri, fără să-şi zică : „dar a fost numai un vis şi orice vis e înşelător", porni pe dată în căutarea lăzii din scorbura copacului bătrân din valea cea pururea verde.

Această vale nu se găsea tocmai aproape de locul unde adormise Anul Nou şi drumul până la ea era aşa de anevoios de făcut, în cât noi, cu picioarele noastre, n'am fi putut străbate nici odată pân'acolo.

Decât Anul Nou n'avea numai picioare sprintene, ci mai purta la umeri şi o pereche de aripi cu care putea să sboare zile întregi de-arândul fără să obosească.

Şi aşa în vre-o trei-patru ceasuri ajunse la valea cea pururea verde.

— „Pe jos încât timp ne-am putea duce noi ?" mă întrebă Nicuşor, care asculta această poveste.

— Ei, Nicule, de ce îmi tai vorba şi nu mă laşi să isprăvesc ? Am spus doară că noi cu picioarele noastre nu putem merge nici odată pân'acolo. Unde mai pui că nu e pe toată faţa pământului un om care să ştie drumul la această vale.

...... Şi aşa, în vreo trei-patru ceasuri Anul Nou se duse la valea cea verde în căutarea lăzii în care era încuiată **Speranţa.** Nu-i trebui prea mare trudă, ca să dea de copacul cel bătrân.

Scoase din scorbură lada care era toată verde de muşchiul ce crescuse pe ea şi o deschise cu băgare de seamă. Şi fu aşa, precum îi spuse îngerul în vis.

Anume, în fundul ei zări o păsărică de toată frumuseţea, cu penele verzi, dar aşa de slabă şi de prăpădită, în cât abia putu mişca ciocul ei în semn de mulţumire că a venit să o scape din închisoarea în care zăcea de atâtea mii de ani.

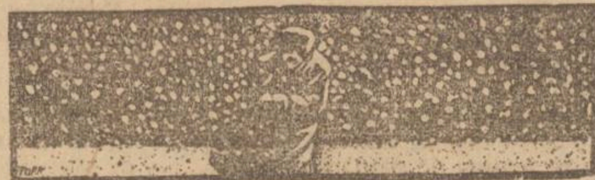
Anul Nou îi dete să mănânce grăunţe de meiu şi să bea apă din râu. Aşa biata păsărică mai prinse ceva în puteri.

Iar acum Anul Nou e pe drum să vie la noi. Nu se desparte de Speranţa, ci o poartă mereu la sânul său.

Acesta e cel mai frumos şi mai preţios dar ce ni-l va aduce. Speranţa de zile mai bune, de vremuri mai vesele.

Aşa dar, să zicem cu toţii : **„Anul Nou cu bine şi să trăiască Speranţa !"**

ALI-BABA

Tristeţi

(Variantă)

Se-abate peste noi tristeţea iernei
Şi 'nviu uitate doruri de Crăciun...
Se pierde 'n urma vremii visul bun
Şi ning, şi ning, petalele vecernei: —

Credinţa veche 'şi sună peste lume,
In seară clopotul dogit şi trist...
Trecutul ne mai spune astăzi, Crist,
Că te-ai născut cândva copil pe lume...

Cândva, în vremuri dragi, când doruri mici
Băteau din aripi fragede de suflet,
In casa amintirilor, aici...
Era pe-atuncea veselul răsuflet

Al vieţii luminoase şi trecute...
Azi ninge afară, alb şi liniştit
Cu nepăsarea clipelor cernute
Pe trupul mort al timpului trăit...,

Şi ninge 'n noi ca şi în noaptea firii,
In urma vremii piere visul bun...
Sosesc, sosesc tristeţile-amintirii
Şi plâng în suflet doruri de Crăciun...

Mircea Gheorghiu

Floarea de zăpadă

Ningea domol, cu fulgi mari, ca nişte flori albe şi neprihănite, împânzind cât vedeai cu ochii întinderile de argint — bucuria copilăriI mele. De Crăciun trebuia să ningă troene mari cu dâre albăstrii peste cari clinchetul clopoţeilor avea să sune, aproape ca un cântec. Nu puteam înţelege atunci Crăciun fără zăpadă. Picăturile cadenţate din ţurţurii străşinilor sub soarele mângâios ca de primăvară, peticele albe de pe acoperişuri — resturi ale ninsorii, drumul negru, mai murdar printre învelişurile câmpurilor, îmi aduceau în suflet dorul către ceva necunoscut, ceva care a fost de mult, sau care va veni nu se ştie peste câtă vreme... Nici o durere de plâns şi nici o fericire de care să te bucuri.

Zările limpezi, străvezii, făceau zăpada mai albă, dar gândul leneş, molatec, fără avânt. Fumul dela coşuri în pâlcuri, lăţindu-se din ce în ce, se ridica drept, înegrind o clipă ochiul de lumină.

Tresăream. Aşa era cerul în alte dăţi. Inchis, posomorât, dându-şi parcă toată frumuseţea fulgilor... Cât mă bucuram, Doamne. Altădată, din ajun începeau. Intâiu câte unul repede pe la fereastra noastră, ca un vestitor grabnic ce nu are vreme de pierdut. Altul tot mai repezit, până jos în ocoluri, în zigzaguri, plutea jucându-se şi făcându-mi semn.

Stai că viu ! Repede căciula, paltonaşul şi pe furiş în curte. Era linişte, linişte ca în nopţile de vară. Fiecare vorbă s'auzea desluşit, aşa cum era spusă. Braţele negre ale pomilor, ca o mână răschirată se ridicau să prindă potopul alb; vârfurile ulucilor îşi aşezau căciulele, cari drepte, cari pe o parte, cu moţul ţuguiat, sporit mereu. Intindeam braţele ca şi pomii, cu palmele întoarse în sus. Ochii micşoraţi prin păienjenişul genelor vedeau numai lumea lor albă, cu luciri de vis.

Mii şi mii puzderia se cernea în juru-mi. Pe umeri, deasupra capului, pe braţe stratul sporea. Obrajii din clipă, în clipă, simţeau înfiorării ca împunsături de ac, iar câte un fulg uşor — o mângâiere, se anina de geană. Il simţeam întâiu rece, pufos, sărutare de ghiaţă. Apoi clipeam. Şi în locul lui lacrima din geană picura caldă pe obraji în jos.

Pe urmă fulgi din ce în ce mai mulţi şi lacrimi tot atâtea. Câte erau stropi şi câte ale ochilor mei — nu ştiu...

Sus în casă luminile se aprindeau odată cu candelele cerului. Sărbătoarea mă aştepta acolo cu bucurii, cu mângâieri şi cu surâsuri. Nici una însă ca cele de afară... Bradul era verde, dar zăpada prinsă de frunzele lui nu se topea în picuri, sub jarul bucuriei şi nici nu-mi putea înfiora obrajii cu ace de ger. Era moale, caldă, ca ziua searbădă de astăzi, iar rotunzimea nu-i părea de floare. Toate bunătăţile de sus, bucuros le-aş fi dat pentru sărbătoarea de afară. Noaptea, ştiţi, cum coboară zăpada de încet. Ţi se agaţă fulg de fulg, tot mai mulţi pe umeri, parcă fiindu-le teamă să atingă pământul... Aş fi luat cu mine, toată puzderia petalelor albe, dar nu puteam. Eram mic atunci şi mânuţele îngheţate deabea erau în stare să ţină rotunjiţi de strânsoare, doi bulgări cât două nuci, cu urmele degetelor întipărite adânc. Şi râdeam de plăcere, cu picioarele sloiu în zăpada până la genunchi, gura încleştată nu mai putea răspunde.

Cei din casă, rând pe rând, mă strigau îngrijoraţi. Eu tăceam ! La fel cu mogâldeaţa înzăpezită din fundul curţii, nu aveau de unde mă ghici. Nemişcat, ascultam vorbele — întâiu mama din prag, pe urmă toţi laolaltă... Târziu, după ei, mă duceam. N'aş fi plecat, dar nu mai puteam. Sub ochi simţeam dureri şi lacrimile una, câte una, îngheţaseră într'un ţurţure pe obraz. In întuneric nu se mai deslușia nimic. O pânză sus, cu ochii de lumină, străjuia cernerea florilor albe prinse în puzderii pe întinderea de jos. Nemărginiri albe-albe şi linişte, linişte ca şi nemărginirea...

Aşa mă fericea pe mine Crăciunul. Sărbătoarea de azi (care şi ea a trecut de mult) cu limpezime şi cu soare, mă încăpăţânam să n'o cred. De fumul coşurilor mă rugam să-mi trimită un singur fulg. Numai el mai părea un crâmpeiu de bucurie - mohorât şi cenuşiu, la fel cu cerul de altă-dată. Raza soarelui îmi bătea în geam să tac şi să mă bucur de strălucirea lui. Inălţimile se deschideau clare — dar nici un fulg. Unul singur, să-l simt cât de departe... Nici unul.

*

Seara petrecere. Veniseră rude cari dacă nu-mi spuneau cine sunt, numele le uitasem. Ciocneau pahar după pahar—la fiecare înghiţitură râdeau mai sgomotos. Mătuşile cu părul ca şi râsul, argintiu — îşi duceau mâna la gură, şopteau ceva la urechea mamei şi în urmă zâmbeau la mine, poate pentru a zece oară : „ia spune-mi tu puiul mamei, câţi ani ai?... zece?... şi cum te chiamă pe matale ?..." Din nou întorceau capul arătându-mă din priviri.

Se frământau pe scaune, lungeau mâinele, tremura degetul arătător la buzele ţuguiate şi apropiindu-se mult, ca de taină îmi clipeau din ochi : „.... ei ! cum spuseşi că te chiamă, Motule ?... ia mai spune tu încăodată tănţichii, ca la şcoală, încet, frumos..."

Altă dată răspundeam vioiu, cu dragoste, mângâerilor, căci afară din răstimp, în răstimp, se tânguia bătaia de vânt, lovind zăpada în fereastră, ca o mână de pietricele. Mi se părea că mă chiamă... Atunci lucirile din părul lor erau ca strălucirile dârelor albe. Şi nu ştiu cum, dar buzele se încreţeau mai frumos, surâsul se deschidea tineresc.

După glume hohoteam odată cu ei... Numele, pronumele. „de zece ani sânt mătuşică Lela, da, da, zece ani împlinesc unchiule de Sfântul Ion", le vorbeam cu isbucniri de râs. Urma o ploaie de săruturi. In creştetul capului pe faţă, deasupra ochilor. Şi de fiecare sărutare, mirosul înfrupta o nouă aromă. Nenea Tudorică ştiam din 'nainte, totdeauna mirosea a sarmale. Unchiul din colţul mesei deşertând veşnic la sticle nu putea goni de fel, amărala de tutun prost. Imi lua capul între mâini, se uita ţintă în ochii mei, după o clipă de haz sărutându-mă apăsat, pe frunte, ca un plescăit de apă „ ...să trăeşti... ha - ha... bă, nepoate bă, — şi să... ha - ha - ha — creşti ca mine bă, nepoate".

Rând, pe rând, treceam dela un scaun la altul. Straele vechi, scoase la un an din lada braşovenească, cutate şi roase pe la margini, miroseau a bătrâneţe şi a naftalină. Numai tanti Miţa aşezată totdeauna la mijloc, luându-mă în braţe pe deasupra mesei, mă aşeza uşor pe genunchi, juca calul cu mine — şi aşa de dulce mirosea a „odicolon". Sticluţa era în sân mică-pătrată, cu etichetă verde şi cu dop, ca o coroană împărătească.

Ce mă ispitea însă mai mult, era colţul unde stătea mătuşa Lela. O umbră, se strecura la locul ei de fiecare an, lângă sobă. Nimeni nu-i auzea un singur cuvânt, o singură undă de râs. Imbrăcată cu haina de carachiul înverzit de vreme, cu părul tot negru, cu ochii adânci.

Pe obrazul alb, între creţurile neînţelese de umbra colţului, privirile îi ardeau învăpăiate. Tăcută şi aproape fără s'o simt, mă săruta cald pe frunte. Se uita lung şi eu băgam de seamă ce fără fund îi sunt luminile ochilor. Mari, se deschideau deasupra cearcănelor învineţite cu o luminiţă deabea bănuită în fundul lor. Adesea vorbeau la noi de mătuşa Lela. Parcă-l aud pe tata, „ ...aşa sânt oamenii buni, fără noroc" ! !

Şi astă-seară, ca niciodată mă atrăgea colţul, fără multă lumină. Tăcută, privea cu ochi străini la veselia din jur. Mă apropiai alipindu-mă de ea, fără un cuvânt. Sărutarea, de astădată fu mai caldă. Şi încet, încet, cu cât creştea veselia, ceilalţi uitau de noi. Capul îl sprijinisem de umărul ei, în timp ce pleoapele'mi se îngreunau de somn. Mâinele-i uscate le simţeam cu mângâieri prin păr, pe obraji. Deschideam ochii şi prin sita genelor chipurile erau mai aprinse... Intr'un timp adormii. Gândindu-mă numai la zăpadă, visul mi-o aduse. Troene mari, pe cari ninsoarea le sporea mereu.. Singur, cu mătuşica Lela, biciuiţi de vifor, afară, priveam cum ninge. Mă bucuram atât, că râdeam cu lacrimi — râdea şi ea... Ce frumos îi era râsul ! Până atunci n'o văzusem niciodată. Numai bucurie eram şi cât mă lua gura, îndemnând-o, strigam : „mai departe, cât mai departe să mergem, mătuşică Lela. Ninge şi troenele se fac mari, mari... are să acopere şi casele noastre, unde ei petrec... nu-i aşa mătuşico ?"

De astădată nu-mi răspunse. Zâmbetul îi pierise de pe buze; fără s'o văd, simţeam cum lăcrimează. Mai mult mă rugai : „ ...de ce plângi, mătuşică Lela ?" Tresări, spunându-mi deabea auzit : „nu, nu plâng; doar îmi lăcrimează ochii de frig". Simţeam bine că plânge, dar tăcu. Şi de aci visul fu nelămurit. Când zăpadă, când cer frumos şi deodată m'am deşteptat. Buimac de somn, nu pricepeam limpede ce era. Bătăi de palme, strigăte de bucurie, „bine-ai-venit!", pe când cineva, răspicat într'un hohot de râs, strigă : „Floare de zăpadă, ia uitaţi-vă la ea, parcă-i o floare albă"... Fără să vreau îngânaiu odată cu ei „Floare de zăpadă".

'Mi-aduceam aminte. Seara vorbise de ea, o aşteptau la noi. Intârziase — s'o erte, de vină e ninsoarea la care nici nu se gândise de cu vreme.... Repede, nebun, am alergat. In deschizătura uşii sosise cu viforul. O mână nevăzută îi mai anina încă zăpadă pe haină, pe căciuliţă şi albă, albă - însăşi sărbătoarea mea... Ochii — nu ştiu cum erau — le-am uitat culoarea. E mult de atunci... Strălucirile, însă ca un răboj mi-au încrustat în suflet timp îndelungat, fulg cu fulg, toţi câţi o îmbrăcaseră...

Eram copil atunci, şi ca ori şi ce copil credeam în fericire...

Toată seara am privit-o... Afară ningea şi din nou în fereastră, florile albe îmi făceau semn. Afară alb şi aci privirile ei mi se păreau întunecate... Floarea de zăpadă — bucuria copilăriei mele...

GEORGE DORUL DUMITRESCU

Cronicarul

Din umbra tainiţei de piatră, s'a închegat făptura-i frântă — aplecată lângă masă, ca lângă un străvechiu altar.

Sub fruntea largă, luminată de fosforescenţa înţelepciunei, s'au adâncit ca în două nişe doi ochi ce parcă sunt întorşi, privind în eul infinit şi în trecutul existenţei. Iar trăsăturile bronzate şi brazdele sever săpate de plugul greu al cugetării, sunt încadrate de ninsoarea bărbii lungi şi ondulate.

Şi degetele anchilosate, poartă pana pe papyrusul — ce pare-un câmp însemânţat şi peste care, printre gratii. se cerne palida lumină...

Şi pana soarbe tuşul vremii, — şi rânduri, rânduri se'nmulţesc, cu slove mistice pe care nimeni nu le-a dslușit...

Şi papyrusul se răsuceşte i nsuluri groase, tot mai groase, fixând în el, ca într'o criptă , trecutul vieţii care curge (ca dintr'o stâncă un isvor) din capul celui care ştie tot ce-a fost dela'nceput :

Istoria atâtor neamuri ce au pierit pentru acei ce stau pe tron şi care spun: — eu vreau aşa, şi-aşa să fie !....

Gândurile-atâtor vraci ce căutau esenţa firii, — şi taina celor solitari, — ovinta celor ne'nfrânaţi,— delirul celor torturaţi de Intrebări şi Idealuri —şi tragediile Iubirii ce-a sfâşiat atâtea inimi şi a creat atâtea lumi...

Tot ce uitarea aruncase şi'ngrămădise în haosul nemărginirii, prindea o viaţă nouă sub pana ce sorbea din seva veşniciei...

Şi sulurile se'nmulţeau. şi tainiţa se tot umplea cu-atâtea filme necitite, din lumea care-a fost odată.

. . . .

Şi când tăcutul cronicar — mereu plecat deasupra mesei, cu bustul său de patriarh — pusese punctul cel din urmă. simţi atunci fiorii morţii şi'ncremeni cu ochi holbaţi:—Căci viaţa sa se scurse-odată cu tot trecutul înşirat în slove mistice, mărunte ca şi seminţele în brazde, — iar viitorul infinit, ca o vedenie îi râse sarcastic şi necunoscut.

Şi cele patru ziduri pline de suluri înegrite, grele de toată suferinţa vieţii, se prăbuşiră ca să'ngroape pe cel ce desgropase trecutul mort pe totdeauna...

Coastele

Visătorul :

— „Imi place să privesc, când rătăcesc prin străzi sărace, la caii care trag din greu. la boii ce păşesc agale... Atât de istoviţi sunt caii, şi-atât de fantomateci boii — ei n'au vreme să mănânce : Munca este prea zorită.

Caii îşi poartă 'nect mândria sugrumată ira boii îşi leagănă blândeţea cu resemnare infinită... Şi'n ritmul pasului greoiu, privesc la pieptul lor secat ; — mă doare când le văd, la fiecare opintire. coastele ca nişte arcuri încordate.

Citesc în brazdele săpate printre coaste epopeia suferinţelor nespuse,—şi ondulările ciudate îmi par că's valurile muncii cari isbesc în pieptul lor. Cum vibrează coastele ! — ca nişte coarde de chitară. pe care biciul le loveşte — să răsune patimirea... Insă cântecul e mut, iar stăpânul vede foamea cum danţează printre coaste. —Şi loveşte mai tiranic: „Inainte ! înainte !" — doar şi pe el îl încleştează cruda foame..."

Hoinarul :

— „Mie'mi place să privesc la câinii întinşi la soare, prin maidane,... iar coastele lucesc — căci între ele doarme lenea, nepăsarea şi dispreţul — o ! dispreţul unui câine care n'are ce mânca... El visează la semenii cari sunt fericiţi în lună — şi-ades, el coastele îşi muşcă..."

Salahorul :

— „Eu privesc la muncitorii, cari în fabricile negre se căsnesc ; — citesc în ochii lor dorinţe niciodată împlinite,... şi surprind pe pieptul lor atât de sec şi de scobit, crestăturile durerii... Cum aş vrea ca robii muncii să'şi adune toţi revolta — şi să'şi desgolească pieptul, ca stăpânii lor să vadă cât li-e gradul bogăţiei..."

Neurastenicul :

— „Eu, în nopţile când carnea mi-amorţeşte cugetarea şi'mi trezeşte desfrânarea, număr coastele iubitei: — una, două,... patru,... şapte,... nouă, zece,.. douăsprezece — şi iubita se'nfioară... Imi pare că apăs peste clape de clavir, ca să-i cânt iubirea'mi vană... Cântă patima în ea, pe când eu mi-adorm durerea, — cântă'ntr'ânsa fericirea, iar uitarea creşte'n mine... Şi îi număr coastele — şi simt Moartea ei şi-a mea..."

EUGEN RELGIS

Voivodul Stefan Musici

— BALADĂ POPULARĂ SÂRBEASCĂ —

de N. BATZARIA

Bea vin din cel rumen voivodul Ştefane,
La Màidan ce-ascunde argint în adâncuri.
La curtea şi casa-i bogată, domnească,
Iar sluga Vaistin tot umple paharul.
Il umple şi Ştefan sătul când se simte,
Se'ntoarce spre slugă ş'astfel îi grăieşte:
„Vaistin viteze şi fiule scumpe,
Dormi-voi o leacă, iar tu pân'atuncea
Mănâncă, băiete, şi bea cât mai bine,
Ocol dă pe urmă şi casei şi curţii
Şi 'nalţă-ţi privirea spre bolta cerească:
Să vezi dacă luna e gata s'apună,
Iar steaua luceafăr din somn se deşteaptă.
Să vezi dacă-i vremea la drum ca să mergem,
La câmpul Cosovei cel neted şi verde,
La loc de'ntâlnire ce Ţarul ne spuse,
In ziua în care jurarăm cu toţii.
Ţii minte doar ziua când Lazăr ne strânse,
Ce aspru grăit-a, ce greu blestemat-a:
„ — Bărbatul ce-şi zice că-i Sârb şi se trage
„Din neamul şi legea cea veche sârbească,
„De cumva nu vine la lupta Cosovei,
„Pustie rămână-i şi casa şi neamul!
„Din sânge-i să n'aibă copil ca să crească,
„Nerodnică truda-i şi stearpă să fie!
„Nici vin din cel rumen, nici grâu din cel albul,
„Mănâncă-l rugina pe el şi urmaşii!"

Pe moi aşternuturi stă Ştefan ş'aşteaptă,
Pân' sluga Vaistin mâncarea-şi mănâncă,
Mâncare mănâncă, bea vin din cel rumen,
Şi'n curtea domnească eşind mai pe urmă
Spre-a cerului boltă senină se uită,
Să vadă de-i luna pornită s'apună,
De steaua luceafăr din somn e sculată,
Să vadă de-i vreme la drum să pornească,
La câmpul Cosovei cel neted şi verde,
Aşa cum porunca o dete Ţar Lazăr.
Şi merge la caii în grajduri ce-aşteaptă,
Din toţi îşi alege pe doi cei mai sprinteni,
Şi şeaua le pune, frumos îi găteşte,
Lui unul şi al doilea lui Ştefan stăpânul.
Ş'aduce Vaistin din casa domnească
Un steag de mătase pe care străluce
Tot cruci douăsprezece de lege creştină,
Şi toate-s făcute din aurul galben.
Şi vechea icoană a sfântului Iòvan,
Ce-ajută, păzeşte pe Ştefan voivodul.
Il reazimă steagul în curtea domnească,
Iar el în cerdacul de sus mi-se duce
Pe Ştefan stăpânul din somn să-l trezească.

Ci'n sus la ceardacuri Vaistin când merge,
I-aţine lui drumul nevasta lui Ştefan
Şi dulce-l sărută şi gâtu-i cuprinde:
„Tu slugă Vaistin şi frate-mi în Domnul,
In Domnul din ceruri şi Iòvan prea sfântul!
Fuseşi pân'acuma o slugă'n credinţă,
Să-mi fii de-acum frate în Domnul din ceruri:
Lui Ştefan stăpânu-mi să nu-i strici tu somnul,
Căci rău îmi fu visul ce noaptea visat-am:
In stoluri porumbii văzui cum sburară,
Doi şoimi din cei surii având înainte,
Trecură de-asupra palatului nostru,
Sburară de-adreptul spre câmpul Cosovei
Şi'n oastea turcească căzură cu toţii,
Căzură ş'acolo rămaseră bieţii!
E semn pentru Ştefan şi semn pentru tine,
Mi-i teamă că mergeţi la moarte haină".

Iar sluga Vaistin întoarce-acum vorba:
„O sora mea scumpă, nevasta lui Ştefan!
Nu stă în puterea-mi să-mi calc eu credinţa
Lui Ştefan stăpânul al meu şi al nostru,
N'ai fost, o stăpână, atunci când jurarăm
Cum Lazăr vestitul cu noi când grăit-a,
Ce aspru grăit-a, ce greu blestemat-a:
„ — Bărbatul ce-şi zice că-i Sârb şi se trage
„Din neamul şi legea cea veche sârbească,
„De cumva nu vine la lupta Cosovei,
„Pustie rămână-i şi casa-i şi neamul!
„Din sânge să n'aibă copil ca să crească,
„Nerodnică truda-i şi stearpă să fie!
„Nici vin din cel rumen, nici grâu din cel albul,
„Mănâncă-l rugina pe el şi urmaşii!" —
Şi nu pot, o soră, să'nşel pe stăpânul,
Pe Ştefan, stăpânul al meu şi al nostru". —
De grabă se duce în sus la ceardacuri,
Din somn mi-l trezeşte pe Ştefan voivodul:
„Stăpâne iubite, din somn mi-te scoală,
Că-i vremea sosită la drum ca să mergem".
Se scoală voivodul sărind în picioare
Şi faţa lui albă de grabă şi-o spală,
Imbracă şi haina bogată, domnească,
Iar sabia lucioasă la trupu-i încinge,
Ridică potirul cu vinul cel rumen
Şi bea pentru slava lui Domnul din ceruri,
Drum bun îşi urează şi crucei isbândă.
Şi bea'n sănătatea nevestei şi casei. —
Urarea d'intâia şi cea de pe urmă. —
Coboară voivodul în curtea-i domnească,
Ia caii cei sprinteni ce-s gata de ducă
Şi steaguri cu cruce se'nalţă, fâlfâie,
Şi trâmbiţi şi tobe răsună puternic. —
Porniră vitejii spre câmpul de luptă.

Când zorile zilei aduc iar lumina,
Vaistin şi Ştefan ajung la Cosova.
Le iese 'nainte fecioara Cosovei,
Ce cupe de aur în mâinile-i poartă,
De aur făcute, dar cupele-s goale.
Şi ţine fecioara, sub braţul ei strânge
Căciulă de albă mătase pe care
Un smoc alb de pene frumos mi se'nalţă,
In fundu-i căciula cu-argint e tivită,
Cu fire de aur 'mpletit e mijlocul,
Străluce la vârfu-i o perlă frumoasă.
Grăeşte voivodul şi zice fecioarei:
„Ajută-ne Domnul, tu sora mea scumpă,
Ci, suflete, spune-mi la ce luptă fuseşi?
De unde căciula de albă mătase?
Ia dă-mi-o şi mie s'o văd eu mai bine,
Să ştiu pe voivodul de care-i purtată,
Şi-ţi jur pe norocu-mi şi-ţi jur pe viaţa-mi,
N'am gând de minciună şi de'nşelăciune".
Intoarce-acum vorba fecioara Cosovei:
„Urez sănătate, voivode viteze!
N'am fost eu la luptă şi nici n'am văzut-o.
Trezită de maica-mi fui azi mai de vreme,
(Căci apă aducem în zorile zilei)
Mersei pentru apă la râul Sitniţa,
Dar văd că Sitniţa e turbure, neagră.
Ce cai şi ce leşuri de tineri tot cară!
Şi albe cialmale şi fesuri duşmane,
Frumoase căciule ce Sârbii le poartă.
La ţărmul Sitniţei văzui eu căciula
Intrai eu în apă, în mijloc călcând-o
Şi prinsei căciula de albă mătase.
Acasă am frate mai tânăr ca mine,
Iî dau lui căciula în dar ca din parte-mi,
Iar smocul de pene îl ţiu pentru mine".
Ş'o dete lui Ştefan, voivodului falnic.

Priveşte voivodul căciula ş'o'ntoarce,
Şi cum o priveşte de grab'o cunoaşte,
Pe faţa-i domnească curg lacrimi de jale,
Cu mâna genunchiul izbeşte puternic.
Şi-şi rupe frumoasa şi roşia sa haină,
Ş'un nastur de aur din mâneca dreaptă:
„Vai mie, sărmanul, vai, Doamne pre sfinte!
Fu dat ca pe capu-mi să cadă blestemul,
Blestemul lui Lazăr, Ţar Lazăr slăvitul!"
Voivodul întoarce fecioarei căciula,
Tot caută cu mâna prin sân, buzunare,
Şi scoase şi-i dete trei galbeni de aur:
„Na, soro şi scumpă fecioara Cosovei,
Mă duc la Cosova, la luptă şi moarte,
In prea sfântul nume al Domnului Iisus.
De Domnul mi-ajută şi scap eu cu zile,
Din parte-mi bogate primi-vei tu daruri.
De moartea pe câmpul de luptă m'aşteaptă,
Aşti galbeni de mine aducă-ţi aminte!"

El fuge pe calu-i izbindu-l din pinteni,
Şi trece prin mijloc de râul Sitniţa,
Năvalnic se-aruncă în oastea turcească.
Şi Ştefan cu mâna-i trei paşi îi omoară.
Când fu să lovească pe-al patrulea paşă,
Pieri şi voivodul de mână duşmană,
Pieri şi Vaistin, cea slugă plecată,
Şi oastea-le 'ntreagă ca mii douăsprezece. —
Acolo pierit-a slăvitul cneaz Lazăr
Acolo şi Sârbii pierdură pământul,
In care domnit-a cinstitul Ţar Lazăr.

Tradusă din originalul sârbesc de
N. BATZARIA

NOTA. — Voivodul Ştefan Musici a fost fiul *celnicului* Musa şi al *Draghinei*, sora ţarului sârbesc Lazăr.

BRIESE. — Cap de copil.

Cu începerea noului an Adevărul Literar şi Artistic introduce noui îmbunătăţiri de ordin technic şi redacţional.

Publicaţiunea noastră atât de mult apreciată de cititori, va apărea cu un număr sporit de pagini, având ilustraţii în culori, pe o hârtie specială. adăogând rubrici noui printre care şi umorul va avea o deosebită îngrijire.

Unul dintre distinşii noştri desenatori a pregătit pentru numerele viitoare o foarte interesantă ilustrare a capodoperilor literaturii româneşti.

Prea târziu

(Feciorul lui Nenea Tache Vameşul)

— „Dumnezeu să'l erte pe Ghuţă, că el 'ţi-a dat slujbuşoară! Bietu Nentu mare, căzuse la pat, sufletu maichii — ereai micşor, rămăsese şi repetent, întratreia dă gimnaz. N'a vrut s'asculte pă doftor să nu să însoare, — Habudeanu şi el a murit, Dumnezeu să'l erte! Era şubred şi pipernicit, rămas cu meteahnă din şcoală — o învăţase golăneţ, slăbuţ şi nemâncat; uite, ca să mă dau eu acuş cu capu dă pereţi şi să înghiţ cât nu m'o încăpea pielea şi el să putrezească! Roşcu l-a mâncat fript — s'a dus şi el pă copcă, nu e vorbă, d'a rămas pustie Olympiada, văduvă şi fără pic de pensie. La Roşcu îşi făcea vacu, Roşcu 'i-a găsit-o, Roşcu 'la băgat în pământ, nu 'i-ar mai putrezi oasele, că n'ar trebui să blestem, da am să blestem, până m'or aşeza lângă el, că mi-e pieptu copt de amar şi de oftaturi! Aia erea de rangu lui? O dăsmetică de profesoare de ţară, o ismenită, o leneşă pentru că ştia niţel franţuzeşte — şi rea ca o aspidă. El gosgogeamite referendar la Conturi, cu examen dat, de se minunase o lume, fericindu-mă şi invidiindu-mă! Cine apuca pă vremea lu tat-tu să poată să intre la Conturi? Cât erea ziulica dă mare, el la Roşcu. Cine ştia ce făcea el? Făcea ce ştia el ca să-mi ies eu acuş din minte! Roşcu 'mi-a făcut-o, cu Olympiada lui, cu Iancu Ravaşel al Marghiolei, cu Tache — alt beţiv — din Piteşti cu nemţoaica nevastă-sa şi cu Sultana şi cu toată haita care o târa după el ca să-i spue lui caraghioslâcuri şi el să le dea, pentru ismenelile şi fleacurile lor, să le dea băutură şi împrumuturi, c'aşa erea, nevinovat, îi făcea pă toţi haz — tiranii îi simţise slăbiciunea — el credea că ei sunt ca el, sincer şi nevinovat şi nu ştia că o să'l afunde odată cum l'a şi înfundat, că nu m'a înfundat pă mine barem, să fi scăpat să nu fi rămas năucă! Eu ce ştiam p'atunci? Credeam că lumea e ca mine şi eu ca şi ea. Da a eşit pă dos. Mă udam cu oţet şi plângeam la Maica Domnului să mă auză şi să mă asculte. Şi nici nu m'a auzit şi nici nu m'a ascultat, ba m'a afundat mai rău şi mi-a dat tot contra, pesemne că eream prea afară din cale de păcătoasă, altfel nu ştiu ce să mai zic de m'a învinovăţit atâta ca să-mi dea mie cu vârf şi îndesat să sufer! Atâta ştiu, că m'am rugat şi iar m'am rugat, am postit şi 'mi-am crescut copiii şi pragul casii nu 'l-am trecut. Lumea dă colo:

— „Da mai taci odată coană Froso la Dumnezeu în colo, că Domnu Petrache n'o fi atâta soro să o ia soro, el un om şi jumătate ce se pretinde, de... Ce nu cum-va să-i fi intrat suplinitoarei în cap să ia boer? Păi aşa minte să aibă Domnu Petrache? Atunci noi astea dobitoace fără pic dă carte, ce să mai zicem?

— „I-o fi intrat or nu 'i-o fi intrat, nu ştiu, da ştiu că haita îl târăşte în prăpastie şi mie, o să mi să prăpădească băieţu ca un diamant dă bun şi dă cuminte.

— „Fugi d'aci soro cu ipohondrii d'astea, da ce Domnu Petrache e terchea-berchea crezi D-ta? Om cu diplomă şi cu leafă mare, să închină o lume la el dă învăţat ce este şi el o să stea să să uite în gura unui notar ca Roşcu soro?

— „O să trăiţi cu toatele şi o să vedeţi!

— „O să vedem pă naiba în colo!...

Ş'aşa a fost! Mahalagioaicile care se căsneau să mă parigorisească, ar trebui să mai trăiască şi azi ca să vază şi ele! Eu ştiu că pe el l'am îngropat şi Dumnezeu m'a lăsat pe mine ca să văz eu, n'aş mai fi apucat să bag în gură, să nu mai fi apucat! Cu ce sunt eu vinovată ca să-mi ies acuş din minţi şi s'a apuc pe străzi! Nu credeam că e mort şi nici n'am crezut că 'l-am băgat în pământ de cât când am văzut crucea la anu după moarte, că mă căuta căruţaşu cu ea pân Bellu ca să mă întrebe în cotro să o aşeze, că nu a aşezat-o pustie la capu meu să nu mai fi apucat eu să o văz şi să-i arăt locu! Atunci am răcnit în cimitir: Petrahce maică, aci în mlaştine să fie locu tău maică? Aci să te aşez eu Petrache maică cu fracu tău cu care te-ai cununat, Petrache maică? In viermi şi în lăcovişte maică? Atunci daca-i aşa, grămădiţi şi peste mine bolovani de ce numai pă el? Nu m'a auzit nimeni! Năucă cum eream, 'i-am pus-o la cap. Plângeam şi eu, plângea şi pietraru cu mine! M'am întors tot năucă acasă şi iar am blestemat pă Roşcu cu amar! Da la ce l-oi fi blestemat dacă îmi luase mie Dumnezeu, copilu? D'atunci, colivele mergeau otova şi d'alanţa, ale lui tat-tu cu ale lui nen-tu, cine mai le ştia rostu şi seama! Dar vezi D-ta, nu mă topeam?! Mă înpicioroga Dumnezeu, pesemne ca să-mi mai dea şi alte palme d'astea grozave! Şi ce zăcere, Dumnezeule! Parcă mâncase la cine-va un ban mititelu dă el — dă la **„Intrarea în biserică"** când s'a întors cu pacostea de nevastă din Viena dân voiaj dă nuntă şi până în Joia mare a Paştelui; atunci a închis şi ochii. Cum a venit din străinătate, a şi căzut la pat. Ea, vrăjmaşa, îşi rotea ochii dă hoţoaică pân toată casa ca să vază ce să adune şi cu ce să fugă să'l lase pustiu şi bolnav. Ce-i mai păsa acuş, de zăcerea lui şi dă focu meu! Erea ea Madam Referendărează? Mă lăsa pe mine să trag amaru, şi pă el să'i se usuce gura, să nu stea nevrenica la capu lui să-i aducă o lingură dă doftorie la gură! Şi-a luat şi oala dă ciorbă şi lingura de bulion, ba până şi piatra dă pus pă varză, spălată şi aezmuită dă mâna mea, şi le-a luat —cucoana—când a plecat, duci-s'ar învârtindu-se şi alea cumpărate tot dă el. In casă pian în rate, şi ea nu erea în stare să tragă un tighel! Da pian şi musafiri avea! A fugit căţeaua şi 'mi l'a lăsat umflat şi mut. Doftoru cu care plecase în tren, mi-a spus cum a răcit în gară! Ia dat el baltonu lui, ei, că pă ea o apucase zgâlţâelile dă frig şi pă urmă a dârdâit el! Răceala s'a urcat până în măduvă. Auzi D-ta, cum să nu intre frigu până în suflet când te găseşti în frac şi în pantofi ca să stau eu acuş şi să jelesc până m-oi năuci! La hotel — ce crezi — pereţii sloi; ceai nu, dă unde ceai? tras nu, pahare nu, cărămidă caldă nu, şi eu cu ochii zgâiţi pă geam după ei, tot să vie şi nu mai venea. Aci, dă unde Dumnezeu să-mi dea mie în gând să ştiu ce făcea ei acolo! Işi pregătea moartea şi eu habar n'aveam! — Ce zăcere, ce doftori peste doftori, ce doftorii peste doftorii, ce puncte dă foc, ce cepuri în burtă, 'i se urcase răceala la prapor şi făcuse apă! Aspida fugise la pricopsită-sa de familie — boeri — o droaie de calici înghesuiţi într'un iatac cu sală, câte doi într'un pat, cu fete cât turnu Colţii dă înalte şi dă nesăbuite, rămase nemăritate; mâncau de la băcănie pă catastif! Odată a mai întrebat dă el, a mai venit încă odată p'acasă, şi n'am mai auzit dă ea!

— „Trăeşte?

— „Aş fi auzit că s'ar fi prăpădit şi ea, — dă brâncă — şi că ar fi îngropat-o tot lângă el, — asta ca să nu'l lase în pace nici pă lumea ailaltă!

— „Se vede că plăteşte Dumnezeu, nu mamă?

— „De măiculiţă mai bine n'ar mai fi plătit, şi-mi trăia mie copilu, atât aş fi vrut dă la Dumnezeu, nici case nici moşii nici averi!

— „Dar cu Domnu Ghiţă cum a fost, că de el începuseşi?

— „Dacă s'a prăpădit Tache şi după Tache s'a dus şi nen-tu mare — se vede că-l cerea la el acolo — cu ce erea să te mai ţiu să înveţi? Pensia? Pensia erea codru dă pâine şi ceişoru dimineaţa. Ghuţă erea la Minister, nen-tu, tovarăş din şcoală cu el; — te-a trimes la el, — la Ghuţă, la Justiţie la Tribunal acolo, ştiu eu, unde erea el ca director, sau şef, cap de masă nu mai ştiu ce erea! Tu ai venit după aia, îndărăt, plângând că nu te crede că eşti trimes de nen-tu şi că cere să-i facă nen-tu un bilet. Nen-tu, nu mai vorbea — trăgea sufletul maichii. 'Ţi-ai vârât năuc capu în aşternut şi ai plâns cu sughiţuri că moare nen-tu mare, că acuş dacă el nu mai vorbeşte nu are nici să mai poată să scrie şi aşa are să moară şi tu ai să rămâi fără slujbă şi pă drumuri. Nu ştiu ce a mai trăit după aia că d'abia am apucat să'l grijesc. Doftoru nu-l mai dăduse cep dă mult. Până să apuce să afle că Ghuţă te numise — Dumnezeu să'l odihnească şi pă el pă unde o fi — să se bucure şi el, a închis ochişorii, sufletu mamii! Şi închişi 'i-a rămas!..."

*

A tăcut de mult mama.

In iatăcel a amuţit totul, lumină, şoaptă, suflet. Aplec tâmpla încinsă pe colţul mesei. Dinspre gura posomorâtă a sobei, se abate duhneala aspră a ernii şi svonul amintirei crude. In înserarea mohorâtă care a îndoliat pentru a doua oară iatacul pustiu, mama se reduce la o mogâldeaţă neagră şi informă. In ţoalele ei cari o ghemuesc într'un colţ ca pe un lucru stricat şi nefolositor, mai trăeşte doar parigoria mormântului. Rubinul candelei, revarsă leneş, fire stacojii de foc sfânt, cari se frâng şi apoi se topesc în razele lacrimilor. Şi se desprind dintre gene şi curg, potolite, cuminţi, fără ca să ceară ofranda suferinţei şi a persecuţiei, înfiorând suflarea, înmărmurind răbdarea! Şi trec prin ceaţa iatacului, rând pe rând, epizoadele vremurilor negre şi duşmane. Bătusem mult noroiul după Ghuţă de la ...Minister, umplând anti-camerile cu aşteptarea, lacrimile şi umilinţa mea. 'Mi-a cerut „bilet" de... acasă. Am plecat să-l aduc. In porţi se aşezau pălimari cerniţi. N'am mai putut trece pragul — căzusem — Cioclii se grăbiseră — mai trăia încă nenea mare, într'o respiraţie supremă, una singură, rară, profundă şi apăsătoare. 'Mi-a întins o mână. Era fierbinte — m'am ridicat. Căldura ei stranie 'mi-a trecut prin vine până în suflet, opărindu'l. Apoi mâna s'a întors frântă şi rece în aşternuturile morţii.

Si acolo a încremenit speranţa casii, mângâerea mamei şi **numirea mea!...**

SĂRMANUL KLOPŞTOCK

VERONA. — Portret.

CHESTIUNI FEMININE

Amazoanele franceze

Le-am cunoscut în Caucaz, dar după secole, le regăsim, reinviind mai agere şi mai convinse, în Franţa, în timpul Marei Revoluţiuni.

Nu din rebeliune ci dintr'o pasiune eroică, femeia franceză simte chemarea şi mai ales nevoia să alerge şi să contribuie „la sfărâmarea lanţurilor despotice" pentru ca poporul ei să-şi ajungă năzuinţa fericirei, spre care pornise.

Aşa se vorbeşte despre învingătoarele Bastiliei, printre cari se citează Reine Andu, ca conducătoare a trupelor, pe drumul dela Versailles.

La 10 August, Théroigne de Méricourt, apare cu sabia în mână, cu dorinţa de-aşi sacrifica viaţa în folosul patriei.

Femeile artiste deleagă pe Mme Moitte, depunând la Adunarea Constituanţei, toate bijuteriile lor, şi cu un admirabil avânt de abnegaţiune, promit totul în serviciul Patriei.

In 1915, gestul femeilor revoluţiunei, a mângâiat la fel, suferinţa ţării, mărindu-i rezerva de aur, cu preţul găteliilor scumpe.

La noi Despina Doamna, şi-a dăruit la fel cutia cu bijuterii pentru ridicarea unei biserici. Se poate spune că femeia din toate timpurile şi de pretutindeni n,a făcut dovada mărinimei şi sacrificului ei?

La 25 Martie 1792, s'a format legiunea amazoanelor sub Theroigne de Méricourt, care dădu femeilor din foburgul Saint-Antoine, drapelul simbolic.

Plecând cu gândul că pot arăta bărbaţilor că femeile nu le sunt inferioare nici în virtute, nici în curaj, amazoanele Revoluţiei, cerură revendicaţiunile războiului, — instituindu-se într'o garnizoană de trei sute, plecate în ofensiva tiraniei.

La 14 Iulie 1792, patru mii de fecioare se prezentară la Bordeaux, cerând sfârşitul sclaviei.

La Jemmapes, surorile Fering, căpătară brevet de ofiţeri de stat-major fiind citate de Dumouriez, în ordinul de zi al armatei.

Sora generalului Anselme făcu întreaga campanie din Alpi şi intră în Nisa, în capul unui număr de o mie cinci sute de luptători, surorile Fernig se bătură la Jemmapes; cetăţean Marthès, răpi un steag austriac. Rose Bouillon, luptă alături de bărbatul ei, în Alsacia timp de nouă luni; aşa femeie lângă femeie, se înrolă în serviciul patriei, dovedind odată mai mult că femeia poate oricând şi oricum să fie egala demnă a bărbatului ei, după cum cetăţeană devotată a patriei sale.

ROZINA

Tot ce priveşte „Adevărul Literar şi Artistic" (manuscrise, cărţi, reviste, ilustraţii, corespondenţă) se trimite pe adresa revistei, în str. Sărindar No. 11.

*

Manuscrisele nepublicate nu se restitue. Nu se ţine seama nici de rugămintele speciale pentru păstrarea lor.

CRONICA SPORTIVA

Lawn-Tennis-ul 1922, în România

de A. SAN-GALLI

In luna Mai, având ocazia de a scrie în acest loc despre dezvoltarea lawn-tennis-ului în România, am relevat între altele că acest sport este aproape neexistent în provincie, practicându-se numai în Capitală. Astăzi, după terminarea sezonului, revin asupra celor spuse.

Fie că în teritoriile alipite efectele războiului au fost mai simţitoare ca în vechiul Regat, fie că, a trebuit să treacă un timp oarecare până ce lumea de acolo să se obicinuiască cu schimbările ivite, constat însă că abia în acest an, al 4-lea după alipirea teritoriilor româneşti la Patria Mumă, activitatea privitoare la tennis în Ardeal şi Bucovina, a fost reluată.

Cu mare bucurie am primit noi, cei dela Bucureşti — noĭ, carĭ am aşteptat atât de mult un semn de viaţă din provincie — invitaţia pentru participarea la campionatele din Arad, Lugoş, Oradea Mare, Temişoara şi Cernăuţi. Cluburile veterane din vechiul Regat, *„Tennis Club Român"* şi *Doherty tennis Club"* în totdeauna gata a susţine interesele sportului, n'au pregetat a face chiar sacrificiĭ pentru a înlesni jucătorilor participarea la campionatele din Provincie

❋

Primul campionat din provincie din sezonul acesta a fost cel din Arad. Cât 2 jucători ai cluburilor de mai sus, au plecat spre a lua parte la acest „meeting". Din nefericire ei nu au putut ajunge la destinaţie, datorită catastrofei de la Valea-Largă, fiind siliţi să se înapoeze. Accidentul n'a micşorat însă avântul „sportsmenilor", şi ceva mai târziu reprezentanţii „Tennis Clubului Român" au străbătut drumul până la Oradia Mare şi Temişoara, luând parte cu succes la campionatele locale.

In Transilvania lawn-tennisul este mai răspândit şi mai popular ca în vechiul regat, abstracţie făcând de Bucureşti, şi chiar spiritul sportiv şi disciplina sunt superioare. Felul de a organiza concursurile, primirea cât se poate de amabilă, şi îngrijirea jucătorilor veniţi din afară, poate să ne servească drept pildă. „Clasa" jucătoarelor şi a jucătorilor, este bună şi unii dintre aceştia pot fi socotiţi printre cei mai tari din cuprinsul regatului.

Dar nu numai în oraşele sus arătate din Transilvania s'au organizat campionate; competiţiuni locale au avut loc şi la Satu-Mare, Braşov, Cluj, Petroşani, etc.

Cernăuţi a făcut de asemeni mari sforţări de a da campionatului din luna Septembrie un aspect cât se poate de pompos. A. S. R. Principele Carol a binevoit să onoreze cu prezenţa Sa acest festival sportiv, al cărui interes consta în participarea celor mai de seamă jucători polonezi. Laudă comitetului de a fi adus aceşti străini, de a fi făcut sacrificii mari. Terenurile, din pricina organizatorilor, şi timpul din prcina..., n'au fost demne de o astfel de sforţare. O ploae fără sfârşit aproape, a împedicat terminarea campionatului, suprimând emoţia de a vedea jucătorii români măsurându-se cu cei polonezi.

Judecând după cele văzute, lawn-tennisul în Bucovina pare a fi mai puţin popular şi dezvoltat ca în Ardeal. Numărul participanţilor a fost modest, clasa jucătorilor cu mult inferioară celor din Transilvania. Sper însă că mă înşel şi că, impresia căpătată se datoreşte condiţiunilor neprielnice după urma cărora a suferit concursul şi posibil şi altor împrejurări, cari poate n'au permis bucovinenilor de a da o desvoltare deplină vieţei sportive

❋

Contrariu sportului de Foot-ball, care se practică în Bucovina şi Transilvania pe o scară mult mai întinsă şi calitativ superioară celui din vechiul regat, Capitala României ţine în sportul de lawn-tennis, primul loc din toate punctele de vedere.

Anul acesta a fost organizat la Bucureşti un „meeting" de primăvară; pe vară campionatul Naţional al României şi pe toamnă campionatul Internaţional al României. Niciodată numărul participanţilor n'a fost mai mare şi mai superioară clasa jucătorilor. Pentru prima oară am avut deosebita plăcere de a vedea luând parte şi jucători din provincie, cari toţi au luptat cu un oarecare succes.

La Sinaia a avut loc în luna August, „meetingul" obicinuit — pe un singur teren, în grabă reparat — înaintea unei asistenţe numeroase şi selecte. Ciudat lucru, farmecul acestei frumoase regiuni exercită o influenţă diferită asupra oamenilor. Unii simţindu-se transportaţi în sfere mai senine, pierd gustul îndeletnicirilor obişnuite, pe când alţii reînviează şi descoperă într'înşii talente necunoscute. La Sinaia se pot vede în fiecare an o mulţime de persoane practicând lawn-tennisul, de cari nimeni nu bănuia că cunosc măcar regulele de joc. Aceşti „sportsmeni" de ocazie, cari dispar cu terminarea sezonului, sunt însă în scurta lor activitate foarte ambiţioşi şi uneori periculoşi. De aceea rezultatele campionatelor din Sinaia sunt câteodată foarte stranii. Anul acesta, de pildă, o echipă campioană de dublu a fost făcută praf de 2 venerabili veterani, cari probabil ei înşuşi au pierdut de mult ambiţia de a culege succese pe terenul sportiv

Ar fi de dorit ca în această staţiune climaterică, cea mai frecventată din România şi sediul de vară al Familiei Regale, „lawn-tennisul" să se practice în condiţiuni mai puţin primitive. Nevoia a cel puţin 4 terenuri bune, cu tribune, este imperioasă; numai aşa se va da ocazie numeroşilor amatori de a exercita tennisul cu plăcere şi se vor putea ţine „meetinguri" într'un stil care să corespundă vieţei mondene din această localitate.

Dar în celelalte oraşe ale vechiului Regat? Se zice că la Galaţi are loc în fiecare an un concurs. Posibil dar atunci am crede că gălăţeni preferă să rămână în familie... Am auzit că acolo s'ar fi distribuind şi premii foarte frumoase, ca tabachere de aur, etc. De ce oare n'am afla şi noi data „meetingului"? Am făcut drumuri mai lungi, până la Oradia Mare, Temişoara, şi Cernăuţi. Cu plăcere ne-am deplasa şi până la Galaţi, împlinind astfel o dorinţă care ne este scumpă, aceea de a ne măsura, pe cât se poate, cu toţi jucătorii din ţară.

La Craiova, am aflat că se lucrează 5 terenuri de tennis. Nădăjduim că anul viitor vom vedea intrând şi acest oraş în arenă, şi mai puţin discret ca Galaţi.

Brăila, Iaşi, Constanţa, Ploeşti?!?..

❋

Să părăsim aceste centre sportive unde desvoltarea tennisului lasă încă de dorit, şi să ne transportăm o clipă în occident unde acest sport este atât de apreciat.

La Londra a avut loc în luna Iunie lupta clasică de tennis între naţiuni, pentru cupa „Davis". De data aceasta şi România — pentru prima oară — a trimis reprezentanţii ei, însărcinând cu o grea misiune pe internaţionalul Nicolae Mişu şi pe simpaticul nostru Mihail Stern.

...Ut desint vires tamen est laudanda voluntas..

❋

Hotărît, am făcut un mare pas înainte. Provincia s'a deşteptat. Legătura între teritoriile alipite şi vechiul regat s'a făcut. La Cernăuţi am căzut de acord cu polonezi de a organiza anul viitor un „match" contra Poloniei. Dacă ne este permis a face un pronostic, cred, că şansele sunt de partea noastră, judecând după clasa poloneză, care s'a prezentat la Cernăuţi. (Este vorba de a se trimite 6 domni şi 2 doamne).

Părerea mea asupra compunerei echipei, ar fi următoarea:

Simplu domni:

No. 1 Mihail Stern — No. 4 M. Iconomu
No. 2 Dr Lupu — No. 5 A. Ronetti Roman
No. 3 J. Rosetti-Bălănescu — No. 6 A. Kaldory

Dublu domni:

No. 1 Stern-Roman — No 2 Rosetti-Iconomu
No. 3 Lupu-Kaldory.

Simplu doamne:

No. 1 D-na Enescu (sau d-ra N. Golescu) No. 2 D-na Lampel.

Dublu doamne:

D-na Enescu (sau d-ra N. Golescu) D-na Lampel.

Fac acest clasament fără altă intenţie decât aceea de a arăta că din cele 8 persoane al eechipei, 3 ar fi de ales din cluburile din provincie.

❋

Un semn foarte îmbucurător. Mi se pare că dacă vom merge în Bucureşti pe calea de acum, provincia are să ne ia întâietatea în curând. Rezultatele tuturor meetingurilor din acest an, arată, că toate competiţiunile au fost câştigate de acei jucători, cari de mulţi ani predomină în toate meetingurile. Nu se vede nici un tânăr, cărei să ne poată da măcar speranţa că va deveni un jucător de forţă. Cu dispoziţiuni, sunt mulţi, dar nici unul nu are *seriozitatea* şi *perseverenţa* necesară. Dacă nu ne va ajuta provincia, ne vom afla în curând într'o situaţie precară şi până acolo au ajuns lucrurile, că am văzut acest an un vechi „sportsman", care părea de mult eliminat, recâştigând forma şi eşind al 2-lea în Campionatul internaţional al României, deşi toţi jucătorii de clasă au luat parte. Cât de lăudabil şi îmbucurător este efortul făcut, succesul obţinut, totuşi ne dă de gândit faptul, că un jucător, care de acum 12 ani nu a mai putut obţine vreun succes, reuşeşte a elimina cele mai cunoscute „rachete" dela noi! Se pune dar întrebarea: se datoreşte acest succes într'adevăr superiorităţei jocului învingătorului, sau oboselei începătoare a campionilor noştri?...

Dar nu vreau să fiu un profet rău. Niciodată progresele în desvoltarea tennisului din România, n'au fost mai vizibile, nici odată nădejdea într'un bun viitor mai justificată ca după evenimentele sezonului trecut. Suntem pe calea cea bună. Să menţinem însă şi să desvoltăm, chiar cu sacrificii, relaţiile amicale cu provincia, abea începute. Să ajutăm „sportsmeni" serioşi, doritori de a da fiinţă unui club sportiv. A spune, că în Bucureşti nu există decât 2 cluburi de tennis participând efectiv la viaţa sportivă, nu este de loc exagerat. Valoarea sportivă a unui club nu depinde de mărimea lui. Un număr redus, dar serios, de „sportsmeni" poate foarte bine înfiinţa un club, chemat să joace un rol important în viaţa sportivă. Astfel de încercări urmează a fi cu orice preţ susţinute şi ajutate. Cele 2 cluburi mari dela noi „Doherty Tennis Club" şi „Tennis Club Român" şi-au făcut şi îşi fac datoria lor pe deplin, dar n'au putinţa, nici facultatea, de a se ocupa de lucruri trecând peste câmpul lor de activitate. Din această cauză Comisiunea de Tennis a F. S. S. R. ajutată de Comitetele Regionale, are datoria de a se ocupa de aproape cu organizarea întregei vieţi sportive în ramura care ne interesează, Lawn-Tennisul

Trebue sp spun spre cinstea Comisiunei de Tennis a F. S. S. R. că, în anul acesta şi-a făcut datoria în mod constiincios. De altfel membrii Comisiunei sunt în acelaş timp şi dirigintii marilor cluburi de tennis din Capitală, astfel că aducând laude cluburilor, implicit, aduc laude şi Comisiunei. Comitetul regional nu a avut încă ocasia să arate ce poate. Il vom vedea în sezonul viitor la lucru. Este însă de dorit un sprijin mai mare atât moral cât şi material din partea Comitetului Central al F. S. S. R., care va trebui convins că Lawn-Tennis-ul este un sport de o mare vitalitate, care merită încurajări. Probabil însă că F. S. S. R. când va dispune de fonduri, nu va uita nici Tennis-ul.

❋

Ca concluzie pot spune că rezultatele obţinute în ţară în sezonul trecut, sunt mulţumitoare pentru un început, dar că este de dorit să putem la anul stabili legături şi cu străinătatea, organizând match-uri între România şi alte ţări, între oraşe româneşti şi străine. Ajungând la acest rezultat, Tennis-ul va putea realiza progrese şi se va putea spune, că acei cari au obţinut acest succes, au bine-meritat dela Sportul românesc.

Ştiri sportive diverse

In preziua Crăciunului, parisienii cari pe la orele 8 dimineaţa se aflau prin cartierul „Champs-Elysées" au avut surprinderea de a vedea un mic aeroplan scoborîndu-se graţios în spre râul Seine şi aşezându-se curând apoi pe asfaltul bulevardului din faţa clădirei „Grand Palais". Era aviatorul Bécheler, care găsise de cuviinţă a uza de acest mod ultra-modern de locomoţiune „intra muros" pentru a merge la expoziţiunea aeronauticei.

Agenţii forţei publice, după o clipă de nedumerire s'au apropiat de Bécheler şi „stante pede" i-au aplicat o contravenţie pentru neobservarea regulilor impuse aviatorilor de Prefectura poliţiei. Foarte bine, dar nu este mai puţin adevărat că îndrăzneala — ca aviator — a lui Bécheler lasă să se întrevadă orizonturi noui pentru locomoţiunea aeriană.

❋

Am anunţat la timp că campionatele lumei de lawn-tennis vor avea loc anul acesta (terenuri acoperite) la Barcelona. Lucrările sunt aproape terminate; parchetul instalat în localul „Palacio de la Industria" va avea 95 × 22 metri. Lucrările vor costa 300.000 pesetas. Locurile vor fi pentru 4000 spectatori. Arbitru va fi d. Burrough, acelaş care a mai îndeplinit aceas[illegible] delicată misiune şi la Wimbledon.

❋

Marele ziar parisian „Le Petit Journal" a hotărît să organizeze pe zilele de 2 şi 3 Iunie o mare competiţiune de atletism — un fel de repetiţiune generală a Jocurilor Olympice, vorba ziarului „L'Auto" — la care vor participa nenumăraţi atleţi finlandezi, englezi, suedezi, italieni, belgieni, elveţieni şi poate chiar americani.

Bieţii români! Dar de, valuta..

❋

Gallot, omul „globe-trotter"!

Deşi are azi 60 ani, el continuă totuşi a merge, a merge neîncetat jur împrejurul Franţei, când spre munte, când spre mare, când spre câmpie, când spre Ocean. El a parcurs în nesfârşita-i peregrinaţiune peste *1 milion* de kilometri!

Gallot a fost şi prin străinătate prin America, Belgia, Algeria, Tunisia, etc., dar el anunţă că în curând va deveni un sedentar. Nu-l prea credem.

❋

Municipalitatea parisiană a votat un milion pentru a subveni cheltuelilor ce vor fi făcute de Comitetul Olympic Francez cu ocazia celebrărei Olympiadei VIII la Paris.

Deşi guvernul francez a făcut o recentă intervenţie pe lângă Consiliul municipal, acesta nu a voit să acorde nici o centimă în plus

Dacă ar da Consiliul municipal Bucureşti barem un sfert de milion (lei, bine înţeles) câte nu ar putea face sărmana F. S. S. R.

❋

Marile grupări cicliste germane „Verband Deutscher Radrennenbahnen" şi „Bund Deutscher Radfahrer" cari au fost din nou admise acum câtva timp în sânul Uniunei Cicliste internaţionale, au fost vestite că vor putea participa la congresul U. C. I. cu începere de anul acesta

❋

Fantastica îndrăzneală de a trece prin deşertul Saharei din Algeria în Nigeria cu automobilul, tentativă studiată de mai multe luni şi al cărei început de exercitare a luat fiinţă la 24 Decembrie 1922, e pe cale de a reuşi. Grupul de curagioşi pioneri a parcurs până la 1 Ianuarie aproape 2800 km. din cei 3400 cari despărţeau punctele In-Salah (Algerria)—Tombouctou (Nigeria).

Reuşita finală nu mai este îndoioasă. Orizonturi noui apar pentru energia omului că o fi el militar, colonisator, comerciant ori explorator.

❋

In şedinţa dela 29 Noembrie 1922 a puternicei grupări de tragere la semn *„L'Union des Sociétés de Tir de France"*, d. Mérillon, preşedintele ei, a dat următoarele lămuriri asupra pregătirei franceze de tir pentru concursurile cari vor avea loc la 1924 cu ocazia celebrărei Olympiadei VIII-a: „Comitetul olympic francez a acordat Uniunei numai 500.000 franci de unde ea sperase 2 milioane; dat fiind acest credit modest s'a renunţat la amenajarea câmpului de tragere de la Versailles, precum şi la Satory. După diverse cercetări şi studii, concursurile de tragere olympice vor avea loc la Maisons-Lafitte (dacă se va obţine autorizaţiunea) şi concursurile internaţionale şi cele naţionale (campionatele) la Reims".

❋

Olympice

De câtva timp se vorbeşte atât la F. S. S. R cât şi în sânul diverselor societăţi sportive cu aprindere de jocurile Olympice cari vor avea loc în 1924 la Paris cu ocazia celebrărei Olympiadei a VIII-a moderna, însă prea puţini sunt în curent cu adevărul.

Credem dar, şi interesant şi util a da unele lămuriri.

Legea jocurilor Olympice

Principii fundamentale

1) Jocurile Olympice au loc din 4 în 4 ani. Ele întrunesc pe *amatorii* tuturor naţiunilor pe un picior de egalitate cât mai perfect posibil.

2) O Olympiadă poate rămâne necelebrată, dar atât ordinea, cât şi intervalul nu pot fi modificate. Olympiadele internaţionale sunt socotite cu începere dela întâia Olympiadă a erei moderne care a fost celebrată la Atena în 1896.

3) Locul unde va fi celebrată o Olympiadă este desemnat din timp şi în deplină libertate de către Comitetul Internaţional Olympic

4) Jocurile Olympice se compun *în mod obligatoriu* din următoarele categorii: sporturi atletice, sporturi gymnice, sporturi de luptă, sporturi pe apă, sporturi hipice, pentathlon.

5) Ca regulă generală nu pot fi calificaţi pentru a participa la Jocurile Olympice, purtând culorile unei ţări decât naţionalii sau naturalizaţii din acea ţară.

Statutul Comitetului Internaţional Olimpic

1) C. I. O., căruia Congresul dela Paris i-a încredinţat misiunea de a veghea la desvoltarea Jocurilor Olympice restabilite în mod solemn la 24 Iunie 1894, are ca ţintă: a) de a asigura celebrarea regulată a jocurilor; b) de a face această celebrare tot mai perfectă, demnă de gloriosul ei trecut şi conformă cu ideile înalte dela cari s'au inspirat renovatorii; c) de a provoca sau de a organiza toate manifestaţiunile şi de a lua măsurile cele mai nemerite pentru orientarea atletismului modern, pe văile dorite.

2) C. I. O. este permanent şi se recrutează el singur având unul sau cel mult trei membri de fiecare ţară, reprezentată. Numărul ţărilor reprezentate este nelimitat. Aceşti membri trebue să se socotească ca delegaţii C. I. O. pe lângă Federaţiunile şi societăţile de sporturi şi de exerciţii fizice ale ţărilor lor respective. Ei nu pot accepta dela aceste societăţi nici un mandat susceptibil de a-i lega şi de a împedica independenţa votului lor.

3) Membrii Comitetului sunt aleşi pentru un period de timp nedeterminat.

4) C. I. O. îşi desemnează preşedintele, care este ales pentru opt ani şi reeligibil. Preşedintele reprezintă Comitetul şi-l administrează cu concursul unei Comisiuni executive compusă din 5 membri.

5) C. I. O. îşi fixează singur locul şi data întrunirilor. El poate delibera în mod valabil oricare ar fi numărul membrilor prezenţi (singura modificarea statului cere ¾ din membrii înscrişi în momentul votului).

6) Limba oficială este acea franceză.

7) Sediul C. I. O. este la Lausanne

8) C. I. O. convoacă congresul olympic şi fixează ordinea de zi după ce a consultat pe cei interesaţi în cauză.

9) C. I. O. poate primi de a judeca în ultim resort chestiunile cari îi sunt supuse de către Comitetul organizator al Jocurilor Olympice

Boxă

Joe Lynch, campion al lumei categoria „bantam", nu stă o clipă la îndoială când vreun adversar se iveşte la orizont: el luptă. De altfel, cum e şi bine antrenat, seria victoriilor de când a învins pe *Pete Herman*, luându-i titlul invidiat, merge mereu crescând; ultimele victime au fost *Daly* şi *Midget Smith*, acesta însă s'a apărat cu o îndârjire demnă de admirat.

❋

Percy Jones, fost campion al categoriei „poids mouche" (1914) a murit în preajma anului nou. In timpul războiului el s'a comportat vitejeşte şi a fost grav rănit fiind amputat de un picior

Printre principalii săi adversari, cităm: Tommy Harrison, Ernie Symonds, Criqui, Tancy Lee.

❋

Marcel Nilles, campionul Franţei categoria „poids lourds", a învins în preajma anului nou pe americanul *Frank Moran* în 20 reprise la puncte. Lupta a avut loc la Paris în faţa unui public numeros. Moran a fost pe vremuri o glorie a boxei, dar azi a îmbătrânit.

Foot-ball Associaţie

Partida finală în vederea „cupei Wyatt" a opus la Lille (Franţa) puternicele echipe *Red Star* (Paris) şi *Olympique Lillois*. Fiecare echipă a reuşit un „goal".

❋

Faimoasa echipă olandeză *H. B. S.* nu a putut face decât joc egal (2—2) contra puternicei echipe parisiene *Olympique*.

„Match"-ul a avut loc în faţa a peste 8000 spectatori pe terenul stadionului Bergeyre

❋

Puternica echipă maghiară *M. T. K.* (Buda-Pesta) jucând la Barcelona contra echipei spaniole *Barcelona* a făcut „match"-ul (0—0), iar echipa austriacă *Wiener Sportklub* a învins, în acelaş oraş, echipa spaniolă *Europa* (4—0); în fine echipa germană *Mannheim* a învins (3—1) echipa *Espanol*.

❋

Echipa parisiană *C. A. S. G.*, jucând a doua zi de Crăciun contra echipei olandeze *H. B. S.*, a reuşit şi ea „match"-ul (2—2).

❋

In vederea „Cupei Adami", oferită de ambasadorul Japoniei, echipa reprezentativă Anvers a învins la Bruxelles (5—1) echipa reprezentativă Bruxelles.

„Match"-ul „revanche" *Wiener Sportklub*—Europa a fost o victorie (3—1) pentru echipa spaniolă. Pe când oare „la belle"?

Foot-ball Rugby

Echipa clubului *Stade Français*, campion al regiunei Paris, a reuşit în ziua de Crăciun a face „match"-ul (3—3) cu puternica echipă engleză *Guy's Hospital*.

Jocul s'a desfăşurat în faţa unui public numeros pe terenul de la Parc des Princes (Paris).

❋

Echipa scoţiană *Edinburgh Wanderers* jucând a doua zi de Crăciun la Bordeaux, a învins echipa reputată *Stade Bordelais* (24—11).

❋

Echipa engleză *Blackheath* a învins la Londra echipa parisiană *Racing-Club* de Frnce (24—0), trebue însă să spunem că echipa învingătoare număra în rândurile ei 8 dintre cei mai buni jucători de la Oxford şi Cambridge plus 2 sud-africani!...

❋

Echipa engleză *Leicester* a învins (28 Decembrie) la Londra echipa parisiană *Racing-Club de France* (4—0). Au asistat la acest „match" peste 15.000 spectatori.

Greutăţi şi Altere

Amatorul *Frans de Haes* deţinător al recordului lumei „jeté à deux bras en barre" (categoria „poids léger") cu 122 kgr. 500 gr. a stabilit de curând (finele lunei Decembrie) un nou record al lumei: 85 kgr. 110 gr. prin modul „jeté à gauche" (vechiul record — 80 kgr. — era deţinut de *Buisson*).

Innot

Competiţiunea anuală de înot „La Coupe de Noël" a avut şi anul acesta un deplin succes. Ea consta în trecerea fluviului Seine, la Paris.

Invingătorul a fost campionul Franţei *Marcel Pernot*, urmat foarte de aproape de Robichon, Chalicarna, etc.

Teologie, viaţă, actualitate

Multe din studiile de specialitate, pe care le întâlneşti uneori, măcar cu numele, în ocupaţiunile obişnuite ale vieţii, sună aşa de străin de cunoştinţele oamenilor! Abia auzi câte un nume ciudat din domeniile lor, şi întorci capul cu nelinişte, ca şi cum te-ai teme de cine ştie ce ciudăţenii care vin să încurce limpezimea gândurilor tale.

Şi e adevărat că nu puţine sunt studiile de specializare care te îngrozesc prin sunetul straniu al cuvintelor lor şi-ţi iau pofta de a te mai apropia să te întrebi ce e cu ele. Iţi pare deja o vestire că te afli la poarta necunoscutului, dincolo de care ai să descoperi lucruri cu neputinţă de cuprins prin mijloace obişnuite.

Şi *teologia* e una din aceste specialităţi. Găseşti în ea atâtea ramuri de studiu, cu fel de fel de numiri, că grăbit îţi iei drumul să nu mai auzi de ele. Ce să fie acelea *exegetică, odigetică, omiletică, catehetică?!*

Lăsaţi-mă, nu-mi mai spuneţi, că-mi turburaţi mintea!

Şi cu toate acestea ce surprize poţi avea şi în astfel de ramuri de studiu!

Iată, întâmplarea mă duse să dau peste un crâmpei al teologiei, care poartă numele de *ermeneutică*. Văzui o carte cu acest titlu, apărută anul acesta şi scrisă de *Arhimandritul* **Scriban.**

Fiindu-mi cunoscut numele autorului, am avut atâta îndrăzneală, ca măcar să deschid o carte cu un nume atât de ciudat. Şi ce privelişte neaşteptată! Ochii mi-au căzut peste nişte rânduri care nu m'au lăsat să le mai slăbesc. Am dat peste cugetări de o actualitate, care, cum aş fi fost ispitit să cred, nu aveau nimic a face cu ceva păreri ruginite de prin scorburile pustnicilor şi cu totul străine de cursul vieţii noastre.

Nu e vorbă, nu m'am apucat să citesc cartea... Dar ce am citit erau chestiuni din cele mai actuale, privitoare la evoluţiunea limbilor, în legătură cu prefacerea suferită de limba grecească în întrebuinţarea Noului Testament. Pentru a-şi ilustra mai bine demonstrarea sa, Arhim. Scriban a cules observaţiuni privitoare la limba românească, pe care noi le credem de tot interesul să fie citite şi într'o revistă literară şi de aceia ne permitem a le reproduce aici.

Chestiunea uzului vorbirii este una din cele mai interesante din viaţa limbilor, fiindcă ne descopere ceva din taina care învăluie mişcarea cuvintelor în cuprinsul unei limbi. In adevăr, unele cuvinte au o soartă deosebită de a altora. Unele stau sute şi mii de ani, îndeplinind în limbă aceiaşi slujbă, altele se prefac de ajung să însemne într'o epocă cu totul altceva de ce au însemnat ele odinioară.

Dacă am urmări acest fenomen în cuprinsul limbii româneşti, am da peste minunăţii, din care unele se petrec chiar sub ochii noştri. Astfel, cuvântul *puşcă* nu însemna în limba cronicarilor ce înseamnă astăzi, ci ceiace numim azi *tun*, iar puştei i se zicea *săneaţă*.

Insemnări deosebite ale unor cuvinte se formează după localităţi, după instituţiuni, după clase sociale, ba chiar în fiecare grup strâns găseşti înţelesuri deosebite ale câte unui cuvânt. Astfel, în Bucureşti, cuvântul *secţie* şi-a căpătat un înţeles de *despărţire poliţienească*, pe care nu-l are în alte oraşe. In seminarele din Galaţi şi Iaşi, pe când autorul acestei cărţi ra elev în ele, prin *secţie* se înţelegea *dormitor*. La Iaşi şi azi e aşa.

In vorbirea obişnuită din oraşele noastre, dai azi peste înţelesuri ciudate ale unor îmbinări de cuvinte, precum *a merge cu maşina*, prin care se înţelege *a merge cu automobilul*. Dacă cineva ar fi învăţat româneşte numai cu gramatica şi dicţionarul şi n'ar şti cursul viu al limbii, fără îndoială că n'ar înţelege expresiunea aceasta, fiindcă nu numai automobilul e maşină. Tot aşa de bine pot fi numite maşini şi trăsura şi căruţa, pentrucă maşină e şi o unealtă cât de mică, precum e maşina de tocat carne. Dar în întrebuinţarea aceasta, aşa a mers obişnuinţa limbii că înţelege numai automobilul. E chestiune de uzul vorbirii.

La fel e cu expresiunea *te chiamă la aparat*. De ce prin *aparat* se înţelege aci *telefon?* Aşa, fără ştirea ori intervenirea cuiva, prin cursul spontan al limbii, se fixează un înţeles, fără îndreptăţire logică, fiindcă *aparat* nu e numai *telefonul*. Dar limbile nu ţin seamă de logică, ci ele-şi croiesc drumul slobod, ca un râu care-şi deschide albie nouă.

Alt caz: după istoria războaielor din Balcani, prin *Cadrilater* se înţelege teritoriul cuprins între oraşele Rusciuc, Şumla, Silistra, Varna. Dar după războiul balcanic din 1913, s'a pornit în România curentul de a se numi *Cadrilater* partea pe care am anexat-o dela Bulgaria şi care atinge abia unul (Silistra) din oraşele pomenite. Cine n'ar şti această nouă întrebuinţare, pe care cuvântul a luat-o în graiul de azi al românilor, ar crede că numirea de *Cadrilater* e cu vechea însemnare şi fără îndoială, s'ar înşela.

Iată, deci, ce înseamnă a şti uzul vorbirii. Inseamnă a şti înţelesul pe care o vreme anumită îl leagă de un cuvânt.

Pentrucă limba e un curs viu şi în neîncetată mişcare şi cu neistovită putere de plăsmuire, fiecare zguduire mai adâncă varsă simţiri proaspete şi aduce cu ele înţelesuri nouă pentru unele cuvinte. Astfel, în urma marelui războiu al popoarelor, cuvântul *poilu* a căpătat la francezi un înţeles nou, acel de *luptător în tranşeie*, pe care mai nainte nu-l avea, însemnând numai *om îndrăzneţ, voinic* (vezi Const. Şăineanu, *Dictionnaire français-roumain*, Bucureşti, 1914, pag. 898). Tot aşa la germani cuvântul *feldgrau*, care înseamnă *cenuşiu* a ajuns să însemne *soldat luptător*.

La români, în urma războiului din 1877, cuvântul de *curcan* şi-a căpătat un astfel de înţeles, care a fost popularizat de Alecsandri, prin *Peneş Curcanul* al său, şi a ajuns să însemne *ostaş din infanteria numită dorobanţi*.

Este foarte interesant a observa cum uzul vorbirii a fixat pentru unele cuvinte un înţeles la românii de peste munţi şi altul la noi. Aşa e cuvântul *a conveni*, care la noi înseamnă *a te înţelege cu cineva, a te învoi*. Peste munţi însă are un înţeles mai material, înseamnă *a te întâlni*. De aceia românul din România veche, cu uzul vorbirii dela el, când unul de peste munţi i-ar spune: *convenim noi*, ar înţelege: *ne învoim noi, ne împăcăm*. Dar ar înţelege greşit. Acela voia să spuie numai: *ne întâlnim*.

Iată şi aci ce înseamnă a şti uzul vorbirii. Fără el, nu înţelegi exact.

Dovadă, apoi, că şi în sânul aşezămintelor se plăsmuiesc întrebuinţări deosebite ale unor cuvinte, avem în graiul slujbelor noastre bisericeşti. Astfel, la începutul liturghiei, diaconul zice către preot: „vreme este *a face* Domnului, binecuvintează Stăpâne!" Acest *a face* însă nu are aici înţelesul obişnuit al cuvântului *a face*, ci înseamnă a sluji cele sfinte. Dar obişnuinţa vorbirii face că se întrebuinţează în sensul acesta. Cine nu ştie această obişnuinţă, nu-l înţelege, fiindcă el va lua înţelesul general al cuvântului *a face*, şi cu acela nu va găsi însemnarea cazului special.

Tot aşa este în liturghie cuvântul, şi mai neînţeles, de *a potrivi*. Sensul lui obişnuit nu ne spune nimic despre înţelesul special pe care-l are în liturghie.

După ce preotul a isprăvit liturghia, el consumă ce a rămas în potir dela Sf. Impărtăşanie. Această consumare se numeşte *potrivirea Sfintelor*. Prin urmare găsim o întrebuinţare a cuvântului *potrivire* cu totul în alt înţeles decât cel obişnuit.

Aceasta vine din uzuri de vorbire care se fixează în unele aşezăminte şi care plăsmuiesc un uz de vorbire special al lor.

Asemenea e în justiţie cu cuvântul *speţă* sau *specie*, care nu înseamnă ce ştim noi din ştiinţele naturale, ci caz, fapta care e în discuţiune. In loc de a zice: *în cazul de faţă* sau *în fapta care ne preocupă*, se zice: *în speţă*.

Toate aşezămintele îşi plăsmuiesc astfel speciale uzuri de vorbire.

ÎNSEMNĂRI

Concursul comunei Karlsbad

— Rezultatele —

In seara de 31 Decembrie expira termenul, când se mai primeau manuscrisele persoanelor ce concurau la premiul instituit de comuna Karlsbad pentru cea mai bună traducere în românește a odei lui Lobkowitz.

„Adevĕrul Literar și Artistic" a convocat imediat pentru ziua de 3 Ianuarie 1923 la ora 4 comisiunea compusă din d-nii D. Evolceanu, I. Dianu, profesori, consilierul de legație E. Ott, dr. Graur, reprezentantul comunei Karlsbad și A. de Herz, însărcinat să studieze și să acorde premiile.

Premiile au fost acordate d-lor M Popovici, Leonte D. Păunescu și Ion Gane.

Comisiunea a încheiat următorul:

Proces-Verbal

Subsemnații, întrunindu-ne astăzi 3 Ianuarie 1923, la ora 4 în redacția ziarului „Adevĕrul Literar și Artistic", spre a lua în cercetare manuscrisele trimise la concursul instituit de comuna Karlsbad pentru cea mai bună traducere în limba română a odei lui Lobkowitz, am constatat că au sosit treizeci și șase de plicuri cu mențiunea „Concursul comunei „Karlsbad".

Desfăcându-le am găsit că un plic conținea corectura unui vers din alt plic. Un al doilea plic conținea înștiințarea că anulează o traducere anterioară venită cu acelaș „motto".

Au rămas spre cercetare treizeci și cinci de manuscrise cu următoarele „motto":

1. — Cunoaște-te pe tine însu-ți.
2. — Nihil sine labor.
3. — Traduttore traditore.
4. — Agne omnes laudent nomen Domini.
5. — Exegi monumentum aere perennis.
6. — Justitia praeesto.
7. — Fons heliconiadum merito celebrand cohorto.
8. — Sănătatea corpului dă liniștea spiritului.
9. — Anch'io sono poeta.
10. — Licetne nobis adire Caroli Thermas.
11. — Scribimus indocti doctique poemata passim.
12. — Sic itur ad astra.
13. — Audaces fortuna juvat.
14. — Sănătatea oglindește bucuriile vieții.
15. — Ubi bene, ibi patria.
16. — Nu te culca până nu dai un pumn.
17. — Styx.
18. — Nulli secundus.
19. — Ce baie va putea oare lecui omenirea de cangrena socială?
20. — Mens sana in corpore sano.
21. — Nihil sine deo.
22. — Memiseram quod pauperats non est medicabilis thermis.
23. — O bună traducere e o semi-creațiune.
24. — Antenor potuit et fontem superare Timvai.
25. — Schiță de pe oda medievală.
26. — Suum cuique.
27. — Traduttore traditore (a doua).
28. — Und scheint die Sonne doch so schön — Ein Mal muss sie untergeh'n.
29. — Versuri românești
30. — Peccavi.
31. — Pereat mundus salvo principio.
32. — In alto monte libertas.
33. — Traduttore traditore (ce anulează versiunea menționată la No. 27).
34. — Natura rele a lăsat.
35. — Quidquid agis, prudenter agas et respice finem.

După o primă lectură au fost eliminate douăzeci și patru, inclusiv cea retrasă de candidat, rezervându-se pentru o a doua lectură mai amănunțită manuscrisele cu următoarele „motto":

1. — Justitia praesto.
2. — Licetne nobis adire Caroli Thermas.
3. — Sic itur ad astra.
4. — Ce baie va putea oare etc....
5. — Mens sana in corpore sano.
6. — O bună traducere e o semi-creațiune.
7. — Suum cuique.
8. — Traduttore traditore (a doua).
9. — Peccavi.
10. — Pereat mundus salvo principio.
11. — In alto monte libertas.

Luându-se în crecetare aceste unsprezece manuscrise, comisiunea a hotărît să se dea premiul întâi, manuscrisului cu motto: **Peccavi**; premiul al doilea: **Ce baie va putea.... etc.**; premiul al treilea: **O bună traducere e o semi-creațiune**

Desfăcându-se plicurile se constată că premiul întâi a fost obținut de d. M. Popovici, (str. Viitorului 97, București.

Premiul al doilea de d. Leonte Păunescu, (Calea Rahionului 48 bis, București).

Premiul al treilea de d. Ion Gane, student, (str. Sf. Voevozi 50, București).

Comisiunea, regretă, față de alte bune traduceri, că n-au fost decât 3 premii și hotărăște publicarea acestui proces-verbal în „Adevĕrul Literar și Artistic".

Incheiat astă-seară 3 Ianuarie 1923, la ora 7 jum.

(ss) **D. Evolceanu, I. Dianu, E. Ott, Dr. Graur, A. de Herz.**

NOTA. A doua zi s'a prezintat d. George F. Gesticone care ne-a comunicat că numele Mihai Popovici este un pseudonim. D-sa ne-a dovedit că este adevăratul autor al traducerii cu motto „Peccavi", așa că i s'a înmânat premiul de 1000 lei.

D. G. Gesticone este fiul cunoscutului avocat Filip Gesticone și ginerele d-lui Ion Nădejde.

Odă

TERMELOR LUI CAROL AL IV-LEA

Sacră fântână ce meriți să fii preamărită de Muze,
Care e taina minunei ce face ca pururi să curgă
Apa ta clocotitoare, bogată în var și pucioasă?
Te încălzește cumplita văpaie din inima Etnei,
Sau, poate, ai obârșia în împărăția lui Pluton?
Mult mai prejos decât tine-i izvorul de lângă Timavus.
Cel dela Baiae, și cel ce-i aproape de Rinul albastru,
Unde se află mormântul prea sfântului Carol cel Mare.
Fără 'ncetare țâșnește în aer o pulbere fină!...
Ce felurit smălțuești tot prundișul pe care aluneci!
Nici curcubeul nu poate să aibă culori mai frumoase.
Undele tale, divină fântână, să curgă prin veacuri,
Spre mântuirea sărmanei mulțimi ce se zbate 'n durere.
Pe gârbovitul moșneag dăruește-i cu vlaga pierdută,
Inbujorează plăpândei fecioare obrajii ei palizi,
Vindecă boalele toate, și fă ca oricine-și cufundă
Trupul sleit de putere în apa ta blagoslovită
Să se întoarcă la vatră cu sufletul plin de nădejde.

GEORGE FILIP GESTICONE

Băilor lui Carol al IV-lea

Fântână salvatoare, de-apururi lăudată,
De unde-aduni 'n unde această clocotire
In calciu și pucioasă atâta de bogată?
Ești geamănă cu Etna mereu în răsvrătire
Ori poate chiar Styx însuș ți-e sursă de văpaie?
In fața ta se 'nchină isvorul dela Bajae
Și cel de lângă Rinul cu undele albastre
In preajma cărui doarme, încununat de glorii,
Prea sfântul rege Carol, luceafăr între astre!...
Ce roi bogat de perle în aer se ridică
Din apa ta ce pune în orice pietricică
O parte din comoara și farmecul culorii
Iridei ce reflectă sclipirea sidefie!....
Fântână sfântă, apa ce gulgură sprințară
Isvor de sănătate de-apururea să-ți fie!
Re'nvie trandafirii în obrăjori de ceară,
Readu bătrâneții vigoarea de-altădată!
'Acelor ce se 'mbaie, încrezători, în tine
Tămadue-le boala în trupuri încuibată
Spre binecuvântarea ce'n veci ți se cuvine!....

Leonte D. Păunescu

La Termele lui Carol IV

Fântână pe drept preamărită de corul cereștilor Muze,
De unde-ți vin apele calde sau vinele repezi de sulf,
Sau cele de var care fierbe (cevà minunat de grăit)?
Să fie dar pricina focul ce face să clocote Etna?
Sau poate că Styxul lui Pluto, ce curge în vecinătate,
Aceste isvoare 'ncălzit-a? Chiar țărmul Baian ți se 'nchină
Și unda cătând spre Timavus atât de slăvit prin Antènor,
Și cea care'n murmur se 'nnalță în preajma albastrului Rin,
Sfințită prin moartea ta Carol, tu, cel mai divin dintre regi!
O, câte mărgele de apă se 'nnalță în aer sclipind!
Privește cum ele pictează și piatra și marmora rece,
Pe-acolo pe unde aleargă! Abia curcubeul de poate
Luci în culori deopotrivă. Ferice străbate prin veacuri
Și fii salvatoare, fântână, întregului neam omenesc!
Redă bătrâneții noui forțe, 'nflorește-i copilei sfioase
Bujorii pe frageda-i față! și vindecă bolile toate —
Intoarnă-se pururi mai vesel de-acum pe-ale patriei țărmuri
Oricine în unda-ți scălda-va slăbitele lui mădulare.

Ion Gane

O artă fără granițe și fără formule

Nu se mai poate vorbi azi de o limitare originară a genurilor artistice. Dacă tehnica ar fi ultimul criteriu de judecata estetică, atunci pictura, sculptura, muzica, poezia... ar fi tot atâtea domenii felurite, în cari n'ar putea pătrunde decât cei cari au cheia ce deschide poarta competinții. Considerând arta ca o expresie plastică a sufletului uman, vom vedea în pictură, în sculptură, în muzică și poezie — felurite mijloace de exteriorizare ale aceluiaș ocean de senzații, de dorinți, de pasiuni și de idei ce se frământă în inima și cugetul omului.

Frenezia creatoare a artiștilor moderni a răsturnat granițele academice ale „geniului". Personalitățile covârșite de universul lor lăuntric n'au respectat „tradiția" decât în măsura în care ea era o contribuție la noile elanuri ale creațiunii estetice. Și, dacă pensula era prea delicată și lentă, în unele momente, — huma aștepta cu docilitatea ei degetele febrile ale artistului, care se putea înălța și până la arta sintetică: arhitectura — și până la eliberările spirituale în nesfârșirile armoniei muzicale.

Rubin, artistul tânăr și cutezător, ne-a prilejuit o confirmare a acestei arte fără granițe și formule. In neincetată devenire, el n'ar putea fi catalogat ca impresionist ori ca expresionist. Expoziția sa din acest an, e o „negare" a celei din anul trecut, iar cea viitoare va contrazice pe cea actuală. Unii s'ar grăbi să vadă lipsa unei metode și a unei atitudini. Vedem, diimpotrivă, ascensiune tenace, trudnică, spre orizonturi mai largi și realizări mai desăvârșite. Tabloul ori statueta sa sunt momente de expresie — un popas în vârtejul creațiunii interioare.

Aceasta e caracteristica esențială a lui Rubin: — o forță lăuntrică, mereu înoită, în luptă cu sine însuși. Din această autocercetare în care inima participă ca și cugetul, se ivesc „probleme" ce sunt în mod firesc în legătură cu destinul uman: — cu realitatea milenară a poporului (cel trudit, credincios și sărac), cu realitatea idealizată a spiritelor libere ce tind spre culmile noui ale omeniei, cu realitatea eternă a naturii în neincetată prefacere...

Facem ocolul expoziției lui Rubin, penibil și totuș cu seninătate. Căci, din toate atitudinile contrare, din toate manierele transitorii, se desprinde un fel de cucernicie lină și profundă: o credință, ce purifică, potolind rănile sufletului și arătându-i gestul frățesc și suveran al resemnării. Acest gest devine în cele din urmă obsedant. Luptătorul cu sine însuși și cu lumea Domnului, creatorul ce isbândește scoțând din sine ca să complecteze imaginile naturii, — omul ce se simte legat de acelaș destin universal, ajunge (prin operile sale artistice) la resemnarea credinciosului. Resemnare, ce nu e totuși cedare: e osteneala luptii, răgazul ce pregătește alte lupte.

Rubin, care a început cu pirogravură și schițe, ajungând la pânze de concepții și compoziții statutare, nu se va opri ca să-și „rotunjească personalitatea". El nu-i un artist — ci un credincios-artist. El se roagă cu pensula și, frământând huma rece, își frământă propria sa făptură. Altarul său nu e numai în atelier: a cutreerat Europa, a trecut oceanul ca să se sbată, voluntar, în gigantanasia americană — și acum, ascultă svonurile Asiei imense și murmurul biblic al Asiei minore. Va dispare, ca să revie între noi; căci, oricât de planetar ar fi orizontul unui om, el își are axa natală.

Regăsim în peisagiile sale Bistrița noastră albăstrie, sglobie, străbătând munții cioplit de veacuri; ulițele pitite ale mahalalei ieșene și reveria grădinii din Piatra ori Fălticeni. Dar ele se pierd între portretele veridice, cu sufletul în ochi și în ținută, între schițe cu trăsături fluide bronzate și, mai ales, printre tablourile de concepție. Teme uzate, revin în forme inedite, în simboluri neinoite în suflul vieții moderne.

„*Madona vagabonzilor*" oferă, îngenunchiată, floricica dragostei unui prunc gol, părăsit înainte-i. Surâsul ei e amar: e al femeei „vândute" și totuși maternă și harnică: în jurul ei dorm trudiții rătăcitori... In „*Odihna pământului*", bărbatul și femeea dorm — dar vedem că e ora de îngăduință a soartei. Căci viața își cere forme noui. „*Haosul*" naturii e de fapt o neincetată moarte și o exaltată înviere — iar „*Rătăcitorul*" nu e numai Israel; e omul gonit de idealurile sale, cu o mână spre cer și cealaltă spre pământ: materia se luptă cu spiritul. Erupțiile vulcanice nu opresc noile răsărituri, iar „*Iov*" cel înfrânt de pedeapsa divină, își înalță — prin privire — siguranța credinții sale preacurate...

Gestul biblic e însă identic cu gestul omului modern. Iov e și în omul ce pare gata să fie îngropat sub „sgârie-norii" americani; el e și în croitorul căzut pe banca din fața atelierului său — iar Cina cea de taină, o revedem în „*Masa săracilor*" cu felii de pepene roșu... Lângă Crist, pe banca înfrățirii e „*Ultimul apostol*" căruia mulți dintre noi îi strângem mâna, când îl întâlnim pe stradă, — iar „*Apa primăverii*" ne înviorează ca și „*Pescuitorii de soare*" pierduți în marea luminoasă a idealurilor.

Această simultaneitate (ca să spunem astfel) prin care Rubin evocă momente din vremuri dispărute și din zilele noastre mercantile, dă operii sale un înțeles adânc și o vitalitate larg-omenească. Febrilitatea sa creatoare ni se vădește în modelajurile sale, în care trupul uman e frânt, sucit, desfigurat, plin de pulsațiile inimii ce se revarsă în valuri mărunte pe piept, pe brațe... E lupta crâncenă a celui ce se vede condamnat să stea în carcera materiei și a formei. „*Suflete încătușate de pământ*", vreau să se smulgă de fatalitățile sale, pierzându-se în spasmul dragostei. „*Lupta lăuntrică*" îngenunchiază pe omul temerar: el e tras spre mormânt, dar pieptul se curbează spre cer, brațele apucă, îndârjite, capul în care germinează ideia: — lumi noui și noui tragedii. Dar acest om ascultă apoi acea „*Serenadă melancolică*" — a spiritului isbăvit, ce păstrează figura dureroasă, suptă, cu ochii închiși — ce privesc *înăntru*, în lumea armoniilor muzicale...

In această triologie de sculpturi, vedem toată evoluția și umanitatea lui Rubin.

EUGEN RELGIS

Un poet siamez: Guchy Persya

Poate numai filateliștii cunosc îndepărtata țară a elefanților și a grădinelor exotice. Europa știe puțin, ori poate nimic nu știe despre misterioasa lume, care se arată ca un interesant domeniu al fantesiei mistice. Acum, din grația unui editor englez (Macmillon) cunoaștem un poet siamez, gelos pe succesele europene ale lui Tagore: **Guchy Persya.** Persya a studiat la Paris și în Londra. Insetat de cultura lui Voltaire și a lui Byron, a încercat să desprindă sensațiunile intime ale unui suflet mistic. Volumul de poesii ce-l tipărește Persya (Ochii șarpelui) conține variată și ciudată literatură, un amalgam exotic al europenismului și al misticismului fanatic elhiaburian. Poesiile sale sunt simpliste dar nespus de fine și interesante. Incercăm să redăm una, care ne pare mai caracteristică:

SUFLETUL

Sufletul meu este noaptea, în care se cufundă cerul
Și inima odihnește în ea, ca un mort în pământ.
Ce bun și milostiv este întunerecul!
Simt floarea de-afară, ce albă-i și tânără,
Simt femeea care o aduce.
Și nici nu aprind în calea ei lumânări
Doar ochii mei și ai femeei luminează.
Vino! Dar nu vine. Numai o simt,
Și nu vine
Și arborii șuieră, se îndoaie în vânt
Ferestile plâng. Le scutură furtuna.
Și cerul se cufundă tot mai adânc în noapte,
Și floarea e tot mai departe.
Mâinile mi le întind în întunerec.
Gura-mi cere glas și nu-i răspunde nimeni,
Iar sufletul meu, bătrân, cum l-am moștenit,
Iși desface aripile
Luna încearcă să sfârtice giulgiul nopței
Dar întunerecul iese învingător.
Și pe pleoape somnul dulce
Iși sărută nevinovata veșnicie.
Văd acum eternul izvor de foc
Din care am moștenit privirea.
O, femee, acum aș plânge pe sânu-ți
Trecătoarele lacrămi! De ce nu ai venit?

Cărți și Reviste

Prin viroage și coclauri de *C. Gane*; (ed. Cultura Națională)

D. Constantin Gane ne este cunoscut din *Amintirile unui fost holeric*, minunata sa carte de impresii din timpul campaniei în Bulgaria. Astăzi, d. Gane dă în vileag o carte de amintiri din războiul cel mare.

Mărturisim că am luat în mână acest volum, atât de frumos imprimat, cu o ezitare explicabilă, după ce 4 ani literatura de război și de fals patriotism ne copleșise fără de milă. Dela primele file însă, am înțeles că aceste note d campanie nu-s scrise după calapodul obișnuit. Autorul lor n'a fost unul dintre acei mândri sedentari, ci un umil și sincer luptător de front. D. Const. Gane își scrie, deci, impresiile cu sinceritatea omului, care a dat piept cu moartea.

De pildă:

„Dragostea de omenire pe deoparte, și pe de alta dragostea de neam. Căci orice s'ar spune, acel care la război a ochit în inamic, a tras și l-a văzut rostogolindu-se la pământ, acela a trebuit să simtă ceva zgândărindu-l la inimă.. Sunt oameni cu suflete chinuite, care nu se pot mângâia de a fi ucis sau, ca ofițer, de fi comandat să se ucidă, — căci e aproape acelaș lucru. Suflete slabe, se poate, dar de sigur suflete simțitoare". (pp. 51—53).

Cu aceeași sinceritate este scrisă întreaga carte. O mărturisire fără reticențe, fără stăpâniri. Războiul apare în această carte așa cum e: o suferință, în cazul cel mai bun un dezastru, de cele mai multe ori. Sunt oameni buni și răi. Sunt supuși și răzvrătiți. E dezertorul neamț, care — elev la belearte, suflet de artist — a fugit, s'a predat unei patrule românești — nu de frică, ci fiindcă nu mai poate ucide. E și ofițerul brav, care caută un loc mai înapoia frontului, fiindcă nu mai vrea să ucidă. E eroul anonim care în fierbințeala luptei, săvârșește actele cele mai curagioase, fiind cele mai disperate.

Toate aceste întâmplări, toți acești oameni au atenția autorului. Și meritul cărții: cel despre care se vorbește mai puțin — e autorul.

Cartea d-lui Gane e o carte sinceră; — singurul lucru pe care'l cerem literaturii de război.

Fenomenele Sociale în Statele-Unite de *N. Petrescu* (edit. Cultura Națională).

D. N. Petrescu, unul dintre recenții noștri universitari, publică într'un elegant volum o carte despre America. Astăzi, când rolul pe care'l joacă și pe care'l va juca America în omenire, este din zi în zi mai important, — o carte de verificate informațiuni asupra statului transoceanic este fără îndoială binevenită. D. N. Petrescu, care și-a făcut studiile în universitățile americane și care cunoaște stările de fapt de acolo, este unul dintre cei chemați să ne informeze asupra acestor chestiuni.

D-sa, cu un vast material de fapte certe, ne expune metodic și clar diferența de concepție asupra societății între vechiul și noul continent. D-sa studiază apoi structura dificilă a poporului, gradul de cultură și de desvoltare morală, așa în cât după ce străbați această carte rămâi cu câteva puncte de reper foarte utile în orientările gândului.

Lucrarea d-lui N. Petrescu este una dintre cele mai meritorii, în restrânsa noastră literatură sociologică.

Fekete macska (motanul negru) este o nouă revistă literară ce apare în Arad, cu programul similar al **Aurorei.** Revista se prezintă în condiții bune și publică în primul ei număr traduceri din versurile d-lor **Aron Cotruș** și **Ion Minulescu.**

Aurora este titlul unei noui reviste ce apare la Oradea-Mare, bilunară cu intenția frumoasă și lăudabilă, ca să facă reciproc cunoscută literatura românească și cea ungară. In primul rând **Aurora** (s'a ales acest nume pentru că există în amândouă limbile) va publica cât mai multe traduceri alese din literatura românească în ungurește și viceversa. In modul acesta, speră directorul revistei, care este d. colonel Bacaloglu, să se cunoască reciproc două nații, cari trăesc de atâtea veacuri împreună.

Revista vrea să se țină de promisie dela început și publică în traducerea impecabilă a d-lui **Octavian Goga** o poesie de marele Petöfi: **In suflet simt o teamă cum s'asterne**, iar un vers de **Mihail Eminescu** (Venera și Madona) tradus în ungurește de d. **Alexandru Keresztury,** care este redactorul acestei reviste împreună cu tânărul și talentatul poet **G. A. Petre.** O cronică bogată, din întreg domeniul artelor, închee primul număr, care vrea să aducă semne de împăciuire și iubire în vremurile turburi, ce trăim.

Ziarul „Bécsi Magyar Ujság" din Viena, publică în număru-i 294, o admirabilă traducere a poesiei lui **Nichifor Crainic** „Fără hotare" Traducerea este a d-lui **Zoltan de Franyó,** cunoscutul și distinsul poet ungar, refugiat la Viena, un prieten statornic al nostru, care se ocupă serios ca să popularizeze literatura românească în străinătate.

„Sănătatea"

Din cuprinsul numerelor 21 și 22 (anul XXII) însemnăm cercetarea doctorului Popescu-Hagiul: „Căsătoria epilepticilor", studiul lui Cesare Lombroso: „Moștenirea bolnăvicioasă la oamenii de geniu" și ancheta asupra chestiunii „Cum se combate criminalitatea" (răspunsurile date de Max Nordau, Marcel Prevost, Joseph Reinach, A. Ribot).

Doctorul Sigmand, directorul acestei reviste de medicină populară, într'un important articol: *Avem oare prea mulți medici?*, spune:

„*Noi n'avem școli de puericultură, n'avem suficiente instituții de azistență socială, ca picătura de lapte, preventorii, sanatorii. Copiii din școli n'au caziere medicale. In capitala României mari, n'avem medici destui cari să examineze ale icrele în cari își pierd sănătatea mii de minori, băeți și fetițe. N'avem medici destui care să controleze regulat, permanent alimentele puse în consumațiune. Supravegherea sanitară a cârciumilor, birturilor, băcăniilor, bodegilor, restaurantelor, hotelurilor etc. etc. este aproape iluzorie. Analiza alimentelor? Controlul prostituatelor clandestine? Toate se fac, cum știți bine cum se fac.*

„*Și dacă în Capitala României Mari ducem lipsă de maternități suficiente, de sanatorii, de laboratorii, de personal sanitar, etc. bine înțeles că în orașele din provincie asemenea instituții lipsesc cu totul pentru marea massă a poporului, pentru lumea nevoiașă.*

„*Ce să vorbim de populația rurală, de talpa țării? La țară mii și mii de comune nu cunosc ce este ajutorul medical. Ce pot face cele câteva sute de medici de plasă pentru milioanele de rurali? Ce poate face bietul medic de plasă, prost plătit, fără mijloace de transport, care vine în comună odată pe săptămână, pe un ceas, pentru a iscăli condica de prezență și a examina în mod fugitiv cei câțiva bolnavi aduși de primărie? De aceea, populațiunea rurală e bântuită de malaria, scrofuloză, de alcoolism, de pelagră.*

„*La țară copiii cad ca muștele, când bântue epidemiile de scarlatină, de febră tifoidă, de anghină difterică, de dizenterie, din cauza lipsei de medici.*

„*Știe oare tineretul, că avem în țară o sută de mii de tuberculoși? sute de mii de sifilitici? Câți din acești tuberculoși, câți din acești sifilitici (nu mai vorbesc de alte boli) au parte de ajutor medical?*

„*Se pretinde ca fiecare student să-și disece cadavrele conaționalilor, coreligionarilor săi! Azi! în veacul al XX-lea! Auzit-a cineva ca în sălile de disecție din Franța, Anglia, Germania, Elveția, Italia etc., să se ceară studenților străini cari vin din toată lumea, chinezi, japonezi, indieni, australieni, egipteni, etc. etc. să nu disece cadavrele franceze, engleze, etc. ci fiecare student să-și aducă cadavrele conaționalilor, coreligionarilor săi?*

„*In sălile de disecție, în laboratoriile de fiziologie, de istologie, de bacteorologie, etc. studentul nu vine nici să discute teologie sau metafizică, nici să se ocupe din ce partid, de ce credință religioasă, sau din care naționalitate a făcut parte cadavrul sau piesa anatomică.*

„*Ochii medicului nu trebue să vază în bolnav, decât boala acestuia. Ochii studentului nu trebue să studieze cadavrul de cât din punctul de vedere al structurii anatomice.*

„*Unde am ajunge, fie în timp de pace, fie în timp de război, dacă medicii țării noastre ar fi mobilizați și medicii români, turci, ruși, unguri, sași, evrei, armeni, poloni etc. n'ar voi să intre în ploaia de gloanțe, în focarele de boli contagioase, refuzând serviciile medicale celor de o altă credință sau naționalitate?*"

Un binișor întocmit *vocabular medical* (care a ajuns la litera c) ocupă, de o vreme 'ncoace, câteva din coloanele acestei reviste.

In vitrina librăriilor

Au apărut în:

Editura „CULTURA NAȚIONALA"

B. Luca. — Teatru. (Creditorii, Șacalii, Turmele).
C. Negruzzi. — **Negru pe alb.**
P. Ispirescu. — **Basmele românilor.**
I. Minulescu. — Romante pentru **mai târziu.**
Duiliu Zamfirescu. — O muză (nuvele).
Alexandre Perietzeano. — La Monnaie.
Rabindranath Tagore. — Sadhanà. (trad. de Nichifor Crainic).
Fogazzaro — Daniel Cortis. (trad. de Ion Floroiu).

Editura „VIAȚA ROMANEASCA"

Elena Farago. — Să fim buni (povești pentru copii).
Jean și Jersime Tharand. — Umbra Crucii (trad. de P. Ciorăncanu).
N. Batzaria. — Colina îndrăgostiților.
I. Gherea. — Studii critice vol. I și II.
Povești pentru copii: Palatul Fermecat, Scufița Roșie, Cenușăreasa, Albă ca zăpada.

Editura „ANCORA"

Gh Brăescu — Doi vulpoi (schite umoristice).
Emil Dorian. — Cântece pentru Lelioara.
Rabindranath Tagore. — Lumina ochilor (trad. de N. Batzaria).
M. A. Dumitrescu. — Codul Civil. Codul de comerț.
Radu D. Rosetti și Eman Cerbu. — Cartea Dragostei
Jules Verne. — Dragoste și Datorie.
George Cair. — Ca fulgul la vânt. — Farmec.
Victor Eftimiu. — Fantoma celei care va veni, Vin Sărbătorile, Voevodul Dreptății (Ed. Socec).
C. S. Ballan. — Cauzele criminalității.
C. G. Millean. — Pacostea unui nume.

Revista modelor

Ornamentaţia femenină

Ne ocupăm de haine, de rochii, de pălării, uitând de multe ori, că ceeace interesează estetica femeei, este în afară de vestmânt detaliul acela frivol, adesea neobservat, care formează marele capitol al ornamentaţiei femenine.

Colierul, evantailiul, cordonul, brăţara, bucla dela pantof, pieptenul, umbrela, punga, cerceii şi atâtea alte nimicuri fermecătoare, cari pun nota personalităţii şi a bunului gust.

Mă împotrivesc desigur prea multor găteli şi n'admir o tualetă încărcată, cu detaliuri numeroase, dar îmi place obiectul unic — acel bibelot — al ornamentaţiei utile, de care nu ne putem dispensa, oricât de mult ne-ar place simplitatea şi sobrietatea.

Aşa, bunioară, o buclă veche, sau o pafta bizantină, în care se adună armonios cutele unei eşarfe, e tot atât de rară şi preţioasă, ca orice bibelot din colecţiunea, păstrată cu îngrijire în vitrina din salon.

Imi place fantezia autorului care a terminat cordonul alăturat cu doi ciucuri imenşi, împletiţi din mătase cordonnet.

Brăţările de gade sau corn, care înlocuesc cu atâta graţie, strălucitoarea bijuterie de aur cu pietre scumpe, e tot ce bunul gust şi discreţia creatorilor de mode, au imaginat cu succes, în ultimul timp.

Pe vremurile astea de parvenire şi îmbogăţire neaşteptată, e natural să dispreţuim pietrele preţioase, înlocuindu-le cu matitatea cameelor şi matostatelor discrete.

Nu mai vedem, briliantele solitarilor de odinioară, ci pandelocuri de cornalină, de jade, rozalim, pietre transparente şi uşor colorate, ce răsfrâng în irizarea lor, un petec de cer sau o petală de floare.

Evantailul, a devenit o armă neînchipuit de graţioasă, dându-i-se toate culorile şi preţurile unei fantezii miraculoase.

Cu mânerul din baga sau corn, cu aripele din pene de strut sau ibis, în culori smulse dintr'o gamă îndrăsneaţă, evantailul se agită armonios, pe umărul desbrăcat, sau pe obrazul, urmărit cu pasiune, de privirile pătimaşe.

Peptănătura greacă strânsă în bandoul de pe frunte, a inventat feluritele garnituri de jais negru sau colorat, amintind pe Josephinne de Beauharnais sau pe la Belle Feronnière.

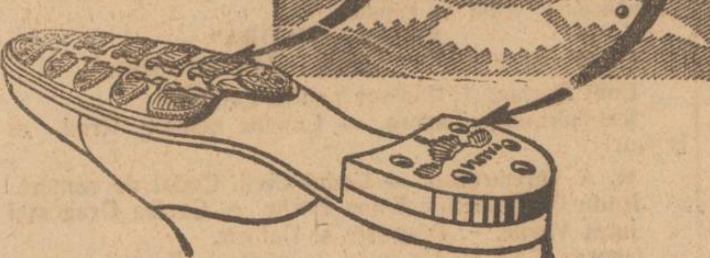
Iată detaliul în care turnăm ceva din gustul nostru individual, ceva ce nu se poate nici împrumuta ,nici cumpăra.

Să fim dar atente la bibelotul ornamentaţiei noastre ştiind să alegem motivul discret din marea pacotilă, care inundă magazinele.

DIANA

Avantajele sunt mari: purtaţi tocurile şi talpa de cauciuc PALMA

CRONICA ARTISTICĂ

Octav Băncilă, Paul Verona, Anestin, Honigl, Briese şi Marcel Iancu

Epoca d-lui **Octav Băncilă** a trecut. Demonetizându-se într'un aşa de scurt timp, maniera sa şi-a dovedit inconsistenţa. Expozantul dela Maison d'Art rămâne cu o gloriolă creiată de împrejurări prielnice, prea puţin rezemată pe un talent excepţional şi prea mult ajutată de un fel de tratare superficial viguros, lesne impresionant printr'un abuz de artificii banale, dar strâmt în expresivitatea lui şi lipsit de durabilitate prin nepotrivirea cu totalitatea subiectelor.

Brutalitatea coloristică a d-lui Băncilă n'a avut decât accidental suportul unui desen menţinut, şi amănuntul pitoresc notat pe-alocuri şi-a înecat efectul în năclăirea voită şi grăbacc a vopselei.

*

Paul Verona e tânăr şi neînchegat. Intre intenţiile şi puterile sale de realiazre şade încă deschisă prăpastia tuturor stângăciilor. Influenţat într'o măsură nepermisă de unchiul său, Artur Verona, d. Paul Verona îşi simte umerii încărcaţi de povara unei technice pe care vârsta sa nu i-o putea oferi. Şi toată buna credinţă pe care o dovedesc lucrările sale nu poate contrabalansa lipsa acelei stăpâniri meşteşugeşti, care salvează dela dezastru intenţiile bune dar inaccesibile.

Căci compoziţia şi portretul cer o maturitate pe care d. Paul Verona n'o are. Inţelegerea adâncă a unui suflet omenesc, puterea de expresivitate absolut necesară exprimării şi mai ales ştiinţa subtilă şi temeinică a compoziţiei sunt încă departe de d-sa. Că le va ajunge într'o bună zi ni se pare o chestiune uşor de rezolvat. Expozantul are destule calităţi, şi tinereţea lui nu-i cea mai mică din ele. De cât d. Paul Verona nu poate aspira de-ocamdată la realizarea unei opere ca să-l reprezinte. Tinereţea lui se transformă într'o mare piedică atunci când e pusă sub aripa oblăduitoare a bătrânului său unchiu. D. Artur Verona este aşa de mult intrat în felul său de a vedea şi realiza încât nu poate da drum unui talent străin să urmeze alt drum decât acela pe care el însuşi l'a urmat. Şi nepotului său, d-lui Paul Verona îi trebuia cu totul altă direcţie. Delicateţea de simţire, dovedită de linia caldă simplă şi armonică adăugită coloritului potolit pe bază de cenuşiu colorat, dă o indicaţie destul de lămurită asupra drumului pe care ar trebui să-l urmeez tânărul Verona. Vede d. Artur Verona altul? Expoziţia dela Maison d'Art o dovedeşte. Dar o dovedeşte în aceiaşi măsură în care d. Paul Verona dovedeşte că unchiul său a greşit

***

D. **Anestin** n'a expus prea mult şi nici prea de multe ori. E în talentul său ceva găunos care-l îndepărtează de o muncă serioasă şi continuă. Acest defect iniţial îşi are grave urmări în însăşi puterea de redare a viziunilor artistice. D. Anestin ar putea progresa mult mai repede decât progresează şi asta pentru bunul cuvânt că are în sufletul şi mintea lui deosebit de serioase însuşiri caricaturale. Diletantismul în care expozantul se complace nu-i de loc în măsură de a evidenţia acele însuşiri.

Dégas prelucra acelaş subiect în nenumărate rânduri până să ajungă la acea desăvârşită expresie interioară a lucrurilor şi oamenilor care i-a făcut celebritatea. De ce d. Anestin, care cunoaşte aşa de bine aceste chestiuni, nu ia un exemplu din acest fel de a desăvârşi o impresie? Ceia ce ar putea realiza ostfel se vede în acea „Salomee" ori în acea „D-na Karnabatt" pe care le expune. Desăvârşirea acestor două lucrări fac dovada puterilor d-lui Anestin şi constituesc tot pe-atât de frumoase laude pentru calităţile d-sale pe câ de urâte mustrări ar trebui să-i fie în privinţa nestăruinţii ce-o arată.

***

D-ra **Honigl** nu face artă şi nici nu are pretenţia de a face. Tablourile d-sale, lucrate pe sticlă cu ajutorul fumului de lumânare — cum ne spun anunţurile din expoziţie — sunt pilde frumoase de răbdare, perseverentă şi sunt însfârşit dovezi de abilitate technică şi nici decum pilde de artă.

***

Cu d. **Briese** *trecem* la artă, o artă cuminte şi cinstită. Pictura d-sale are neegalităţi destul de bine ascunse sub vederea limpede şi nepretenţioasă aruncată asupra naturii, subiect de artă necesitând retuşuri personale. Această neegalitate e însă dovada unui curs de transformare, lent şi chibzuit. Prin el d. Briese se ridică încet din coaja sobră, cam prea sobră a picturii lui din trecut şi trece spre o paletă mai plină şi mai bogată, paralelă unei bucurii de viaţă ce-şi face loc, treptat, în sufletul artistului, înlocuind monotonia inertă a înfăţişării posomorâte ce dăinueşte şi azi în mahalalele pitoreşti ale Iaşului, bătrân, silnic, prăfuit şi mort în pojghiţa incetoşată de ceaţă uscată şi fierbinte.

Azi pictura d-lui Briese are ceva cald, fragel şi proaspăt în culcarea şi desenul ei. Preocupări tot mai dese de compoziţie se imprimă în picturi alături de îndesirea desenelor în alb şi negru. Culoarea nesilită e subţire, armonizată şi caldă, punerea în cadru nu urmăreşte voit senzaţii prea noi şi poetizarea impregnată de o bucurie a vieţii, plină de vlagă şi de miez, desăvârşeşte cu cinste impresia totală.

***

In sfârşit cu d. **Marcel Iancu** trecem cam dincolo de expresionism, pe acolo pe unde expresionismul încetează de a mai socoti natura drept pacoste pe capul artei.

Exozantul iubeşte linia dreaptă a cristalului, cum iubeşte culoarea, cea mai detestată de pictorii obişnuiţi, negrul. Arta lui încalecă pe hotarul de dincolo al expresionismului stând cu un picior în literatură şi cu celălalt în pictura propriu zisă. Ilustraţiile pentru Nietsche şi Strindberg sunt literatură, portretele sunt pictură Şi totuşi frumoasele calităţi ale d-lui Marcel Iancu se văd într'o altă bucată eşită din cadrul celorlalte, în acel autoportret pictat în paletă albastră, în care pictorul, pe scaunul său zvârle, cu exraordinar de sugestiva mişcare, o tuşă de penel pe şevaletul care nu se vede. Viaţa clocoteşte acolo cu tot tumultul unei tinereţe vesele că s'a putut descătuşa de obsesii, ori cât de valoroase ar fi fost ele. Iar desenele, acele desene în care volumul se solidifică până la duritatea blocurilor de piatră, dovedesc o viziune trainică şi doldora de personalitate. Marcel Iancu urmăreşte ceva mai serios decât o simplă reeditare a unor teorii pe cale de banalizare. E acolo o inegalitate care denotă zbucium şi enervare, o căutare incontinuă, o necredinţă care-i face cinste, însfârşit o persistentă dovadă de însuşiri temeinice de pe urma cărora putem aştepta ceva cu toată încrederea şi cu toată bucuria.

VICTOR ION POPA

DEMANDEZ DANS TOUTES LES PARFUMERIES
La Reine des Eaux de Toilette
„L'EAU de LUBIN"
et „L'Eau de Cologne de Lubin"
au PARFUM DELICAT et SUAVE

Dascălul Stamatiad din sec. XVIII

Am în faţa mea o tipăritură veche, care la prima vedere nu are mare importanţă, decât că e în limba românească. Zic, că pare fără multă importanţă, ceeace s'a părut de sigur şi cercetărilor vechilor noastre producţiuni intelectuale, pentru că tratează o chestiune quasi-teologică, adică tratează din punct de vedere religios o chestiune de *cosmogonie* veche de când lumea. „Inţeleptul dascăl Stamatiad" cum îi plăcea autorului să se intituleze la sfârşitul cărţei, răspunde într'adevăr lui *Ocellus* discipolul lui *Pitagora*, dela care a rămas un tratat asupra genesei lumei în sensul vederilor maistrului său. Inaintea acestei cărţi păruse în franţuzeşte şi greceşte la Viena o refutare a aceluiaş Ocellus datorită tot unui român *Zanetti*. Ce o fi fost această ieşire a românilor împrejurul anului 1770 în contra teoriei lui Pitagora, nu pricep. Nu s'ar putea da decât o explicaţie şi anume că descoperirile astronomice puseseră iarăşi în discuţie chestiunea lipsindu-se din nou de teoria creştină şi teistă în genere a unui *început*, ci admiţând că lumea şi cu ea *mişcarea* este ca şi când ar fi fost mereu şi va fi de asemenea. Fără de aceasta premisă nu se poate pune în equaţii mişcările corpurilor cereşti şi este la baza teoriei lui Newton în plină vigoare pe vremea aceea. Cei doi români par că combat pe Pitagora, probabil combătând indirect pe Newtinieni.

Dar ceeace este frumos, este, că dacă cel ce scrie în franţuzeşte combate filosoficeşte, *Stamatiadi* al nostru recurge pe *româneşte* la *ultimile date ale ştiinţei*, şi răspunde de sus de pe înălţimea lor. Din acest punct de vedere opul este interesant, cu toate că sistemul a fost şi este şi azi foarte curent la preoţi de a susţine teoria biblică cu însuşi argumente scoase din ştiinţă. Pe noi ne interesează însă, din acest punct de vedere pentru că descoperim un *om de ştiinţă* pură în acea epocă şi pentru că e singurul cunoscut care să redea în *româneşte curent* ştiinţa înaltă a timpului său. Ne vom ocupa deci de el numai din aceste puncte de vedere, semnalând în treacăt celor interesaţi că este păcat delăsarea însăşi a operei.

Să începem cu isprăvitul căci aşa vrea autorul.

Pe ultima pagină a cărţei stă scris: „S'au tălmăcit şi s'au adunat de înţeleptul Dascăl Petru Stamatiad". Cine este acest Stamatiad, nu se ştie. Nici d. Iorga în literatura veche românească nu ne poate da vre-o ştire. Tot ce se poate zice este că a trăit la Paris împrejurul lui 1773 căci pe aceiaşi pagină mai sus şi drept isprăvit stă scris: 1773 Mai 8: Inpariz. Mai înainte, zice el, ar fi fost şi la Lipsca.

Din ce se compune acum scrierea lui.

Din două părţi. Una de pură refutare a cosmogoniei vechi şi care se termină la pag. 49 cu data: „La anul 1791 (cifre arabe) Decem. 3". Alta de *note*, sau „însemnărici" care ţine tot restul cărţei şi datată cu data de mai sus. Se pare deci că notele au fost redactate pe când se afla la Paris, şi numai târziu autorul s'a dedat şi combaterei teologice.

După litera veche cu care e tipărită cartea, pare a fi fost scoase de sub teascurile Mânăstirei Neamţului pe la 1835. Titlul primei părţi este: „Indeletnicire filosoficească în chip de scrisoare" şi urmează „asupra lui Okel Lefcanosul". Titlul celei de a două părţi este: „Insemnări" şi conţine notiţele referitoare la materiele tratate în acel răspuns.

Dacă partea primă este interesantă ca limbă de polemică filosofică prin mlădierea ei şi prin vocabularul surprinzător, cea de a doua însă este pentru cetitor de un interes mai mult ca deosebit. Sunt în această parte aproape 90 pagini de rezumate îmbrăţişând întreaga cunoştinţă de pe timpul acela, scrise fără ezitare, ceeace înseamnă că limba ştiinţifică exista atunci şi se întrebuinţa curent. De altfel numai aşa se explică şi existenţa lucrărei în limba românească, fiind absolut necesară unui public românesc, nu prea ştiutor de alte limbi pentru a urmări ştiinţa în aceste limbi.

In ambele părţi de altfel întreaga filosofie este redată în forme succinte. Toate şcolile, dela cei vechi până la 1750, sunt rezumate într'un mod magistral. Cel ce le-a scris era desigur un *enciclopedist* şi făcea fără doar şi poate parte din secolul său.

Redarea expresiunilor este într'adevăr foarte interesantă. Accentele sunt însemnate şi corespund multe celor greceşti. Citez câteva drept curiositate: Lipţca, Perapatiticoşii, Stoiciştii, experienţie, prenţipuri, lavirintul, Fizicii, aţa Ariadnii, Filosofii englezeşti, Ipparhu astronomul, Komiţii (stea cu coadă), Asterizmosul Kasiopii, grumazul, Falenii, grumazii Kikiului, Ofiuhu (constelaţiile); planitele Sistema (cu accentul pe i); idee Poetika, Ritorika, Itiki sau Moral, a paradosi, materia, formile, glob, Atina, Gimnas, Akademie, Socrat, Platon (cu accent pe a) Anazagora (cu accent pe o), Romanii (cu accent pe a), aligorie,... şi n'am citat aproape numai decât aşa zise neologisme, cari după cum se vede sunt cam vechişoare.

Trec la *Géometrie*, unde câte-va pagini de note se ocupă cu mai multe propositiuni din cari scoatem răzii crugului (cercului), aptomeni (tangenta), periferia, tahunin (premiză), unghiu drept, ascuţit, semn (punct), ipotesului, trigonon (triunghiu), kfadratul, ipotinusa, plasile (catetile), ekatombi a lui Pitagora (accent pe o) rădăcina kfadratului, rădăcinele kfadraceşti ce nu se pot spune (extrage), unime, alogi, diagonios, rădăcina kfadraceoscă din două (cu semnul respectiv), mărimi, dungă dreaptă (trăsătură), vederat iaste, face nulă (anula), Geometri, subt nume de iperbolă, liniile strânmbătură g(auche), punt, întocmai cu nula (égal cu zero), arcurile, loc scris (loc geometric), Arhimid n'au kfadrarisit aşa pe parabolă (quadratura).

Toate aceste note de geometrie sunt însoţite de figuri din cari două cu litere latine.

Dau ca titlul de complectare enunţiul *teoremei lui Pitagora* sau pătratul hipotenuzei: „La un trigonon G, A, B, „ce va avea unghiu drept, kfadratul ce să face din ipo„tenusa G, B, ce iaste împotriva unghiului drept, iaste în„tokma cu kfadraturile ce să fac din plăşile ce cuprind pe „unghiul drept" .

Aceasta este *ecatomba lui Pitagora*.

Mă întorc la Folosofie unde în treacăt găsesc la note rezumate multe între cari *Spinoza* şi *Platon*. Spicuiesc: entuziasmos, santimenturile, organele, proprietaoa, orânduială, atoma, materie subţire, simţituri, semple, membrane, timban (timpan), organe, şi n'am citat decât iarăşi pertinse neologisme.

Trec la *Astronomie*. Aici trebuie să arăt că autorul pare a avea o predilecţie pentru această ştiinţă. Era în curent cu tot ce se făcea pe timpul său. Vorbeşte de *novele* descoperite în diferitele constelaţii vorbeşte de ultima planetă descoperită (Uran), vorbeşte de „Franţozii cari se urcă cu balonul", dar nu vor ajunge la lună, vorbeşte de comete şi emite părerea, care pe vremea lui nu era o prostie şi anume *că cozile lor sunt fum provenit din ardere, căci pe măsură ce se apropie de soare cozile se măresc.*

In special cometele îl pasionează, are la urmă o notă de mai bine de 20 pagini asupra lor. Dă date şi păreri precise cu citaţii din cărţi. Vorbeşte de ochiane, de discosuri (discuri). Are o figură întreagă cu orbita unei comete scrisă cu cirilice. Pe ea este însemnat afilia. Vorbeşte de *Laland* şi socotelile asupra apropierei cometelor de pământ. Găsim acolo: Fizicoşii, planuri, Kentron (centru), fenomena (cu accent pe o), fantasia, istoria cea naturalnică, în public, teoria, atmosfera. Istoriseşte că potopul ar fi fost produs de apropierea cometei de 1680.

Găsim mai departe: teatrul, Nefton (Newton), Kasine. De la acest din urmă ştie că cometele nu au alte drumuri de cât planetele. Vorbeşte de „periodicitatea" cometelor. Găsim iarăşi: prinţipuri, noduri (astronomice) Lambert matematicosul, armonia, graduri. Citează toate cometele cu anii lor, şi numărul lor probabil. Găsim mai pe urmă: table, secund, scopos, etc.

Nota se termină cu o declaraţie extrem de importantă. „Dar singurul scoposul ce am avut eu de am făcut această „însemnărică, iaste ca să fac să vază cineva, aceia ce *as„tronomii n'au însemnat'o până acum*, care sunt Komiţii „aceia ce pot să se apropie de pământ şi în ce chip ar lucra „ei asupra globosului nostru". Socotelile într'adevăr ţin jumătate de notă şi conchide prin *calculul probabilităţilor* că şansa este extrem de mică pentru ca un asemenea fapt să aibă loc.

Mă opresc din spicuirea superficială ce fac, cu speranţă că se vor găsi alţii să publice lucrarea cu comentarii complecte. N'am avut de scop de cât să arăt un învăţat la mijlocul sec. XVIII, care scrie ştiinţa româneşte. Că este un savant e un lucru cert, căci în primele pagini mai afirmă că este ocupat cu tipărirea lui *Maron*. O fi Virgil, şi unde va fi acea tipăritură, nu ştiu, şi nu am auzit. Cred că ar fi interesant de căutat, după cum interesant ar fi de cercetat de aproape activitatea acestui dascăl Stamatiad, care are teorii şi calcule în ceiace priveşte cometele, despre cari abia azi ştim ceva mai precis. Şi pentru a termina iată şi titlul cărţei „Atârnare în loc de scrisoare asupra Tarafului OKeliştilor pentru firea a toata lumea".

EM. GRIGORAŞ

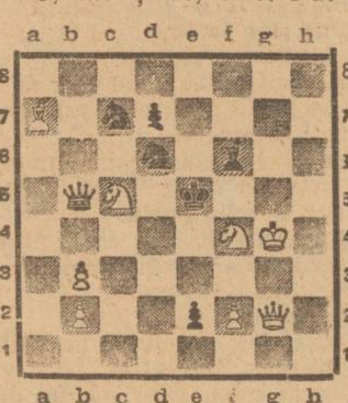
Joc de inteligenţă

ŞAH

PROBLEMA No. 154

de M. Rabinovici, Dorohoi

Negru (6 figuri)
Re5, Db5, Cc7 şi d6, Nf6, Pd7 şi e2

Alb (8 figuri)
Rg4, Dg2, Cc5, şi f4, Na7, Pb2, b3 şi f2.

Alb trage şi face mat în 3 mutări.

PROBLEMA No. 155.

de P. F. Blake, Liverpool.

Alb (11 figuri): Rh3, Dd8, Td6, şi f4, Ca8, Ng2 şi h2 Pf2, f5, f7 şi h4.

Negru (9 figuri): Re5, Dh8, Cc4 şi c7, Nb1 şi f8, Pc5 g6 şi h6.

Alb trage şi face mat în 2 mutări.

PARTIDA No. 78

Partidă uşoară jucată la „*Cercul de Şah*" din Bucureşti, în ziua de 10 Decembrie 1922.

alb: *S. Herland* — Negru: *I. Fichner*

Gambitul Evans

1. e2—e4 e7—e5 4. b2—b4 Nc5× b4
2. Cg1—f3 Cb8—c6 5. c2—c3 Nb4—a5
3. Nf1—c4 Nf8—c5 6. d2—d4 e5× d4
7. 0—0 Na5×b3?

Cititorii îşi amintesc că începutul acestei partide este identic cu partida No. 75, jucată între d-nii Jecu şi Fichner.

Nu ştim pentru ce considerente d-l Fichner repetă o greşală elementară.

8. Cb1× c3 d4× c3 9. Dd1—b3 Dd8—f6
10. e4—e5 Df6—g6 11. Db3× c3 Cg8—e7
12. Nc1—a3 0—0 13. Nc4—d3 Dg6—g4

Mai tare ni se pare Dh5.

14. h2—h3 Dg4—a4. Cu toate că negrul a pierdut un timp, tot mai bine era şi acum Dh5; depărtarea damei de locul critic e natural în avantajul albului.

15. Cf3—g5 h7—h6. g7—g6 era mai bine.
16. Cg5—h7 Tf8—g8

17. Ta1—e1! este evident că alb urmăreşte sacrificiul calului la f6.

17 . . . . Ce7—d5; era mai indicat d7—d5. Să nu se piardă din vedere că toate partidele aşa zise „*uşoare*" au o durată medie de 25—30 minute şi e foarte natural ca să nu se observe toate variatele.

Acesta e şi motivul pentru care nu se poate trage o concluzie precisă asupra jocului cuiva, din expunerea unor asemenea partide.

Noi le redăm însă, pentrucă pe lângă unele greşeli inerente grabei, sunt şi unele sclipiri, cari dau naştere la combinaţii destul de frumoase.

18. Ch7—f6× g7× f6
19. e5× f6 ameninţând mat cu T× e8
19 . . . . Te8× e1 20. Tf1× e1 Cd5× f6
21. Dc3× f6 **Cedează.**

Nu se mai poate apăra punctul e8.

SE BEA ŞAMPANIA RHEIN PRETUTINDENI

SERIA III — ANUL IV No. 113

3 Lei Exemplarul în ţară
6 Lei Ex. în străinătate

Duminică 21 Ianuarie 1923

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT în 1893

Puţul lui Isus

—Legendă—

de N. BATZARIA

Dacă mă întrebaţi de unde ştiu această legendă, bine-bine n'aş putea să vă spun nicî eu. Nu ţin minte să o fi citit undeva. Maî ştiu că nimenî nu mi-a povestit-o. Ştiu de asemenea că nu este o născocire a mea.

De unde vine dar legenda despre „Puţul luî Isus"? Pe de o parte îmî vine aşa, întreagă, complectă, iar pe de altă parte simt un fel de nevoe lăuntrică de a o aşterne pe hârtie. Ceva în interiorul meu îmî zice pe un ton poruncitor: „scrie!" E ceva nelămurit, ceva care vine de departe, de foarte departe.

O bănuială mi se trezeşte în spirit. O bănuială care este ca o descoperire, ca o revelaţiune. Simt anume că povestea cu „Puţul luî Isus" vine din nebănuite depărtărî de timp. Vine de-alungul veacurilor, aducând cu ea un miros de lucru vechiu, foarte vechiu. Se trezeşte după ce a dormit sute, multe sute de anî.

Cine ştie care strămoş al vr'unuî strămoş de al strămoşilor meî a povestit-o întâiu? Şi au maî povestit-o ceî carî au venit după dânsul. A trecut aşa din generaţie în generaţie, până când la un moment dat s'a oprit, s'a stins, a fost dată uităreî.

Iar acum se trezeşte din nou în mine.

N'oî fi oare eu însumî cine ştie care strămoş, chemat din nou la viaţă după un somn de maî multe veacurî? E grea de lămurit această chestiune. Ceea ce îmî vine limpede şi firesc, este povestea cu „Puţul luî Isus".

Iar acel glas lăuntric care îmî porunceşte, zicându-mî „scrie!", îmî dictează în felul următor:

In pustiul care începe la marginea Palestineî, ca să sfârşească tocmaî la vechea şi roditoarea ţară a Egiptuluî, înainta încet şi cu paşî nesigurî un bărbat în puterea vârsteî. Era bine legat şi înalt de statură, numaî că arşiţa soarelui, dogoreala nisipuluî fierbinte şi oboseala drumuluî îî încovoiase trupul, îî plecase capul spre pământ şi-î moleşise puterile.

Mergea oprindu-se într'una. Se oprea uitându-se cu băgare de seamă în toate părţile, doar-doar o descoperi un drum, o urmă de cărare, un semn cât de mic că a maî trecut cineva pe acolo. Nu era chip însă să dea de ceea ce caută. Cât putea cuprinde cu ochiul, nu vedea decât nisipul gălbuiu al pustiuluî. Iar pe nisip nicî o urmă de picior de om sau animal. Neted şi nesfârşit de întins era pustiul. Nicî un arbore şi nicî un fir de verdeaţă. Doar câţiva scaeţî trişti, ofiliţî, dar dela o bucată de drum şi scaeţiî se răriseră, pentru ca maî apoî să piară cu desăvârşire.

Şi nimic nu întrerupea muţenia, tăcerea de mormânt a pustiuluî. Nicî un ciripit de păsărî, nicî un ţârâit cât de slab de greierî. Mut, uscat şi aprins era pustiul, acest pustiu care de atâtea miî de anî înghite cu o nepotolită lăcomie pe ceî ce se încumetă să-l înfrunte, să-î calce nisipurile şi să-î tulbure tăcerea şi singurătatea.

„Ne-am rătăcit!" zise întorcându-se spre tovarăşul său de drum omul care mergea cu trupul încovoiat şi cu capul plecat în jos.

Tovarăşul de drum era o femee tânără, cu ochiî marî, negri şi adâncî ca pustiul pe care îl străbăteau, cu trăsăturile feţiî frumoase şi regulate, dar cu o înfăţişare trudită şi chinuită din cale afară. Părea că chiar atuncî eşise dintr'o boală care i-ar fi primejduit viaţa.

Femeia mergea călare pe un asin slab şi mărunt, cu oasele răsărite în afară, cu un cap mare ce se legăna jalnic şi obosit. Lacrimî curgeau din ochiî marî şi nevinovaţî aî bietuluî măgăruş, iar picioarele îî tremurau că abia se maî putea ţine pe ele.

Tânăra femee mergea călare pe acest măgăruş, purtând în braţe un copil, un prunc născut de câteva zile. Mititelul era aproape gol subt razele unuî soare care ardea şi usca totul. Cutele din haina maică-si îî ţineau loc de îmbrăcăminte şi îl fereau întru câtva de arşiţa dogoritoare a soareluî.

Pruncul însă nu plângea şi nu se văita. Râdea de câte orî o rază aprinsă din soare îî cădea drept pe frunte. Şi râdea de câte orî o lacrimă şi maî fierbinte îî cădea din ochiî maică-săî pe obrăjoriî trandafiriî. Râdea de câte orî se poticnea măgăruşul şi se prăvălea în nisip.

„Ne-am rătăcit şi nu maî pot umbla!" se auzi din nou glasul omuluî care mergea înainte, trăgând de căpăstru pe măgăruşul călărit de tânăra femee care purta la sânu-î pe pruncul cel vesel.

Şi se opriră. Se întoarse bărbatul să-î ajute la descălecat tovarăşeî sale de drum. Işî desfăcu mantaua-î albă şi ponosită, ca să înfăşure într'însa pe pruncul lipsit de îmbrăcăminte.

O nespusă durere şi amărăciune se citea pe figura acestuî om, care părea a fi tatăl copiluluî. Incet şi cu o neîndemânare ce dovedea că el nu maî fusese tată şi n'avusese decî până atuncî alt copil de îngrijit, îl ridică pe prunc din braţele femeeî şi-l înfăşură în mantaua sa.

Decât copilul era şi vesel şi neastâmpărat. In loc să stea liniştit şi să fie cuminte, se desfăcu din manta şi întinzându-şî brăţişoarele atât de fragede şi rotunde, cuprinse gâtul omuluî. I se uită apoî în ochî. Il privi atât de galeş şi îî zâmbi cu atâta drăgălăşie şi dulce seninătate, în cât alungă într'o clipă tot nourul de tristeţă, toată oboseala şi amărăciunea de pe fruntea şi obrajiî celuî ce-l luase în mantaua sa.

Zâmbi la rându-î şi zise tovarăşeî sale: „copilul acesta este o comoară pentru noî".

*

— Este comoara lumeî, îndreptă femeia întorcându-î vorba.

Soarele se apropia de asfinţit. Şi fiindcă era să sune ceasul în care trebuia să treacă umbrelor nopţiî stăpânirea asupra ceruluî şi pământuluî, ţinea să arate în aceste din urmă clipe cât este el de grozav, cât de calde şi aprinse sunt razele sale. De aceea, dogorea şi ardea cu puterî îndoite. S'au ofilit cu desăvârşire şi s'au făcut una cu nisipul şi ce brumă de scaieţî şi mărăcinî maî răsăriseră prin pustiu.

Pierduţî, rătăciţî în nemărginita întindere goală şi pustie, drumeţiî noştri aşternuseră o manta şi se aşezaseră pe nisipul cel fierbinte.

N'aveau un cort sub care să se adăpostească şi nicî o picătură de apă cu care să-şî răcorească uscata lor gură şi gâtlejul lor aprins. Cât despre merinde, ele fuseseră de mult isprăvite.

„O să pierim în pustiul acesta", zise bărbatul oftând din adâncul inimeî.

— O să fie aşa, cum e voia Stăpânuluî lumilor, îl întâmpină tânăra femee, ridicându-şî spre înălţimile albastre ale ceruluî ochiî eî înlăcrămaţî.

Copilul se uită rând pe rând la bărbat şi la maică-sa şi le zâmbi la fiecare. Acest zâmbet par'că zicea: „fiţî fără grije, căcî sunteţî subt ocrotirea mea!".

...Dar, par'că răsună un sgomot de paşî de nisip, par'că se aud glasuri de oamenî.

Bărbatul îşî lipi urechea de pământ şi ascultă.

„Da, zise el, umblă cineva şi paşiî se apropie de noî".

Iar copilul zâmbi din nou.

Paşiî se apropiau din ce în ce. Glasurile se deslueşesc maî bine şi se vede cum razele soareluî se răsfrâng pe ceva care luceşte şi scânteiază.

Şi bărbatul şi femeia îşî îndreptară privirile spre partea de unde se auzeau glasurile şi se vedea răsfrângându-se lumina soareluî. Până şi măgăruşul îşî înălţă capul şi îşî întinse urechile sale lungî şi păroase.

Nu fu nevoe să aştepte şi să privească multă vreme. Stau acum înaintea lor ceî ce mergeau pe nisip şi tulburau liniştea şi tăcerea greoaie şi apăsătoare a pustiuluî.

Sunt vreo zece beduinî, fiî aî pustiuluî, locuitorî aî ţinuturilor moarte şi deşarte. Au faţa arsă de soarele în care s'au născut şi au trăit şi obrajiî li sunt supţî de traiul dus în neîntrerupte lipsurî şi grele nevoî. Ponosite, zdrenţuite li sunt burnusurile lor lungî şi largî, iar stratul de nisip ce s'a aşternut pe ele te împedică să vezî că aceste burnusurî au fost cândva de culoare albă.

Dar ochiî celor zece beduinî privesc încruntat, sălbatic şi nu prevestesc ceva bun. Drumeţiî ce stăteau în nisipul înfierbântat, sunt o pradă de mult aşteptată, sunt o adevărată mană cerească. După graiu şi port se cunoaşte doar că bărbatul şi femeia carî se avântaseră singurî în pustiul nemărginit, fac parte din neamul evreiesc.

Şi beduiniî ştiu că evreiî sunt oamenî cuprinşî şi neguştorî bogaţî. Caravanele lor duc întotdeauna mărfurî scumpe şi multe pungî de galbenî se ascund în şelele cămilelor.

Decât bărbatul, femeia şi prunctul ce stau jos pe o biată manta în zdrenţe nu seamănă cu evreiî pe carî beduiniî îî jefuiseră în atâtea rândurî. N'au măcar un cort, n'au nicî o cămilă şi prea li-e sărăcăcioasă înfăţişarea. Şi nu sunt îmbrăcaţî aşa cum obişnuesc neguştoriî din cetăţile şi porturile bogate ale Palestineî.

...O, maî ştiî, totul e, poate, o prefăcătorie. Şi au luat într'adins această înfăţişare sărăcăcioasă, pentru a îndepărta bănuelile, pentru a-î face pe beduinî să nu se atingă de eî.

Beduiniî smulseră săbiile din teacă, iar şeful lor zise cu un glas răstit şi poruncitor: „daţi-ne baniî ce aveţî!"

Se căută în buzunar bărbatul tînereî femeî şi scoase câţiva banî măruntî de aramă cu chipul împăratuluî roman: „Luaţi-î, zise el, aceştia-s toţî baniî ce avem".

Se încruntă şi maî rău şeful beduin şi smunci cu asprime pe prunc din braţele femeeî. Şi învârti sabia de-asupra capuluî mititeluluî, — un căpşor acoperit cu păr de aur maî moale decât puful.

Tânăra femee dete un ţipăt, iar bărbatul eî sări în picioare, ca să-şî apere copilul.

Pruncul însă nu se sperie nicî de sabie, nicî de căutătura sălbatică a beduinuluî ce-l răpise. Işî vâră mânuşiţele-î moî şi grăsuţe în barba aspră şi încâlcită a omuluî şi începu să se joace cu ea. Işî îndreptă după aceea privirile spre ochiî cruntî şi sângeroşî aî beduinuluî. Aceste privirî erau aşa de dulcî, aşa de blânde şi de galeşe şi aşa de dumnezeesc era zâmbetul micuţuluî, în cât braţul ridicat al şefuluî beduin căzu moleşit şi sabia îî alunecă din mână. I se descreţi fruntea, ochiî îşî pierdură căutătura cruntă şi sălbatecă şi pe buzele luî fluturî un zâmbet de blândeţe şi împăciuire.

Impins de o putere tainică, se aplecă spre copil şi depuse un sărut pe obrăjoriî trandafiriî.

In aceiaşî clipă un sentiment ce până atuncî îî era cu desăvârşire necunoscut, se strecură în inima sa. Pătrunsese ceva din nevinovăţia îngerească, din bunătatea, din seninătatea copiluluî pe care îl ţinea în braţe.

Şi fiul pustiuluî, omul pentru care cea maî plăcută desfătare a sufletuluî, era să verse sângele semenilor săî, se simţi cu totul altul, cu totul schimbat. Intreaga sa fiinţă fu năpădită de un sentiment de dragoste şi înduioşare.

Se uită şi el în ochiî pruncului, dar privirea sa nu maî era încruntată. Se uită cu duioşia unuî părinte. Cu aceiaş duioşie şi cu multă băgare de seamă îl depune din nou în braţele femeeî.

Copilul îşî plimbă privirile şi asupra tovarăşilor şefuluî beduin şi rând pe rând le zâmbi tutulor. Şi aceleaşî sentimente de bunătate şi de dragoste îî cuprinse şi pe ceilalţî beduinî.

„A, aţî isprăvit merindele", zise şeful beduin luând sfiicios loc lângă drumeţiî noştri. „Tot ne-a maî rămas nouă ceva", adăugă el. Se căută în traistă şi căutară şi tovarăşiî luî. Şi găsiră că aveau cu toţiî la un loc ca la un pumn de curmale pe care le întinseră bărbatuluî şi femeeî, îmbiindu-î să le mănânce.

„Mi-e sete", grăi femeia.

— Imî arde gâtlejul, întări şi bărbatul.

Dar beduiniî n'aveau apă şi la depărtărî marî nu se găsea nicî un izvor, nicî o fântână.

Se uitau bărbatul şi femeia la curmale şi nu se îndurau să le pună în gură. Apă, apă! Iată ce vroiau eî. Ar maî fi răbdat foamea, setea însă îî sfâşia cu chinurile eî.

Iar copilul zâmbea şi întindea mânuşiţele sale spre barba aspră şi încâlcită a şefuluî beduin.

„Mi-e sete", zise din nou femeia, plecând capul amărâtă şi doborâtă.

Şi iată că pruncul îî alunecă şi îî scăpă din braţele-î moleşite. Alunecă şi se duse pe nisipul cald pe care îl izbi de treî orî cu piciorușul. Işî înălţă ochiî spre cer, iar din buze murmura ceva ca un cântec, ca o rugăciune spusă în taină.

Pe neaşteptate se auzi sgomot surd şi înăbuşit înlăuntrul pământuluî şi anume în partea în care copilul lovise de treî orî cu piciorul. Sgomotul crescu, deveni maî desluşit.

Şi deodată din adâncul pământuluî ţâşni o apă bogată, limpede şi rece. Apa ţâşni cu putere, se ridică în sus, picăturile eî străluciră ca nişte mărgăritare în bătaia razelor soareluî, pentru ca îndată după aceea să cadă subt forma uneî ploî răcoritoare pe drumeţî şi pe nisipul înfierbântat.

Şi se lărgi şi se adânci locul de unde ţâşnise apa. Şi acolo unde cu un minut înainte era nisip uscat şi aprins, se vedea acum o fântână cu ghizd de pietriş şi plină de apă.

Bău bărbatul şi îşî potoli setea şi foamea. Dar beduiniî, văzând nespusa minune, căzură cu toţiî cu faţa la pământ şi rămaseră multă vreme nemişcaţî şi aproape în nesimţire.

Când îşî veniră puţin în fire, tremurau din tot trupul şi privirile li erau rătăcite.

„Copilul vostru e un Dumnezeu, e cel maî mare Dumnezeu", grăi în extaz şeful beduin.

Şi vru să ştie numele acestuî Dumnezeu, căruia aveau să se închine de azî înainte el şi aî luî.

„Pe copilul meu îl cheamă *Isus*", le lămuri femeia înfăşurându-şî odorul într'o privire de dragoste înduioşată.

— E sfântul, e marele Dumnezeu Isus, e Cel ce vine să stăpânească lumea, grăi din nou şeful beduin, închinându-se smerit şi cu frică înaintea pruncului care continua să râdă şi să zâmbească.

Şi beduiniî rămaseră să petreacă noaptea pe lângă drumeţiî noştri. Rămăseră ca să le fie de pază şi ca a doua zi să le servească drept călăuză, scoţându-î pe drumul cel bun şi însoţindu-î până la graniţa vechiuluî Egipt.

Dar maî rămaseră şi pentru ca să se împărtăşească de marea fericire de a fi în apropierea Dumnezeuluî cel nou născut, copiluluî făcător de minunî, de minunea cea maî mare şi cea maî de preţ în ochiî fiilor pustiuluî însetat.

Şi fu o noapte senină, răcoroasă, care nu maî semăna cu nopţile de până atuncî.

A doua zi, când porniră la drum, puţul răsărit în ajun stătea la locul său. Era plin de apă, iar apa era limpede, rece şi cum nu se poate maî gustoasă.

Iar acestuî puţ îî ziseră „Puţul luî Isus" şi aşa rămase până în ziua de astăzî.

N. BATZARIA

Din „IARNA PE ULIŢĂ"

Desen de Dragoş

A 'nceput de eri să cadă
Câte-un fulg, acum a stat.
Norii s'au mai răzbunat
Spre Apus, dar stau grămadă
Peste sat

. . . .

Colo 'ncet acum răsare
Un copil, al nu ştiu cui,
Largi de-un cot sunt paşii lui,
Iar el mic, căci pe cărare
Par'că nu-i!

. . . .

«Uite-i, mă, căciula frate,
Mare cât o zi de post —
Aoleu, ce urs mi-a fost
Au sub dânsa şapte sate
Adăpost!»

. . . .

Vine-o babă 'ncet pe stradă
In cojocul rupt al ei
Şi încins cu sfori de tei,
Stă pe loc acum să vadă
Şi ea ce-i!

. . . .

„Ce-i pe drum atâta gură?"
„Nu-i nimic. Copii ştrengari".
— „Ei auzi! Vedea-i-aş mari
Par'că trece-adunătură
De Tătari!".

G. COŞBUC

O întâmplare

I.

Cizmarul îl văzu pe noul său vecin, — cum ieșise în poartă și măsurase — cu privirile leneșe, lungul uliței pustii, — își trăsese pălăria pe ochi și se scărpinase la ceafă, — apoi începuse să se întindă și să-și privească stăruitor ghetele din cale afară de rupte.

— Aista nu miroase a om detreabă! — gândi el și se apucă iarăși de lucru.

In umezeala odăiei sărace, ciocanul cădea surd în tălpile muiate. Din când în când, loviturile încetau și cizmarul cerceta peste ochelari pe cel ce ieșise din poarta rachieriei vecine. Un om proaspăt venit e totdeauna o întâmplare neobișnuită printre locuitorii mahalalelor sărace, din preajma orașelor.

„Cine-i?... Cum îl cheamă?.. De unde vine? Ce fel de om e? Câte întrebări!... prilej la tot pe-atâta răstălmăciri, în viața monotonă a sărăciei...

Desdedimineață, când încă el nu stânsese lampa, ce-și fumega văpaia, luptându-se cu lumina, care nu putea răzbate deplină prin ferestruicile murdare, Neculaie Curaj văzuse deschizându-se canaturile porții de peste drum. După aceia o căruță hurui peste podișca șanțului, ducând buclucurile unei gospodării sărace, — erau acolo de toate: un mindir rupt, două capre, câteva scânduri, o plită ruginită, perne murdare, felurite nimicuri și o cușcă cu un sticleț...

In urma căruței mergea un om înalt, voinic și amarnic de gol. Alături de el lipăia — prin noroiu — o femeiușcă mică și prăpădită, care învălia la piept — în șalul rupt și înroșit de vreme — un cotoiu ce-și ciulise urechile, mirosind neastâmpărat în toate părțile.

Apoi căruța ieșise, porțile se închiseră și nu se mai văzu decât coșul rachieriei, care-și fumega — ca totdeauna — aburii, întretăiați de cele două lovituri regulate, monotone, și dogite ale motorului..

Acum vecinul își ridicase privirile și se chinuia să citiască firma cizmarului, pe care abia se mai putea citi numele stăpânului, mâncat de rugină și acoperit de praful înmuiat al locului. Iși mai cercetă încă odată încălțămintele și păru că se hotărăște.

Trecu drumul și intră, plecându-se, pe ușa scundă și strâmtă. Se opri lângă patul, pe care lucra cocoțat Neculai Curaj, și cercetă cu luare aminte ghetele înșiruite lângă măsuța meșterului.

Le privi mult, apăsând tot mai tare pumnii în buzunarele destrămate, apoi hârâi răgușit:

— Norroc!

— Dea Domnul! — îi răspuns cizmarul, deschizând și închizând de câteva ori pleoapele, ca și cum l'ar fi supărat o lumină prea vie.

— Merge, merge?...

— Ca să nu murim de foame.. Când mai bine, când mai rău... Ia!... trăim!

— Biine! — făcu cu un ton proteguitor oaspetele, apoi își dădu de câteva ori pălăria cărămizie, când peste ochi, când pe ceafă, urmărind fumul ce se împrăștia de la țigara cizmarului. După câtva timp se aplecă și prinse tabachera de pe măsuță.

— Imi permiți...

— Mă rog dumitale!... Poftește! să grăbi să-i răspundă meșterul silindu-se să-i vorbească și el tot atât de ales ca noul venit.

După ce-și răsuci o țigară foarte groasă, o aprinse și se așeză pe marginea patului de lucru, la picioarele meșterului.

— Imi permiți!...

— Se poate?... Mă rog dumitale.

Venitul se răsuci de câteva ori.., par'c'ar fi căutat ceva.. Privi la meșter, la unelte, se plecă și se uita pe o fereastră, apoi se lăsă într'un cot și vorbi așa, într'o doară: Iacă... eu sunt gardianul de noapte, dela fabrica de alcool...

— 'Mi 'nchipuiam eu... In locul lui Dumitrache...

— Da', eu n'am să fac purici cu jidanul — urmă paznicul, vorbind în acelaș timp cu cizmarul. Eu dom'le am meserie bună, — știi?... Asta-i doar provizor... Știi?... până cunosc locurile... Eu câștig bani, dom'le câți vreau... eu sunt veterinar...

— Daa? se miră Neculai Curaj.

— Să știi! — făcu, convins veterinarul, — dar ce vrei?... persecuție dom'le... politică, știi?... Ei, lasă că ți-oi mai spune eu... Ci-că m'ajungeam cu oamenii, când cu ipidemia de răpciugă... știi?... lasă! — mai vorbim noi... Da-i vorba, acum aș vrea să-mi fac o pereche de ghete cu gumă,... uite, ca aistea! — curmă el, arătând niște încălțări dintr'un cui.

—Se poate! — încuviință cizmarul. De cât... nu prea avem vreme. Ș-apoi schimbă vorba. Dar dumneata de unde ești?

— Eu? — întrebă nemulțumit acesta. Dela Podu-Iloaiei... Am fost agent,... adică, știi?... eram ca și veterinar... Da' mă înțelegi,... îi era ciudă... Persecuție politică — încheiă el convins.

— Se poate! — îngână la rândul lui, meșterul — nemulțumit de tălmăcirile noului său vecin.

— Vra să zică, pe-aici nu-i un rost? Apoi... noroc — Se gândi câtva și se hotărî.

— Da' un păhărel.. cinstim?

— Mulțumesc!... Eu nu beau!...

— Vra să zică, pe-aici nu-i nici un rost? Apoi... norroc — și eși.

In mijlocul drumului se opri. Iși privi iarăși picioarele. Intoarse capul spre căsuța cizmarului,... ridică ochii spre firmă bombonind ceva și-o apucă nehotărît, în josul drumului, spre târg...

In noaptea aceia Neculai Curaj sări speriat din somn. Niște țipete cumplite porniau de după gardurile rachieriei. El le ascultă multă vreme. Cineva, o femeie icnia, gemea, urla, — și un glas cunoscut bărbătesc părea că hârâie, ca un câne înfuriat, cele mai nerușinate cuvinte și amenințări.

II.

Neculai Curaj era un om mai mult trecut de vârstă, care băuse, înjurase și se bătuse — pe vremuri — cu toți locuitorii mahalalei Păcurarilor.

Pe atunci îl chema altfel, — dar năzbâtiile lui, care se curmau de obicei prin beciurile comisariatelor, făcură ca porecla de „Curaj" să-i înlocuiască cu totul pronumele, și toți mahalagiii, până și țâncii de-o schioapă, nu-i mai ziceau alt cum. De altfel porecla era tot ce-i mai rămăsese din vremurile acèle.

Se 'nsurase târziu, și-și îngropase curând nevasta. După moartea femeiei zăcuse îndelung în spital. Fusese bătut crunt de cumnații lui, iar după ce se întoarse, slab și prăpădit, în căsuța din „barieră", — vecinii se minunară îndelung de prefacerea lui.

Devenise tăcut, — chiar posomorît. Nimeni nu-l mai văzuse colindând crâșmele, și nici un „ciobotar" nu era mai cinstit și nu făcea lucru mai trainic ca el.

Așa își trăia viața, de ani de zile, un om singur și necăjit, de care toți se întrebau: Pentru cine mai muncește, cu sârguința care nu-l părăsia niciodată?..

Dacă l'ai fi întrebat, poate nici el n'ar fi știut ce să răspundă, dar atât știa: să lucreze, și cel mai cumplit chin era pentru el ziua de sărbătoare. Atunci îl vedeai cutreierând casa și ograda fără astâmpăr. Câte odată își scotea scăunelul în prag, chema câte un copilaș ce se zbenghiuia pe drum, și-și omora urâtul în sfat cu țâncii, cu care se înțelegea de minune.

Era într'o Duminică de August. Prin praful drumului furnicau tot felul de oameni: săteni beți — care-și vânduseră marfa cu preț și-și lăsase banii tot în tarabele cumpărătorilor crâsmari, — samsari de grâne, — evreice grăbite și guralive, care chemau, țipau și aruncau în brațele plodurilor gâștile și alte păsări, pe care par'că le smulgeau din mâinile sătencelor, — scăpeți greoi și tăcuți, trecând de la car la car și cercetând nutrețurile aduse de vânzare... tot felul de chipuri și porturi Mahalaua asta a Iașului e — poate — cea mai ciudată împestrițare omenească, din toate orașele Moldovii.

Cizmarul urmărește furnicarul acesta omenesc, și mintea îi stăruie în acelaș gând:

— Cum poate răbda femeia asta atâta canon?...

Apoi amintirea-i desprinde colțuri neguroase, din vremuri depărtate, când o altă femeie — tot așa — îndura aceleași bătăi, — plângea cu aceleași lacrimi și tot astfel își pregătia calea mormântului.

— Săracele femei, — multe mai rabdă ele! — dădea din cap amărâi cizmarul...

Pe portița rachieriei a ieșit cineva. E vecina. Meșterul o petrece cu ochii.

— Amărât suflet! — gândește el... Oare unde s'o mai fi ducând?...

Femeia piere în mulțime și — nu după mult — reapare. Sub șalul cărămiziu ascunde ceva... Il zărește pe Curaj și dă din cap. Acesta-i face semne. Femeia taie drumul, grăbită.

— Ce mai faci?... Unde ai fost?

Ea se roșește și privește într'o parte.

— Păcate!... ce să fac?.. Ci-că-i mai bun la Bercu! Apoi vorbește rèpede: Mă duc, că o zice c'am întârziat... Și iar mă fărâmă! și fuge, pierind pe portiță.

Spre seară, țipetele pornesc din nou. Pe poartă țâșnește vecina, cu părul vâlvoi și plină de sânge. După ea aleargă paznicul, învârtind prin aier un reteveiu.

Câțiva țărani îi ies în cale. Cizmarul a apucat-o pe femeie și-a ascuns-o în ogradă.

— Am s'o ucid!... De-acum, am terminat!... Se aude sbierând din pâlcul curioșilor, strânși în mijlocul drumului.. Auzi, să-mi ceară ea cont... Știi?... cui? mie?.. Apoi, adică eu am fost de nasul ei?... Am s'o ucid!...

Lumea se 'nprăștie. Paznicul o cată o vreme și pare bucuros oarecum că n'o mai vede. Apoi se 'ntoarce și zăvorește poarta. Fierul scârțâie în urechile ruginite..

Incepe a se înnopta.

Cizmarul ciorovăiește cu femeia, care geme din când în când.

— Ci-că să-i dau pace!... Știe el ce face... Până acum a luat cinci dimigene... Dacă-l prinde?... Stau și eu la „gros" pentru el. Și, uite, eu n'am o fustă pe mine...

— Tț! tț! tț! — se miră cizmarul. Apoi dumneata n'ai pe nimeni?... Du-te și dumneata la părinți... Scrie, să vină să te ia... De unde ești?

— De la Cotnari... Da' mama-i vârâtă la Hârlău... Pe mine m'o luat dela mașină... de la treier... Vai de capul meu!... Zicea că... așa și pe dincolo!... Eram o copilă.... ce știam eu?... De cinci ani mă fărâmă așa...

— Măi, măi, măi! — făcea maestrul. Lasă-l femeie și du-te în plata lui Dumnezeu... Ai mai găsi o bucată de pâne pe lume...

— Păi, unde să mă duc?...

In acelaș timp poarta a scârțâit. Pe deschizătură se ițăiește un cap... E liniște Ulița-i pustie... E târziu... Paznicul iese, ducând o dimigeană. O ascunde sub podișcă. Dintr'o dughină apare crâșmarul. Se îndreaptă spre racherie.

Nu se văd decât cei doi oameni, care se ciorovăesc câtva, apoi fiecare piere de unde-a venit, — afară de dimigeană care e dusă de negustor.

— Uite-l!... Vezi?... Apoi tot așa a făcut și când era agent sanitar... Cât pe ce să vadă pușcăria... Un bețiv... Când ar ști biata mamă ce-mi pate sufletul? Și femeia începe să plângă.

Târziu vorbește.

— De-acum mă duc!... Are să mă caute... Și-a făcut „interesul". Zice că... eu nu l'am văzut... Dacă nu mă găsește, mă ucide mai rău.

Se furișează pe poartă și trece grăbită șoseaua. Inaintea portiței stă nehotărît câtva. Cizmarul pândește din tindă. Prin liniștea nopții se-aude o chemare sfielnică:

— Ioane!... Mă rog ție, Ioane!

— Cine-i acolo? — răcnește paznicul din dosul gardului.

— Eu!

Poarta se deschide.

— Tu ești?... Unde mi-ai umblat până acuma? — și prin noapte străbat niște înjurături cumplite urmate de-un plescăit scurt.

Femeia scâncește, se furișează pe lângă paznic și apoi se face liniște.

Neculai Curaj stă mult până să adoarmă. Se gândește. Oftează des, și din când în când, în liniștea odăiei s'aude mormăind:

— Săraca femeie!

III.

Plouă într'una, mărunt, ca prin sită. Drumurile s'au desfundat și șoseaua pare o baltă vânătă, prin mocirla căreia femeile trec grăbite, cu fustele sumese, lăsând să li se vadă pulpele descărnate.

Un cârd de gâște se sburătuiesc, lovind cu aripile clisa drumului, și împroșcându-și penele ude cu puncte mărunte de noroi.

In ograda rachieriei e o mișcare neobișnuită. De dimineață intră și ies agenți de poliție, comisari, evrei cu figuri foarte îngrijorate.

E aproape de amiază și ploaia a început mai tare. Pe la crăpăturile și cepii săriți ai gardurilor pândesc copii și femei cu fustele ridicate peste cap, în chip de apărător.

Neculai Curaj stă în mijlocul odăiei tare amărât și privește — când pe un geam când pe celălalt — spre rachierie.

Fusese chemat și el, de comisarul care cerceta furtul. Pieriseră o mulțime de dimigene cu spirt și rachiuri. Fabricantul se pusese la pândă și — în noaptea aceia — îl prinsese pe paznic descuind magazia și scoțând marfa.

In cancelarie erau o mulțime de oameni, și în mijloccul lor — la masă — comisarul își rotia ochii încruntați, răstindu-se din timp în timp:

— Lasă, ne cunoaștem noi, domnule Bercule!

Bănuitul se jura, vorbia, se ruga. Comisarul curma scurt:

— Taci!

Apoi îndreptându-se spre cizmar.

— Dumneata n'ai simțit nimic, domnule Curaj?... Știi, ca megieși?

Meșterul îl privi, sclipind rèpede... Ce putea să spună?

— Eu... n'am văzut... Dar trebuie să fie adevărat... Până acum, cât a trăit Dumitrache, nu s'a pomenit de-așa ceva... Dă, știu eu?... Dar prea o bătea pe femeie...

— De ce te bătea nevastă? întrebă comisarul.

Femeia plângea într'un ungher. Tresări și se uită speriată împrejur.

— Vorbește... de ce te bătea?...

— Știu eu? — șopti ea... Așa mă fărâma dumnealui.

— O bat că-i femeie rea... o stricată... o puturoasă! — curmă paznicul.

Cizmarul nu mai putu răbda. Fața i se înroși și se amestecă:

— Ba, că-i prea detreabă... O lași goală și-ți bei mințile... că-ți spune să nu furi... Par'că'n seara aceia, ei i-ai dat dimigeana care ai ascuns-o sub podișcă.

— Nu-i adevărat... Care dimigeană? Se împotrivia paznicul.

— Aceia care-a venit și-a luat-o negustorul de colo! și arătă spre un evreu măruntel, care-și ciugulia câteva fire de păr crescute — în chip de mustăți — la colțurile gurii.

— Mie?... Nu-i adevărat!...

— Apoi dacă-i vorba așa, să spun eu! — se hotărî Neculaie Curaj, și destăinui tot ce văzuse și tot ce știa, cu dovezi și temeiuri...

Când plecă, fabricantul ieși după el.

— Să știi că am să te mulțumesc, bade Neculaie!... Ești om de treabă!...

— Ba nu, jupân Moisă... Vezi numai să nu dea de bucluc biata femeie,... că-i un suflet necăjit.

— Lasă n'ai grijă, de asta! — făcu fabricantul bucuros că scapă atât de ușor.

. . . .

Acum, cizmarul stă, în mijlocul odăiei și se gândește la cele ce pot urma. Simte o neliniște.

— De n'ar amesteca-o și pe nevoia ceia!... Vai de capul ei — și ceva, ca o greutate i se ia de pe suflet, când vede porțile deschizându-se și ieșind comisarul și sergenții care duc laolaltă pe vinovați și păgubaș.

Paznicul e 'ntunecat și aruncă priviri năprasnice spre cizmărie. Fabricantul și crâșmarii se ceartă. E o hărmălaie îngrozitoare. Dau din mâini, se amenință, — par'c'ar sta să se ia la bătaie.

Copiii și femeile se deslipesc de lângă zăplaz și înconjoară, cu figuri îngrijorate, pe cei ce se îndreaptă spre târg, tropotind prin noroiul moale, lăptos, și sub cernerea ploaiei care nu mai contenește.

Neculaie oftează ușurat. Pe ea n'au ridicat-o...

— Oare ce s'o face de-acum? — și-l prinde o jale. Pare că-l strânge cineva de gât, — iar în colțurile ochilor simte frângându-l lacrimile ce încep să i se prelingă pe obrajii uscați.

Vai de capul ei!...

Iese în prag. Pe drum nu se mai vede nimeni... Trece de cealaltă parte și intră în ogradă. Sub o streașină, femeia se adăpostește de ploaie și privește — pierdută — în ochiurile de apă dinaintea ei. Tremură, în fusta subțire de stambă. Picioarele goale îi sunt vinete de frig... Ochii i s'au dus în fundul capului.. Pe chipul ei tânăr, par'că a zugrăvit cineva o mască de bătrânețe.

Cizmarul se apropie. Femeia tresare...

— Ce făceai aici?

Ea tace și-l privește așa, lung și nespus de trist.

— Intră înnăuntru. Ce stai în ploaie?

Abia atunci femeia se trezește de-al binelea:

— Păi,... a 'nchis jupânul peste tot...

— Atunci, ce faci?

— Știu eu!... Am să mă duc!...

— Unde?

— Știu eu?

Neculaie Curaj tace. Se gândește. Pe chipu-i se'ntipăresc fel de fel de sforțări lăuntrice.

Se uită la femeie, — iar privește într'o parte... Icoana din trecut îi năvălesc în minte.

Ea e așa de necăjită, e atât de slabă și veștedă, de par'c'ar fi ceialaltă, care-și odihnește truda și amarul — de atâția ani — în liniștea mormântului, — gândește meșterul. Apoi vorbește:

— Dacă n'ai unde te duce, vino la mine.. Te-oi găzdui eu... Ai face ceva... Și eu îs singur... Dacă vrei!..

Ea-l privește lung, lung, și 'ncepe să plângă tăcut.

— Ei, ce zici?.. Nu mai sta în ploaie.

Femeia șoptește încet, sfârșită — par'că, — de puteri:

— Dacă vrei dumneata... Dacă-ți faci pomana asta!

Și pleacă amândoi, îndreptându-se spre cizmăria de peste drum. Merg încet, apăsați de gânduri. Intră. Bărbatul se așează pe scăunelul lui, își prinde capul în palme și rămâne mut. Femeia se-apropie de soba, în care ard câțiva cărbuni, și-și razimă picioarele de cărămizile înfierbântate. Apoi își apucă genunchii între mâni, și privește sclipotirile cărbunilor, care se 'mbracă — pe încetul — în cenușă.

IV.

Iarna a trecut rèpede, ca nici odată. Meșterului i-au mers treburile mai bine ca oricând. S'a hotărît să-și ia și două calfe. Toată ziua lucrează de zor, între cei doi băieți.

Nici odată n'a bănuit el că poate să fie atât de bine în casa vreunui om, cum e acum în odăița lui.

Par'că nici umezeală nu mai e, ca altă dată. Prin geamurile curate, lumina intră voioasă. Toate sunt orânduite. Podelele albesc, spălate și acoperite cu rogojini.

Mirosul greu al pieilor și tălpii, se 'nneacă, în aburiri calde de mâncăruri, care ațâță pofta. Chiar pe pereții — văruiți — atârnă câteva cadre, și între geamuri o oglindă stă așa de frumos, sub cununa unui ștergar vărgat...

Femeia e sprintenă și foarte harnică. Obrajii ei au început a se rotunji și două ruje înfloresc în mijlocul lor.

Când n'are altă treabă, împletește sau îi coase lui câte-o cămașă. Din când în când se oprește din lucru. Ochii îi rămân fixați într'un punct. Stă, mult așa, — apoi și-i ridică încet, încet, și se opresc pe chipul bărbatului. Caută mult la el, cu priviri blânde, supuse, recunoscătoare, de câne credincios.

Nici ea n'a bănuit că ar fi atât de bine pe lumea asta. De-atâta timp meșterul nu i-a spus o vorbă rea, nici n'a întrebat-o nimic de viața ei...

Ce i-ar fi putut spune, dealtfel?... Robia și bătăile pe care le îndurase dela toți?... Au tăcut amândoi, și le era foarte bine.

De multe ori s'a gândit la maică-sa... De-ar ști ea cât e de mulțumită acum,... peste cât noroc a dat!... I-a scris vre-o două scrisori. O chema să se repeadă și pe la ea, pe vre-o câteva zile... N'a venit. Poate că nici nu i-a înțeles scrisul ei chinuit și încâlcit. Cine știe?... Dar, tare ar vrea să vie, măcar pe câteva zile.. să vadă, să se bucure și ea.

De câtva timp, mai ales, e mai veselă ca oricând... Bănuiește ceva, o taină, pe care o tace însă, în nesiguranța de a nu se fi înfăptuit. Ar întreba pe cineva, pe-o vecină, dar nu știe de ce îi e rușine.

In seara asta meșterul zorește să termine lucrul. Vine Paștile... Și ea i-a făgăduit să-i facă pască, și ouă roșii...

Amândoi se gândesc că acesta va fi cel dintâi Paște, pe care-l vor trece omenește, cum se cuvine...

Și femeia se oprește din lucru mai des ca alte dăți, și par'că tot mai drag îi e omul acesta, care-a prins a albi de mult, dar care ei i-a albit sufletul și i-a luminat norocul.

E târziu. E liniște. Și'n casă nu se aud decât smunciturile sforilor, celor care coase de zor, și răbufnelile ciocanelor calfelor.

I se pare că aude ceva. Neculaie a ridicat și el capul și ascultă o vorbă, care vine din drum. I s'a părut că a întrebat cineva de el.

— Vezi, Tițo, cine-i prin fața casei.

Femeia iese, — apoi se aude un strigăt de bucurie:

— Mama! — și pe ușă intră o bătrână măruntică, îmbrobodită cu tulpan negru, ținându-și mânile împreunate dinnainte, peste mijlocul strâns în betelia fustei.

In mijlocul odăiei se oprește. Iși șterge — cu două degete — buzele subțiri, apoi vorbește molcom.

— Bine v'am găsit!...

Căută un timp împrejur, de par'că întreba ce poate să facă, sau să mai zică, apoi întreabă repede:

— Ce mai faceți Dumneavoastră?...

— Vezi, Tițo, dă-i dumneaei un scaun! — se-amestecă meșterul.

Femeia se învârte zăpăcită, veselă prin odaie. Bătrâna se-așează pe o laviță, lângă părete, potrivindu-și fusta largă și creață. Neculaie își aduce aminte că i-a vorbit ceva. Se uită la bătrână, pe deasupra ochelarilor, și începe să lucreze.

— Bine!... Ia, cu lucrul,... cu gospodăria!

— Bine faceți! — încuviințează foarte serios bătrâna și se întoarce spre fată: — Te făcuși frumoasă!... Nici să te cunosc.

Aceasta se rumenește și privește spre cizmar cu ochii galeși.

— E bine așa,... tare-i bine! — întărește maică-sa.

— Mata nu ți-i foame? — o întrebă femeia.

— Nu,... am mâncat... Dar așa, o leacă,... dacă aveți!

— Cum nu! — și fata sare, cotrobăiește prin dulap și așterne măsei bunătățile casei ei...

...Târziu limbile se deslegară.... Iși spuseră multe.. Fiecare își aduse aminte de câte ceva... Și în odăiță e atât de bine, de par'că li se înmoaie inimile și le vine să râdă și să și plângă de-atâta duioșie.

Bătrâna vorbește cu toți... Ii întreabă pe toți și le răspunde deodată la toți. Nu mai obosește povestind, — de locuri, de oameni, de viața ei, de când n'a mai întâlnit-o pe fată, — de stăpâni, de bucuria pe care-o simte că-i vede...

Intr'un timp se întoarce spre meșter:

— Iacă, de câte ori văd câte un ciobotar, mi-aduc aminte de zilele mele! — și se oprește, gândindu-se — par'că — la ceva foarte depărtat, ca șters — aproape cu totul — din mintea ei slabă, de suflet chinuit.

Incepe să vorbească iarăși, dar glasul i s'a înmuiat, s'a învăluit într'o pojghiță de jale, pe care i-o înnasc aducerile aminte.

— Am avut și eu unu!... Da-i de mult... Fata asta-i a lui... Eram la un boier, la Ivești... era unu...

Meșterul se oprește. Cercetează lung chipul uscat al bătrânei și în creștetul capului simte o săgetare ca de cuțit. Mai bocănește de vre-o două ori în calcâiul la care lucrează și iar privește spre bătrână.

— Se poate, sunt mulți cizmari! — vorbește el cu teamă—.

Bătrâna urmează, distrămându-și amintirile.

— Era unu, și mi-o învârtit capul... Ii zicea Pâslaru... Dumnezeu știe unde-o mai fi... L-o luat la oaste...

Meșterul se oprise din lucru, și căta înnaintea lui, cu priviri idioate.

— Ce-ai mata? — îl întrebă femeia.

— Nimic,... mi-i rău o leacă! Se sculă împleticindu-se și plecă din odaie.

Femeile rămaseră tăcute. Din când în când cea tânără asculta îngrijorată.

Trecu mult. Neculaie nu se mai întorcea. Ea ieși.. îl căută, îl strigă,... cotrobăi pretutindeni, dar meșterul pierise.

Se întoarse în casă plângând. Ceva trist îi apăsa inima, i-o strângea ca'ntr'un clește...

— Oare unde s'o fi dus? — Și toată noaptea îl căută și-l așteptă zadarnic.

. . . .

In zori, îl găsiră îmbucătățit, pe linia ferată care trecea prin spatele casei, ducând spre Pașcani.

EUG. BOUREANUL

Poezii

de Victor Eftimiu

Ritmuri de gavotă

La Versaillès, în parcul mort
Apele secară,
Seară tristă s'a lăsat
Trista primăvară.

Statuile dorm demult
Tot mai mult uitate
Nimfele surâd plângând
Apelor secate.

De-ai veni în parcul mort
Albă și ușoară
Parcul mort ar învia
Glàsuri de vioară.

Statuile ar sări
De pe piedestale
Și-ar danța ușor, ușor
Visurilor tale!..

Frunzele ar murmura
Fiecare-o notă
Și-ar pluti în parcul mort
Ritmuri de gavotă...

Ca'n basme

Pădure tainică, de-argint,
Tăcută, fermecată
Așa-i acum, gătită'n alb
Pădurea de-altădată.

Se mișcă tufele arar
Se clatină'n tăcere...
A fost un cerb? Un urs glumeț?
Or numai o părere?

Un basm frumos îmi pare tot
Așa cum trec, alene..
Un basm cu Feți și Tartacoți
Cu zâne Cosânzene.

De-ai fi și tu, ce bine-ar fi!
Am sta la sfăt și glume,
Ileană Cosâzeană tu
Iar eu — Incurcă Lume!

Italiei.:.

Italie, pământ divin
Cu flori și portocale
Salut albastrul cer senin
Al primăverii tale.

Pe dealuri porți statui și flori
Și cântece nebune
Femei cu ochii arzători
Și părul de cărbune.

Sub cerul caldei înoptări
Stropit cu diamante,
Plutesc poeme și cântări
Și sufletul lui Dante!

Voi luneca pe marea ta
In noaptea care cade
Gondolierii vor cânta
Nebune serenade...

Pe ape când voiu rătăci
Sub cerul plin de stele
Trecutul tău va înflori
In visurile mele...

Sub poduri vechi săltând ușor
Vâslași vor duce barca;
Eu voiu cânta cu ei în cor
Iubirea lui Petrarca.

Victor Eftimiu

ISUS

De-ar fi știut pe cine duc pe cruce
In clipa când s'a lepădat Pillat,
S'ar fi oprit la Golgotha 'n răscruce
Nebunii, cari 'n față te-au scuipat.

Si'n ochii tăi de-ar fi citit iertare
In lacrima ce praful l-a sfințit,
S'ar fi întors din drumu-i fiecare
S'arunce piatra'n cei ce i-au mințit.

Și-atuncea crucea Ta murea uitată
De-ar fi 'nțeles-o ceata de nebuni,
Dar n'au știut sărmanii niciodată
Că spinii lor s'or prefăcea'n cununi.

Că'n groaza lor s'ar fi întors s'apuce,
Să prăvălească templu'n vuet greu,
De-ar fi știut că duc un Om pe cruce
Și că coboară'n urmă-un Dumnezeu..

Const. Argeșan

Shakespeare în româneste

II

In întâiul meu articol publicat, sub acest titlu, în „Adevĕrul Literar" Nr. 103 (din 3 Decembrie 1922), pomenind în treacăt de polemica dintre d-nii N. Iorga şi G. Topârceanu, cu privire la traducerea acestuia din urmă din „Visul unei nopţi de vară" de Sheakespeare, am făgăduit că voiu reveni asupra acestei polemici. Mă ţin de cuvânt, deşi, cum zice Hamlet, este primejdios a te băga în treburi, sau:

„E primejdios când firi mai mici
Se vâră între spadele aprinse
A doi protivnici tari".

Cum nu ating, prin nici un cuvânt, marile merite ale „celor doi protivnici" în scrisul românesc, ci fac o critică desăvârşit objectivă, în dorinţa de a îndruma înţelegerea mai corectă a textului shakespearian, „mă bag în treburi"...

D. Iorga învinue mai întâiu pe d. Topârceanu că a făcut traducerea în proză, şi aici sunt cu totul de părerea d-sale, pentru motivele pe cari le-am arătat pe larg atât în sus-pomenitul articol din „Adevĕrul Literar" cât şi în prefaţa traducerei mele din „Iuliu Cesar" 1) şi „Hamlet" 2) de Shakespeare.

Criticul se opreşte chiar la întâiele rânduri ale piesei, spuse de Teseu. D. T. le traduce aşa:

„*Patru zile fericite vor aduce o lună nouă pe cer, dar cât de încet desoreşte luna asta veche şi-mi tot amână dorinţele* ca o mătuşă bătrână zăbovind necontenit moştenirea nepoţilor".

Versiunea aceasta este fireşte greşită şi d. Iorga îi opune pe a d-sale:

„Acum, frumoasă Ipolita, ceasul nunţii noastre
S'apropie, patru zile fericite-aduc
O lună nouă, dar, vai, îmi pare aşa de 'ncet
Că piere lumea vechie! *Ea'mi zăboveşte dorul*
Ca o doamnă a Curţii *(step-dame) ori o văduvă*
'Ndelung prăpădind venitul unui tânăr".

Şi d. Iorga întreabă: „ce caută *mătuşa* cu *nepoţii, când e vorba aci de alte relaţii, ceva mai puţin morale?"*

D. Topârceanu răspunde (în „Viaţa Românească") referindu-se la alte traduceri. Aşa pomeneşte întâi traducerea lui *St. O. Iosif,* şi aceasta pentrucă d. Iorga vorbeşte numai de „versiunile excelente după Schiller şi după teatrul francez al secolului XVII-lea de St. O. Iosif", deci ni-l dă ca model de traducător al lui Shakespeare. Or, d. Iosif redă astfel pasajul cu pricina (reproduc după d. Topârceanu, căci nu cunosc această tălmăcire a lui Iosif, şi aflu acum pentru întâiaşi dată de existenţa ei):

„Şi-mi tot amână dorul meu cel viu
Ca maştera bătrână *care roade*
Prea mult din renta unui vitreg fiu".

Aşa dar mătuşa cu *nepoţii* d-lui Topârceanu, curtezana d-lui Iorga, devin la St. O. Iosif *maşteră bătrână* cu un *vitreg fiu!*

D. Topârceanu mai aduce, în sprijinul versiunii sale, pe W. A. Schlegel, care traduce astfel:

„Er hält mein Sehnen hin,
Gleich einer Witwe desen dürres Alter
Von ihres Stiefsohns Renten lange zehrt!"

De unde se vede că Iosif a tradus pur şi simplu după Schlegel, cu o mică variantă.

D. Topârceanu, mai citează şi pe Francisque Michel şi Montégul, cari traduc:

„Elle retarde l'objet de mes d sirs comme une *marâtre* ou une *douairière* qui *va consummant* le revenu d'un june homme", şi conchide că între d. Iorga şi Montégul şi Iosif, preferă pe cei din urmă. Uită însă d. Topârceanu că în versiunea d-sale se depărtează mult şi de acelea ale traducătorilor pe cari îi mobilizează contra d-lui Iorga!

Este timp să vedem şi ce zice Shakespeare. Iată pasajul cu pricina:

„Now, fair Hippolyta, our nuptial hour
Draws on apace; four happy days bring in
Another moon: but, o, methinks, how slow
This old moon wanes! She lingers my desires
Like to a step-dame, or a dowager
Long withering out a young man's revenue".

Mai întâi *step-dame* nu înseamnă mamă vitregă. Cuvântul *step*-vitreg, este întrebuinţat aici „prin falsă analogie cu *step*-child (copil vitreg), căci înseamnă *văduvit. 1)* (Vezi: A. Midsummer-Night's Dream, edited by L. W. Lyde, 1909, nota 5, pag. 84).

Dowager, douairière în franţuzeşte, este, cum se ştie, văduva care *are folosinţa unei părţi din averea soţului decedat.* In Anglia acest drept la *dower* (douaire, fr.) al văduvei era de a treia parte în averea mişcătoare ce lăsa bărbatul, şi ea avea uzufructul cât trăia, fie că avea copii ori nu, şi orice vârstă avea. Mai târziu acest drept, care avea multe neajunsuri sociale şi economice, a fost redus. (V. Wharton's Law Lexicon. v-o Dower).

Inţelesul acestui pasaj este dar că luna întârzie dorul lui Theseu, cum se întârzie folosinţa venitului pe care tânărul (fiu) trebue să o lase prea multă vreme văduvei tatălui său.

In ediţia lui W. A. Wright (Oxford, 1907) se citează, ca analogie, următoarele versuri din Horaţiu (Epist. I. 21, 22.

„ut piger annus
Pupillis quos dura premit custodia matrum".

Deaceea în ediţia nouă a traducerilor lui A. W. Schlegel, publicată sub egida *Societăţii Germane Shakespeariene,* de W. Oechelhäuser, şi revăzută de Hermann Conrad (Stuttgart, 1905), pasajul cu pricina, este tradus astfel:

„Er hält mein Sehnen hin,
Gleich einer Witwe, deren zähes Alter
Von ihres Sohnes Renten *lange zehrt.*

S'a înlăturat dar *fiul vitreg* al lui Schlegel!

In traducerea mea, pe care am făcut-o încă în vara anului 1892 1), după stăruinţa lui I. L. Caragiale, (pe atunci Director General al Teatrului Naţional), spre a fi jucată cu prilejul intrării în Capitală a perechei Princiare, pasajul e redat astfel:

„Acum frumoasă Hipolita, ceasul
Căsătoriei noastre vine repede,
Şi patru zile fericite-aduc
O lună nouă; dar cât de încet
Imi pare vai! că scade luna nouă
Ca văduva aceea care scade
Prea îndelung venitul unui tânăr".

(Cuvântul wane = a scădea).

Cuvintelor lui Theseu răspunde Hipolita astfel:

„Four days will quickly steep themselves in night,
Four nights will quickly dream away the time,
And then the moon, like to a silver bow
New-bent in heaven, shall behold the night
Of our solemnities".

D. Topârceanu traduce:

„In curând aceste patru zile se vor fi topit în noapte. Patru nopţi îşi vor fi *destrămat în visuri timpul în urma lor.* Şi atunci luna, ca un arc de argint *zugrăvit de curând* pe cer, va contempla noaptea *serbărilor noastre de nuntă.*

D. Iorga subliniază părţile greşite din această traducere, şi traduce astfel:

„Patru zile iute s'or cufunda în noapte,
Patru nopţi vor duce iute visul vremii,
Şi-apoi luna ca un arc de argint
In ceruri încordat din nou va vedea noaptea
Solemnităţii noastre".

Traducerea aceasta, făcută însă în versuri aritmice, este neîndoelnic mai bună decât a d-lui T. Dar în original nu se vorbeşte nici de un arc *zugrăvit,* ci de unul *întins (nu încordat!)* pe cer, şi apoi se zice:

„Wil dream away the time"

ceeace nu putem reda decât prin perifrază, adică:

„Patru nopţi vor face în curând să treacă în visuri timpul".

D. Topârceanu nu mai răspunde d-lui Iorga la restul criticei sale ca să cruţe spaţiul Revistei. Mă voiu opri şi eu, făcând încă o singură observaţie.

D. Topârceanu redă, de rândul acesta în versuri rimate (şi talentul formei d-sa îl are în chip eminent), o declamaţie a ţesătorului *Bottom,* unul dintre meseriaşii Atenei cari se pregătesc a juca o piesă, de unul din ei compusă, în cinoarea căsătoriei Ducelui Teseu. Bottom-*Suveică,* în traducerea mea, căci Shakespeare dă meşteşugarilor nume derivate din meseria lor, ceeace este un însemnat element comic în piesa noastră, de care d. T. nu a ţinut socoteală. Suveică dar, cel mai tembel dintre tovarăşii lui, pe care Puck îl îmbrobodeşte cu un cap de măgar, ar vrea să joace toate rolurile, şi mai vârtos pe un „Ercle". sau pe un tiran, şi să facă toate harţa-parţa, şi ca să dea o dovadă a talentului său de actor, declamă nişte versuri absurde de invenţia sa, un măciniş de cuvinte cu un patos caraghios. D. Topârceanu redă bucata, destul de bine, astfel:

Pietrele fulgerătoare
Cu izbiri îngrozitoare
Vor sparge încuietorile
La toate închisorile ——
Când strălucind în depărtare
Al Aurorei mândru car
Va da izbândă sau pierzare
Destinului barbar!

D. Iorga îl mustră pe d. Topârceanu că n'a tradus cuvânt cu cuvânt. Nu s'a născut încă meşterul Vraciu, care, în vreo limbă, să poată reda versuri rimate, cuvânt cu cuvânt, căci rima este un hotar peste care nu poţi trece. şi cel mai bun traducător este acela care poate reda în rama versului, înţelesul şi spiritul poeziei în cât mai apropiate echivalenţe.

Traducerea germană de Schlegel, revăzută de Gandolf, sună astfel:

Der Felsen Stoss
Ihr wild Getos
Bricht bald das Schloss
Des Kerkers auf
Und Phibbus Rad
Beginnt den Pfad
Und mit ihm naht
Des tollen Schicksals Lauf

Şi această traducere este departe de a fi literală. Traducerea d-lui Topârceanu are poate cusurul de a fi prea poetică. D. I. numeşte însă această expectoraţie a bietului Suveică, „o bucată delicată". S'o vedem în original:

„The raging rocks
And shivering shocks
Shall break the bocks
Of prison gates;
And Phibbus' car
Shall shine from far
And make and mar
The foolich fates".

Eu am tradus:

„Turbatele stânci
Furioasele brânci
La temniţe adânci
Vor sparge porţi,
Ş'al lui Phibbus car
Sclipi-va cu jar
Şi vai ş'amar
De nebunele sorţi

De unde se vede că traducerea d-lui T. este prea poetică, căci bietul Botton, habar n'are de „Aurora", ci în locul lui Phoebus, cum vrea d. Iorga, ne dă pe — Phibbus!

ADOLPHE STERN

N. B. In articolul viitor voiu vorbi de polemica Iorga-M. Dragomirescu, privitor la traducerea, din „Romeo şi Julieta".

1) In editura Socec & Co.
2) Volumul I din Operile Alese ale lui Shakespeare, editura „Cultura Naţională".

MARCEL IANCU, — Desen.

SINUCIDERE
din Cântări pentru Pasărea Albastră
de Claudia Millian

Primeşte sufletu-mi să ţi se'nchine,
Tovarăşe ce 'n biblie eşti Cer,
Şi circumscrii în tine Infinitul
Sălăşluind icoane de mister.

In apa ta vin sufletele să se scalde,
Când nopţile sunt negre şi sunt calde...

Lunatecă visez imperiu-ţi de cobalt
Şi vreau să mă ridic până la tine:
Spre seceră ca spicul cel de grâu,
Când secerişul stăpânirii vine.

Pe lanul tău mă chiamă grâul proaspăt
In artose şi azime turnat,
Şi 'n apa ta, mă cheamă şi mă 'nbie
Şopârlele cu ochiul înstelat.

Pe lanul tău, cu snopi şi bestii rare,
Se 'nalţă lună nouă şi lăicasă
Şi arcul ei mă prinde şi mă cheamă
Cu scânteieri de seceră şi coasă.

Şi vreau să mă ridic până la ea,
Să-mi lunec capul sub tăişul ei...
Şi prăvălit ca un bolid în noapte,
Să-şi scuture fosforul în scântei.

In apa ta, poţi sufletele să le 'neci,
Când nopţile sunt albe şi sunt reci...

CLAUDIA MILLIAN

Cântece

I

Frumoasa mea cu ochi ca marea
Cu părul tors în raza lunii
Ce dor te cheamă pe cărarea
Pe unde freamătă gorunii?

De ce ţi-e faţa 'nlăcrimată
Iar gândul dus ca'ntro visare
Şi tremuri toată 'nfiorată
Cu ochii ţintă pe cărare?...

Frumoasa mea necunoscută
Ce-aştepţi pe dragul tău să-ţi vie,
Iubirea ta-i povestea mută
Ce-o ţin în inima-mi pustie...

II

Frunzuliţă din răzor
Frunză de năvalnic,
Sus pe culme la pripor
Cântă cucul jalnic.

Frunzuliţă din răzor
Frunzuliţă lată,
Cântă cucul la pripor
Trist ca niciodată.

Frunzuliţă din răzor
Zimţuită'n dungă.
Cântă-mi cucule de dor
Jalea să m'ajungă.

I. Cernetz

RELATIVITATEA UNIVERSALĂ

Ştiinţa şi Morala

VII

Inainte de a continua expunerea legăturei dintre ştiinţă şi morală, trebuie să repet, ceiace am arătat de altfel şi într'un capitol precedent, că nu tot ce au gândit oamenii mari trebuie să ne pară extraordinar şi nici să fim sugestionaţi a desconsidera pe unii gânditori cari ocupă în mintea publicului un loc prea obscur.

Câţi scriitori morţi astăzi în mizerie şi cari au risipit idei îndrăzneţe în simple conferinţe sau articole publicate în reviste modeste, nu vor fi desgropaţi de caracterele viitorului şi puşi în adevărata lor lumină.

Kant a fost unul din cei mai mari gânditori ai veacurilor. Kant a spus însă şi multe lucruri atât de bizare încât ne miră cum un om atât de mare s'a putut coborî la un nivel de gândire atât de îngust. Bunăoară acest mare filozof e citat de mulţi antifemenişti pentru celebra lui afirmaţie (un fel de lapsus linguae) că **„femeile nu vor învăţa niciodată geometria"** (!!).

Dacă ar învia bietul Kant ar vedea că la Universitatea din Iaşi există o profesoară ilustră, **d-na Vera Myller,** doctor în Matematici din Goettingen, apoi ar afla de celebra matematiciană a veacului trecut, **Sofia Kowalevsky,** fost profesoară la Universitatea din Stockholm, de **Sophie Germain** creatoarea Fizicei matematice şi câte alte ilustre matematiciene care au învăţat mai multă geometrie cât se putea şti pe vremea lui Kant.

Oamenii celebri pot face afirmaţiuni mai puţin celebre şi nu e motiv să fie desconsideraţi gânditorii modeşti.

In ziua de 17 Februarie 1915 avu loc la societatea „Prietenii Ştiinţei" din Bucureşti, conferinţa astronomului **Victor Anestin** asupra ştiinţei şi moralei, care a ţinut câteva ore şi a fost urmată de vii discuţiuni ale membrilor societăţii (între alţii au luat cuvântul d. **prof. G. Ţiţeica,** preşedintele societăţii, regretatul **Şt. Hepites,** eruditul academician, d. **prof. Hurmuzescu,** directorul Institutului Electrotechnic ş. a. cari au adus elogii lui Anestin şi au complectat îndrăzneţele sale afirmaţiuni).

IDEILE LUI ANESTIN

„Cei ma mulţi dintre învăţaţii moderni sunt încredinţaţi că între ştiinţă şi morală nu pot să existe decât legături indirecte, mai ales de când un învăţat de seamă, dublat de un filozof, **Poincaré,** a afirmat aceasta printr'un mic, dar interesant, studiu.

Se poate lesne închipui că dacă învăţaţii renunţă ei singuri la cinstea de a găsi o temelie sigură pentru morală, nu se va mai găsi nimeni care să încerce o asemenea clădire. Filozofii cari iubesc încă poemele filozofice, speculaţiunile transcedentale şi de cele mai multe ori divagaţiunile metafizice, fiţi siguri că nu se vor grăbi să înrudiască ştiinţa cu morala. Şi iată sărmana morală rătăcind fără adăpost, un fel de evreu rătăcitor al veacurilor.

La început avusese ea o temelie : religiunile; începând cu cele mai vechi, se îngrijiseră ele de întocmirea legilor morale şi aceste legi aveau o sancţiune, cea divină. Era cineva, acolo sus, care făcuse deosebirea dintre ce e bine şi ce e rău şi care răsplătea sau pedepsea.

Cu trecerea timpului însă, religiunile nu au mai avut puterea lor de odinioară şi tocmai crearea în zilele noastre a nenumărate secte, indică zdruncinarea credinţei multora. De multă vreme însă începuse să se caute pentru morală o altă bază decât cea religioasă.

N'a fost un filozof care să nu fi găsit o asemenea bază şi fără să fac un rezumat plictisitor al acestei teme filozofice, vă pot aduce aminte că un Kant găsise acel „imperativ categoric", un fel de intuiţiune, de duh sfânt, care ne spune să facem sau să nu facem cutare acţiune. Până şi melancolicului Schopenhauer i-a trebuit o bază pentru morala sa : mila.

Ultima încercare s'a făcut cu Ştiinţa; s'a încercat să se dea moralei o bază ştiinţifică şi nu s'a reuşit, spre marea mulţumire a celor care nu iubesc ştiinţa.

Poincaré, în studiul pe care l'am citat şi care poartă chiar titlul „La morale et la science", spune că ştiinţa poate să dea moralei cel mult un ajutor indirect, dar admite în acelaş timp că mai târziu se vor adapta una alteia.

Dacă nu ar fi nici-o apropiere între aceste 2 noţiuni, cum oare s'ar putea adapta una alteia? **Ar fi mai lesne să presupunem că între ele există de pe acum o mare apropiere şi că ştiinţa în adevăr să serviască drept temelie moralei. Ar fi însă o îndrăzneală poate."**

Am subliniat ideia îndrăzneaţă a lui Anestin şi rugăm cititorul să ne permită a mai reproduce câteva pasagii în care Anestin intră în detalii după ce sfarmă cu mult curaj idolii ideilor preconcepute, căci puţini intelectuali se pot dezrobi de jugul erorilor grave ale relativităţii inerţiei convenţionale. Să urmărim de aproape expunerea lui Anestin cu aceiaşi răbdare cu care auditorul său (compus din profesori universitari, academicieni, muncitori autodidacţi, studenţi, ş. a.) l'a urmărit într'o săliţă a Azilului Teodora Cazzavillan de pe cheiul Dâmboviţei, unde regretatul apostol al ştiinţei îşi ţinea conferinţele.

„Pentru cercetarea noastră, care are multe piedici în cale, multe obiecţiuni, e nevoie de o anchetă ce s'ar părea la început că nu are legătură cu chestiunea de care ne preocupăm. Vom vedea însă aceasta mai târziu Drumul e greu, e lupta contra a nenumărate idei preconcepute, în contra multor idoli, de care nu te atingi fără pericol. Admiteţi, nu e aşa, că orice meserie, orice profesiune, imprimă asupra caracterului ceva general şi particularităţi care te fac de multe ori să ghiceşti meseria sau profesiunea unui individ, fără să-l cunoşti.

Grav ca un profesor, entuziasmat ca un artist, înjură ca un birjar.... sunt expresiuni ce revin des în conversaţie.

Arta şi Ştiinţa îşi împart imperiul lor asupra oamenilor. Să facem o mică comparaţie, să vedem întrucât a influenţat arta asupra artiştilor şi ştiinţa asupra învăţaţilor. E interesant nu e aşa? Nu e vorba de opera lor, ci de viaţa lor, de moralitatea lor.

Voi lua din domeniul Artei nume ilustre şi tot aşa din domeniul Ştiinţei".....

Vom continua în numărul viitor să expunem teza lui Anestin şi apoi vom face critica ei în lumina supremei raţiuni, continuând apoi expunerea înainte a fenomenelor relativităţii universale.

L. FLORIN

Din „Istoria lui Cristos"

de GIOVANNI PAPINI

Proorocul focului

PRIMA VESTIRE

Ioan, cu trupul ars de soarele deşertului, cu sufletul ars de dorinţa Impărăţiei, este vestitorul focului. El vede în Mesia care va să vie, pe stăpânitorul flacărei. Noul rege va fi un ţăran feroce; pomul care nu va rodi roade bune va fi tăiat şi aruncat în foc; grâul îl va treera la arie şi paiele şi pleava le va arde în focul cel nestins. Va fi un botezător care va boteza cu focul.

Rigid, nervos, aspru, plin de semne, gata de insulte, nerăbdător şi stăruitor, Ioan nu cultivă pe cei ce se lipesc de el, chiar dacă îşi făcea o glorie din faptul de a-i fi atras până aci. Şi când vin să primească botezul farisei şi saducheei, oameni cunoscuţi, învăţaţi în ale scripturei cu faimă în popor, mai marii acelor vremuri, el îi necinsteşte mai mult decât pe oricare alţii.

„Neam de vipere, cine v'a învăţat să fugiţi de mânia care vă ameninţă? Faceţi-vă demni de pocăinţă; şi să nu vă gândiţi în sinea voastră: Abraam este părintele nostru; eu vă spun că Dumnezeu din pietrele acestea poate să facă să se nască fii de-ai lui Abraam.

„Voi care vă adăpostiţi în case de piatră cum se ascund viperile sub bolovani de piatră, voi farisei şi saducheei, sunteţi mai tari decât piatra; împietrită vă este mintea când e vorba de litera legii şi de credinţe; împietrită vă e inima egoistă; înfometatului care vă cerşeşte pâine îi puneţi o piatră în mână; şi aruncaţi cu pietre în cei cari păcătuiesc mai puţin decât voi; voi, farisei şi saducheei, sunteţi statui orgolioase de piatră pe cari doar focul v'ar putea învinge, fiindcă apa doar ar trece pe deasupra voastră şi îndată s'ar svânta. Dar Dumnezeul care, cu mâinile lui, l-a făcut pe Adam din lut, va putea face din pietrele pământului, din pietrişul drumurilor, din stâncile munţilor, alţi oameni, alte fiinţe, alţi copii ai lui — schimbând granitul în carne şi în suflet, în vreme ce voi aţi prefăcut trupul şi sufletul în piatră. Deci, nu-i deajuns să vă scăldaţi în apele Iordanului. Botezul este sfânt şi mântuitor dar nu e decât un început: schimbaţi-vă traiul, faceţi altfel de cum aţi făcut până acuma, căci de unde nu, veţi fi prefăcuţi în cenuşe de către acela care vă va boteza cu focul".

Atunci mulţimea îl întrebă:

— Ce trebuie să facem?

Şi le răspundea el:

— Cine are două haine, să dea una celui ce nu are; şi la fel să facă acela care are ce mânca.

Şi oameni din popor veniră să-i boteze şi-i ziseră:

— Stăpâne ce trebuie să facem?

Iar el le răspunse:

— Să nu cereţi mai mult decât vă este vouă dat.

Şi chiar soldaţii îl întrebară:

— Şi noi ce-avem de făcut?

Iar el le răspunse:

— Nu luaţi cu de-a sila, nu bârfiţi, şi mulţumiţi-vă cu simbria voastră.

Ioan, deşi măreţ şi aproape supranatural când vesteşte alegerea între cei buni şi răi, de îndată ce trebue să coboare la fiecare în parte, devine ordinar, şi s'ar zice că alunecă şi el în mijlocul tradiţiei farisee. El nu ştie să sfătuiască decât mila: să dai mai mult decât ai. Orăşenilor nu le cere decât dreptatea, şi atâta: să se mulţumească cu ce-au cerut, şi nimic mai mult. Soldaţilor, oameni cruzi şi hrăpitori, nu le povăţueşte decât discreţia: mulţumiţi-vă cu simbria voastră şi nu furaţi. Suntem în plin mozaism: Amos şi cu Isaia, cu mult înaintea lui, merseseră şi mai departe. Deci, e timpul, mai mult decât oricând, ca acuzatorul de pe lângă marea Moartă, să cedeze locul Liberatorului de pe ţărmurile Tiberiade.

Tristă e soarta proorocilor; cari ştiu dar nu vor vedea; cari vor ajunge până pe ţărmurile Iordanului dar nu se vor bucura de Pământul Făgăduinţei; cari vor netezi calea celui ce merge în urma lor, dar care-i va întrece; cari vor pregăti tronul şi nu vor sta pe el; slujitori ai unui stăpân pe cari adesea nici nu-l văd la chip. Poate că cruzimea lui Ioan e justificată prin conştiinţa pe care o are de-a fi un simplu vestitor şi nimic mai mult; conştiinţa care nu-l duce la invidie dar care îi lasă o urmă de tristeţe în sentimentul lui de umilinţă.

Veniră din Ierusalim să-l întrebe cine e el:

— Eşti tu Elie?

— Nu.

— Eşti tu proorocul?

— Nu.

— Eşti tu Cristos?

— Nu. Eu sunt glasul care strigă în pustiu. Şi după mine va veni acela, căruia nu sunt vrednic să-i leg sandalele, nici să i le întind măcar.

La Nazaret, în vremea aceasta, un dulgher necunoscut îşi lega sandalele, ca să pornească în pustiu de unde răsuna glasul care de trei ori răspunsese: Nu!

PRIVEGHEREA

Ioan chemă pe păcătoşi ca să se scalde în apa Iordanului, înainte de-a se pocăi. Isus vine şi el la Ioan ca să-l boteze: aşa dar se recunoaşte el însuşi păcătos?

Textele sunt explicite. Proorocul „propovăduia botezul pocăinţii pentru iertarea păcatelor". Cine venea la el mărturisea c'a păcătuit; cine merge să se scalde se simte murdar.

Faptul că nu se ştie nimic despre Isus între vârsta de doisprezece şi treizeci de ani—tocmai anii adolescenţii, ai tinereţii calde şi spumoase — face să ne gândim că în vremea aceea a păcătuit şi el, ca şi alţii, sau cel puţin aşa a crezut.

Iar ceeace ştim despre ultimii trei ani ce-i mai are de trăit — anii cei mai luminaţi după mărturia celor patru evanghelişti, fiindcă despre cei morţi îţi aminteşti mai bine ultimele lor zile şi cuvinte — nu ne poate da nici un indiciu că ar fi putut păcătui cu ceva între vârsta fragedă a nevinovăţiei şi vârsta gloriei ultimelor zile.

La Cristos nu putem descoperi nici măcar aparenţele unei convertiri. Primele lui cuvinte au acelaş tâlc ca şi a nevinovatului; prntre cei bolnavi cu sinceritatea cele din urmă: izvorul din care curg e limpede dela început; nu afli în el nimica turbure, nimica rău. E sigur, e deschis, e absolut; are autoritatea recunoscută a nepri- [illegible] -sul lui e puternic, liber, lămurit, e un cântec melodios care nu se resimte de ivnul rău al plăcerilor şi de răguşeala remuşcărilor. Limpezimea lui în privire, în zâmbet şi în gândire nu este seninătatea care vine în urma norilor de furtună sau lumina nehotărâtă a zorilor care învinge încetul cu încetul umbrele viclene ale nopţii. Ci este limpezimea aceluia care s'a născut odată numai, şi care a rămas copil chiar după ce a trecut de vârsta copilăriei; limpezimea, transparenţa, liniştea, pacea unei zile care se va sfârşi în noapte dar care nu se întunecă în amurg; zi veşnică şi egală, copilărie neştirbită care nu va fi întunecată până la moarte.

El vine pentru cei cu prihană, cu fireasca simplitate a neprihănitului; printre cei ce păcătuiesc cu puterea firească a sănătosului.

Pe când dimpotrivă, convertitul e mereu turburat în adâncul sufletului. O singură picătură amară rămas fund, o umbră uşoară de necurăţenie, o urmă de regret, un zbor trecător de ispită, şi e deajuns ca să-l arunce iarăşi în spasmuri. Ii rămâne mereu bănuiala de-a nu'şi fi putut smulge ultima piele din omul de altădată, de-a nu fi putut distruge ci numai amorţi pe celălalt care trăia în timpul lui: a plătit, a îndurat, a suferit atâta pentru mântuirea lui, şi mântuirea i se pare un bine atât de preţios dar atât de delicat totdeodată, încât veşnic îi e teamă, să nu şi-o primejduiască, să nu şi-o piardă. Nu fuge de cei păcătoşi, dar se apropie de ei cu o scuzaţie, fără să vrea, de dezgust; cu frica, de cele mai multe ori nemărturisită, de-a nu se molipsi din nou; cu bănuiala, că văzând spurcăciunea în care şi el trăise până atunci, are să-i reîmprospăteze prea crud amintirea netrebniciei. Cine a fost odată slugă, când devine stăpân, nu e bun cu slugile; cine a fost sărac, îmbogăţit nu e darnic cu cei săraci; cine a păcătuit, după ce se pocăeşte, nu e totdeauna prietenul celor ce păcăătuesc. Acea rămăşiţă de mândrie care se ascunde până şi în inima sfinţilor strecoară în sentimentul milei un aluat de dojană plină de dispreţ: De ce să nu facă toţi ceeace ei au ştiut să facă? Drumul spre înălţime e tutulor deschis chiar celor mai pătaţi şi mai afundaţi în păcate; răsplata e mare: de ce rămân jos, cufundaţi în iadul cel negru?

Iar când pocăitul vorbeşte fraţilor lui ca să-i pocăiască nu se poate stăpâni să nu-şi amintească propria experienţă, căderea şi liberarea lui. Şi şovăieşte, mai mult poate dintr'o dorinţă bună decât din orgoliu, să se arate el însuşi drept o pildă vie şi prezentă a harului dumnezeesc drept o mărturie adevărată a mântuirei atât de dulce.

Tecutul, te poţi lepăda de el, da nu-l poţi distruge: el înfloreşte, inconştient, chiar în acei oameni cari încep o viaţă nouă printr'o a doua naştere a pocăinţei.

In Isus, acest presupus trecut de pocăit nu înfloreşte niciodată, sub nici o formă; nu se arată nici măcar prin vre-o aluziune sau subînţeles, nu poate fi recunoscut în cea mai mică din faptele lui, în cea mai neînţeleasă din vorbele lui. Iubirea lui pentru cei ce păcătuesc nu are nimic din îndărătnica înfrigurare a pocăitului care vrea să-şi facă adepţi. Iubire înăscută, nu din datorie. Dragoste de frate fără mărturisri. Fraternitate spontană de prieten care nu trebue să-şi stăpânească scârba. Apropiere de cel necurat a neprihănitului care nu se teme de molipsire şi ştie să facă alegerea. Iubire dezinteresată. Iubire de sfânt în clipele supreme de sfinţenie. Iubire care face să pară vulgare toate celelalte iubiri. Iubire care nu se mai văzuse încă până la dânsul. Iubire care s'a mai văzut numai rare ori, în memorie şi dintr'un sentiment de imitare al acelei iubiri. Iubire care se va numi creştină şi niciodată altfel. Iubire dumnezeiască. Iubirea lui Isus. Iubire.

Isus sosea printre cei păcătoşi, dar el nu păcătuise. Venea să se scalde în apele curgătoare sub ochii lui Ioan, dar nu era pătat în suflet.

Sufletul lui Isus era ca cel al unui copil, aşa de copil încât întrecuse în înţelepciune pe înţelepţi şi în cele sfinte pe cei sfinţi. Nimic din severitatea puritanului sau din spaima naufragiatului ajuns cu anevoie la ţărm. Pentru unii subtili scrupuloşi păcate pot însemna chiar cele mai mici cusururi ale perfecţiunei absolute şi scăpările din vedere ale unora din cele şase sute de porunci ale Legii.

Dar Isus nu era nici fariseu, nici maniac. El ştia ce este bine, şi nu-şi pierdea înţelepciunea în labirintele textelor. Viaţa îl cunoştea pe el; şi el nu respingea viaţa, care nu e un bine ci însăşi condiţiunea tutulor bunurilor. A mânca şi a bea nu este un rău; nici a privi lumea; nici a voi binele, cu o privire, tâlharului care stă în umbră, sau femeei care 'şi boieşte buzele ca să-şi ascundă balele sărutărilor precupeţite.

BOTEZUL

Şi totuşi, Isus veni în mijlocul gloatei de păcătoşi ca să se scalde şi el în Iordan. Misterul nu este neînţeles pentru cel care nu vede în ritul reînoit de Ioan numai tâlcul obişnuit.

Cazul lui Isus e unic. Botezul lui Isus e la fel cu celelalte în aparenţă, dar se justifică totuşi pe alte căi. Botezul nu este numai curăţirea trupului ca simbol al voinţei de a'ţi curăţi sufletul, rămăşiţă dela primitiva analogie cu apa care curăţa petele materiale şi poate şterge şi petele spirituale. Această metaforă fizică, de mare folos în simbolistica populară, această ceremonie necesară în ochii mulţimei, care are nevoie de un sprijin material spre a putea crede în ceeace nu este materie, nu era făcută pentru Isus.

El nu a venit spre Ioan pentruca să se împlinească cuvântul proorocului: îngenuchierea lui în faţa proorocului focului este recunoaşterea calităţii acestuia de prooroc adevărat, şi a meritelor lui de premergător cinstit, care şi-a îndeplinit misiunea. Isus, supunându-se acestei simbolice investituri, dă realmente lui Ioan amploarea legitimă a premergătorului.

Dacă în botezul lui Isus s'ar căuta şi a doua semnificaţie s'ar putea aminti poate că afundarea în apă este supravieţuirea unui sacrificiu omenesc. Popoarele vechi obişnuiau, de veacuri, să ucidă pe duşmanii sau chiar pe unii din fraţii lor înşiş drept jertfă adusă divinităţilor mâniate, pentru ca în felul acesta, să expieze greşelile mari ale poporului sau pentruca să obţină vreo favoare mai neobişnuită, vre-o mântuire ce întârzia să vină. Evreii sortiseră lui Jahve viaţa primilor născuţi: pe vremea lui Abraam obiceiul fu desfiinţat din porunca lui Dumnezeu, dar tot îl mai întrebuinţau uneori.

Victimele sortite erau ucise în diferite chipuri: printre acestea era şi încercarea. La Curio din insula Cipru, la Terracina, la Marsilia, în vremurile istorice, se arunca în fiece an câte un om în mare, şi victima era socotită ca mântuitor al celorlalţi cetăţeni. Botezul e o rămăşiţă a înecării rituale şi cum această jertă în cinstea apelor era socotită şi binevoitoare sacrificatorilor şi meritoasă victimei, le-a fost uşor s'o privească drept un început de viaţă nouă, drept o reînviere. Acel care e scufundat în apă moare pentru mântuirea celorlalţi, şi e demn să reînvieze el însuşi. Botezul, chiar după ce fu uitată origina lui sălbatică, a rămas ca un simbol al renăscării.

Isus se pregătea să înceapă o nouă epocă a vieţii sale, mai mult chiar: adevărata lui viaţă. Scufundarea în apă mărturisea voinţa de-a muri dar în acelaş timp hotărârea de-a reînvia. Nu se scufundă în Iordan ca să se spele dar ca să arate că începe viaţa lui cea de-a doua, şi că moartea lui va fi numai aparentă după cum tot numai aparentă este purificaţiunea lui în apele Iordanului.

Traducere din original de
THEODOR SOLACOLU

Aniversare

(Feciorul lui nenea Tache Vameşul)

Cocioaba bunichii Tarsiţa Bajdechic, din Concordia, din spatele Stoenelor, înomolite în floarea trandafirie a zarzărului, era, jumătate **„dotale"** şi jumătate dată de... **dăruială**, fără acte; dotalele, lui Buja Cocoşatu comptabil la Inchisori, dăruitele, lui Căpitan Costache, ţiitor de registre la Domenii. Totuşi, în fiece despărţitură de văgăună, joase şi ursuze, s'au născut, au vieţuit şi au pierit toate mădularele neamului lui Tache Vameşul, dela Sin Mihalis plăcintarul, până la Mitică Sasu, student la Academia de Agronomie, care cu formă, care toleraţi, aşa... pe cuvânt, fără acte întărite prin judecătorie, intrând pe uşa... **Concordiei**, d'abuşile, şi eşind cărunţi prin ulicioara.... **Discordiei!**

Casele rămâneau un timp pustii, până se ivea în prag, o mătuşă cu patru gemeni, un unchi decorat în timpul războiului **„Plevnei** un pensionar **„socotit"** greşit cu trei-zeci şi cinci de sfanţi lunar, pentru a mai lungi un coş, a lipi o prispă, a mai tăia dintr'un burlan care se lungea ciuruit de rugină, în gutuiul Stoenelor, apărînd aurul poamelor, sau a le mai întoarce olanele răscoapte, săpate de dezgheţuri şi prin care se prelingea apa şi arşiţa, dărăpănând „ecaretele". Aci la isprăvitul unui trai silnic şi apăsător, la marginea momântului ivit în ulicoara lui **Papiniu,** îşi deslegau pentru puţine zile, bocceaua şi sipetul — adeseaori garanţia stăpânului „dotal" când se apropiau Sfinţii Gheorghe şi Dumitru, ori pomană netoţilor cari au scăldat, au jelit şi au tămâiat chiriaşul lăsat în **„Valea plângerii".** Chirioarele, dacă se găsea cineva să le scape la câteun amar de vreme, treceau în mâna Coanii Tarsiţii pentru a le înjumătăţi cu **„moştenitorii"** lui Buja Cocoşatu şi cu Chir Dimitrie Firantrac, dulgheru, chemat „prin" Căpriţă Tălăpâmaru, vecini amândoi în mahalaua **„Călugăru"** din dosul **„Meteorologiei",** să se abată în Concordia, să ridice viţa, să mai reteze salcâmii şi să bată două doage la butoiul verzei. Dar mai toţi năpăstuiţii şi golaşii neamului, au vârat şi au ernat, pe ce nu curgea pe apă, ba până şi pe **„bodaprosti"** numai ca să fie de sufletul lui Chir Alechis „autorul comun" al tutulor calicilor adăpostiţi **aci şi** proprietarul vizuinilor ridicate direct... „în tăere".

Aşa a fost şi aşa s'a dus în groapă văduva lui Chir Alechis, milostivă şi îngăduitoare, închizând ochii şi astupându-şi urechile la toate gâlcevele, făcând în totdeauna să **treacă** dela ea şi neaşteptând nici odată dela nimeni, nimic, numai şi numai să nu vadă şi să nu audă **„sufletul Dumnealui"** şi Dumnezeu să-i primească pomana şi primită să fie milostenia pe lumea ailaltă, că d'aia a murit fără preget treizeci şi şease de anişori încheiaţi, taxator în vamă la Olteniţa-Veche şi daia şi-a luat dumicatul dela gură, ca să ridice case să aibă în ce să-şi odihnească oasele scăpătaţii şi calicii neamului Vameşului, din neam în neam! Intr'o vreme s'au mai împuţinat din adăpostiţii îngăduiţi. Ghiţă Jandaru, intendent la Culte îşi luase **femeia** şi se cuibărise în Icoană în casele **dăzestre** date cu formă prin Judecătorie de Socru Mieiţă. Precura, paracliser la biserica Tirchileştilor şi om de serviciu la Casaţie; Enache Bajdechie, tapiţeru, fără o ureche, cu arsuri pe cealaltă, scăpat ca prin minune de moartea, care era să-i vie dintr'o lampă aprinsă, asvârlită în cap cu gaz cu tot, de Coana Mirca, cărturăreasă în Hanu Dracului, pentru nişte **„daraveri dă bani",** se instalase în... Castelul Iulia Hasdeu, pentru decoraţiuni de purpură şi ciubucărie pluşată, inglindisindu-şi arsurile la poalele Câmpinei cu Lelţa Leanca, moaşă cu diplomă dela Mavrogheni. Sica îşi dăduse mai toţi copiii la stăpân, ridicase garanţia lui Buja dela Inchisori şi cosea **„Omenesc"** într-o mahala cu lături şi chiriaşi mulţi, roasă de cancer şi de dorul cocoşatului. Eneasca lui Eenescu dela Penetenciar, nu mai putea să plătească chirie; îşi luase fata stropită de pistrui stacojii şi coaptă de scrofuri şi se trudea cu nevoia, din bruma unei maşini de cusut **„Bruder-Kepick",** amanet şi ea din timpul răposatului, nedezrobit încă de proprietar, în ulicioara Coanii Manda, la Fane Tutungiu, într'o păragină în care stau semănate cioburi şi străchini pentru a ploua întrânsele şi în care niciodată lumina zilei nu se îndurase să-şi abată zâmbetul ei cald şi înviorător. Aurică intrase... în trupă, la Dacia şi Gică la Sericicultură. Din toată gloata flămânzeniei şi a goliciunei care îşi încropise oasele în văgăunele lui Chir Alechis şi plecaseră apoi, mai cocârjaţi şi mai reumatici, după alte amaruri şi nevoi, prin alte cocioabe şi înfundături, mai rămăsese să roază duşumelele, să burduşească păreţii şi să jecmănească zarzărul cu florile lui de ceară parfumată, Căpitan Costache dela Domenii, care n'a pus un ban **chirie** în palma milostivă a Coanii Tarsiţii, n'a schimbat un olan după înveliş şi n'a proptit cu un laţ măcar, blagoslovita de viţă înăpădită de mişchet, şi pe care tăbărau toţi cu toţii să-i smulgă boabele de chihlibar, lăsând-o despuiată şi [illegible] până în Vinerea-Mare. Lacom şi tiran, canonindu-şi copiii şi mâncându-le lefşoara de pe la stăpân, fecior de chivuţă căsătorită cu ţigan oltenesc, da cu praştia pe la canţilerie, îşi ocăra femeia că nu i-a adus dotă, şi bătea telalii cari nu-i dădeau preţ pe nişte haine răscoapte cari nu mai semănau a haine şi pe cari, **indignat** le purta înainte până îşi pierdeau forma omului. O scrumbie de la Bedreaos şi un sac cu lemne dela Tache Bărăţie, a fost toată îndulcirea traiului tiranisiţilor din odaia cu săliţă a jumătăţii ecaretului nedotal. Bonul Doamnei Bilcescu dela Palat, era strecurat în tejgheaua lui Bâlea Nicopolu, cămătarul **„Maidanu-Dulapului"** — bon plătit cu degerătură şi înghesuiala, după cercetări şi forme pe la **domiciliu** iar în loc de lemne **„domneşti"** venea acasă stacanul cu ţuică, fiartă cu enupere şi scorţişoare şi din care eşiau ademenitor, aburii parigoriei! Titi Schiopu, copil de trupă la muzică, îndulcea ceasurile foametei cu pezmeţii regiment. 21 Mihai-Bravu, în care se încovoiau dinţii şi se înmuia răbdarea şi lângă care se apropia o strachină cu murături din care Coana Tarsiţa vâra prin gurile nevoiaşilor, potolindu-i cu vorbe „înţelepte" şi mai amintindu-le de... chirie... Atunci feţele tutulor se îndreptau îngrijorate de pe buza cenacului spre ochiul ferestreii „pătat" de un potlog de hârtie vânătă, care tăia zarzărul, poarta şi orizontul în două, iar vasul golit de murături, trecea în săliţa cea umedă şi de acolo, pe capacul butoiului, unde un cotoi, torcea firul persecuţiei şi al promiscuitudinei! Şi chiria nu se mai ivea; în schimb, „imobilul" de-abia se mai ivea din nămeţii gunoaielor, ai vechimei şi ai prăbuşirii.

De aceia văduva lui Chir Alechis, sastisită de atâta răbdare şi scăpătăciune, a cerut Primăriei să vie cu tăerea barem să nu-şi mai ştie căscioara cotropită cu anasâna! Primăria a trimis ingineri, inginerii şi-au rostit părerea şi până să vie măsurătoarea şi târnăcoapele, casa s'a prăbuşit şi văduva taxatorului din Olteniţa-Veche a murit. Şi căpitan Costache dela Domenii tot nu s'a lăsat! Şi-a închelberit din dărâmături un fel de coşarcă ponosită, pe duşumeaua fărămiţită de vechime, cu resturi din... salon şi cu câteva şipci din chiristigia lui Nicola din spatele Bălăşeanului care se brodise să aibă o... „daraveră" la Domenii. Şi **„casa cea nouă"** a lui Căpitan Costache se înălţa înduioşător de tristă şi de năpăstuită, din grămăjoara în care se năruiseră de veci economiile taxatorului din vechea Olteniţă, ceia ce făcea pe Coana Niculina Ghindă-Chioru femeia perceptorului din Rădovan să se tângue oftând: „bietu Domnu Alecu, Dumnezeu să-l odihnească, trebue să se fi mişcat în groapă, când.. „şi-a văzut" el căscioara surpată !..."

*

Şi a fost sărbătoare mare în seara ridicării temeliei casei celei noui! Focul cocoloşit din căpriori şi cercevele mucegăite, trimitea pe pereţii uzi, stele zâmbitoare, cari fulgerau scurt şi apuneau pe loc, prin boarfe şi prin colţuri. Din stradă, de unde-va, aproape, venea zvonul chefului şi al voei-bune; se auzeau apoi, tot mai deslușit, icneli de veselie şi vorbe sgomotoase cari umpleau ulicioara, sculând lumea şi îngrămădind copii pe la geamuri.

— „Linaş, eşi de grabă afară!...

Dar înaintea lui Linaş, femeia omului dela Domenii, am eşit noi, poşidicul scobelnic şi neadormit, şi cu noi, s'a întors şi grămada cea veselă, din stradă, cu chiotele şi fluerăturile ei, intrând cu toţii în casa căpitanului şi trecând vijelios pe lângă Linaş, rămasă mumie în prag. Apoi, în colţul dinspre sobă, s'au îndreptat doi oameni streini, unul ducând anevoios pe şale, o lădiţă prinsă cu o curea, cel-l'alt, în flanelă roşie, ţinându-se silnic după el şi ţipând grabnic dintr'o piele alămuită pe la muchi, pe care o proptea slab între buzele albăstrite de răzmeriţa geroasă de afară. Omul cu lada, a trecut după o perdea, scamatorul cu flanela roşie şi cu muzicuţa cea obraznică, a rămas să sbiere în mijlocul copiilor năuciţi de bucurie.

— „Costache, sperii copiii!...

— „Tacă-ţi gura femee!..

Intr'o vreme, cântarea omului cu flanela roşie a amuţit între buzele albăstrite de geruială, iar tovarăşul cu lădiţa cu [illegible] după perdea.

— „Căpitane sperii copiii!...

— „Tacă-ţi gura Madam Costache!

Apoi a intrat după perdea şi scamatorul cu muzicuţă cu tot. Şi strigătul pieliţei alămuită pe la margini, a început iar să cutremure casa şi copiii, şi pe horbota **„cortinei"** din colţ, a început să mişune dela o vreme **„Vasilache şi cu Mariţica"** depănând perdeaua dela un capăt la altul, dând bună-seara şi chiondorându-se la noi, **ca oamenii.**

— „Omule sperii copiii, omule!

— „Ţine-ţi gura odată, Madam Linaş, şi întoarce-te în colo, dacă nu-ţi convine"!

Şi scamatorul striga mai cu furie din muzica lui de piele, omul care plimbase lada pe şale, intra şi eşia fără trebuinţă, după perdeaua cu horbota cea infectă, şi păpuşile nu mai conteneau veselia şi sachismetele!...

Şi prin înserarea păcloasă a ernii, care pogora domol zăbranicul mohorât al nopţii, îndoliind molozul lui Chir Alechis, s'a furişat o **arătare,** speriind păpuşile şi dăsculţii tolăniţi pe rogojini. Şi păpuşile, au tăcut de odată, rămânând mirate pe horbota perdelei, şi omul cu muzica, nu s'a mai clintit. Arătarea a rămas o clipă în geam, copiii şi păpuşile au ţipat, casa cea **„nouă"** a trosnit din **„temelie",** comedianţii au fugit, flaşneta a amuţit în burhaiul de afară, şi cu ei a pierit şi arătarea, mai nemulţumită de cum venise.

Şi din molozul răposatului Chir Alechis, par'că s'a înălţat ceva în noapte, o pată agăţată de burhai, o mână îndreptată spre Cer, cu îndârjire, cerând blestemul necuviinţei şi al încălcării fără de lege!

Şi într'un târziu, afară în fundul ulicioarei, svonul muzicuţii alămuită şi şueratul obraznic al lui Vasilache au mai suspinat odată.

Şi mâna taxatorului din Olteniţa-Veche, a rămas tot acolo, înfiptă în moloz ca un stindard al înfierării neomeniei şi al neruşinării insultei, şi în ruina căruia se prăbuşise o cinste şi un sfânt!...

SARMANUL KLOPSTOCK

Din „Turnuri"

Smulgându'şi de pe umeri mantaua de'ntuneric,
din neguri ele'şi nalţă semeţul lor contur,
şi'n timp ce blondul soare se-aprinde'n zări feeric,
trufaşe'şi pun hlamidă de purpură şi-azur...

Şi prind apoi să cânte cu gurile de-aramă,
când străzile'n adâncuri foşnind din somn tresar...
Şi picură pe case crâmpeele de gamă
sonor ca şi mărgele ce cad într'un pahar...

Iar amiez, când roşii incendii ard în ceruri
şi 'na'tul varsă aur şi foc prin mii de guri,
par turnurile svelte: enorme juvaeruri
sau uriaşi ce poartă fulgerătoare-armuri.

...Pe străzi şi pieţi vueşte viu clocotul de gloate
ce mişună ca umbre de film pe-un vast ecran,
febril curg repezi trapuri şi ropote de roate, —
şi 'ntreg oraşul cântă ca Marea'n uragan.

De-asupra larmei însă, — ici unul, colo altul —
vezi falnicile turnuri cum urcă în senin,
de-ai spune că sunt gata să asalteze 'naltul
ca'n vremi de basm giganţii din vechiul mit elin.

Când aurul luminii îl bea amurgul însă,
şi blondul craiu al zilii mort cade în apus,
şi mâna fină a nopţii cerneşte zarea stânsă, —
vezi cum se'ndoliază şi turnurile, sus.

Trist cântă ele-atuncea şi'ndurerat li-e glasul:
şi sunetele-s lacrimi ce cad în ritm mâhnit:
căci regelui luminii îi cântă parastasul,
şi'şi plâng splendoarea mândră ce li s'a ofilit...

Şi când tăcerea umblă pe fine tălpi de umbre,
şi curge — albastră. luna şi dorm orice mişcări, —
cu fruntea luminată stau turnurile sumbre:
sthastrii ce pe gânduri se uită'n depărtări...

Şi'n fuga de clipite le-auzi, la intervale,
cum sună grav şi ritmic şi îşi răspund sonor,
ca şi străjeri ce'n noapte dau, când şi când, semnale
trezind misteriosul ecourilor cor...

. . . .

Şi'n timp ce'n juru-ţi ziua cu noaptea se tot schimbă
şi tainicile turnuri răsună adânc şi clar,
asculţi cu'nfiorare metalica lor limbă
cum orele vieţii ţi-le socoate rar...

George Voevidca

Moş Teacă la Bobotează

de Anton Bacalbaşa

Cel mai brav şi mai prima dintre căpitani, inteligentul, simpaticul şi cunoscutul Moş Teacă, s'a sculat astăzi mai de dimineaţă ca de obicei şi a început să strige:

— Niţă!

— Trăiţi, ordonaţi, porunciţi! răspunse glasul somnoros dar plin de deciuplină al ordonanţei.

— Vino'n casă.

Şi Moş Teacă, îmbrăcat în ţinută de noapte, fără pampon şi mai ales fără şarf se băgă din nou sub plapomă. Trebue să spun că Ţaţa Caliopi, gentila dumisale soţie, dormea dusă, visând la spiritul lui don locotenent Lungeanu.

— Fă focu, deşcă! zise Moş Teacă.

— Foc de cumpanie? răspunse ordonanţa buimac de somn.

— Ce cumpanie, leat? Visezi? Foc de sobă, că doar nu eşti în faţa inamicului!

Pe când Niţă se duse să aducă surcele, conform reglementului sobelor, Moş Teacă începu să deştepte pe camarada dumisale din garnizoana patului:

— Caliopi... Caliopiţă...

— Ah! — răspunse somnoroasa, care tot visa — nu mai învârti masa... lasă-mă... nu mai ciocăni că mor!..

— Ce masă, Caliopi dragă? Scoal' că-i ziuă... Ia!...

Madam Teacă se frecă la ochi, privi împrejur şi începu mâhnită:

— Mata erai? Eu visam... Ce vis frumos!...

— Scoal', bibiţo; scoal' că-i târziu. Ai uitat că azi e Bobotează?

— Ba nu. Mergem la paradă.

— Mergem. N'ai ordenu lă la Comănduire?

— Da eu cum să mă'mbrac? Să-mi iau tualeta dela nuntă?

— Ştiu eu? Ordenu nu vorbeşte nimica de nuntă. Spune numa dă pampon şi dă dicoraţii.

— Bine. Am să-mi iau mărturiile dă la botezu bunichii. Le am la icoană.

* * *

Focul era făcut. Soba ardea în pas gimnastic, se auzeau lemnele trosnind şi Moş Teacă frecându-şi dinţii de mare ţinută cu praf de pâine cazonă arsă. Madam Teacă îşi făcea la oglindă sprâncenele de ceremonie.

Peste o jumătate de ceas, bravul căpitan strigă pe Niţă:

— Cizmele! Le-ai făcut bine? Când m'oi uita'n ele să văd pă dracu, ca'n oglindă!

Apoi ceru puţină ceară de curele, îşi ridică mustaţa „la cinci sute de metre", îşi făcu barba „în tiraliori", îşi puse chipiul „à la Galibardi călare pă Ducipal" şi porni.

— Tu să vii pă urmă cu Niţă, Caliopi. A livoa!

Niţă se apropiă de Madam Teacă:

— Mult o s'o ducem noi aşa? Ce păcat că eşti mata soţie dc superior! Arz'o focu de desciplină!

— Ei! Mai rabdă şi tu. Pă Tecuţă o să-l treacă la riformă. Atunci mă disvorţez.

— Da' eu rămân în activitate?

— Mai e vorbă, Niţişor puiule?

Moş Teacă sosi la cazarmă. Inspectă trupa, trase câteva perechi de palme, şi comandă:

— Cumpanie 'nainte, MARŞ!

Apoi începu să bată tactul:

— Mergi frumos, leat, că te bag în răcori! N'ai auzit ce-a spus căpitanu Lambru? Şi la Franţuzi e bătae... Apoi vezi, că mă fac eu mai franţuz ca letinii!

In drum, toţi copiii se luau după Moş Teacă, al cărui aer grav — că d'aia e paradă! — atrăgea atenţia tuturor.

Moş Teacă încercă să bage'n draci pe „puii de ţivil" ameninţându-i cu sabia. Dar ei fugeau înainte, scoteau limba şi făceau „nas mare".

— Nu scoate limba, boboc de ţivil, că nu eşti la fermelia doftorului.

Toată lumea se tăvălea de râs. Numai Moş Teacă, din ce în ce mai furios, striga cât putea:

— O să'mi încăpeţi voi pă mână peste zece ani! Patru zile sala de poliţie, şi să ascultaţi două ceasuri discursu lu căpitanu Milicescu la consiliu de Războiu!

* * *

La Dâmboviţă era adunat tot norodul. Popii, cocoanele, copiii, adunătorii de mucuri de ţigări, în sfârşit toate elementele iubitoare de paradă, erau acolo.

Moş Teacă asculta ceremonia cu un fel de religiozitate adâncă. Când se comandă **„spre rugăciune"**, îşi scoase chipiul, măcar că asta nu-i plăcea de loc.

— Melitaru ar trebui să salute reglementar pă Dumnezeu, că doar Dumnezeu n'o fi ţivil!

In sfârşit, popa spuse o vorbă mare, şi o mulţime de ţivili se aruncară'n apă ca să scoată crucea.

Era un chelălău întreg. Mateloţi, pescari, popor, necunoscuţi, — tot echipamentul afişelor tragediilor dela teatru — se repeziră care mai de care.

Moş Teacă zâmbea:

— Uit'te ce proşti sântără ţivilii, s'a aruncatără'n apă ca răcanii! Ia să fie orden să sară melitarii; ei ar veni cu pontonieri, nu aşa!

Peste cinci minute, eşi la suprafaţă un ţivil cu crucea'n mână.

— A scos-o! A scos-o! strigau toţi.

— Mare lucru! răspunse Moş Teacă! A scos crucea dintr'o gârlă ca Dâmboviţa! apoi eu am crucea „Trecerea Dunării", care e un râu mai de mare echipament, — şi nu mă mai fudulesc atâta!

ANTON BACALBAŞA

Câteva din cele 27 de glume adunate

de paharnicul Alexandru Geanoglu Lesviodax la 1839

I

Oare cine au adus la o masă un vas mare cu vin pentru împreună-ospătătorii săi.

Unul dintr'înşii au luat în mână vasul şi văzând într'însul o muscă înotând, o au scos afară cu degetul, şi după ce au băut o au pus iarăşi în vas, şi l'au dat la ceilalţi. Intrebat fiind dar de pricina muştii, (adică dacă au scos musca, dece au pus-o iarăşi în vas) el au răspuns: „Eu nu iubesc muşte în vin, însă nu ştiu, nici sunt încredinţat, dacă şi ceilalţi nu le iubesc".

II

Un fricos, silit fiind ca să se lupte cu altul, închidea adeseori ochii când mişca sabia. Spre buna lui norocire au ajuns un prieten al său, şi dupăce l'au despărţit dela înpotrivnicul său, l'au întrebat: „Pentruce te luptai cu ochii închişi". El au răspuns: „Ca să nu văz mădulările (membrele) vrăşmaşului meu zburând în văzduh".

III

Intru o adunare de dohtori s'au făcut vorbă, care sunt cele mai bune dohtorii care să poată supţia vederea.

Deci zicea fieşte care câte una, însă nu putea să se unească între dânşii, până când unul dintre cei ce asculta, le-au zis:

„Domnilor dohtori, cea mai bună dohtorie a vederii este zavistia (invidia)". Ei minunându-se, l'au întrebat: „Cum să poate aceasta?" El au răspuns: „Pentru că zavistnicul vede nenorocirile altora mai mari decât sunt".

IV

Un oarecarele om temându-să de vre-o întâmplătoare ploae, ruga pe un prieten al său, să-l împrumute cu mantaua sa (iamurluc).

Prietenul i-au răspuns: „dacă nu va ploua, ţie nu îţi trebue mantaua; iar dacă va ploua îmi va trebui mie".

V

Un ţăran anume Petre, întorcându-se cu măgarul său dela un târg de aproape, au vrut prin arşiţa soarelui să se odihnească puţin subt umbră de copac, şi văzând că l'au stăpânit somnul, au înfăşurat de mâna sa capătul frâului măgarului, şi au adormit. In această vreme trecând un alt ţăran, au tăiat cu meşteşug căpeţala frâului, şi au furat măgarul. Peste puţin ceas, bunul nostru Petre, deşteptându-se, şi negăsind alt cevaş decât numai frânghia legată de mână, după ce s'au frecat la ochi, au zis: „Sau „eu sunt, sau nu sunt eu Petre. Dacă sunt eu Petre, am „pierdut măgarul meu, iar dacă nu sunt eu Petre, am „câştigat frânghia".

VI

Un bogat înstrămbăţitor zidea o bolniţă (spital, lazaret), şi venea adeseori cu unul din prietenii săi să vază zidirea, pentru care şi de multe ori îi cerea sfătuire. Insă în una din zile l'au întrebat dacă este îndestul de mare împrejurarea bolniţii. I-au răspuns prietenul zicând:

„Imi pare foarte mică". Zisu-i-au cu mânie bogatul. „Dar cum? când are îndestul loc să încapă două sute de săraci!" Prietenul iarăşi i-au răspuns: „Dacă toţi câţi i-ai sărăcit tu vor alerga aici, este cu neputinţă să-i încapă".

VII.

Un om iubitor de argint, să jăluia către unul din prietenii săi, zicând: „Ce ţi-am făcut eu ţie de îmi porţi numele în lume că adecă eu îmi vânz cizmele mele cele vechi?" Prietenul i-au răspuns: „Spune minciuni acela care m'au pârât pentru aceasta; eu nu am zis că vinzi, ci că cumperi cizme vechi".

O FABULĂ

Cetesc în P. Răşcanu
Despre Selim-întâi
Şi n'am cuvinte-a spune'n
Ce trist extaz rămâi.

Selim sultan fusese
(Ş'a fost poet sultan
— Aşà ne povesteşte
Istoricul Răşcanu —

El scris-a'n versuri calde
Minuni de ode turce
Ş'ucise pe-al său tată,
Pe tron până să se urce.

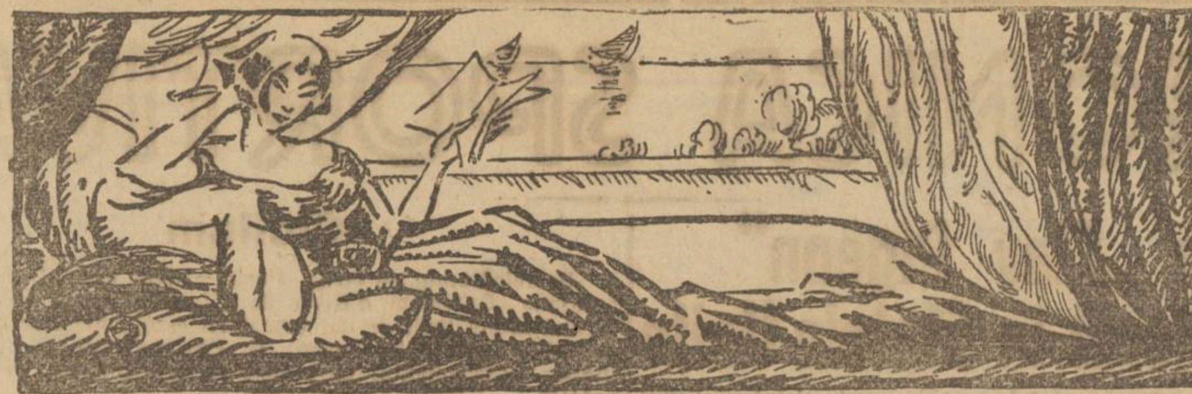
Femei asasinat-a
— Codane ca şi babe —
Şi scris-a'n strofe bune
Superbe ode-arabe.

Pe fraţii săi — fireşte! —
De pe pământ îi şterse
Şi — scris-a'n blonde stanţe
Sublime ode perse.

Şi'n ode ce îmi cântă?
— O, lectori ascultaţi! —
Iubirea-i de femee,
De tată şi de fraţi.

Alexandru Truda

MOLIÈRE

Scoala femeilor *)

ACTUL II. SCENA VI.

ARNOLF

. . . . Povesteşte-mi, te rog, de-a fir a păr.

AGNES

Vei crede că-i poveste, şi-i totuşi adevăr,
Lucram la o scufie, sus în balcon, când iată,
Un tânăr foarte bine în stradă se arată,
Şi dânsul, cum remarcă umila mea prezenţă,
Adânc se ploconeşte făcând o reverenţă.
Nevrând să par mojică, pe loc, la rândul meu,
Prin altă reverenţă l-am salutat şi eu.
El face încă una, plecându-se profund,
Tot prin o reverenţă la rândul meu raspund,
El iarăşi se întoarce şi face o a treia,
Eu nu mă dau bătută, răspund şi la aceia;
El trece înc'odată, de două ori, de nouă,
Şi face la tot pasul o reverenţă nouă.
Eu, care cu privirea mereu îl urmăream,
O nouă reverenţă la rândul meu făceam . . .
Noroc că într'acestea şi noaptea a venit.
Altminteri, cine ştie, mergeam la infinit,
Deoarece, în cazul că mă mă dădeam bătută.
Ar fi putut să creadă că eu sunt prost crescută!

ARNOLF

Prea bine.

AGNES

Dimineaţa, şezând în prag, aci,
Veni la mine-o babă şi astfel îmi vorbi:
—Copila mea, Prea Sfântul e supărat. Mă tem
Să nu trimiată Domnul asupra ta blestem.
El te-a făcut frumoasă; tu, însă, cu păcat
Te foloseşti de harul ce Dumnezeu ţi-a dat.
Deci află că un suflet se plânse chiar acuşi
De rana dureroasă pe care i-o făcuşi.

ARNOLF (aparte)

Ah! Babă păcătoasă! Năpârcă blestemată!

AGNES

—Un om rănit de mine? întreb atunci mirată.
—De tine zise baba „rănit de moarte vai!
E tânărul pe care aseară l salutai.
Dar cum se poate una ca asta zic, „Făcui
Să cadă din greşeală ceva în capul lui.?"
—„Nu" zice ea „privirea fu cauza fatală.
Cu ochii tăi, frumoaso, tu l-ai băgat în boală."
„Vai, Doamne!" zic „asemeni cuvinte mă uimesc!
La ochi sunt eu bolnavă, şi lumea'nbolnăvesc?"
—„Da" zice baba „curge din ochii tăi otravă,
Şi nu cunoşti, fetiţo, puterea ei grozavă;
Sărmanul om tânjeşte, puterile îl lasă,
Şi dacă—zice iarăşi bătrâna cea miloasă,—
„Nu vrei să fii cu dânsul puţin mai milostivă,
In trei sau patru zile îi rupem din colivă."
—„Vai Doamne!" zic. „Se poate? Aşi plânge de durere;
Dar mie bietul tânăr ce ajutor îmi cere?"
—„El cere" zise baba „un lucru de nimic:
Să vie să te vadă şi să vorbiţi un pic.
Privirea ta, atâta, mai poate să-l învie,
Că pentru boala asta nu-i altă doftorie."
—„ Vai" zic eu bucuroasă „păi dacă e aşa,
Să vie să mă vadă de câte ori o vrea!"

ARNOLF (aparte)

Spurcată vrăjitoare! Ah! Scorpie mârşavă!
Plăti-ţi-ar Domnul mila cu care torni otravă!

AGNES

Astfel veni la mine şi-l vindecai de boală.
Acuma, spune singur, făcui vre-o greşală?
Aşi fi putut rămâne, aşa, nepăsătoare
Ştiind că fără mine sărmanul tânăr moare?
Eu, care simt în suflet durerea orişicui
Şi care plâng cu hohot când văd murind un pui . . .

In româneşte de
George Filip Gesticone

*) Din volumul ce va apare în curând, în editura „Cartea Românească"..

Recreaţiuni nematematice

1) PROBLEMA EXACTA

Cineva explică la berărie teoria relativităţii lui Einstein.

— „Domnilor, totul este relativ, bunăoară **o butelie goală este egală cu una plină (! ?).**"

Prietenii rămaseră cu gura căscată.

— „Şi dacă nu credeţi, continuă el, vă pot dovedi în mod matematic. Puţină răbdare şi veţi pricepe.

Plecăm de la axioma algebrică:

„O butelie pe jumătate plină este egală cu o butelie pe jumătate goală".

— Evident răspunseră toţi.

— Bine, atunci să exprimăm această ecuaţie în mod algebric, adică:

$\frac{1}{2}$ butelie plină = $\frac{1}{2}$ butelie goală

Să împărţim ambii membri ai acestei egalităţi cu $\frac{1}{2}$ (egalitatea nu se schimbă conform cunoscutului principiu: „se pot înmulţi sau împărţi ambii membri ai unei egalităţi şi egalitatea rămâne neschimbată", idem când membrii se ridică la pătrat).

Vom avea dar:

butelie plină = butelie goală

q. e. d (quod erat demonstrandum).

2) UN LEU ESTE EGAL CU 20 BANI

De fapt nu numai după teoria relativităţei poate 1 leu să fie egal cu 20 bani! Din cauza valutei francul nostru nu mai valorează nici 5 bani.

Nu e vorba însă de relativitatea valutei actuale.

Putem dovedi în mod matematic că 1 leu = 20 bani, chiar după valuta normală, când 1 leu era egal cu 100 bani de aramă.

Plecăm de la egalitatea:

10 bani = 2 gologani (de câte 5 bani)

Ridicând la pătrat vom avea:

100 bani = 4 gologani

sau:

1 leu = 20 bani

3) STATISTICI AMERICANE, TURCEŞTI ŞI ROMANE

Un american a consacrat 8 ore pe zi timp de 3 ani pentru a număra versetele, cuvintele şi literele Bibliei. El a găsit 31.175 versete, 773.692 cuvinte, 3.556.480 litere, de 6855 de ori numele lui D-zeu (Jehova), de 77.639 ori conjuncţia „şi" (notaţi că în Biblie conjucţia „şi" se găseşte la fiecare 10 cuvinte în mijlociu), etc.

Musulmanii respectează Coranul atât de mult în cât nu s'au lăsat mai prejos de americanul nostru şi ştiu cu precizie că în Coran sunt 76.640 cuvinte şi 323.015 litere, adică aproximativ de 10 ori mai puţin ca în Biblie.

4) CIORAPII DE MATASE ŞI... ASTRONOMIA

— Ce are de-a-face scripca cu iepurele sau mătasa cu.... astronomia.

— ?!?

Să ascultăm însă calculul unui astronom din Lyon, oraşul mătăsurilor, care are însă şi un observator astronomic celebru, al cărui director e d. Jean Mascart.

Iată ce ne spune curiosul cetăţean lyonez:

„Oraşul Lyon consumă anual 1 milion kgr. de mătase. Pentru a obţine 1 kgr. mătase trebuiesc cel puţin 4000 coconi, deci numai Lyonul consumă anual cel puţin 4 miliarde gogoşi de mătase

Lungimea firului de mătase al unei singure gogoase, după cum ştiu şi sericicultoarele noastre, e în mijlociu 500 metri. Cele 4.000.000.000 gogoaşe întrebuinţate de fabricile lyoneze dau la un loc un fir de 2000 miliarde metri sau 2 **miliarde km.** Această lungime reprezintă o distanţă de 8 ori de la pământ până la soare, sau de 5494 ori de la pământ la lună.

Firul de mătase produs de fabricele din Lyon într'un singur an ar putea înconjura pământul de 52.505 ori la ecuator şi luna de 200.000 ori.

Când vezi în Bucureşti atâţi ciorapi de mătase, te întrebi câte miliarde de viermi au trebuit să muncească pentru a acoperi picioarele moderne ale sexului slab?

X. Y. Z.

Argot-ul delicvenţilor

Vocabular:

INFIPT = îndrăzneţ.

E un puştiu înfipt, ăsta ajunge cu siguranţă şmecher = e un prichindel cutezător, o să devie cu siguranţă pungaş.

LOVELE = bani.

— *Vede lovèle, bididia! Ii ţine la căldurică!*

— Măi, să fie al dracului!

— *Zău, i-a paradit haidumei ţuitul.*

— Măi, să fie a'dracului! Cu cât?

— *C'o tată-mare, un cearceaf şi doi mici.*

[— Are bani mititica. Şi-i păstrează în sân.

— . . . .

— Zău, -a furat ţăranului punga.

— . . . . Cu cât?

— C'o hârtie de cinci-sute, una de o sută şi două a câte douăzeci].

PRAPALD = dărămare.

Il dai prăpald, că ai un cobzar No. 1 = Ai să dărâmi (câştigi) procesul, că ţi-ai luat un avocat straşnic!

* * *

Din Braşov, un cetitor şi urmăritor al *argot*-ului închisorilor — şi care iscăleşte *Jack invalidu* — ne trimete ca o „completare a dicţionarului apaşilor, câteva cuvinte întrebuinţate în jargonul lor". Dintr'însele utilizăm următoarele:

ABONAMENT. In expresia: *fă-i abonament la spital* = loveşte-l tare, să zacă.

ARZOAE = sentimentală.

BOIANGERIE. *Fă-i boiangerie* = umple'l de sânge.

CANDELA [vezi: obloni = ochi.

Stânge-i candela şi rupe-i ţiitoarea = aruncă-i cenuşă în ochi şi dă-i la şale.

Candela corespunde exact termenului argotic francez: *ardent* (allume donc tes andents = deschide odată ochii!)

INCALECA = rupe-o de fugă.

Incalecă, ghiorlane, că te-a ginit = şterge-o, fleacule, că te-a văzut.

MANCATOAREA şi MUZICA = gura.

SCATIU [Vezi: curcan, sticlete] = gardist.

SOLZI [Vezi: albeţ, biştari, lovèle, mardei şi mangari] = bani. *Peşte cu solzi* = il ţine o femee, şi-i dă şi de cheltuială

ZOTCA [Vezi: iordanul, mâncătoarea, muia şi muzica] = gura.

B. L.

Cuvinte chinuite

ca să formeze epigrame

UNUI DULĂU

Ca epigramist eu sânt
Muşcător — o ştiu prea bine —
Insă tu, mă Ursu, eşti
Mai epigramist ca mine.

UNUI FILFISON INCARUNŢIT

„Calomnia înegreşte"
E de partea-ţi adevărul
Insă ce păcat că dânsa
Nu-ţi.... calomniază părul.

Matei Rareş

CRONICA SPORTIVA

Firul la „Clay Pigeon" (Falere) în Statele-Unite

D. George Plagino, reputatul campion român și internațional la tragerea la porumbeĭ și la acea la „ball-trap", președinte al Soc. de Dare la Semn „București" și al Comisiuneĭ Centrale de Tir la F. S. S. R., ne comunică alăturatele date pe carĭ le supunem amatorilor noștri de tragere la „ball-trap" și „Clay Pigeon", pentru o serioasă gândire în vederea eventualeĭ lor participărĭ la Jocurile Olympice carĭ vor avea loc la Paris în 1924.

La jumătatea luneĭ Septembrie a avut loc la Atlantic City un tir la talere, extraordinar prin proporțiile luĭ puțin usitate. La acest concurs s'a decernat titlul de Campion al Americeĭ de Nord și a fost primul mare concurs care a avut loc în vestul Statelor Unite de la 1902.

Campionatul din 1902 pe coasta Atlanticeĭ a numărat numaĭ 91 concurențeĭ. In anul acesta au participat 586 concurențĭ, cifră în adevăr neobicinuită, dar totușĭ inferioară număruluĭ de trăgătorĭ care în anul precedent s'au întrunit la Chicago, unde au fost peste 1400 de înscrierĭ la concurs.

Relativ micul număr de concurențĭ din luna Septembre, se atribue greveĭ drumurilor de fier care a împiedicat pe mulțĭ — maĭ cu seamă din statele din Centru și Est — de a lua parte

In vederea acestuĭ concurs au fost construite 16 instalațiunĭ de tir care ocupau laolaltă o lățime de metri. Intr'o singură zi s'au tras peste 100.000 talere, *o cifră neînregistrată până astăzĭ în analele acestuĭ sport.* 80 de trăgătorĭ se așezau *deodată pe linia de tragere*, și fără nicĭ o exagerare putem spune că această linie oferea o priveliște impunătoare.

Recordurĭ nu au fost stabilite la Atlantic City și *„Champion Ship"* al Statelor-Unite a fost câștigat de *Art. Kilam*, cu 197 talere reușite din 200 trase.

Resultatele slabe, după aprecierea americană, sunt atribuite verdețeĭ care forma fundul perspectiveĭ văzute de trăgătorĭ.

Iată câteva din principalele rezultate:

Phil. Miller, câștigă cu 194/200 după patru egalizărĭ (barage) cu *Mark Arie*, campionatul distanțeĭ de 18 yards al Federațiuneĭ Americane de „Clay Pigeon".

Graham, câștigă cu 194/200, campionatul de 18 yards al trăgătorilor profesioniștĭ.

Fred. King, câștigă cu 170/200 dublete, campionatul american de dublete.

Doamna King, câștigă Campionatul Doamnelor, cu 187/200.

Echipa „Marilor Lacurĭ", învinge cea din „Vest" și din „Prairies", cu 955/1000.

Rezultatele Campionatuluĭ de America au fost următoarele: *Art. Kilam* 197/200; *Jahn* 195/200; *Duncan* 195/200; *Spencer* 195/200; *Miller* 195/200; *Graham* 194/200.

Aceste rezultate au fost obținute pe o ploae torențială, care nu a încetat a cădea în tot timpul concursuluĭ, trăgându-se un singur foc asupra fiecăruĭ taler; majoritatea trăgătorilor întrebuințau puștĭ cu o singură țeavă.

Dăm aceste rezultate considerând că vor interesa pe trăgătoriĭ noștri din maĭ multe puncte de vedere:

I. Pentru a evidenția avântul care l-a luat acest sport (care astăzĭ figurează în programul Jocurilor Olympice) în America.

II. Pentru a arăta la ce grad de perfecțiune pot ajunge trăgătorĭ antrenațĭ. Vom adăuga că și noĭ avem elemente de prima ordine, trăgătorĭ înzestrațĭ cu toate însușirile cerute pentru a deveni Campioni internaționalĭ

Să sperăm că domniile lor vor binevoi a ne da tot concursul necesar pentru formarea și antrenarea echipeĭ naționale. Din parte-mĭ, prefer un „sportsman" care după o aprigă luptă se clasează al 10-lea unuia care pentru a apăra (!) o reputțiune renunță la luptă.

Știri sportive diverse

Ziarele sportive franceze publică un tablou al ofițerilor străinĭ carĭ au vizitat în cursul anuluĭ 1922 școala militară specială de educațiune fizică dela Joinville-le-Pont (lângă Paris). Cercetând acel tablou, am constatat cu bucurie că printre ofițeriĭ vizitatorĭ au fost și câțĭva din armata română și anume un general și patru coloneĭ.

Am fi doritorĭ să știm dacă aceștĭ domnĭ ofițerĭ au făcut un raport și ce anume au constatat sau ce concluziĭ au tras din vizita lor.

Ar putea Ministerul de războĭ să ne lămurească? I-am fi recunoscătorĭ.

*

Indrăznețul și reputatul aviator francez *Sadi Lecointe* a reușit la Istres lângă Marsilia (31 Decembre 1922) a bate propriul său record de viteză care era de 341 km 259 m., reușind 348 km. 028 m., ceea ce constitue un nou record al lumeĭ.

Aparatul luĭ Sadi Lecointe era un sesquiplan „Nieuport" cu motor „Hispano" de 400 H. P.

*

Ziarele franceze sportive ne vorbesc de câtva timp de „match"-ul *Dempsey* (campionul lumeĭ de boxă a tuturor categoriilor) *Strangler Lewis* (campionul lumeĭ de luptă „catch as catch can"). Ziarele americane, barem, vorbesc despre aceasta de câteva lunĭ.

Noĭ, nu vedem interesul unuĭ atare „match" (bine înțeles din punct de vedere sportiv, căcĭ din punct de vedere comercial or fi știind ceva organizatoriĭ...).

Exploatatoriĭ Sportuluĭ! Urâtă specie...

*

Maĭ sus am vorbit de performanța remarcabilă a luĭ Sadi Lecointe, după cum prin Noembre vorbisem de acea senzațională a *generaluluĭ* aviator american, *Mitchell*, care reușise 362 km. 515 m. pe oră, viteză ne-omologată însă mult timp. După calculele făcute, viteza a fost redusă la 361 km. 280 m. pe oră și zilele acestea recordul a fost omologat de Federațiunea Aeronautică Internațională.

Pentru a stabili un nou record al lumeĭ va trebui, conform regulamentuluĭ internațional, reuși cel puțin 365 km. 281 m. pe oră!!

Dar în definitiv, nu e lucru imposibil, chiar cu unele din aparatele de azĭ.

*

Locotenentul *Thoret* (francez) a reușit în primele zile ale luneĭ Ianuarie la Biskra (Algeria) un sbor de 7 ore și 3 minute cu un aeroplan fără motor.

Sborul, ne spune ziarul „L'Auto", s'a efectuat de-asupra dealuluĭ Ed.Delonatt pe un parcurs de circa 2 km. repetat de nenumărate orĭ.

Avionul este conceput de d-niĭ Hanriot faimoșiĭ constructorĭ de aeroplane.

*

La 21 Ianuarie va avea loc la Viena un congres internațional al arbitrilor.

„Țările aliate" nu vor participa.

Atletism

„Marathon"-ul anual pentru profesioniștĭ care a avut loc la Edimburg (Scoția) a fost câștigat de *Mc Craé;* al doilea — la 30 yarzĭ distanță — s'a clasat *Lindsay*.

*

Pe distanța Versailles—Paris (12 km. 800 m.) a avut loc Duminică 7 Ianuarie al XVII „Premiu Lemonnier".

Palmaresul până în prezent se stabilea astfel: *Raguenеau* (1902), *de Fleurac* (1903), *Ragueneau* (1904), *Versel* (1905), *Ragueneau* (1906—907), *Keyser* (1908—1910), *Bouin* (1911), *Keyser* (1912—1914), *Guillemot* (1920), *de Nys* (1921), *Duquesne* (1922).

Invingătorul din anul acesta a fost *J. Vermeulen* (41 m 21 sec. 3/5). S'au clasat apoĭ și în ordine *G. Brossard, M. Denis, J. Schellmann, Ch. Denis*, etc.

Vermeulen a fost de curând socotit din nou amator de unde era profesionist.

Interesant fapt este că Vermeulen a bătut și recordul pe care îl deținea J. Keyser (41 m 44 sec. 2/5, încă din 1913).

Boxă

Seaman Hall, campionul Europeĭ categoria „poids légers" a învins la puncte în 20 reprise pe *Johnny Brown*.

„Match"-ul a avut loc la Edimburg (2 Ianuarie) în fața a peste 10.000 spectatorĭ.

Ciclism

Pe velodromul de iarnă (Paris) a avut loc (7-I) marea competițiune „Criterium d'Hiver de Vitesse" la care au participat în maĭ multe serii de doi următoriĭ campioni: *Moeskops* (olandez), *W. Spencer* (american), *G. Poulain* (francez) și *Moretti* (italian). Clasamentul pe puncte nu a schimbat ordinea aci arătată.

Imediat apoĭ, pe echipe (1500 metri) *W. Spencer* și *Moretti* au învins pe *Moeskops* și *Poulain*.

Criteriumul de semi-fond (3 reprise) a revenit americanuluĭ *Carman*.

Foot-ball Associație

In pre-ziua Anuluĭ Nou pe terenul „Stadion de Paris" au avut loc două marĭ „match"-urĭ: echipa *Racing-Club de France* a făcut joc egal (1-1) contra puterniceĭ sale rivale *Red Star*, iar reputata echipă campion a Poloniei, *Cracovia*, a resistat splendid (1-1) remarcabileĭ echipe *Servette Club Genève*, campion al Elvețieĭ.

*

La 31 Decembrie trecut faimoasa echipă ceho-slovacă *Sparta* a învins la Barcelona echipa *Espanol* (1-0) iar *Amateure* (Viena) a învins *Barcelona* (3-1).

*

In ziua de Anul Nou, echipa campion a Franței (1922) *Red Star* a învins pe terenul „Stadion de Paris" echipa campion a Poloniei, *Cracovia* cu (5-2), iar *Racing-Club de France* și *Servette Club-Genève* au făcut „match" nul (0-0).

*

Pe terenul „Milano-Club" echipa reprezentativă a Italiei a învins în ziua Anuluĭ Nou (3-1) echipa reprezentativă a Germaniei. — Spectatorii erau peste 20.000 și de o nervositate la început și apoĭ de un entusiasm greu de descris ,spun unele ziare.

*

„Match"-urile „revanche" dela Barcelona au dat următoarele rezultate:

Barcelona învinge *Amateure* (Viena) cu 4-0 și *Sparta* (Praga) învinge *Espanol* (4-0).

*

Echipa spaniolă *Real Sociedad* dela San-Sebastian a învins la Barcelona echipa *Wiener Sport-Klub* (Austria) de două orĭ: 3-2, 2-1. In acelaș timp echipa ungară *M. T. K.* a învins echipa *Athletic* (Bilbao) cu 2-1 și a doua zi cu 3-1.

La Madrid, echipa maghiară *Vassas* a fost învinsă de echipa *Madrid* F. C. cu 1-0 și a doua zi cu 2-1.

*

La Barcelona, echipa germană *Nuremberg* a fost învinsă (2-1) de către echipa *Barcelona*, fiind de față peste 40.000 spectatori.

*

Echipa *„Stade Toulousain*, campion al Franței (1922) și campion al Pyreneilor (1923) a învins în pre-ziua Anuluĭ Nou la Paris echipa *Stade Français* (14-3), campion al regiuneĭ Paris (1923), fiind față peste 8000 spectatori.

*

Echipa reprezentativă „Paris" a învins în ziua Anuluĭ Nou la Paris echipa reprezentativă „Londra" (22-14).

Fiecare din echipe numără 3 victorii de când fusese creat acest „match", așa că azĭ *Paris* are o victorie maĭ mult.

Spectatorii erau peste 15.000 și în tribuna oficială se aflau numeroșĭ deputațĭ, senatorĭ, consilierĭ municipalĭ, și ofițerĭ superiori.

*

In vederea selecționăreĭ echipeĭ reprezentative engleze a avut loc pe terenul dela Twickenham (6 Ianuarie) un „match" între echipele anume formate: „posibilii" și „probabilii".

Aceștia din urmă au învins cu 39-8 p.

*

Echipa reprezentativă a Scoțieĭ a învins (6 Ianuarie) la Glascow „restul" eĭ cu 18-3 p.

*

Echipa națională a Franței a fost astfel compusă (8 Ianuarie):

Gundas: Clément (Vallence); *trei-sferturi: Jaurégny* (Toulouse), Bordes (Toulouse), Crabos (St. Sever), Lalande (Racing C. Fr.); *jumătate:* Dupont (Lourdes), Billac (Bayonne); *înaintași:* Béguet (R. C. Fr.), Bayard (Toulouse), Bernon (Lourdes). Moureux (Béziers), Cassayet (St. Gandens) Sébedio (carcassonne) Lasserre (Cognac) Guichemerre (Dax).

Innot

In preziua Anuluĭ Nou, echipa reprezentativă a Franței de „water-polo" a reușit a face „match" nul în contra echipeĭ reprezentative a Belgieĭ (5-5). — „Match"-ul a avut loc la Paris în piscina „Sporting club" recent inaugurată.

Scrimă

Aldo Nadi, rivalul nenorocos de anul trecut al luĭ Gaudin, a învins de curând la Neapoli pe profesorul *Pisanelli* cu 20 contra 10 loviturĭ la floretă.

*

„Federațiunea franceză de scrimă" a ridicat pe ziua de 1 Ianuarie 1923 pedeapsa de suspendare pe un an cu care lovise pe *Cattian*, campionul Franței de floretă atunci când acesta susține un „match" în Italia fără a fi avut în prealabil autorisarea Federațiuneĭ franceze de Scrimă.

Sporturi de Iarnă

„Match"-ul anual de hockey pe ghiață între echipele Oxford și Cambridge a avut loc la St. Moritz. Oxfort a învins (8—1 p.)

*

„Cupa Președintelui Republiceĭ" pentru bobsleigh care a fost disputată la Superbagnères (Pyrénées, Franța). Invingătorul a fost *Bertrand Artigala* care conducea bob-ul „Ballon Rond".

*

In Norvegia concursurile de ski și patinaĭ se țin lanț. Printre ultimele rezultate (5-I) cităm următoarele performanțe:

Ski (15 km.) 1) Th. Stromstad (1 ora 22 minute); 2) Th. Haug (campionul Norvegian).

Sărituri (la Hytlibokken; timp nefavorabil) Marelsen, Johansson, Heiberg, au reușit 23 metri.

Patinaj (la Christiania) 500 metri, seniori: 1) Ole Olsen (47 sec.); — 1500 m.; 1) Ole Olsen (2 m. 30 sec. 9/10).

Lawn-Tennis

Finala — simplu domni în vederea competițiuneĭ „Tournoi de Noël" (Paris) a fost o ușoară victorie pentru *J. Borotra* asupra luĭ *Persyn*; finala dublu-domni a revenit fraților Borotra asupra echipeĭ *Brugnon—Le Besnerais* (6—1, 8—6, 6—4); finala simplu-doamne a revenit d-reĭ *Charnelet;* dublul doamne a dat loc la o mare surprindere: echipa d-nele *Golding-Vaussard* a fost învinsă (6—1, 10—8); de echipa d-rele *Devé-Cousin*.

*

D-ra *Suzanne Lenglen* și-a reluat, ne comunică ziarul „L'Auto", seria obișnuită a succeselor. Aflătoare acum pe coasta de Azur, d-ra Lenglen formând echipă cu *Fisher* a învins în finală, la Cannes, echipa d-ra *de Mainville — principele Radzywill*" (6—0, 6—0). In simplu-doamne a învins (6—1, 5—0) pe *d-ra Hovett*.

In semi-finala dublu mixt echipa d-ra *S. Lenglen-Fisher* a învins echipa d-na O'Neil-Morgan.

*

Finala simplu-domni premiuluĭ „Coupe de Noël" (7 Ianuarie) a fost o victorie pentru *I. Borotra* asupra luĭ *Brugnon* deținătorul „Cupeĭ" pe 1921.

*

In vederea premiuluĭ „La coupe de Noël", doĭ campionĭ foarte cunoscuțĭ și anume *Max Decugis* și Le *Besnerais* au fost învinșĭ de doĭ necunoscuțĭ *Georges* și *Champin*, carĭ — cum spune ziarul „L'Auto" nu petrecuseră în noaptea de Crăciun!... ...riozitatea în sport.

O noapte în Urali

de N. D. MICHAIL

Soarele își arunca deasupra Uralilor, ultimele raze însângerate. Piscurile împădurite se profilau în zare ca niște sulițĭ roșiatice înfipte în inima ceruluĭ. Amurgul împletea deasupra pământuluĭ o rețea de umbre și zgomotul zileĭ se topea tot maĭ mult în liniștea cuceritoare.

Culcat într'un jilț, așezat în ceardacul caseĭ sale din ținutul Kazan, Peter Ivanof aștepta pe prietenul său și fost coleg de școală Iersei Simionovici pe care nu'l maĭ văzuse de un cârd de vreme. Cu pipa între dințĭ desfășurând în aer rotocoale marĭ de fum, privea mulțumit întinderea lanurilor bogate carĭ începeau din marginea șoseleĭ și se pierdeau în zare.

In urechĭ îĭ veneau zgomotele confuze ale pământuluĭ pregătindu-se de culcare și freamătul nucului bătrân din mijlocul curțiĭ... De undeva, de departe, un glas tânguios de clopot rupse tăcerea, iar vântul domol îĭ mlădia sunetele ușor ca o mână răspicând niște mătăniĭ.

Peter Ivanof se ridică cucernic din jilț, se întoarse cu fața spre răsărit și făcu treĭ crucĭ marĭ, apoĭ se așeză. Rotocoalele albastre de fum ce se învârtesc molatec în aerul căldut, îĭ prinse gândurile și cu ochiĭ jumătate închișĭ porni să răscolească trecutul cu amintirile luĭ frumoase, dar de departe un zgomot de zurgălăĭ îl deșteptă din visare și în curând desluși o caleașcă venind în tropotul cailor pe șosea.

Coborî din ceardac, ajunse în grabă la portiță și punând mâna streașină ochilor așteptă. In curând caleașca se opri și din ea coborî Iersei Simionovici.

— Tu ești, Simionovicĭ?

— Chiar eu, Ivanof.

— Bine aĭ venit, Ierseĭ!

— Bine te-am găsit, Peter!

Luându-se de braț se îndreptară vorbind zgomotos spre casă, iar după ce oaspetele își desbrăcă șuba de călătorie și se curăți de praf și după ce luară o gustare minunată și goliră câteva pahare de rachiu, ieșiră în ceardac și se așezară în jurul uneĭ mesuțe scunde în mijlocul căreia un samovar năpraznic, fierbea încetișor floare de ceaĭ.

După înviorarea revederiĭ, amândoĭ pritenĭĭ, sorbind tacticos din filigene, tăcură o bucată de vreme.

Noaptea prinsese să-șĭ întindă zăbranicu-i negru peste fire, iar stelele sfioase începură să puncteze cu aur nemărginita boltă. Câte un nor străveziu luneca ușor într'un colț de zare, iar vântul răscolea parfumul florilor, risipindu-l cu dărnicie printre cutele nopțiĭ. Viața intrase în făgașul liniștei, iar din eleșteul din preajma caseĭ, broaștele înviorate de razele luniĭ, făcându-șĭ culcuș pe o floare de nufăr, țineau tăcereĭ prelegerĭ universitare asupra romantismuluĭ și melodieĭ neînțelese din imperiul laculuĭ. In nucul din fața caseĭ, o privighetoare prinse să cânte și valul sunetelor, netărmuit de duioase se revărsa deasupra nopțeĭ ca o binecuvântare, ca o mângâere și ca un îndemn de liniște sufletească.

Ușor, Simionovici își scoase din buzunar o pipă mare de porțelan cu chenarul aurit, o umplu cu tutun aromitor de Iava, o aprinse și când fumul porni în aer un vârtej de rotocoale, își apropie jilțu-i de măsuță și grăi:

— Ia ascultă, Peter, la tine-ĭ un raĭ! Atâta liniște, atât parfum și atâta frumusețe nu se găsesc oriunde! In căsuța ta, tu trebue să te simți mulțumit, când atâta pace domnește în juru-țĭ! Natura pe aicĭ e atât de darnică și cu toată singurătatea ținutuluĭ, totuși, a țesut deasupra-ĭ o horbotă de aur! Spune drept, Ivanof, nu ești mulțumit? Dar ce crezi tu despre Natură?

Ivanof care abia își așteptase prietenul să maĭ schimbe cu el o vorbă, o idee, să maĭ audă și ceva nou, căcĭ, de, Petrogradul, orișicum e maĭ plin de învățătură și maĭ la curent cu cele ce se petrec în lumea toată decât ceeace se aude, se palavragește și se pune la cale prin cele case, cafenele și cluburile mojicilor de provincie, sorbi un gât de ceaĭ, trecu cu mâna sa aspră prin mustața-ĭ stufoasă-țepoasă și-apoĭ replică:

— Natura?!... Ce minunat lucru! Câte mistere nu cuprinde dânsa! Și cine ni le poate tălmăci maĭ bine decât Natura?!...

— Cum și adică ce vreĭ să spuĭ Ivanof?

— Da, Natura cu legile eĭ formează viața și istoria lumiĭ! Un Dumnezeu, un spirit nicĭ că există! Cauzalitatea — e naturală, închisă în materie, în atome, în energiĭ și este indistructibilă. Viața noastră, a oamenilor, este o nimica toată și libertatea voințeĭ despre care se face atâta vâlvă, e o curată himeră. Cultura este o desvoltare pur mecanică, o mișcare oarbă condusă numaĭ și numaĭ de legile Natureĭ. Natura este aceia care duce în mersul eĭ desfășurarea activităței omenești.

— Și acest mers al natureĭ, Ivanof, să fie perfect? Să fie el necesar gândireĭ? Șĭ apoĭ, să fie just?...

— Eu nu întreb niciodată quid juris! Materialitatea atomilor și a puterilor însă, este adevărul în ultima instanță.

— Și ce gândeștĭ, să existe între adevăr și materialism o „armonie prestabilită"?

— Firește.

— Dar dragă Ivanof, pentru ce să admițĭ obiectivitatea unuĭ sistem, când de drept totul este numaĭ o idee, o curată idee a propriuluĭ nostru creer? Ipotezele, axiomele matematicienilor nu sunt simple artificiĭ de calcule, spre a crede că privești în acel *rerum natura*? Și-apoĭ, de ce am susține, că numaĭ ceeace știm despre lucrurĭ cuprinde și adevărata realitate? Numerile sunt curate abstracțiunĭ, dar necesare în înțelegerea lucrurilor! Și Pytagorieniĭ gândeau că lucrurile sunt numaĭ numere! Nouă, celor de azĭ ne trebue clase, speciĭ ș. a. spre a ordona lucrurile! Platon, vedea în totul numaĭ ideĭ, singurele cărora, și cu drept cuvânt, le atribuia o existență reală! Și la urma urmelor, ce să fie acea lege supremă „Dumnezeu—Natura" în cauzalitatea primă și finală a lucrurilor?

Totul, dragă Ivanof, nu este decât o construcție a mințiĭ noastre. Mecanismul atomilor și puterilor cu care mulțĭ încearcă să întroneze un sistem monistic, nu este decât o înșelăciune! Mijloacele de observație și toate instrumentele existente nu ne ajung în cercetarea fineței fenomenelor; experiența ne este insuficientă și să atribuim o universalitate metodeĭ mecaniceĭ, este o empirie curată! Și apoĭ, cum crezi că am putea prinde prin percepere, observație, experimente, inducție, o intuițiune a uneĭ lumi metafizice?!...

— Dar dacă legile inducțiuneĭ nu sunt și nu pot fi nicĭ odată legĭ univesale, dacă prin experiență nu se poate formula un principiu inductiv asupra tuturor experiențelor, atuncĭ nu ne rămâne, decât să turnăm totul într'o formă pur rațională!

— Așa dar te declari materialist-raționalist?! In acest caz, dragă Ivanof, rațiunea e un produot al experiențeĭ și iată catastrofa materialismuluĭ!... Dar dacă Natura este numaĭ un joc de atome și puterĭ oarbe, atuncĭ, acest sistem nu este și nu va fi o teorie a cunoașteriĭ, cĭ puntea artificială între un realism al conștiințeĭ și acceptarea adevăruluĭ intern lipsit de acțiune. Mecanismul nu este suficient, nu este necesar gândireĭ, nu corespunde îndeajuns faptelor și teoria evoluționistă a materialismuluĭ, spulberă menirea rațiuneĭ! Cu aceste cuvinte, sorbi de câteva orĭ din ceaiul fierbinte plin de aromă, lăsă să cadă moale pe spate în jilțul de piele, trăgând adânc din pipă. Peter Ivanof rămase dus pe gândurĭ, apoĭ reluă:

— Dacă extragi toate proprietățile unuĭ lucru, restul, adică imaterialitatea lucruluĭ, este substanța. In aceasta stă energia, activitatea, puterea mecanismuluĭ.

— Și ce să fie acel X pentru sufletul, corpul nostru?

— Substanța lumiĭ e una și ea nu admite dualismul!

— Dar dacă lucrul, atomul e o masă compactă fără atribute, atuncĭ nu există în el decât o „simțire de sine" ștearsă, stearpă și neschimbată în veșnicie!...

— Există o simțire internă de apărare, atingere, lovire rezistență, căldură, frig ș. a.

— Șĭ de unde acest plus?

— Simțirea internă de sine a atomeĭ e bazată pe un principiu: schimbul intensitățiĭ! Fiecare atom având în fiecare moment numa o mișcare, are și un singur element de simțire.

— Ce-o fi, cum o fi acea „substanță" nu știu; știu însă atât, că în dânsa și cauzalitatea materialismuluĭ nu văd decât eclecticism, o nedumerire, un întuneric! Că natura și legile eĭ, materia și energia apasă vederile lumiĭ, aceasta e sigur. Materialiștiĭ, prin istoria mecanismuluĭ susțin că fenomenele sufletești sunt condiționate în totalitate de procese nervoase. Qiud nimis probat, nihil probat.

— Și cum, tu crezĭ Peter Ivanof, că manifestările sufletești să fie simple funcțiuni ale creeruluĭ? Psihicul să nu aibă nicĭ un fel de activitate proprie? Sufletul să fie un sclav și numaĭ un sclav al corpuluĭ?... Câtă naivitate! câtă inconștiență! Și acest materialism fiziologic să se bazeze pe ce lege?

— Că „suma tuturor energiilor chinotice și potențiale din lume rămâne veșnic aceiași.

— Dar aceasta înseamnă, că nimic nu se produce, decĭ nicĭ un fenomen psihic, în afară de energiĭ fizice! Să fie oare adevărată această lege? N'ar fi nevoe să maĭ fie controlată? Adevărul n'ar putea fi în altă parte?...

Legea fizicală descriptivă nu se întreabă „dincotro vine energia" cĭ „ce poate ea" canalizează cauzalitatea energieĭ prezente, puterea eĭ de producțiune și nu pune întrebarea: Cum și în ce împrejurări s'a pus energia în lume? Materialismul, mecanismul, are multe goluri, prietene, și nu poate rezolva unitatea conștiințeĭ!

— Legile natureĭ se oglindesc în mersul cultureĭ, care nu este altceva decât evoluția. Aceasta este mișcarea internă a materieĭ, viața energieĭ și cultura se desfășoară după legile propriĭ ale evoluțieĭ!

— Dar atuncĭ, ce maĭ suntem noĭ oameniĭ? Ce maĭ înseamnă progresul? Să fim luațĭ numaĭ de mersul roateĭ uneĭ mașinĭ? Să fim târâțĭ de o evoluție, de o evoluție care nu este decât un mecanism în afara noastră?.. A, nu, nu dragă prietene. Asta nici odată! Omul nu este o jucărie, nu este un manechin, nu este un sclav al Natureĭ!

El nu vrea să-șĭ micșoreze puterile sale interne, nu vrea să se coboare, să fie apăsat, nu se descredirează! Opera natureĭ poate să rămână în picioare, mare și frumoasă așa după cum e, dar, personalitatea noastră nu trebue strivită, necum să dispară! Evoluția mecanistă răpește posibilitatea de desvoltare a personalitățiĭ, reduce valoarea ființeĭ omeneștĭ pe care de altfel trebuește s'o înălțăm, s'o slăvim, căci omuluĭ nu e dat să piară!

Și acele zise legĭ ale lumiĭ: „Dumnezeu-Natura, Deus sive natura, natura naturans, natura naturata" și că lucrurile ar fi „modi", consecințe ale uneĭ lex divina — cu toatele sunt o curată absurditate; și acel mecanism economic, care ar da naștere la principiĭ științifice, artistice, religioase, de morală, jurisprudență, de stat, societate și el este o concepție absurdă în istoria materialismuluĭ. Căcĭ nu puterile natureĭ condiționează economia și aceasta științele, ci, progresul științelor ne-a dat cunoștința despre puterile natureĭ și cunoștință ce ne-a adus mărirea și perfecționarea formelor economice. Cultura, în general, nu este un fabricat al legilor natureĭ căcĭ nu cultura face pe om, ci omul cultura! Desvoltarea spirituluĭ, evoluția, progresul luĭ, formează adevărata mișcare culturală. Dorința vie de a ne înălța cât maĭ sus, acest proces al cultureĭ, este o lege intrinsecă, mistică a omenireĭ și nu al unuĭ mecaanism orb. Ceeace tu, dragă Ivanof, atribui natureĭ, de fapt revine legilor evoluțiuneĭ omeneștĭ! Natura, o fi cuprinzând un Deus sine natura, dar legea evoluțieĭ este un homo-micros, ce devine macrocosmos!

— Dacă e așa, Simionovici, atunci poți să-mi spui tu, care sunt puterile legile cesteilalte evoluții?

— Evoluția lumeĭ nu se aseamănă cu acea a Natureĭ!

Cultura este un zăcământ de energiĭ carĭ nu trebuesc mecanizate. Legile eĭ sunt pline de țelurĭ ce poartă valoarea înfiltrată cu idealurile! Adevărata lume, în care noĭ trăim, dacă nu are o existență fiind doar o formă a realitățiĭ, apoi tocmai această pseudo-existență e nesfârșit maĭ bogată și maĭ plină de viață de cât existențele tuturor realitățilorĭ! Dacă avem suflet, dacă întrupăm binele, frumosul și adevărul psihic, atunci prindem viața cu postulatul cauzalitățiĭ în lumea gândurilor noastre, pășind pe puntea adevărateĭ culturi, a spiritualismuluĭ.

— Și de unde știi asta?

— Dincotro ne vin asemenea ideĭ, inspirațiĭ, iluziĭ de vreĭ, — nu știe nimeni; cu toțiĭ însă simțim, chiar și tu dragă Ivanof, că ele sunt niște efluviĭ ale propriuluĭ nostru spirit. Enigma, cheia vieții noastre stă în evoluția noastră. Noĭ oamenii evoluăm și cultura este un produs ale desvoltăriĭ noastre propriĭ. Cine vede? Cine aude? Cine simte?... Spiritul, spiritul și numaĭ spiritul! Lucrurile sunt producte ale spirituluĭ, întreagă lume este o lume a spirituluĭ nostru. Nimic nu știm în afară de el și rațiunea omuluĭ este cu adevărat meridianul lumiĭ! Spiritul este simbolul a tot ce există și numaĭ în existența ideilor, realul își are viață! Energia spirituluĭ nu este un mecanism ce „se conservă", ci evoluiază, crește! Spiritul este un glob de foc, un soare, o divinitate, un gigantic ce plutește încă pe deasupra omenireĭ oarbe...

*

Intr'un colț de zare o luminiță albă străpunse întunerecul. Stelele obosite par'că de o noapte de strălucire, prinseră a clipi des și una câte una se pierdeau, se ștergeau de pe boltă. Luna topindu-se tot maĭ mult, își arunca ultimele raze plăpânde, sărutând în mersu-i fruntea Uralilor. Se revărsa de ziuă.

Ceĭ doi prietenĭ tăcură o clipă, apoĭ, sculându-se de la masă, porniră domol în casă.

Ajunșĭ în pragul iatacurilor lor, se opriră, se priviră lung, își strânseră mâinile călduros și se retraseră fiecare în interiorul camerilor.

N. D. MICHAIL

DEMANDEZ DANS TOUTES
LES PARFUMERIES
La Reine des Eaux de Toilette
„L'EAU de LUBIN"
et „L'Eau de Cologne de Lubin"
au PARFUM DELICAT et SUAVE

CEL MAI SĂNĂTOS ALIMENT
CACAO VAN HOUTEN

Frânturi

1. *Ienăchiță Văcărescu.*

„Amărâța turturea" — cu care se deschide frumoasa *Carte a dragostei* *), atât de 'mbelșugat și totuși nedeplin alcătuită de Radu D. Rosetti și Eman. Cerbu — începe cu o strofă ce păcătuește din pricina neînțelegerii stârnite între un *gen* și un *sex;* — neînțelegere care face ca poezia întreagă (proptită pe o comparație) să continue stânjenitoare.

Turtureaua (sau turturica) e de genul femeesc, ca și *turturella* ori *turturilla*, obârșia ei.

Or, strofa întâia a poeziei lui Ienache Văcărescu sună astfel:

Amărâtă turturea
Când rămâne singurea
Căci soția *și-a răpus,* —
Jalea ei nu e de spus.

Noi știm că acea turturea cu soție e, în realitate, un turturel matur. Genul s'ar cuveni, de sigur, să nu-i răpească nimic din sex. Când citești, însă, că zisul soț e *amărâtă,* că rămâne *singurea,* că nu e de spus jalea *ei,* că

Unde vede apa rece
Ea *o turbură și trece*

și că

Unde vede vânătorul
Acolo o duce dorul,
Ca s'o vadă, s'o lovească, —

creerul tău trebue să facă mari sforțări ca să'și poată spune că una-i ornitologia populară și alta e morfologia.

2. *Un dicționar*

(Urechiă „Dictionnaire français-roumain" quatrième édition revue et augmentée, Biblioteca pentru toți No. 166—178. Editura Viața Românească, 770 pagini).

D. Dr. Urechiă știe românește, știe și franțuzește. Dar, apucându-se să întocmească un dicționar francez-român, i s'a întâmplat lucrul următor:

A întocmit un dicționar prost. Pe alocuri, foarte prost.

1

Păcătoșenia acestei importante lucrări din domeniul lexicografiei constă în faptul că nimerește pe de lături: ori dincoace, ori dincolo de termenul și expresia corespunzătoare. Definește unde s'ar cuveni să traducă, amplifică unde are aerul că definește; o ia razna unde trebuia de mult (hăt, de mult!) să se oprească; se împotmolește, taciturn, unde e neapărată nevoe de o lămurire.

Ca în antereul lui Arvinte, unde tae din expresiile franțuzești, dă lunguețe, vagi echivalente române; iar unui întins exemplu francez îi acordă — drept compensație — o frântură a unui fragment de analogie. Risipa alternând cu zgârie-brânzismul, dicționarul d-lui Dr. Urechiă devine: când un vocabular meschin, când tinde spre o enciclopedie absurdă sau spre o lăbărțată înșirare de sinonime și pleonasme.

In articolul de față — și în cele imediat-următoare — vom lua, deocamdată, pilde numai dela litera *A*. Cum alfabetul francez are 26 de litere, și cum fleculețismele abundă în *fiecare* din literele ce formează cele douăzeci și trei de sub-împărțiri ale dicționarului d-lui Urechiă (W, X, Y și Z constituind un singur capitol), avem înaintea noastră săptămâni și luni întregi de complectări, suprimări și îndreptări.

Incepem. Paragrafele între ghilemele sânt desprinse din dicționarul d-lui Urechiă. Cele din afară, sânt comentariile noastre.

a) *Nepotriviri, expresii zugrumate și incontinente.*

„*Abois* spl. Se zice de un cerb gonit care, strâns de toate părțile de câini, nu mai are încotro".

Intreg potopul acesta de vorbe, putea fi înlocuit prin: *încolțit*. Și dacă pe lexicograf, calamburgiu cum e, îl păștea frica de vre-un echivoc, putea după *încolțit* pune în paranteză: *t. d. vânat* (termen de vânătoare), ca să nu se creadă cumva că e vorba de încolțirea plantelor.

„*Acérer,* va. A face gura (unui topor, etc.)"

Flecăreala aceasta putea fi înlăturată prin termenul: *a ascuți*.

„*Affourager* sau *affourrager,* va. A da fân vitelor".

Numai fân? Dar pae, nu? *Affourager* (affourrager) se traduce prin: *a da nutreț.*

„*Aheurtement* sm. Incăpățânare". Nu. *Incăpățânare caraghioasă,* da (spre deosebire de *entêtement, obstination, opiniâtreté, raideur, rétiveté).*

„Promesse en *l'air,* promisiune în vânt". In loc de: *vorbe goale*!

„*Ajonc* sm. Ulex europeus". Dar botanicelor populare și dicționarului d-lui Const. Șăineanu (lucrare ce dă o traducere exactă tuturor termenilor inexact traduși de d. Urechiă) nu li-i străin cuvântul *măcieș,* mult mai cunoscut celor 99% din cele patrusprezece milioane de români, decât *ulex-ul,* binevenit și dânsul, dar *după* sau *lângă* măcieș.

„*Aleviner,* va. A arunca plevușcă în o apă". In loc de: *a prăsi* cu plevuști. Vorba *a arunca,* azvârlită de d. Dr. Urechiă, poate să deștepte în mintea cititorului ideea unei jucării, unei toane, unei filantropii (săracele pevuști, hai să li mai lungim zilele!) ori ideea unei furii (fire-ar ale cioarelor de plevuști, ducă-se dracului în apă!). Cu înțelesul adevărat (cel pe care-l dă d. Const. Șăineanu) intră în domeniul pisciculturii.

„*Asticot* sm. Vierme (de carne)". Acestui *vierme (de carne)* i se zice: *râmă de ploaie* (Regenwurm).

„*Aucuns,* unii". Mai rar. Mai des: *d'aucuns*. Acel *d.* cu apostrof nu-i de loc de prisos!

„*Aubier,* sm. Alburn". Pe zisul *aubier* (în germana *Splint)* botanica poporană îl traduce prin *mâzgă*. E drept că, mulțămită lui *alburn,* am fi fost mai aproape de latinescul *alburnum,* și umbrele lui Laurianu și Massimu ar fi tresăltat de bucurie. **). (Dar pe *aubier,* botaniștii și lexicografii contimporani ni-l derivă dela *albarius!).*

La d. Dr. Urechiă-lexicograful, constatăm o frecventă absență de pricepere în restituirea senzului diferiților termeni francezi și a nuanțelor lor. Definiția e dată pe jumătate; „*assaisonner,* va. A face gustos, a pregăti bucatele, a le da sare" și „*assaisonnement,* sm. Pregătire cu sare, etc., a bucatelor". Dar atunci cum se traduce: *assaisonner le louange?* Cuvântul *ankylose* e redat prin „anchiloză, înțepenire" în loc de *înțepenire a încheeturilor.*

Aduler și *amadouer* sânt redate prin *a lingusi* (cel de-al doilea și prin *a îmblânzi),* când primul înseamnează *a linguși josnic,* iar celalt *a ademeni prin lingușiri.*

Amendement e tradus prin „*împerechere* a câinilor pentru vânat". Dar cu împerecherea asta, sântem pe tărâmul selecțiunii animale, în loc să stăm pe acela al dresagiului.

Găsim, apoi, — cum am spus — definiții în locul termenilor corespunzători. Așa *chien d'arrêt* (în nemțește: *Hühnerhund)* e tradus prin „câine de vânătoare", în loc să fie tradus prin *prepelicar.*

Cele câte-va articole în jurul literei *A* (și cele câteva zeci de articole în jurul întregului dicționar) vor trata despre chipul cum se înfățișează la d. Dr. Urechiă, arhaismele și provincialismele; despre cuvintele franceze traduse prin neologisme... tot franceze; despre înșirarea sinonimelor nefolositoare, numeroasele accepțiuni omise, ciudățenia terminilor tehnici, absența metodei de clasare a materialului, slăbănoaga redare a locuțiunilor ș. a. m. d. Vom face și câteva popasuri și pe la (ori pe lângă) vocabularele și dicționarele lui J. A. Vaillant, Raoul de Pontbriant, Th. Codrescu, Poenaru, Frédéric Damé, Victor Castano, Sinigaglia, Const. Șăineanu.

3. *Parabolanologie* ***).

A. D. Xenopol în Istoria Românilor din Dacia Traiană vol. VI (Istoria contimporană dela restabilirea Domnilor pământeni până la îndoita alegere a lui Alexandru Cuza) arată că, în întâia jumătate a veacului al XIX, doctorii de toate națiunile („bavarezi, prusieni, badenji, austrieni, francezi") prescriau rețete într'o limbă ciudată și fiecare după o altă farmacopee, zăpăcind pe spițeri. Lucrul a continuat — în bună parte — și în primele decenii din a doua jumătate a acelui secol.

In a sa „Literatură medicală românească" doctorul Gheorghe Crăiniceanu vorbește de redactările stranii, termenii hibrizi, limbagiul de latinească macaronică, limbagiul grecizant, italianizant, germanizant, ortografia barocă, construcțiile capricioase, expresiile ne la locul lor ale cărților medicale românești din primele trei perioade (dela sfârșitul veacului al XVIII până la 1875). Cuvinte ca: *borborigme nosée, ţeva de Cațabar, cytoblostion, blastematic, epanșamente, sopor, periodosuri, chicolloristre, orșal, flogoris, apostimă,* sânt numai o infimă părticică din nomenclatura monstruoasă a vremii.

Rețetele doctorului Morițu (sau Moriz) Werthaimer și Parabolanologia lui — cu tot titlu-i hirsut și grotesc — fac o onorabilă excepție.

Parabolanologia era al 9-lea din cele 12 cursuri ale Școalei de Hirurgie din anii 1855—1857. Cursul avea loc Marția și Sâmbăta dela 1—2. O parte din acest curs a apărut cu caractere semichirilice, „aranjat după d. Doctoru Schmidt, profesor de parabolanologie de Doctorul Moriz Werthaimer, hirurgu al capitalei, primar doctor al spitalului israeliților".

In registrul cuprinsului, fiece cap (sau capitol) își are titlul desvoltat, limpede.

Astfel cetim:

(Capitolul 5.): „*Despre regulele ce trebue să se observe la darea medicamentelor, precum și băgările de seamă ce trebue să aibă când se vor da acestea pe din năuntru*".

(Cap. 6): „*Băgările de seamă ce trebue îngrijitorii a avea asupra fenomenelor ce se ivesc în timpul bolirii unui pătimaș, pe când medicul va lipsi, spre a'i putea raporta la venire'i*".

Wertheimer încearcă să dea fiecărui termen științific echivalentu-i românesc, popular. Când nu găsește un termen corespunzător în limba românească, el se străduește, prin nostime perifraze, să dea în parenteze o definiție sau definițioară, — din cari o parte (toate, nu!) ar putea fi utilizate și azi într'un dicționar medical.

Iată o serie de exemple:

Despre lavemente (clistire).

Despre supozitorii (unu felu de remediu tare ce se pune la... spre a deșerta pântecele).

Despre vene-secții (lăsare de sânge).

Aponevrasele (pelița cea albă dela căpătâiul muschilor și prin care aceștia se lipesc de oase).

Apoplecsie (dambla repede).

Criză (timpul în care o boală ia o schimbare spre bine, sau spre rău).

Despre remediurile purgative (curățitoare).

Pensula (pomățuțu).

Uneori avem o îndoită definiție, într'o dublă paranteză:

„*DERIVAȚIE. — (modul cu care o durere trece într'un alt loc care este mai neprimejdios) (stremutarea unei dureri dintr'un loc delicat în altul mai favorabil bolnavului)*".

Și nu numai termenii medicali, — dar toate neologismele sânt tălmăcite: ecstenzie, (întindere), esterne (pe din afară), interne (pe din întru), ș. a. m. d.

Conținutul cărții ar fi și astăzi de un netăgăduit folos pentru subchirurgi, surori de caritate, agenți sanitari etc. Nu însă *toate* sfaturile de acolo trebue urmate. La o nouă ediție a Parabolanogiei, aș propune să se consemneze numai, într'un capitol al curiozităților medicinale de acum 70 de ani, următoarele „bulioane hrănitoare":

„*Bulioane de broaște.*

Să se ia dela șase până la zece pulpe de broaște, simple, sau amestecate cu carne de vițel ori de găină, precum și burienile cari le va ordona medicul care amestecându-se cu cantitatea trebuincioasă de apă, se vor pune la foc și se vor lăsa până când se va muia carnea bine, după care apoi se va strecura și se va da bolnavului după cum va ordona medicul".

BARBU LAZAREANU

*) Radu D. Rosetti și Eman. Cerbu: „Cartea dragostei" antologie 1740—1922, ediția a doua, Alcalay & Calafeteanu, București, 336 pagini in 8.

**) „*Alburnu,* s. m., *alburnum,* lemnu albu, partea cea frageia d'intre scórtia si mediul arborelui" (Dictionariulu Limbei Romane dupo insarcinarea data de Societatea Academia Romana, elaboratu ca proiectu, de A. T. Laurianu și I. C. Massimu, I, 44).

***) In Dicționarul lui Laurian și Massim, avem următoarele definiții ale unora din cuvintele familiei: parabol:

„PARABOLANU, *parabolanus,* care, se arrunca in periclu, temerariu: intre crestinii primitivi se numiau parabolani celli ce serviau baseric'a si pre morbosi cu periclulu vietiei loru; astadi se chiama parabolani celli ce cauta pre morbosi in tempu de epidemia.

„PARABOLU, *parabolus* (paravolos) temerariu, care si espune viétia la pericle evidenti".

SCORȚESCU. — Vedere

Însemnări

Urban Jarkin

Puțină vreme după moartea lui Andrei Bârseanu, s'a stins și marele său colaborator Urban Jarnik.

Poporul ceh pierde în savantul profesor de filologie romanică dela Universitatea din Praga pe unul din cei mai de seamă fii ai săi.

Incă student, Urban Jarnik a simțit o atracție deosebită pentru limba română. In contact cu studenți români la Viena, el a învățat limba noastră și a făcut apoi mai multe călătorii în Ardeal, unde a cules, în colaborare cu Andrei Bârseanu, numeroase poezii populare românești.

Devenit profesor de limbile romanice la universitatea cehă din Praga, Urban Jarnik a înființat un seminar de limba română. Unul din cei mai distinși elevi ai săi a fost chiar fiul său, cu care se întreținea adesea în limba română.

Urban Jarnik a transpus dragostea sa pentru limba română asupra poporului român. Era unul din acei filoromâni cari nu umblau nici după popularitate, nici după foloase materiale pe urma sentimentelor lor. In orice împrejurare el a sprijinit, pe cât a putut, aspirațiunile românești.

Cu ocazia jubileului de 70 de ani a lui Titu Maiorescu, el a venit la Viena, unde a participat la serbările organizate de „România Jună".

Caracteristic pentru acest mare savant este că el n'a vizitat, înaintea războiului, România liberă. Studiile sale de folklor și le-a făcut în Ardeal, de unde nu putea avea nici o subvenție. Mai târziu, guvernul austriac nu i-a dat nici un sprijin material pentru continuarea studiilor, așa că, din lipsă de mijloace, timp de decenii el n'a putut revedea regiunile pe cari le iubea.

In acest interval, alții reușeau să obție subvenții de la statul român pentru seminarii cari nu făceau nici o treabă.

Abea după înființarea statului cehoslovac, guvernul din Praga l-a trimis la București, unde a ținut două conferințe.

Poporul român trebue să fie recunoscător acestui mare savant pentru opera sa. Prietenia ceho-română, azi una din axiomele politicei în Europa centrală, a fost inaugurată acum 40 de ani de acest savant, care vorbea românește ca un român, și care nu pierdea nici o ocazie să ne facă cunoscuți concetățenilor săi.

Biserica Radu Vodă

Unul dintre cele mai falnice monumente de artă, biserica Radului-Vodă, se nimicește. Mărturie a vremurilor tulburi ce au oțelit țăria țărilor românești, își pleacă umilită astăzi turla, — își clatină trăinicia brăzdată în latul ei de crăpături adânci — crainice ale unei apropiate pieiri.

Cât a fost mândră în starea ei, drept credincioșii o ocoliau; numai cine știe ce mare solemnitate isbutia să adune o mână de creștini — îndoielnici — între zidurile-i gârbove ce vorbesc atât de sfătos cui pricepe și cui poate să-i priceapă graiul, despre timpurile de minunată vitejie românească și de virtute creștinească ale lui Alexandru, fiul lui Mihnea și ale lui Ion Radu Mihnea...

Cât a fost bogată, toți veneticii fanarului, au jefuit-o de cele mai prețioase odoare, trimițând pe calea lungă și fără întors a unor închipuite locașuri sfinte din Răsărit, spendide paftale de aur bătute cu nestimate, cădelnițe cu măiestrie rară cizelate și un disc acoperit cu o broderie admirabilă de gravură și ornamentație.

Și acum, — turla amenință să se prăvălească și o furtună i-a sfâșiat trupul.

Zidul i se năruie; o largă brazdă, suind din temelie, poartă umezeala măcinătoare în zidăria bătrână a bisericei.

Picturile, — minunate chipuri de sfinți și boieri ajutători ai sfântului lăcaș, ce strălucesc încă de viață și adevăr în ciuda stratului de nepricepere al renovărei barbare —, zugrăveala — se cerne într'o ploaie tristă și înfiorător de dureroasă la fiece adiere de vânt. Un maldăr de coji moarte, îngrămădite într'un colț, arată ce-a mai rămas din zugrăveala unui turn întreg!!

S'au făcut zice-se stăruințe, intervențiuni, pretutindenea, — chiar și la acea fantasmă — nu știu pentru ce numită „Comisia pentru restaurarea monumentelor istorice" — dar... nimic, — nici un răspuns — nici o îndreptare.

Mândră arătare durată de Alexandru Voevod, — poate pe la 1570 — ca un înger de pază asupra Bucureștilor risipiți între cele trei dealuri, a răspândit îndumnezeita-i lumină și pace, aproape 20 de ani, până ce urgia turcimei — umilită de aprigul Mihai — a prefăcut-o în ruine, în fuga lor nestăpânită spre limanul Călugărenilor (1595).

Și zăbranicul anilor grei ai uitărei a prins iar a se întinde asupra oropsitelor ruini, alți 27 de ani, până ce „a venit prea luminatul Ion Radu V. V., fecioru lui Mihnea V. V., nepotu lui Alexandru V. V. și stătu a fi domn al țării românești în cursul anilor 7122 (1614)... Deci iară au început de a o zidi din temelie până ce o au săvârșit-o".

In curtea bisericii pătrunzi pe sub arcada unei porți monumentale — ce se năruie văzând cu ochii. Odinioară era cuprinsă în lanțul zidurilor ce înconjurau Curtea Domnească, cu grădinile — din cari au mai rămas câteva brazde — și cu acareturile obișnuite; astăzi, stă singuratecă, umilă și stingheră, răzimându-se de singurul umăr ce i-a mai rămas, donjonul dârz — ce poartă încă sub încărunțeala bătrânețelor grăbite de răutatea oamenilor, înfățișarea-i falnică din vremile de eroică frământare medievală.

Totuș, nimeni nu-l mai privește. Ochii ții-i fură clădirea seminarului teologic, greoi, hâd, îngrozitor de ghietos sub spoiala de pușcărie inchizitorială ori de spital rău plănuit.

Indrumați-vă pașii într'acolo, pășiți sub umbra bolții mândre, suiți treptele bisericii — deasupra căreia doi îngeri (decorațiuni cu un tâlc foarte interesant) imploră asupra-vă harul Domnului, intrați în tindă, admirați mozaicurile, picturile, decorațiunile murale, chipurile ctitorilor și sfinților înfrățite sub acelaș văl discret de lumină ce se cerne din azurul bolței înstelate.

Și veți simți înfiorare adâncă sub suflul trecutului neamului nostru, — veți cerca cea mai senină și dincolo de omenesc emoție și veți fi cuprinși de cea mai amarnică mâhnire și revoltă împotriva acelora cari lasă să se părăginească această icoană creștinească și românească. — **I. I. Nedelescu**

Ancheta literară a revistei vieneze „Tüz"

Am mai amintit în coloanele revistei noastre de ancheta literară întreprinsă de marea revistă vieneză „Tüz", care s'a adresat scriitorilor distinși ai tuturor țărilor civilizate, ca să răspundă la întrebarea, dacă este cu putință reluarea legăturilor vechi intelectuale între popoarele diferite. La această anchetă au luat parte și scriitorii români, ale căror răspunsuri le-am rezumat. Au răspuns d-nii N. Iorga, Eugen Relgis, Emil Isac, I. Teodorescu, G. A. Petre, etc., iar acuma se publică:

Răspunsul d-lui Lucian Blaga

Cultura europeană trece în adevăr printr'o criză acută. Cauza acestei crize trebuie căutată în cele din urmă în individualismul care stă la temelia culturii moderne. Primitivii, Indienii și întru-câtva Grecii — nu cunosc idealul individualist; ei au — fiecare — un ideal cultural comun. Criza culturii europene nu e însă numai de azi, — ea datează de când a apărut această cultură. E o criză veșnică, sau mai precis — o criză de câteva veacuri. Astăzi e doar mai acută decât în epocele premergătoare.

Cum europeanul e mândru de individualismul său, ajungem la următorul paradox: europeanul e mândru de veșnica sa criză; **europeanul are voința tragică a crizei,** — o dorește fără să-și dea seama. Asta-i viața și moartea lui. Ar fi o singură scăpare: înlocuirea individualismului printr'un mare ideal comun. Dar europeanul nu se va putea niciodată hotărî pentru o astfel de negațiune a firii sale. — De „ceva" și așa trebuie să murim. Individualismul moare prin crize; iar culturile isvorîte dintr'un ideal comun mor prin petrificare. Nu știm **ce e mai de dorit.**

O dramă chineză de un poet italian

De când Puccini s'a inspirat din poezia japoneză, creând sugestiva operă „Madame Butterfly", și Lafcadio Hearn a scris nemuritorul „Kokoro" — poeții latini își îndreaptă fantezia spre văile mistice ale Extremului Orient, al cărui nesecat isvor de simbolism și exotism adapă sufletele însetate de lucru nou. Pirandello, genialul și contestatul autor dramatic modern al Italiei, pe care abia acum îl prețuește publicul italian — a găsit un nou tovarăș de luptă în **Forzano.** E un autor, pe care îl admiră Italia literară, dar care are mulți și neîmpăcați dușmani. **Forzano** a scris multe piese de teatru, căzute,—dar acum, s'a putut impune, cu o dramă lirică: **Tien-Hoa.**

Piesa este o tragedie a sufletului chinezesc. Povestea iubirii unui artist chinez, înamorat de o femee. Femeea, femeea credinței și a imaculatei supuneri, nu este înțeleasă de artist, credința femeei nu există, obsedată de veșnicile mustrări de egoism gelos al creatorului — alege calea mult cunoscută a paharului de otravă. Drama exotică, abundentă de un misticism împins până la paroxism, — a avut un extraordinar succes.

Jucată de o artistă de talia doamnei **Grammatica,** cu o desăvârșită putere de realisare — „Tien-Hoa" a făcut de pe o zi pe alta din Forzano, un autor celebru, necontestat, și jucat la **Teatro Manzoni** din Milano, cu un succes formidabil, necunoscut până azi în teatrul italian. Chiar și presa inspirată de capul Ardiților, a trebuit să recunoască marele talent al lui Forzano, căruia „Messagero" îi decerne titlul de „prinț al dramei italiene".

Cenci de Shelley

Nemuritorul poet englez a lăsat în manuscris și o piesă lirică: **Cenci,** pe care până acuma n'o reprezentase nici un teatru. Teatru Modern din Londra, al cărui director Mr. Pollonby a dat multe dovezi de pricepere — s'a hotărît să reprezinte lucrarea postumă a marelui poet. Montarea o face însuși James, iar piesa după reprezentare va fi publicată și în volum. Piesa — după cum spune Pollonby — se ocupă de viața lui Cenci și este o idealisare a acestei epoci turbure din istoria Italiei.

O aniversare tristă

La 9 Ianuarie s'au împlinit cincizeci de ani dela moartea lui Napoleon III, nefericitul împărat, căruia soarta îi hărăzise durerea de a asista la dezastrul Franței a doua zi după capitularea dela Sedan.

A murit la 9 Ianuarie 1873 la Chiselhurst localitate din Englitera, unde dusese cu el pe împărăteasă, pe fiul său și ecoul dureros al unei demnități jicnite de împrejurări neprielnice.

Era bolnav de foarte multă vreme. Războiul îl zdrobise și zilele petrecute ca prizonier al Germaniei la Wilhelmshale îl slăbise cu totul.

La sfârșitul anului 1872 boala i se agravase foarte serios. Umbla cu greutate și se plângea de o durere în coaste atribuită de el unei infecțiuni intestinale. Familia aduse pe un reputat medic englez sir James Paget care găsi bolnavului piatră la rinichi și fu de părere să suporte imediat o operație. Dar nici operația nu sluji la nimic.

Napoleon III muri Joi 9 Ianuarie 1873 la orele 10 dimineața sărutându-și fiul care tocmai era gata să plece în Mexic.

Mussolini

Omul de stat în jurul căruia se face atâta sgomot și a știut să se impună Italiei cu aceeași perseverare cu care a știut să se impună statelor europene s'a născut în 1883 la Predappio. Are prin urmare 40 de ani.

La început fu institutor într'un sat din Romagna, de unde pleacă în Elveția, sărac în pungă, dar cu sufletul plin de credință și entusiasm. Revoltat de nedreptăți și crescut de părintele său în principiile unui socialism generos, el se instruește din cărți și din experiență, pentru a se pregăti problemelor sociale. Scoate o foae revoluționară în care expune întreaga doctrină marxistă. Autoritățile elvețiene îl expulsează imediat ca „indesirabil". Se înapoiază în Italia și intră în mișcarea socialistă unde devine un șef important, și ajunge directorul ziarului „Avanti". In timpul războiului fu partizan al intervenționismului, după ce se demite singur din toate sarcinele partidului socialist.

Inființează imediat ziarul „Popolo d'Italia". Se înrolează ca voluntar și e rănit. Părăsește armata și duce la Milano o campanie grozavă împotriva comunismului alimentat de aurul rusesc.

Infrângerea armatelor italiene la Caporetto îl face să lupte și mai dârz pentru victorie.

Cei cari îl cunosc și au lucrat cu dânsul îl arată pe Mussolini ca om de acțiune, logician, gânditor, exhuberant, polemist, pasionat și înzestrat cu mare voință. El e sufletul și mintea „fascismului". Orator de mare însuflețire populară, posedă marele dar de a influența mulțimea și ca om politic nu cunoaște greutate în fața căreia să se oprească.

„Destinul german"

Sudermann, dramaturgul german, autorul pieselor „Onoarea" și „Magda" jucate de-atâtea ori cu mare succes la noi, publică acuma într'un volum ultimele lui trei piese de teatru: **Sfânta Epocă, Sacrificul** și **Țipătul desperat.**

Prima este mai mult o succesiune de tablouri,— film istoric— în care sunt descrise pe rând indiferența, scepticismul multora, în ajunul războiului precum și repedea schimbare sufletească a tuturora când disprețul puterilor coalizate, trezește în ei sentimentul de patrie. Toate straturile sociale sunt animate de acelaș entuziasm și de aceeași exaltare.

A doua, este o descriere a situației critice din 1917. „Nu ne mai rămâne, spune eroul piesei, decât dragostea și moartea!"

In patru acte vedem fete și femei tinere, logodnice și văduve de război, ce se lasă a fi curtate și seduse „căutând mângâerea inimilor și a simțurilor.

Un singur copil, fără minte, mai crede în victorie, toți ceilalți, în cap cu autoritățile însărcinate cu ridicarea moralului abătut socot războiul ca cea mai fioroasă nebunie a umanității.

„Țipătul desperat" este drama finală. Asistăm la întoarcerea soldaților și la amărâtele descoperiri făcute de ei. Centrul acțiunii este locuința colonelului Mecklingen, la Berlin. Soldat, din vechia lume, a încremenit de transformările înfăptuite de război și de bolșevismul care ruinează familia și patria! Soția lui e sub influența unui revoluționar guraliv; fiul său e anarhist. In vreme ce tatăl crede că Germania n'are ce să-i reproșeze, familia crede că nu-i rămâne decât să se pocăiască și să se plece în fața atot puternicici englezești.

Legăturile de familie sunt rupte și bietul colonel nu găsește alt refugiu decât la vechiul prieten cu aceleași idei și aceleași năzuințe. Acesta însă e mai puțin nenorocit de starea actuală, căci e iubit de o fată admirabilă, care a dat dovadă de mari devotamente în spitalele unde a îngrijit de bolnavi. Fata aceasta, însă, e și ea atinsă, la sfârșit, de nebunia bolșevică. Disprețuește căsătoria și propune o „asociație liberă". Cei doi prieteni fug striviți sub povara unor asemenea planuri și se sinucid prevăzând viitorul întunecat în care se prăvale Germania.

„Adevĕrul Literar și Artistic" nu are poșta redacției, așa că nu putem corespunde aci cu cititorii și colaboratorii noștri, nici cu acele persoane care trimit manuscrise spre publicare și cer răspunsuri.

Acei care vor să aibă un răspuns, la manuscrisele trimise, sunt rugați să adaoge mărcile postale și redacția va răspunde personal fiecăruia.

*

„Adevĕrul Literar și Artistic" va publica regulat recenzii asupra tuturor publicațiunilor ce apar în prezent la noi. In acest scop rugăm să ni se trimeată pe adresa „Adevĕrului Literar" câte un exemplar din volumele și revistele ce apar.

Cărţi şi Reviste

Le livre des plagiats de Georges Maurefert

„Plagiatul" considerat ca o crimă împotriva bunului simţ literar, a preocupat multe minţi luminate. Fireşte, şi aci, ca în toate aberaţiile omeneşti, se vor putea face distincţiuni între crima voită şi o crimă inconştientă, a impulsivităţii sufleteşti. Plagiatul ca furt, traducerea şi adaptarea unui text în întregime, doar cu mici îndreptări de stil — este definitiv condamnat. Dar pot exista inspiraţii identice, la mai mulţi autori mari — cari se imită fără voie, moştenind ideile cu o asemănare care face suspectă origina. **Maurepert,** cunoscutul essayist francez, ale cărui cercetări literare sunt de mult cunoscute şi bine apreciate în Franţa, se ocupă în noua sa carte de psihologia plagiatului. E o încercare de reabilitare a scriitorilor, învinuiţi că au „plagiat". Maurepert documentează că autori celebri ca Molière, Pascal, Montaigne, Chateaubriand, Stendhal, Baudelaire, Balzac, Racine, Lafontaine ş. a. nu erau străini de împrumuturi dela autori cunoscuţi înaintea lor. O afinitate între fondul de inspiraţie a lui Plaut şi Molière, nu este imposibilă. Baudelaire s'a inspirat şi din Edgar Allan Poë şi din Byron. Nu mai puţin adevărat este, că romanul francez al lui Balzac s'a inspirat temeinic din literatorii englezi. Dar „plagiatul" acestor mari autori n'a avut nimic comun cu plastografia sufletească a cunoscuţilor delicvenţi ai literaturei moderne, executaţi fără milă de Maurepert.

Lucrarea lui Maurepert documentează şi de astădată, cu un pesimism cinic, că **nil novi sub sole.**

...Ce mângâiere pentru autorii moderni.

Henry de Montherlont. Le Songe

Alban de Briconte are douăzeci şi doi de ani şi se crede un fel de semizeu îmbătat de cultul eului şi al inteligenţei. Catolic fervent, egoist, voluntar şi orgolios el n'are altă grijă decât să se îmbogăţească şi să-şi perfecţioneze personalitatea. Vrea să fie un artist, care priveşte de sus la omenirea ce se frământă în agitaţii şi suferinţe. Pentru plăcerea de a comanda şi de a fi stăpân pe nervii şi actele sale, este gata la orice sacrificii. Despreţueşte dragostea şi amanta sa nu e de cât prilejul sensualităţei.

O afecţie profundă şi o caldă prietenie îl leagă de Dominique Soubrier, o femee de sport, coprinsă şi ea de dorul perfecţiunii morale şi spirituale.

La începutul războiului, Alban, după cererea sa, e trimis pe front. Dominique pleacă şi dânsa ca infirmieră. In vreme ce el înfrunta cu îndrăsneală toate primejdiile asemenea unui erou antic, ea, aplecată pe patul răniţilor simte beţia dragostei şi săgeţile amorului de care Alban se fereşte şi se va feri mereu.

Sunt pagini de impresii şi de senzaţii, de observaţiuni psihologice şi sentimentale, idei şi imagini îndrăsneţe, toate învăluite în lirism şi avânt.

Alfred Capus Scénes dela vie difficile

Romanul acesta apare după moartea scriitorului.

Poartă pecetia originalităţii lui Capus, care consta în a face o filosofie uşoară şi totuşi adâncă, având aerul unei conversaţii amuzante.

Gonzague, la douăzeci şi doi de ani, e nevoit să întrerupă studiile sale de medicină şi vegetează câtva timp, căutând vag o ocupaţie oarecare. Intră, prin ajutorul relaţiilor, în slujba unui bancher care dă faliment, dar de unde Gonzague e luat în biurourile altei bănci.

Banca aceasta e condusă de Salendar care mulţumită împrejurărilor îl socoate pe Gonzague om de mari merite şi de mare putere de muncă. Şi-l face asociat, îl însoară cu nepoată-sa şi, murind, îl lasă moştenitorul întregii averi. Iată cum în câţiva ani, muritorul de foame, de odinioară, ajunge în fruntea unei însemnate instituţii financiare.

Pe vremea aceea, când trăgea pe dracul de coadă, a plătit într'o lăptărie masa unei fete, pe care chelnerul refuza s'o servească. Se numea Andrèe şi mai datora câteva mese din trecut.

Nu era fiinţă banală. Sedusă de un individ, ea a ştiut să nu alunece prea jos deşi mizeria o îndemna. Din ziua întâlnirei cu Gonzague dânsa se simte atrasă de el şi începe să-l iubească. Ea moşteneşte câteva mii de lei şi vrea să-i dăruiască lui, tocmai când din pricina sărăciei Gonzague se simţea nevoit să rupă legăturile. Refuză suma, dar gestul îl impresionează atât de mult încât nu se mai poate despărţi de Andrèe.

Intr'o zi totuşi se face ruptura. Ea se căsătoreşte cu un comerciant. Din când în când vine la Paris, singură, să petreacă câteva zile cu Gonzague. Ea nu-i cere nimic; admite chiar să fie înşelată. Divorţează, dar nu înţelege să-l împiedice pe el în cariera lui. Trăeşte în aşa fel, în cât Gonzague să nici nu bage de seamă că e jenată. Când, însă, el, simte situaţia, îi impune să primească un mic ajutor la care ea consimte pentru că el are acuma de unde să dea.

Când Gonzague se însoară, o păstrează ca amantă şi acuma vine, el, din când în când să petreacă cu dânsa, pentru că e tovarăşa zilelor rele, umila şi tăcuta confidentă a zilelor bune de azi.

Gonzague mai are un prieten, pe d'Antragne, aristocrat din naştere, bogat pe vremuri şi ruinat, hotărât să se sinucidă şi oprit la vreme de el, ca să-l prezinte lui Salendar.

Bayol e un alt prieten, ziarist, literat şi om de gust, iar Sigismond e al patrulea prieten, om politic, foarte viu, foarte activ. Fiecare aduce partea lui personală în desfăşurarea acţiunei romanulu, dând impresia unui cult din viaţă, artistic privit prin prisma unui moralist amuzant, ironic şi pur parizian.

Edmond Jaloux. Les profondeurs de la mer

Claude Lothaire este omul dorinţii, însetat de emoţii şi de cuceriri, ameţit de o femee.

Autor dramatic, Claude caută succesele uşoare; timp de zece ani cunoaşte gloria şi ştie cum să se bucure de ea. Totuşi ceva lipseşte fericirii sale; există indivizi care şi-au făcut din artă un altfel de ideal şi omagiile acestora se îndreaptă către scriitori inferiori lui.

Claude înpins de orgoliu vrea să-i învingă.

Pentru aceasta, despreţueşte succesul uşor şi se dă cu totul unei lucrări superioare cu totul inaccesibilă publicului. Piesa bine înţeles cade şi căderea e semnalul prăbuşireí.

Ceata invidioşilor se asvârlă asupra lui; îl sfâşie, îl batjocoreşte şi ispăşeşte într'o singură zi, zece ani de glorie!

Invins şi cu sufletul sfărâmat, Claude jură să nu mai revină la Paris. Şi-a ţinut făgăduiala şi acum trăeşte de câţiva ani în streinătate cu soţia lui şi un copil bolnav de coxalgie.

In el, însă, n'a pierit omul dorinţei. Vrea să-şi dea o ultimă dovadă a puterii sale de cucerire seducând o tânără englezoaică, naivă şi frumoasă. Omul acesta care s'a arătat că pricepe durerea şi vanitatea, e acum un comedian mincinos, ocupat să se mintă pe el însuşi, în vederea biruinţei senzuale.

Englezoaica îl pricepe. E la el cântecul lebedei.

Englisch book for children in Rumania

Nu putem decât lăuda intenţiile doamnei *Sanda I. Mateiu*, cunoscută din scrieri pedagogice, pentru cartea ce-a tipărit-o în frumoasa editură a d-lui Bornemisa din Cluj. Cartea poartă titlul „Carte engleză pentru copil în România" şi este o minunată încercare pedagogică, de-a face accesibilă limba engleză — tonixă şi complexă saxonă — copiilor noştri. Metoda este aplicată cu ajutorul unor variate mijloace de atracţiune a atenţiei (sistemul Marechand) aplicând ilustraţii migăloase, dându-le sinonimul în cuvânt, cartea aceasta introduce sufletul tineretului nostru în labirintul culturei engleze, a cărei solidă factură este necesară temperamentului nostru lasciv. D-na Mateiu, a avut o harnică şi inteligentă colaboratoare pe Miss Maud-Griffits-Belbin, care în Clujul românesc este o solie bună şi statornică a ţărei lui Shakespeare, ne ajutoră şi cu condeiul în marile cotidiane engleze, unde strecoară discret, câte o laudă la adresa mult încercatului nostru popor. Lucrarea d-nei Mateiu, întocmită cu mult gust, având textul similar englez, va putea fi utilizată cu succes şi de acei, cari vor să intre în sufletul limbei engleze, publicându-se texte uşoare de neîntrecutele versuri de copii, englezeşti, dintre cari menţionăm mai ales *Jack and Ill, Pat-a-Cade* şi *Hush-a-byc, Baby.*

Buletinul cărţii

Anul I, numărul 1. 1 Ianuar 1923. Cuprinde importante cercetări „Pentru răspândirea cărţii", „Din câmpul cărţii" (Premiile Academiei Române, cele ale Cărţii Româneşti, ale Societăţei scriitorilor români, Fundaţiei Culturale Principele Carol, Societăţii regale române de Geografie; Regulamentul pentru imprimarea operelor literare de către Casa Şcoalelor şi a Culturii poporului).

Su titlul „Poşta redacţiei", un bine-intenţionat bibliograf se foloseşte de prilejul ce-i oferă o nedumerire a unei publicaţii brăilene, pentru „o trecere în revistă a încercărilor de mai mult" în domeniul buletinelo bibliografice.

Trecerea în revistă e incomplectă. Dar bine că există!

Anuarul şcoalei medii de fete din Brad

Două anuare ale şcolii secundare de Stat pentru fete, din Brad, au apărut (publicate de Valeria Nemeş, directoare): unul pe anul şcolar 1920—1921, celalt pe anul 1921—1922. Intâiul s'a imprimat la Arad, în „tiparul tipografiei diecezane gr.-ort. române"; celalt la G. Roth în Brad.

Capitolele cari ne-au interesat în deosebi sunt cele rezervate serbărilor şcolare şi aniversărilor, excursiunilor de studii şi conferinţelor profesorale.

Cercetând programele seratelor artistice, aflăm că directoarea şcolii medii, d-na Valeria Nemeş, e şi autoarea unor localizări: „O distracţie conturbată" şi „Veta sau Amanda", comedii în câte un act.

Idealul

E numele unei reviste literaro-politico-sociale. Apare lunar, la Bârlad, în 16 pagini format in-octavo, sub îngrijirea d-lui I. D. Cusman. Din sumarul numărului întâi dela 1 Ianuar 1923 relevăm articolele privitoare la **chestiunea feminină,** la **preistoria pământului şi a omenirii şi** cercetarea: **Tuberculoza la muncitori.** Beletristica, bine intenţionată, dar cu slabe realizări. In rubrica „Cuvintelor înţelepte", se reproduce următorul **crez** al lui C. Dobrogeanu-Gherea:

„Prin socialism nu înţeleg acel socialism care slujeşte spre mulţumire unor anumite sentimente de fanfaronadă şi vanitate, nici acel socialism care servă de semn distinctiv unei anumite vârste şi care trece fatal împreună cu ea, nici acel socialism care se rezumă la câteva formule doctrinare, învăţate pe de rost din reviste străine şi vânturate prin întruniri publice, ci socialismul ca principiu activ, care, hotărând convincţiunile omului, îi hotărăşte pentru toată viaţa felul de a fi şi de a trăi".

Aurora

Aurora revista de popularizare a culturei româneşti, de care am amintit, şi care apare la *Oradea Mare* sub conducerea inimoasă a d-lor Bacaloglu, Keresztury şi G. A. Petre, tipăreşte în ultimul ei număr traduceri frumoase din *Eminescu*, *Caragiale* în ungureşte, iar versuri de *Ady, Kiss Iojsef,* traduse în româneşte de d. *I. Ilieşu.*

CHESTIUNI FEMININE

Clubure femeilor

Odată cu participarea femeiei la ofensiva determinată de revoluţiune, asociaţiile luptătoarelor pentru drepturi şi egalitate, instituiră primele cluburi, la cari de multe ori participară şi bărbaţii.

Primul a fost numit **L'Harmonie Sociale,** fiindcă în el se întruneau deopotrivă şi bărbaţi şi femei, aşa-zişi sans-culottes. Apoi **Club des citoyennes révolutionnaires,** fondat în 1793 de Claire Lacombe, unde şeful asociaţiunei, Leclerc, întruni pe membrii **Enragès,** şi din care rezultă **Extremismul.**

Deşi la început s'ar părea că ceeace le preocupau era numai politica, se va vedea mai în urmă că un scop esenţial al lor, era combaterea aristocratelor, şi cu deosebire în provincie, unde mentalitatea clubistelor se deosebea oarecum de a celor de la centru.

La clubul **Amies de la Vérité,** a căreia presidentă era Etta, se dedeau discuţiunile în comunicate privitoare atât la drepturile femeei cât şi la datoriile bărbatului.

„Femeile trebue să exercite cea mai mare influenţă asupra moravurilor şi caracterului naţiunei; influenţa lor în guverne trebue să rămână indirectă, dar să nu ia nici o parte la adminstraţiunea publică."

Etta Oelders, printr'o rară intuiţiune a fost una dintre luptătoarele care au dorit participarea la viaţa publică, nu prin impunere ci printr'o obişnuinţă naturală, care mai târziu trebuia să-şi ia consacrarea legală.

Aşa se explică, de ce femeile ieşind din cluburile lor, puteau pătrunde în tribunile Jacobinilor, luând cuvântul în toate împrejurările, fără să se poată formaliza cineva.

Astfel ele capătă un drept legitim, recunoscut de spiritul Constituţiei, adăugând încă la influenţa lor şi puterea **Societăţilor frăţeşti de ambe sexe,** în care femeia avea rolul preponderent.

Etta Palm Oelders, sufletul mişcărilor femeeşti în 1790 — o olandeză de o rară inteligenţă — ajunge la **Cercle Social,** să vorbească şi să se impună, club fondat de abatele Fouchet, şi destinat educaţiunei populare.

Etta, devine cel mai atrăgător orator şi redactorul cel mai combativ a gazetei clubului, numită **Bouche de fer.**

De acolo ea scrie: „trebue să desrădăcinăm ultimul despotism, trebue să liberăm pe femeie din lanţurile căsniciei, dându-i aceiaşi educaţie şi aceleaşi întrebuinţări".

La glasul ei, mii de glasuri revoluţionare s'au înălţat, cerând drept de vot şi acces în ocupaţiile publice.

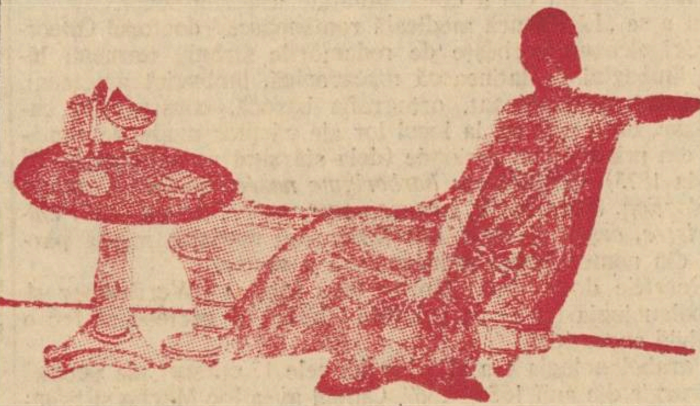
Femeia de azi, datoreşte mult Ettei Oelders.

ROZINA

Revista modelor

O rochie de interior

Pe canapeaua Récamier, pe care îţi petreci visătoare sau atentă, clipele până ce prietenul îţi va bate la uşe, până ce samovarul de ceai îţi va aduce cu cântecul lui, povestea Orientului cu femei leneşe, până atunci, atitudinea ta desemnează modelul unei rochii pe care croitorul l'a desprins dintr'un tablou vechiu, ca să amintească epoca Mariei Antoinette cu gulerul în volănaşe suprapuse, din muselină albă, strânse într'un nod la încrucişarea sânului, cu fusta lungă mulând coapsele, cu eşarfa din panglică lată terminată într'o fundă capricioasă, iată puţinele detalii de o rară eleganţă pe care linia discretă a siluetei tale, le arată în atitudinea ei leneşă.

Alegând rochia aceasta, te gândeşti cu deosebire la stofa din care e făcută. Clokiul sau mătasea broşată, cu frou-frou-ul ei aşa de turburător, cu desenul mat din flori şi motive neînţelese.

Culoarea pe care o prefer pentru o rochie ca asta de stil, e negrul, cu gulerul **rose chair,** din muselină regală.

Acelaş model, îl închipuesc cu succes, dintr'o catifea albastră ca faianţa, cu gulerul gris din organdină şi eşarfa din panglică de argint vechiu.

Combinaţia ar fi infinită dacă ne-am gândi nu numai la rochia în sine, ci şi la culoarea şi linia femeei.

Pentru o blondă, pe lângă culoarea albastră, îmi place mult verdele jade, combinat cu aur vechiu. Catifeaua în tonul acesta, prezintă mii de aspecte care mai de care mai sidefate şi cu acele irizări multicolore, pe care le are sideful sau cristalul Lalique.

DIANA

Joc de inteligenţă

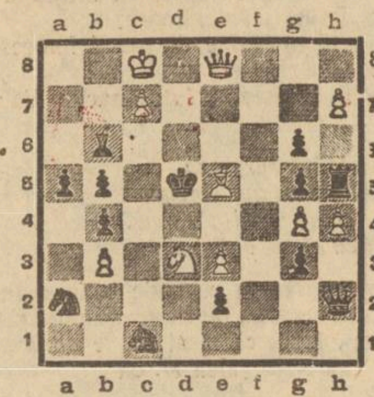
ŞAH

PROBLEMA No. 156

de I. Scharko şi Locot. T. Rovinaru, Timişoara

Negru (13 figuri)

Re5, Dh2, Th5, Ca2 şi c1, Nb6, Pa5, b4, b5, e2, g3, g5 şi g6.

Alb (10 figuri)

Rc8, De8, Cd3, Ne5, Pb3, c7, e3, g4, h4 şi h7.

Alb trage şi face mat în 3 mutări.

PROBLEMA No. 157.

de *W. Pauly*, Rucureşti

Alb (5 figuri): Rg4, Dd3, Tf3, Ng2, Ch7.

Negru (6 figuri): Re5, Te6, Cc4, Ne3, Pc5 şi g6.

Alb trage şi face mat în 2 mutări,

PARTIDA No. 79

Jucată la „*Cercul de Şah*" din **Bucureşti, în ziua de** 31 Decembrie 1922.

Alb: *Locot. Gudju* — Negru: *M. Wechsler*

1. e2—e4 e7—e6 2. d2—d4 d7—d5
3. Cb1—c3 c7—c5 recomandată peutru întâia oară de şampionul american *Marshall*,
4. Cg1—f3 Cb8—c6 7. 0—0 e5×d4
5. Nf1—b5 a7—a6 8. Cf3×d4 c6—c5
6. Na5×b6 b7×c6 9. Cd4—f3 Nc8—b7

Cu toate că negrul a avut un frumos joc de pioni, se pare că a neglijat prea mult pregătirea rocadei.

In această direcţie se îndreaptă jocul albului, deschizând linia regelui.

10. e4×d5 e6×d5

Preocuparea de-a avea pionii tari în centru, uşurează jocul albului. Cred că era mai bine să fi luat cu nebunul.

11 Tf1—e1+ Nf8—e7
12. Nc1—g5 f7—f6 13. Ng5—h4 Cg8—h6
14, Dd1—e2 impedicându rocada
14. ..... Dd8—d7 15. Ta1—d1 Ch6—f5
16. g2—g4! Cf5×h4
17. Cf3×h4, ameninţând f5; 17. ..... Re8—f7
18. Cc3×d5!

Alb poate pune în aplicare planul ce şi-a propus, când a jucat g2—g4.

18. ...... Nb7×d5 19. Td1×d5 Dd7×d5
20. De2×e7+ Rf7—g8 20. Ch4—f5 Dd5—f7 forţat, ca să apere matul din g7.
22. De7×d5 Ta8—e8
23. Te1—e7

La 23. . . ; . . g7—g6, alb răspundea tot cu Te7.

23, . . , . . Te8×e7
24. Cf5×e7+ Rg8—f8
25. Ce7—g6+ Cedează.

P. I. Negreanu.
Lt. I. H. Gudju.

SE BEA ŞAMPANIA RHEIN PRETUTINDENI

SERIA III — ANUL IV No. 114

3 Lei Exemplarul în ţară
6 Lei Ex. în străinătate

Duminică 28 Ianuarie 1923

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT în 1893

Poezii

de Victor Eftimiu

Sanatorium, în Switzera

Hermina iernii ondulează
Pe munţi. In suflete e cald.
Gheţarii albi, amurgul verde,
Pe vârfuri, blocuri de smarald.

Şi seara urcă nevăzută
Din fundul lacurilor tari...
Zăpezi albastre luminează
In visul nopţii, pe gheţari.

Şi noaptea doarmè liniştită
Şi n'o trezeşte un ecou...
Gheţarii albi, în auroră
Sânt galbeni ca un aur nou.

Ca niştè clopote de aur
Răsună lung, răsună grav
Şi cântă imnurile vieţii
In ochii tristului bolnav...

Şi pe când clopotèle vieţii
Vibrează 'n sufletul sonor,
Fecioarele cu mâini de ceară
Se roagă palide, — şi mor!

Agonie

Obrajii pali se pierd în aiurarea
Potopului de păr roşcat, ce cade
Pe umeri slabi, ca valul pe cascade
Pe-un piept ptăpând, în care disperarea

Sa'nchis şi 'n spasm nebun se sbate, roade...
E 'n asfinţit. Cât ţine depărtarea
Un val de sânge ars îneacă zarea
Ca 'n ziua răsvrătirii de noroade.

E-atât de trist un cânt în faptul sării
Şi-atâta de uşor îţi vine-a plânge!
...Ea cânt'acum, duios ca glasul mării

In ochii ei nostalgici se răsfrânge —
Preludiu vag şi dulce-al înoptării —
Un psalm târziu — e ziua ce se stânge!

O fată-a murit...

Doi cai în alb — şi patru roate
Văzui la casa 'nvecinată:
O fată a murit, — şi-alături
Pe gânduri, coase altă fată...

E toamnă iar — şi amintirea
O poartă iar în vremi trecute,
Cu vise, cântece şi jocuri
Atât de repede pierdute...

Trecut-au ani şi ani cu ele
Şi aceiaş toamnă ne 'ndurată
Veni să-i spună iar crâmpeie
Din viaţa-i moartă, 'ngropată,

Din viaţa ei închis'acolo
In zidurile reci şi mute
Cu-acelaş ac în mâna-i slabă
Cu-acelaş dor de vremi trecute.

...Doi cai în alb şi patru roate
Văzui la casă 'nvecinată
O fată a murit — şi-alături
Pe gânduri, coase altă fată.

Şi poate că trudita-i frunte
Visează la fecioara moartă
Or la nevoile de mâine,
Neîndurat, vor bate 'n poartă...

Ar vrea să plângă, dar i-e frică...
Trec umbre, palide 'n odaie...
In cimitir, fecioara moartă
Visează 'n cântecul de ploaie.

Şi fata singură se 'ntreabă
De n'ar fi fost mai bine, poate
Să fie ea sub pânza albă,
S'o ducă cele patru roate.

Victor Eftimiu

DIN „GROZA"

Desen de Dragoş

. . . .
„Oameni buni, an iarnă bordeiul mi-arsese,
„Şi pe un ger cumplit,
„Nevasta-mi, cu pruncii, pe câmp rămăsese;
„N'aveam nici de hrană, nici ţol de 'nvelit,
„Şi nici o putere!.. Eram prăpădit!
„Nu aşteptam alta din mila cerească
„De cât a muri,
„Când, creştinul ăsta, Domnu 'l odihnească
„Pe-un cal alb ca iarna, în deal se ivi,
„Şi-aproape de mine calul îşi opri.
„Nu plânge, îmi zise, n'ai grije, române,
„Fă piept bărbătesc!
„Na, să-ţi cumperi haine, şi casă, şi pâne
„Şi de-atunci copii îl tot pomenesc!
„Oameni buni, de-atuncea în tihnă trăesc!"
. . . .

V. Alecsandri

Lenuţa Mălăescu

— Tot din viaţa lui Nicodim —

de V. Demetrius

Uşor, ca nimeni altul, se mângâia Nicodim de orice fel de pagubă, o uita şi reintra neturburat în viaţa proprie lui: de visare, cântec şi beţie, de fericită nepăsare.

Inţelesese, din clipa în care Corina îl lăsase singur pe malul Brateşului, mai plouat decât era ea udă, că nu-l mai iubeşte, că s'a rupt de el cu ură; că nu avea cum şi unde s'o împace, că, şi dacă ar avea unde, tot n'ar izbuti. Şi de îndată negăsindu-se de fel vinovat că nu sărise în apă după ea, aducându-şi aminte sburdălnicia ei, preţuită până eri, lipsirea ei de temere, faţă de bărbatu-său, căpitanul, fu singur că ibovnica lui dragă nu este în toate minţile!

De cum ajunsese la ideia că e nebună, se învioră. Drăgălăşiile Corinei, frumuseţea ei, revenite din când în când în amintire, Nicodim le înlătura, vesel, triumfător.

Printre cei cari aflaseră legăturile de dragoste ale lui Petre cu căpităneasa, era şi sergentul major Mălăescu.

Protector al orăşenilor în cazarmă, deşi Nicodim nu era din compania sa, îl ştia bine pe cântăreţ şi-l iubia. Majorul era cel mai vrâstnic dintre gradele inferioare. Se reangaja mereu. Avea să moară, poate, cu sabia la brâu. Om de cincizeci de ani, abia părea de patruzeci. Militarul îmbătrâneşte mai greu decât civilul. O bună dovadă că scularea de dimineaţă şi exerciţiile corporale, în aer liber, întăresc sănătatea, îndepărtează uzura.

Mălăescu avea casă grea: nevastă, mamă şi soră de întreţinut.

Nicodim îi făcuse odată hatârul să vină acasă la el, cu vioara. Şi, de atunci, pentru că Petre se tot aplecase şi îşi aruncase ochii spre soră-sa, rostind graţiozităţile din cântecele lui sentimentale, majorul legănase o idee.

Când aflase Mălăescu că nevasta căpitanului Geru trăeşte cu caporalul Nicodim, cerul speranţelor sale se înorase crâncen şi leagănul scumpei lui idei se rupsese.

Soră-sa, domnişoara Elena Mălăescu, terminase şcoala de învăţătoare; fusese numită tocmai în judeţul Fălciu; încercase să stea acolo, la ţară, şi nu putuse răbda singurătatea satului. Frate-său o primise la el, socotind că o fată cu carte şi frumoasă ca ea, ştiind să coasă rochii şi albituri, are să găsească lesne un soţ, în Galaţi. Şi Nicodim i se păruse majorului cel mai potrivit cumnat! Ii plăcea şi lui!

Il întrebase pe Nicodim de unde şi cine este şi pricepuse din răspunsurile lui, că e un băiat de oraş, cu un pic de stare, deştept, are multe uşi deschise. Cântăreţul îi spusese că e gazetar şi Mălăescu văzuse câteva poezii în Vechii Galaţi.

Printr'o rubedenie, majorul află că nevasta căpitanului Geru nu mai vine pe la Nicodim, şi iar începu să spere. Ii ţinu calea cântăreţului şi-l pofti acasă. Nicodim primi să vină.

— I-a plăcut soră-mi grozav cum i-ai cântat! făcu cu ochiul Mălăescu. Mereu întreabă de dumneata şi mă roagă să te aduc.

Lui Petre, se întâmplase să-i placă domnişoara Mălăescu, să i se pară frumoasă. Mititică, smeadă la faţă şi rotundă, cu ochi mici dar sclipitori şi tăiaţi în migdală, Elena nu era urâtă. Lui Petre îi plăcuse, mai ales pentrucă se simţise preţuit. Elena, când îi cântase, îşi mărise ochii, sorbindu-l şi se trăsese la faţă.

Când majorul îi pomeni de ea, Nicodim o şi văzu, ca în seara plăcută amintirii lui. Păgubaşul nu se tămăduise pe semne de tot, de pierderea Corinei. Nu cugeta la ea, dar îi lipsea. Primi îndată şi, în seara aceleiaşi zile, veni acasă la major.

Mama, nevasta, sora lui Mălăescu, ştiau ce fel de caporal e „domnul Nicodim". Ştiau că se joacă de-a armata; că nici nu doarme la cazarmă; că nici nu făcuse instrucţie; că are odae mobilată în oraş; că primeşte bani din venitul averei sale; că însuşi domnul comandant îl ocroteşte. Toate acestea le spusese de mai multe ori majorul între ai săi şi-i arătase soră-si, fată cu carte, câteva numere ale „Vechilor Galaţi", cu poezii de Petre Nicodim.

Elegant cum era el la statură şi la vesminte, căci se îmbrăcase pe banii săi, — Petre o emoţionă pe fosta învăţătoare, sărutându-i mâna şi privind-o înfocat.

Martor al acestei deosebite purtări, majorul nu mai avu nici pic de îndoială, că Petre s'a desbărat de căpităneasa şi, că se prea poate, — cine ştie? — adică de ce nu? — s'au mai văzut de astea! — că la urmă Elenuţa merită aşa băiat, mai degrabă ea, decât alta.

Ca un vechiu prieten vorbi Nicodim cu majorul, privi în juru-i, ospătă, şi toţi ai casei se simţiră apropiaţi de omul străin. Elena, visătoare, cu un boschet întreg de trandafiri, cu boboci şi cu ghimpii lor în suflet, lua parte la petrecerea, de pomină pentru ea, cu ochii învăpăiaţi, vibrând la fiecare aleasă aruncată ei de cântăreţ, pe cânt cânta. Bunica fetei credea şi ea în măritişul nepoatei, pentrucă vedea că şi fiu-său, socotit om fără pereche de serios, crede. Majorul era vesel, vă[illegible] că încep să se împlinească visurile lui.

Bând şi cântând, Nicodim era fericit, ca mai totdeauna când era ascultat cu respect şi cu dragoste. Numai el nu ştia, care este noima bucuriei şi iubirii din jurul său. Abia la sfârşitul petrecerii se rostiră câteva cuvinte, de care avea să-şi amintească a doua zi şi să le cântărească.

Petre se gătia să plece din casa majorului; îşi luase rămas bun dela muma şi dela nevasta majorului. Mălăescu, aducându-l lângă Elena, grăi tare:

— E! ia să vedem cum vă despărţiţi de cu foc! Că aşi pica, zău! că sunteţi ursiţi unul pentru altul!

Deşi cherchelit, Petre rămăsese câtva strâmtorat, dar nu se băgase de seamă. Apoi se plecase şi-i sărutase mâna fetii, ca şi la venire.

A doua zi, răsărindu-i în minte vorbele majorului, flăcăul se întrebă ce înseamnează! Şi pricepu că Mălăescu doria să-l însoare cu soră-sa. Râse cu hohote, ca un om, care nu se gândise nici odată la căsătorie; dar începu să cugete cu temei, căci era măgulit.

Da, el ar putea să se însoare! Cu o fată cu zestre. Banii, venitul nevestei, cu ceiace avea şi el, şi mai cu seamă cu ceiace avea să-i rămână depe urma lui moş Năstase, ar fi de ajuns unei gospodării mititele şi drăgălaşe. Nevasta avea să-l adore. Se înţelege că n'avea decât s'o ia, decât dacă îl va iubi nebuneşte, adică atâta în cât să fie în stare să-l urmeze pretutindeni. Iar sora majorului, cu adevărat că ar fi umblat cu el şi prin cârciumele sumbre din port. Cu vremea, ar fi făcut-o să priceapă adevărata viaţă de boem şi cântăreţ. Dar Elena asta poate că nu avea zestre de loc. Păcat! El însă, dacă se întorcea la Bucureşti, căci milităria era pe sfârşite, cu ifosul pe care îl dobândise acum, era în stare să se facă nu corector, ci de-a dreptul gazetar! Şi-atunci, — câtă influenţă! Putea să stăruiască, şi reuşia de sigur! s'o numească pe fată institutoare, în Capitală! Institutoare! Cu leafă sigură, deci! Mai bun lucru, decât o casă, care se părădueşte, nu se vinde. Mai bun decât cu pământ, care nu rodeşte regulat. Mai bun decât un arendaş cusurgiu, buclucaş! Nu spusese unchiul Năstase, că nu rămânea alta de făcut, decât să vândă livada, pentru că pomii îmbătrâniseră? Şi... da!... o idee minunată! Avea să-i facă rost Lenuţei, dacă se întâmpla să se încurce şi s'o ia de nevastă, directoarea unei şcoale primare! Să aibă ei casă gratis în Bucureşti, casă mare! Şi pentru un gazetar însemnat, poet de mâna întâia, se potrivia, — şi aşa avea să fie! — o şcoală din centru, cea din strada Clemenţei!...

Citiţi continuarea în pagina II-a.

Petre Nicodim se pregătea așa dar pentru intențiile majorului și ale familiei Mălăescu. Fusese poftit, chiar pe a doua zi, și el făgăduise, ba chiar spusese „firește! s'ar putea să nu vin?".

Intâmplător, nu-i tăie nimeni calea și veni întins și mai devreme decât se aștepta familia Mălăescu. Majorul nu era acasă, trebuia să pice. Muma și soția majorului, după ce'l primiră cu respect și stânjenite, șoptiră amândouă într'un colț.

Femeile se întrebau ce să facă: să-l țină sub ochi, ca nu cumva să vorbiască Lenuței, poate și ceiace nu s'ar cuveni, sau să aibă toată încrederea, ca într'un om cinstit și de neam bun și să-l lase, dimpotrivă, să-și spună tot focul??? Și femeile se hotărîră să-i lase pe tineri singuri, ca să-și deschidă inimile unul altuia.

Fata se îmbujoră la față, rămasă numai cu „el". De când înțelesese că se poate să-i fie bărbat, era sigură că'l iubește. Până atunci îi plăcuse, dar nu era dumirită asupra simțămintelor sale. Sunt oameni, cari nu doresc cu tărie ceva și nu'și primejduiesc inima cu deziluzii, decât după ce înțeleg că se poate să-l aibă.

Speriată, Elena se uită spre ușe, apoi plecă ochii, găsi lucrul de mână, părăsit pe masă, cu câteva minute mai înainte. Voi să lucreze, dar nu mai vedea bine. Era într'amurg.

Fata se așeză în dreptul ferestrei; Nicodim își trase un scaun lângă ea. Inţelegând pricina stânjenelii ei: dragostea, Petre se simți îmbiat să nu-i dea pace fetei.

— De ce ești așa de îngândurată? începu el. Ești supărată pe mine?

Era atât de departe de adevăr, șiretul, încât Lenuța protestă, și mai speriată.

— Eu? S'ar putea? De ce să fiu?

— Nu știu! Dar văd că preferi să-ți chinuești ochii pe un moft de lucru, decât să mă vezi pe mine. Sunt așa de urât și de rău?

— Vai! cum s'ar putea?

Dar cum sunt atunci, de nu te uiți la mine?

— Să mă uit la dumneata?

— Firește! Eu de ce mă uit și te sorb din ochi?

— Bărbații sunt amăgitori... își ridică ochii Elena, învinsă în cugetul ei, și el îi luă mâna depe lucru și i-o sărută lung.

— Să nu ne vadă cineva... rosti fata.

— Așa, te temi de altcineva, dar aminteri nu...

Afară se auziră cismele grele ale majorului. Petre își depărtă repede scaunul. Fata se sculă grabnic, se repezi la masă, luă cutia de chibrituri, ce se afla acolo, și aprinse lampa, atârnată de-asupra mesei.

— Ei, bată-vă norocul! Da ședeți pe întuneric aici? rosti Mălăescu, prefăcându-se că se miră, căci aflase dela nevastă-sa, de ce sunt singuri „tinerii".

— Vorbiam.. plănui Petre.

— De-ale tinereții, întregi maiorul.

— Da, râse Nicodim. Oare n'avem și noi dreptul?

— Ba aveți! se bucură gazda. Dar vorba să fie serioasă.

Nicodim își aduse aminte tot ce gândise el despre însurătoare, în ziua aceia. Il înfierbântase puțin sfiala, apropierea de Lenuța, lămurita ei dragoste.

— Duduia Lenuța n'are școla normală terminată? zise el. N'ar putea, cu sprijinul meu, de gazetar la București, să fie institutoare?

— Ba cred că așa ceva se poate. Sora domnului colonel Vercea, dela Călărași, nu e tot din școala aia, și este la București?

— Un colonel nu are mai multă trecere, ca un ziarist. Să plec eu de-aici, din Galați, acum când mă liberez, și aranjez tot...

— La întâi Octombrie ești liber. Și zici că... vreai să te însori? îngână dornic să i se răspundă, majorul.

— Nu mi-ar sta bine?

Mălăescu ar fi vrut ca Nicodim să spună că voește să se însoare cu Lenuța. Nu întrebă deadreptul, tăcu. Lenuța îi asculta cu bătae de inimă, cu vâjâit în urechi în marele, hotărâtorul moment, trecu greu, cu tot destinul în care îl încărcaseră sora și fratele.

Fata eși din casă, covârșită, îngreunată, cu nevoia să respire. Par'că în noaptea neagră de afară primise nădejdea. Frate-său o strigă degrabă, strâmtorat și el, neștiind ce să facă, amuțit. Afară de cazarmă și ale ei, în deobște omul nu era ager.

Veniră în casă și Lenuța și muma și soția majorului. Făcându-și curaj, Mălăescu zise tare, tot către tineri:

— Ia să-mi spuneți drept, ce-ați pus la cale amândoi, singuri pe întuneric? He!

Nicodim râse; fata rosti cu ochii plecați:

— Nimic, nene! de vorbă!

Se bău țuică; se întinse masa.

Pe când ciocniau paharele, nevasta majorului începu să istorisească:

— La logodna Sănduleștii au fost doi preoți și au slujit mai abitir ca la nuntă.

— Eu am văzut logodne, urmă Petre, fără preot. Sunt poftiți prietenii buni și neamurile, se schimbă inelele, se bea câteva pahare în cinstea logodiților. E mai frumos așa. Numai la cununie se cheamă popa; așa e modern.

— Am auzit și eu aprobă Mălăescu. Tot logodnă este. Se schimbă inelele...

Nici unuia dintre ai casei nu-i plăcea ideia unei logodne fără slujbă preoțească. Socotind însă că Nicodim e de altă părere, nu crăcniră, ca și cum tânărul numai așa voia să se lege până la nuntă.

Incepând mosafirul să cânte, luară toți ai casei fața obișnuită ascultării și nu mai fu vorba de logodnă.

Nicodim cântă de dragoste, învăluind-o în priviri amoroase pe Lenuța și bău mult.

Bunica și cumnata fetei se gândiră că flăcăul e cam bețiv dar îi găsiră alte daruri.

Majorul se păstra la băut, dar ascultă răpit ariile caporalului privilegiat. La răstimpuri, dragostea și grija fratelui de soră izbutiră să închege o cugetare, câte o întrebare, asupra viitorului ginere. Avea să-l prindă la cazarmă pe caporal, și să-l silească a spune verde ce gânduri are.

Chiar a doua zi dimineață, când Petre pleca cu mântuitoarea condică, majorul îl zări și'l chemă.

— Ce spuneai eri, neică, de Lenuța și de școală, că ar putea să fie la București?...

Nicodim repetă ceeace spusese în ajun, mai deslușit, spre liniștirea fratelui.

— Dacă Lenuța vrea să mă ia de bărbat, ne logodim acuma... Eu plec la București, de cum pun mâna pe eliberare și aranjez tot, în două-trei săptămâni. Mă fac gazetar; îi fac rost de o catedră... Am să scriu acum o scrisoare lui unchiu-meu, care mi-e epitrop, că încă nu m'am folosit de majorat, să vândă livada... Și o să meargă strună... s'o vândă, pentru că îmi trebue ceva bani, nu'i așa? Să mă îmbrac, să găsesc casă... Banii sunt totdeauna buni, dar când umbli să te însori?

— Poate că nu vrei să te logodești cu popă, ca să faci economii?

— Și de asta. Dar așa e la modă.

— Și ce neamuri, și ce prieteni ai pofti, întrebă încă odată majorul, fericit de cele ce aflase.

— La logodnă?

— Da, la logodnă.

— Nici o rudă. Unchiu-meu e prea bătrân; îi vine greu. A fost pe-aici săracul!... Pe doi prieteni îi invit: pe gazetarul Dimitropol, care este corespondentul unui mare ziar francez și este și la „Vechii Galați" și pe Ionescu, perceptorul pieții. Ii cunoști.

Majorul îi știa. Dimitropol era om de seamă, pentru el. Il văzuse cu prefectul, cu deputații. Pentru Ionescu, avea respectul cuvenit față de un slujbaș cu multe picușuri.

— Apoi, dacă-i așa, să ne grăbim oleacă. Nu mai sunt nici cincizeci de zile, până să te liberezi.

— Ii scriu lui unchiu-meu chiar azi, să se cotorosiască de livadă.

Majorul se despărți fermecat de Petre, rămase pe loc și privi în urma caporalului cum se depărtează. Iși ridică toracele strâns în tunică, imitându-l, fără să vrea și să știe, pe tânărul prețuit. Privi mândru în juru-i, zâmbind. Fusese prevăzător, isteț și curagios, când îi scrisese soră-sa să lase slujba dela țară, păcătoasă, și să vină la el, că-i va găsi bărbat pe potrivă! Noroc că fata îl ascultase, altfel se prăpădea poate în mizeria unui sat, cum se mai prăpădise o fată...

Moș Năstase se jeluise într'adevăr nepotului, că livada de pruni de pe Bărgău nu mai rodește și că arendașul ei l-a vestit că n'o mai închiriază. Petre fusese și el de părerea unchiului: să se vândă livada.

Gândindu-se că-i va trebui bani, ca să-și cumpere haine civile, căci la cele lăsate în păstrarea magazionerului, cu trei ani în urmă, nu mai nădăjduia și fusese de atunci haine de lepădat. — Petre scrise acasă o lungă și caldă scrisoare.

Moș Năstase trata de vreme îndelungată vinderea livezii, dar nici el, nici mușteriul, nu se grăbiau. Răvașul lui Petre îl zori și-l hotărî pe unchiu și, la vre-o zece zile, vechiul caporal de vânători se pomeni cu un mandat de șase sute de lei.

La mai mult nu se așteptase, iar drept nu avea la nici un gologan: pentru că livada era a lui unchiu-său, nu epitropisită. „Nu-ți trimit mai mult, — scria moș Năstase, — căci mă tem că-i risipești, până la eliberare. Așa că, dacă vei fi la strâmtoare atunci, ți-oi mai trimite".

De când era vorba să se logodească cu soră-sa, majorul îi ținea mereu calea lui Nicodim, nestânjenit, ca unei rubedenii și-l poftea acasă.

Cântărețul lăsase cârciumele, învechite toate pentru el. La major era mai din belșug, mâncare bună, primire măgulitoare, iar ochii Lenuței scăpărau tot mai plăcut. Abia cu perceptorul Ionescu și cu gazetarul Dimitropol dacă se mai căznea în câte o seară vioristul și poetul. De ziarist avea și nevoe pentru versurile lui.

Dase arvună la tipografia „Vechilor Galați", pentru imprimarea unui volum. Banii veniți de pe livadă n'aveau să ajungă, dar el spera să învârtească lucrurile așa, încât să-și vadă cartea tipărită și — apoi — mai departe nu se gândea.

In adăstarea eliberării, își cumpără un rând de haine frumoase, un pardesiu, căci se întomna și, deși le-ar fi putut duce la camera lui mobilată, le duse la viitoarea lui soție. Faptului acesta, întreaga familie Mălăescu îi dase o mare greutate.

Lenuța se visa la București, se vedea soția omului iubit, onorată și pizmuită de lumea însemnată a Capitalei, sărbătorită alături de tovarășul ei faimos

Nicodim îi dădu într'o zi întâlnire. Lenuța veni. Se plimbară amândoi, își spuseră că se iubesc, făcură planuri de viitor.

Petre vroi s'o ducă la el acasă. Fata se împotrivi; el se supără, se jură că nu le mai trece pragul casei și nu se mai însoară: pentrucă nu înțelege ca viitoarea lui soție, să nu-l dovedească toată încrederea, ce se cuvine s'o aibă nevasta în bărbatul său.

Lenuța plânse; el nu se dădu bătut, supărat într'adevăr și, în cele din urmă, într'o trăsură închisă, veniră împreună la el acasă.

Când se despărți, pe înserate, după două ceasuri, — mâhnită, turburată de grije, de senzația ciudată ce-o simțise în sacrificiul ei, Lenuța își sărută amantul cu desnădejde și aprindere. Strângându-l în brațe, vârându-și fața rumenită de rușine în tunica lui, șueră:

— N'o să mă înșeli! Nu m'ai înșelat!

Și trecând pragul odăiței mici, în care simțise ades cugetele și nemaiîncercatele senzații, se rugă:

— Să vii și astă-seară la noi. Altfel mi s'ar părea că începi să fugi de mine.

Indată amintirile celor două mari ceasuri de iubire, a împotrivirii fetei, a supunerii ei, a brutalității lui necesare și victorioase, a promisiunilor rostite de el în toată sinceritatea zorului patimei, îl desfătară pe flăcău, îi măguli trufia bărbătească. Era iubit! Se întreba, dacă o iubea și el pe sora majorului. Fără șovăire, sigur, își răspunse „da!" cu mulțumirea însă, că este mai iubit el, decât iubea.

Pornise din odăița lui razna pe ulițe, ajunsese în port și, acolo, uită o vreme, cu ochii la feerica priveliște a Dunării, toată frământarea și proaspetele lui amintiri. Lămpile electrice de pe cheiul de piatră al portului, păreau fiecare câte o lună în apa mișcătoare, dincolo de catargurile fantastice, și fiecare țâra câte o brazdă luminoasă, de argint, de fosfor, către malul întunecat de dincolo de port. Ca o grapă nevăzută, care ar fi voit să culeagă argintul, aurul, nestimatele din crestele înflorite ale undelor, lucra necontenit pe de-asupra apei. Chitaristul cafenelei din port cânta grecește o tărăgănată romanță, un cântec legănător ca un caic pe ape domoale; murmurul Dunării îl îngâna în surdină și totul părea că plutește, în fericire, la nesfârșit.

Deodată, Nicodim își aduse aminte de Lenuța și că-i făgăduise să vină la ea, chiar în seara aceia. Tânărul se uită la ceas; era ora zece. Nu pregetă totuș, simțind că-i e dor de ea, năpădit de amintirile propriilor sale îmbrățișeri.

Eși din port, cu pași mari. Intâlni o trăsură goală. Cum avea bani, — din cei trimiși de moș Năstase — luă birja.

Când îl văzu intrând, iubita deschise mari ochii, fața i se lumină de bucurie și, ca izbită de un val, amețită, se rezimă cu mâna de perete. I se perindase, văzându-l pe el, icoane din cele două ceasuri trăite, ca nealtădată, sub sărutări.

— Să mă iertați că am venit așa de târziu, se ploconi Petre către mama și soția majorului; dar trebuia să vin: vreau să fixăm ziua de logodnă!

V. DEMETRIUS

CÂNTEC PENTRU SICRIU

Sicriu în care să-mi legăn tinerețile mele
ca într'un leagăn odihnitor,
sicriu,
în care sufletul meu obosit de pustiu
se zbate — ca un porumbel — și se frânge,
pe tine te cântă plânsul meu
și rugăciunea pentru Dumnezeu
a ta să fie.

Eu sunt un copil întristat de bucurie
care scuipă în sânge
toate dorurile lui de eri
toată toamna eternei primăveri
— care nu mai vrea nimic și care nu mai plânge

Sicriu.
final dureros de dulce,
eu te-am purtat de o veșnicie
în suflet și în gând,
și în fiece nădejde care a plecat să se culce.

Sicriu,
în viață am fost un întârziat
uitat,
dar spre tine, nu voi mai veni târziu.

Sicriu,
așteaptă-mă cu brațele deschise.
Nu mai tușesc, nu mai am suflet și nici vise
și vin!..

Horia Rebeanu

PASTEL

Sub belșug de roade coapte 'și pleacă umerii grădina.
Doarme 'n fiecare frunză aurul furat din soare.
Ca un suflet ce se stânge, plânge-un fluier pe ponoare
Și pe dâmburi prinse 'n zare pete mari a 'ntins rugina.

Vânt avan, pornit pe jafuri, florilor petale smulge,
Pe când toamna,— gospodină cu ochi umezi, plete sure—
Peste câmpuri, peste sate, peste vârfuri de pădure,
Din nori grei, ca dintr'un uger, picuri reci de ploaie mulge.

Zaharia Stancu

PRĂBUȘIREA

(Feciorul lui nenea Tache Vameșul)

Din cușmeliile mucegăite, înghesuite între scorojeala zidurilor pălărierului Bohor și între burdușeala vicleimului „Coanii" Mandei spălătoreasa, am trecut bocceaua văduviei și a scapătăciunii, dincolo, la Pavel Cărbunaru, în curtea hangiului Bedreaos, peste bolta cu mischet a Căruțășoaei — bucată cu bucată, țoală cu țoală, troacă cu troacă, într'o zi de vară, cu soare bogat și întremător, rămânând ca, „piesele" mari, pat, scrin și **„bufet"** să fie duse cu patul, a doua zi, de Bărăție pietraru, pe câte două bete de tei, în tovărășie cu Ghindă Chioru, cu ziua sau cu toptanul. Aci, tot peste ulucile Căruțășoaei, mi-am adus și eu, zestrea copilăriei, acaretul năzuințelor adolescenții, jegmănind în trecere, gherlantele prăjite ale strugurilor și trecându-l precaut, dincolo în bătătura Cărbunarului, tot supt o boltă de mișchet — cotețul de porumbei, și tejgheaua **„Casei de bilete"** a teatrului din fundătura Bobencelor. Bagajul „cel mare" pufnea obosit, într'un mușuroi scălâmbăiat, în mijlocul ochiurilor de cocioabe din văile Uzinei, cu scândurile proaspăt spălate de Țața Mitana din Broșteni, cu moloz strivit dealungul urmelor de jeg supt un ciocan de mătură, — bagajul pesimismului și al calvarului nevoei, troenit pe bete, din dușumele în dușumele, cari mai de cari mai înzilizite, păstrând ca niște cangrene negre, urmele cărbunilor scăpați din clește — o îngrămădire de cioburi, scânduri și velințe, borșite, infecte și nesimetrice, prelinse anost din legătura sărăciei și îngrămădite inform prin sălițe și bucătării, ganguri și pridvoare, alcătuind din mogâldeața lor putredă și găunoasă, stindarul amărăciunii și relicvele „succesiunii" Vameșului, care a „procreat", a hlăpăit și-a murit. Din inima bagajului ăsta îndurerat, mi-am smuls, până la **„deschiderea stagiunii"** coteciorul de porumbei, scund, umil și tăbluit cu rost, dichisit și îndelung aerisit, ca un schit de munte, ale cărui cuibulețe se revărsau în încăperea călduță și odihnitoare, ca într'un zâmbet amăgitor, înviorător — amăgirea divină a duhului cel sfânt, imortalizat în gingășia și candoarea porumbelului suav, ca unul ce avea să zămislească în cutioarele orânduite și înpăiate, alte fețe de duhuri sfinte, — puișiorii golași, rătăciți și inocenți. Toată năzuința meșteșugară, toată intuiția „artistică", tot ce putea imagina mai ingenios și mai înflăcărat nostalgia și beatitudinea fiorilor unui coteț de porumbei, se resfrângea gingaș și pios, din cutiuța păsărelelor de sidef, cu păreții cătrăniți, cu intrările și eșirile ei simetrice, umbrite de mici streșini de șindrilă, cu pridvorul ei semeț și visător, cu piciorul ei înfipt în pântecul de scândură orânduită și dichisită, care îl fixa în mischetul Cărbunarului, ca un comptoir bizar, cu ceardac, ivit în frunze, ca dintr'o visare, — o mică și surâzătoare haltă, înăpădită de holdele arzătoare, și pe ferestrele căreia, țișneau neastâmpărate, viețuitoarele cu ochii de granat și cu fracuri de toate culorile. In cutioara asta adunmbrită de frunzișul strugurilor și tivită pe la streșini cu verbinele cari zâmbeau printre ațele și culorile încrucișărilor razelor, și în jurul căreia, roiau porumbeii încondeiați, fluturii de atlas ai Filaretului și firișoarele de argint-viu cari prevestesc toamnele lungi și visătoare, acele sforicele diafane cari trăesc cât ține fulgerarea lor pripită și delicată și apoi se scurg și pier în rostogolirea apei-morților, mi-am încătușat o vreme, pribegia dorului de jucării și a năzuințelor etern irealizate. In bolta mișchetului, jegmănit încă din timpul aguridei, care se înclina visătoare peste șindrila cotețului meu de porumbei, mi-am cătărat speranțele zădărnicite, pentru a le momi cu oușorul gogonet și strălucitor ca un bulgăraș de fildeș, și din copița căruia, așteptam pe brânci, să puie viața căpșorului golaș și năucit de înăpădirea soarelui, străpuns de mărgelele ochilor încercuiți, în apele rubinului din iris. Tot deverul dela **„pietricică"** toți banii luați pe arșicele vândute cu ghiotora la răspântiile maidanului, tot câștigul colindelor și toată ofranda buzunarului umplut pe sponci, am închinat-o cuibarului din mischet, așteptând la gura lui, înmărmurit, pronia fecondării pentru a se revărsa pe uscioara lui discretă, într'o îngrămădire de ape mătăsoase, cari se scurgeau din rostogolirea aripei de argint peste fulgul de sidef.

Acadelele se râncezeau în umbra gangului Sfântului Gheorghe-Vechi, pe taraba obidită a lui Iane-grecul; în cutia arșicelor vândute cu ichi cu tot, se tolăneau târlicii mamii, razachia lui Iohan Curelaru, se prăjea tihnită în ploaia aurului și în încropeala aromitoare a frunzelor de pe lauri, smeurele își găseau naufragiul în cătușele telegrafului; în schimb, cotețul de porumbei, proțăpit cu dibăcie în învelișul parfumat al mischetului Cărbunarului, se înălța înfiripat și strălucitor, mai presus de toate aceste ademeniri, stigmatizând în frunzișul lui aromitor, elanul superbei preferințe! Trântit la poalele lui, pe covorul troscotului sticlos din boziile lui Bedreaos, în vârful cărora fulgeră în soare, caliciul unui mac, spicul unui soc, sau însângerarea vreunui moț de curcan, îi trimiteam pe aripele îngândurării și ale porumbeilor învolți, urarea mea frivolă și a prosperării **„procreării"**.

Din culcușul încropit al buruienilor, îl admiram cu frenezie, ca pe o desăvârșire a năzuințelor aprinse, „artistic" concretizate în statuia aceia a bucuriei și a expansiunei, țintuită în piscul parmalâcului cătrănit, și în jurul căruia, roiau într'o scurgere de culori, patimi, doruri și... **progenituri!** La poalele mischetului îmbătător, în parfumul și ocrotirea căruia, lăstarul din coteț, răsărea și se cățăra apoi pe fulgerarea unei aripi, mi-am tolănit pe spicele de măturele, orgoliul și entuziasmul pentru tot ceia ce tresărea **„prin știrea și răbdarea mea"**, în cutia tăbluită a vizuinii gingășiei în micile paradisuri ale fulgului și unde gongănea inocența, frumusețea și candoarea. Amar mă tăvălisem în praf, la **„pietricică"**, la „giolărie" și la colindele de peste an, privându-mă până și de deliciile **„spectacolelor"** din grădina Bobencilor, pentru ca ciupind din toate înfruptările astea să închelberesc gologanii scândurei, ai cuelor și ai tinichelelor **„pavilionului"** din mischet. O capitonare pe de-arândul, cu catran, mi-a furnizat-o șanțurile uzinei de gaz. In torentul văpăii nămiezului, printre focarii despuiați și tolăniți în buruenile Filaretului, mă prelingeam îngrijorat cu tinicheaua de văpsea, adunată **„d'abușile"** din scurgerile cuptoarelor, cari împingeau mâzga netrebuincioasă a roților îndârjite—roți fantastice și furtunoase cari striveau în dinții lor, metale și scoteau culori, — până în șanțurile **„Trocaderului"** prin viile de păpuriș și dâmburi de lalele sălbatice, dincolo de cișmeaua cu drapelul de tinichea, smălțând **„Valea plângerii"** cu văpăile îndoliate ale catranului. Sus, pe culmile **„Cuțitului de Argint"** în cimitirul căruia mă opream să las o lacrimă în iarba lui **„Fănel"** — ultimul oropsit vlăstar al neamului **Vameșului,** rătăcit cândva prin meleagurile chiolhanurilor, și în care suspina mormântul lui umil, opream tinicheaua cătrănită, dibuind pe drâmbele zării aprinse, mischetul Cărbunarului, în desimea căruia, tânjea de dor, coteciorul. Veruș, comisarul suburbiei, se ivea din struguri, amenințător. Atunci îmi dam grabnic drumul pe povârnișul **„Câmpiei Libertății"** în pășunele căreia, mugeau bivolițele gravide, fixând **roșul** din petunii. Găleata o treceam apoi prin spărtura magaziei lui Mituș Fructaru, și învrăjbit de umblet și îngrijorat de fantoma lui Veruș, eșiam din besna văgăunei, unde încremeneam o vreme, pentru a scruta intuitiv, atmosfera de sub boltă. In hazul lăbărțat al lui Capriță plăpumaru, leșinat în troscotul unde da la **„Arc"**, o lână din salteaua lui Bedreaos, mă apucam la drișcultul și cătrănitul cotețului. Dar... râsul straniu al plăpumarului, insinuant, cu simptome de... perpetuare, aducea noi îngrijorări, în expansiunea mea de zugrav. In această a doua a mea îndeletnicire, nu o dată, plăpumarul lui Bedreaos, găsise truda cu porumbeii, zadarnică, întrucât ea, nu avea nici gând să realizeze pepiniera de vieți cocoțată în bolta cu mischet!

La hazul lui care mă deznădăjduia, Capriță mai adăoga, nehotărârea porumbeilor de a... **„procreia"!** în scurgere de atâta vreme, dela aducerea calabalâcului din sălița lui Bohor în văgăunele Cărbunarului! Și plăpumarul, vârându-se cu arc cu tot în salteaua aromitoare a troscotului, ale cărui accese de râs, risipiau lâna lui Bedreaos și rochițele rîndunicii, din bozii, și îi umpleau de bucurie pieptul lui prăjit de arșiță, care icnea de îndurerarea mea, în cămașa lui de om prost, adăoga, înecat de haz, forțându-și seriozitatea, din șalele lui prost hrănite, și înfășurate într'un chimir pompieresc, pe care sta scris **„Pro Patria"**, că, porumbeii care îmi răpiseră liniștea și uitarea de sine a unei întregi vacanțe, aveau același liniament și culoare, că asemănarea nu ar fi fost exclusă și în privința **„sexului"**, ceia ce determina vădita întârziere a ivirii puilor și că deci, păsărarul m'a înșelat, cu patru porumbei desperechiați! Și în înțelegere cu plăpumarul prevestitor, mama, a pregătit într'o Sâmbătă a morților, pentru Vameșul cel oropsit, un **Scroc** cu patru porumbei!

Patru erau — patru bărbați obezi, gușați și lustruiți cari se alintau din gușă dar cari... nu ouau! Patru îndrăgostiți „în van" cari își sclivisiseră d'asurda toată vacanța mare, penele de acajou, în resfrângerea de onix a razelor din boltă — cea mai umilă, cea mai banală și totuși cea mai inocentă și mai fermecătoare dintre slăbiciunile copilăriei, porumbeii copilăriei, păsărelele de ametistă care calcă iarba cu sfiiciunea unei zeițe, înseilând'o cu lucirile oțelului și cu grația unei regine; nici de ei, nici de ăști patru fii ai grației, ai candoarei și sfiiciunei îngerești nu mi-a fost dat să mă bucur, ca o ironie amară a **„Sexului"** lor, ca un ultim rânjet de vitregie adus **„patrimoniului"** sec, înfrânt și zdrențuit al celui ce purta în mănunchiul trăsnetelor de bumbac, de sub viziera șepcii de vameș, avuțiile **„trecătorilor"** moșiilor lui Ștefan cel Sfânt și ale Marelui Mihai!..

* * *

Pe „fraudulosul" păsărar care îmi „garantase" împerecherea celor patru „intransigenți"... sterpi, — vânzătorul care îmi înghițise în buzunarul lui veros și fără fund tot procentul milogirilor de pe la ușile rubedeniilor de tot felul, negutătorul care mă privase să ascult pe Wan-Dick și pe Tetrazziny din colțul cel mai nenumerotat al galeriei, tiranul care mă trimisise între dinții roților uzinii și al șerpilor din bradișul Trocaderului, pentru a mă întoarce prin văgăuna Fructarului, cu gazornița de catran, păsărarul care năucise în hohote pe Capriță plăpumarul, nu l'am mai zărit în potcovari, unde înlemnisem de atâtea-ori, într'un picior în adăstarea țintuirii cizmelor, scrutând printre testimelele vânzătoarelor de marame, de prescuri și lipitori, căciula traficantului de babuști și porumbei desperechiați!

Dar, am văzut în schimb, la patru zile după leșinul plăpumarului în troscot, patru căpșoare rubinii, desprinse de patru trupuri misirlii, însângerând agurijoara lui Bedreaos și înlăcrămând ceardacul cătrănit, din mischetul Cărbunarului!

SARMANUL KLOPȘTOCK

ARTA RUSEASCĂ DECORATIVĂ

Un mare artist al costumului

Leon Bakst

Nu numai literatura, dar și teatrul și arta rusească au atins în ultimele decenii cea mai deplină desăvârșire. Popoporul rusesc a contribuit, cum puține popoare au făcut'o, la transformarea întregei concepții estetice despre frumos. In toate domeniile frumosului ei au adus ceva nou, ceva neașteptat. Chiar acolo unde se părea că ei erau mai puțin pregătiți s'o facă, rușii au dat noui directive. Așa de pildă au transformat arta scenică nu numai din punctul de vedere al punerei în scenă dar și a costumului.

Cel mai mare artist al teatrului din veacul al XX-a este **Leon Bakst.** Numele lui este puțin cunoscuut la noi și în Apus deși Sar Pelladon îi consacra încă din 1911 un articol în revista **L-Art decoratif** și-l numea: **Un maitre du costume et du decor.** Un critic de artă rus. **S. Lisim** îi consacră un studiu în ultimul număr al revistei ruse, **Spoolochi** care apare la Berlin (No. 12 Decembrie 1922) și spune: Bakst este în special artistul costumului, pentru că centrul greutăței rezidă tocmai în acest domeniu al artei decorative, în domeniul care a atras, în totdeauna pe marii artiști și care a dat mereu atâtea posibilități pentru ca ei să poată manifesta puterile talentului lor.

Costumele lui Bakst nu sunt făcute, sunt create. Dintr'o trăsătură de condei, fantazia lui bogată creiază perlele acestea admirabile în nebunia lor. El creiază costume cari au suflet, cari trăesc și în care omul este numai o necesitate, de neînlăturat pentru că costumele lui Bakst înbracă mișcarea și nu manechinurile. Când îl vezi începând un desen, scrie despre el Lisim, nici odată nu-ți poți imagina cum îl termină. Cele mai diferite culori, cari te orbesc și cari te farmecă prin armonia lor, tot felul de poze nebune și care în acelaşi timp formează ceva întreg cu costumul.

Bakst este creatorul, maestrul costumului teatral; el e stăpân ca nimeni altul pe culori și știe să le asocieze în așa chip încât să redea armonii neuitate. Nu degeaba Sar-Peladan îl numește Delacroix-ul costumului.

Este suficient să urmăreștit opera lui în ultimii zece ani ca să constați că costumul ocupă locul principal în creațiunea sa artistică.

Costumele lui trăesc și deși ele nu seamănă cu costumele epocei pe cari le reproduc, căci costumele lui sunt creațiile fanteziei sale, totuși ele au sufletul personajului pentru care au fost făcute, sufletul trecut prin sufletul artistului care le a desemnat.

Iată de ce desemnurile sale au ceva tipic aparținând lui Bakst și care nu se pot deslipi de el.

Se poate că costumele desemnate de el să nu fi existat vr'o dată, dar totuși ele aparțin acelei epoci pentru care au fost create de artist.

Cele mai multe din desemnurile sale pentru costume privesc teatrul deși Bakst desemnează costume și pentru marile magazine de modă din Paris și Londra. Aceste costume, au și ele ceva teatral.

Cele mai caracteristice din lucrările sale pentru teatru au fost schițele pentru următoarele piese: **„Carnavalul lui Schuman", Scheherezade". „Narcis", „Cleopatra", „Sfântul Sebastian", „Daphnis și Cloe", Tamara", „Logodna Sf. Iosif", „Pisanella",** din care reproducem câteva.

BAKST. — Costum pentru „Pisanella"

Insemnătatea costumului și montarea unei piese, nu poate fi discutată, și de aceea Bakst ia parte la succesul celor mai multe din piesele jucate.

Baletul rusesc dacă a avut un succes enorm în Rusia și tot atât de mare în restul Europei, de cum a apărut pe scenele teatrelor apusene, îl datorește și lui Bakst.

Cu culorile lui îndrăznețe, cu fantazia lui nesfârșită, el a îmbătat, a fermecat pe toți. Nu degeaba unul din cronicarii teatrali francezi scria încă din 1910:

„Toți acei cari au văzut baletul oriental, „Schéhérazade", jucat la Operă, de dansatorii ruși, cu admirabila muzică a lui Rimski-Korsakor, știu cu ce parte considerabilă contribue la succes costumele și decorurile artiștilor ruși" (Comoedia Illustré No. 18 An. 1910).

Acesta a fost adevăratul lui triumf, pe care Bakst cu fiecare piesă, după aceea, l'a mărit.

Dar de ori ce s'ar fi apucat Bakst, el s'a arătat un maestru de cea dintâi valoare.

Şi **Daphnis și Cloe** și **Schéherazade"** și **Tamara** și **Jar**

BAKST. — Costume pentru „P.sanella"

Ptitza" (opera rusească) — nu sunt numai Grecia antică, Caucazul, Rusia, dar sunt visurile, iluziile despre ceva îndepărtat, fantastic, pe care artistul și le închipue și cu toate acestea ele sunt reale și trăite.

Incheiând aceste rânduri despre un mare artist rus al costumului, credem că vom atrage cu ele atenția asupra lui Leon Bakst și a acelora cari urmăresc reînvierea artei teatrale și a costumului teatral în România.

LEANDRU

Origina ardelenească a lui Alexandru Vlăhuță

I

La 25 Iulie 1905 d. dr. George Moroianu, actualmente profesor la Academia comercială din Cluj, a adresat președintelui societății „Astra" din Sibiu, o scrisoare prin care îi face cunoscut, că donează Muzeului Național din Sibiu, manuscrisul cărții „România Pitorească", pe care i-l dăruise cu patru ani mai înainte însuși Vlăhuță, autorul lui.

Această scrisoare prezintă o deosebită însemnătate prin faptul, că în ea d. Moroianu reproduce următorul fragment al unei scrisori, pe care însuși poeul i-o adresase din Palaz, în ziua de 9 Iulie 1905:

„Mama nu e născută dincolo. Pe la începutul veacului trecut, cam prin a doua decenie, a descălecat la Plopana, în judetul Tutova, un tânăr înalt, brun, frumos la chip și blând la vorbă, a luat pe acolo o moșioară în arendă și peste vre-o doi ani s'a căsătorit cu fata unui boerinaș din Bârlad, — Duca, mi se pare.

Pe el îl chema Petrescu și era din Brașov. Intr'o zi la vre-o șapte ani după însurătoare, — întorcându-se dela Bârlad, pe drum, caii s'au speriat și și-au luat vânt, — el a sărit pe la spatele trăsurii și — ceasul cel rău — a căzut cu ceafa de pământ s'a rămas mort. Când l'au adus acasă, întins pe targă, bunica mea era în durerile facerii. Venea al patrulea copil (țaca Marghioala care trăește încă). A fost înaintea ei țaca Zoița, la care am stat în gazdă în Bârlad, când m'a dat întâi la școală și, Moș Petrache, avocat și un spirit foarte original...

„Mama — cea mai mare — la vârsta de 6 ani a fost dată la mânăstirea Agapia. Acolo a învățat carte. Acolo când era ca de 17 ani, s'a dus în primblare conu Neculai Vlăhuță dela Pleșăști, a văzut-o, i-a plăcut — „era frumoasă ca o sfântă" — spune și azi tata, când pomenește de vremurile acelea — a cerut-o, și astfel, în loc să fie mireasa lui Hristos, a fost mama mea.

„Aceasta-i tot ce știu despre bunicul meu din țara Bârsei".

II

In monografia noastră asupra maestrului Vlăhuță, spuneam, că tatăl său a murit „la 8 Maiu 1909, în vârstă *cam* de 100 sau 103 ani."

După o adnotație a d-lui G. Moroianu la fragmentul de scrisoare, pe care l-am reprodus, se poate stabili cu siguranță anul nașterii tatălui maestrului.

„In vara anului *1902 (Iulie)* câțiva prieteni ai poetului, printre cari marele nostru pictor d-l Nicolae Grigorescu, ne-am dus la frumoasa mânăstire din Moldova (la Agapia), *spre a sărbători aniversarea de o sută de ani a venerabilului Nectarie Vlăhuță.* Bătrânul monah era încă destul de robust și zilele acelea a fost de o veselie, și ni s'a părut așa de verde, că ne-a uimit pe toți."

Prin urmare, tatăl poetului s'a născut în anul 1802. După cum spuserăm, a murit la 8 Maiu 1909, deci în vârstă de 107 ani.

N. ZAHARIA

22 Ianuarie 1923.

EMINESCU

— Câteva note dintr'o disertație la „România Jună" din Viena —

de Emil Riegler

Incheiată acum 40 de ani, lirica maestrului vibrează, azi mai mult decât oricând, de o viață intens superioară.

Ca un tub acustic la emiterea unor sunete, lira lui Eminescu răsună prin simpatie la aprecierile ce s'ar face asupra unui poet de mâna întâia. Chiar în ceeace privește scăderile.

Precum Goethe, de pildă, importă din Shakespeare, Rousseau, clasicii greci și romani, Eminescu împământenește romantismul grman și influențele acestuia. Popularizarea sistemelor filozofice ne-a rămas dela Horațiu. Dar acesta nu imita pe Bion din Borysthene, contimporanul lui Epicur? Autorul scrisorii a II-a moștenește tradiția prin Grigore Alexandrescu și Musset. Din acest punct de vedere nici Goethe nici Eminescu n'au fost originali.

Văile de umbră urcă mai departe: ambii poeți dau o deosebită atenție folklorului de unde își trag seva limbii lor poetice. Goethe retușează în mod magistral „Röschen auf der Heide" precum Eminescu fixează în versuri de antologie „Ce te legeni codrule?"

Atât doar că ceeace face autorul lui „Faust" la 30 de ani când străbate pe jos Alsacia, Eminescu o face la 19 ani când adună din Moldova cele 277 de poezii populare publicate după moarte prin Chendi.

In monografia asupra lui Goethe, Brandes afirmă: „Au trăit poeți mai închegați decât Goethe. Implinit nu este decât în bucăți mici; cele mai mari le ciocănea atât de mult încât întuneca un text în dauna celuilalt sau le lăsa să stea până-i venea iar inspirația, le lua iar, da celor mai nouă legătură artistică organică cu cele mai vechi, le modela atâta încât căpătau o îndoită articulație, deveneau greoaie, difuze, fără formă încheiată. Totuși lucrul bun din ele întrece orice s'a produs în ultimele secole."

Intreaga tehnică eminesciană stă în aceste rânduri. Prin ameliorare intermitentă, unitatea compoziției se desechilibrează câteodată, versul izolat însă și anume versul aforistic câștigă întotdeauna. Și Eminescu ca și poetul din Zarathustra trebuia să fie nu numai citit ci învățat pe dinafară.

Iată din primul concept al „Luceafărului", un fragment:

Intunecos și fără de speranță
La ea privește geniul în nimb
Iși simte inima legată 'n lanț.
In lanțul lumei ce-i cu-o mie limbi,

Chiar nemurirea mea, chiar abondanța
Puterii mele tu o ceri în schimb.
Ei bine, da! Eu m'oiu sui la cer,
Ca dela Domnul moartea mea s'o cer.

După ani de zile, vreascurile inutile ale perifrazii încărcate cu neologisme supărătoare, construcția ritmului și a rimii à la Wieland, sânt date la o parte. Isvorul de apă vie sare pe stâncă:

Tu-mi ceri chiar nemurirea mea
In schimb pe-o sărutare?
Dar voiu să știi asemenea
Cât te iubesc de tare.

Da, mă voi naște din păcat
Primind o altă lege.
Cu vecnicia sânt legat
Ci voiu să mă deslege.

Intregul poem se preface și se înnalță ca printr'o minune la strălucirea „Luceafărului".

Alteori forma suferă modificări mai mari. Pietrele unui templu dărâmat servesc la construcția altuia. Așa se întâmplă cu proectata epopee în care Zamolxe cu zeii daci și germanici luptă alături de strămoșii noștri împotriva romanilor și zeii acestora.

Avusese viziunea epică a unei lupte, o trăise, o observase cu genială intuiție, o avea veșnic prezentă în inspirație ca un actor care își joacă rolul din ce în ce mai bine. Renunțând la o „Daciadă" nu putea renunța la sentimentul ei animator: viziunea eroică, amplificată, o recunoaștem în scrisoarea III-a cu înbunătățiri defintive:

FRAGMENT DIN I-a LUPTA:

In zadar căci neinvinse, șiruri lungi de bătălie
Iși sdrobesc armele 'n scuturi pe a cerului câmpie.
Neînvinși și unii și-alții, și unii și-alții nemuritori,
In zadar Marte s'aruncă spre a sparge șiruri dace
Și în văi fulgeră Joe supra coifelor audace,
Neclintiți stau unii și-alții în măreața lupta lor.

FRAGMENT CORESPUNZATOR DIN SCRISOAREA III-a:

In zadar striga 'mpăratul ca și leul în turbare
Umbra morții se întinde tot mai mare și mai mare
In zadar flamura verde o ridică înspre oaste,
Căci cuprinsă-i de peire și în față și în coaste
Căci se clatină rărite șiruri lungi de bătălie
Cad Arabii ca și pâlcuri risipite pe câmpie.

Dela Platon până la Bergson s'au făcut nenumărate speculații asupra creării operii de artă. Se pare însă că fiecare mare artist își plăsmuește un criteriu propriu care inspiră ulterior teoriile. Eminescu s'ar apropia astfel de *tipul artistului laborios* ca Dante, Michel-Angelo, Beethoven. El nu-și nota impresiile în *stil de imagini* ci-și trăia *starea de suflet* și și-o retrăia. Adevăratul lucru începea deabia când avea primul concept pe hârtie. Marmora sonoră a cuvintelor rămânea ani de zile în atelier. Amicii trebuiau să-i smulgă manuscrisele spre a le publica. Multe rămâneau sacrificate.

Astfel „Călin" este un rezumat înbunătățit a povestei „Călin Nebunul" rămasă în afara edițiilor critice. Și totuși fragmente din poemul inițal au putut servi ca modele muzei d-lor Eftimiu și Bârsan din „Inșiră-te mărgărite" și „Trandafirii roșii". De pildă o luptă fantastic expresionistă:

Pară roșie este smeul, pară verde e Călin
Și în galben întuneric ei se luptă cu venin:
Se 'nfășoară, se desfășor, mestecând a lor văpaie,
Fulgerând umbra din codri cu a flacării bătaie,
Joacă 'n juru-le dumbrava când în umbră purpurie
Când întinerește par'că intr'o brumă-adânc verzie,
Când în dungi înflăcărate, bolți, cărări în jur se casc.
Sub lumini de curcubee repezi ce se sting cum nasc,
Fâlfâc ca două candeli; obosiți se 'nvârt, se 'ncaer
Și aproape-aproape strânși se urmăresc jucând în aer.

O răpire de basm:

Vine-un nour, ce-i de nour? Vine-un vânt dar ce-i de vânt?
Vine-o ploaie de șiroaie și furtună pe pământ
Și în nouri frânți de fulger și în râuri de scântei
Sboară fetele, răpite, duse 'n lume de cei trei.

sau începutul melodiosului cântec al fetii de împărat:

Greeraș ce cânți în lună
Când pădurea sună,
Cum nu știi ce am în mine
Greere străine?...

. . . .

Toate aceste comori din „Călin Nebunul" rămân ignorate de marele public, prin sacrificarea autocritică a întregului.

*

Dacă am analiza atitudinea filozofică a poetului pentru a-i lumina arta, ar trebui să-i revizuim pesimismul.

Nu l'am putea așeza alături de Leopardi al cărui pesimism organic era înnăscut. Melancoliei lui înnalte i-am găsi mai multă corespondență cu pantheismul goethian. Căci precum a observat Gherea dacă își manifestă Eminescu îndoiala în abstracțiuni metafizice, când e vorba de artă și patrie se contrazice. Imprecațiile intolerante din Satire și Doină sunt oare ale unui pesimist? Am putea cita din proza unde Eminescu însuși scrie împotriva „boalei psichologice a pesimismului".

Ne vom mulțumi însă, în ce privește atitudinea filozofică să constatăm că autorul „Scrisorilor" a fost un european cu adânci rădăcini în țara noastră. „Mis au centre de tout comme un écho sonore", rima aforismele schopenhauriene pentrucă le cerea epoca. Așa precum azi d. Blaga resfrânge pe Nietzsche și alți filozofi mai mărunți în operile d-sale.

In deobște filozofia ce se desprinde din orice poezie nu poate legitima un sistem. După cum spune Nietzsche „adevăratele gânduri ale adevăratului poet poartă văl ca egiptienele. Numai ochiul adânc al gândirii privește liber peste văl. Gândirile de poet nu sânt prin aceasta așa de valoroase: avem în vedere mai mult vălul și propria noastră curiozitate".

Când Eminescu caută „cuvântul ce exprimă adevărul", el caută adevărul creației artistice, dincolo de filozofie, spre eternizare. Prin asta este în afară de lume și își arată intuitiva siguranță despre relativitatea vremii și adevărata însemnătate metafizică a lumii.

EMIL RIEGLER

CRONICA ARTISTICĂ

Lucreția Daria Mihail, Eug. Filotti-Atanasiu, Paul Scorțescu și George Dimitriu

Cu expoziția sa dela Mozart, d-șoara **L. Daria Mihail** 'și fixează în plastica noastră, o personalitate plină de resurse și de sănătate pictoricească, cu toată neegalitatea care-o face să oscileze între un realism ilustrat de excelente portrete și o decorațiune evidențiată de compoziții. Modernă ca mijloace, expozanta ține în mâini frâul unei sisteme de compoziție mult experimentate în artă și alăturând unui ritm linear propriu și menținut, frăgezimea coloraturii vioaie și cinstite, știe să treacă îndemânatecă prin tentațiile plastice contimporane, menținându-și trainice legături cu sănătoasele principii vechi.

In portrete, d-șoara Mihail înfățișează un prisoselnic realism, contsruind însă desenul cu simplitate și suprapunând o pastă fără de artificii. Valoarea lucrurilor stă în expresivitatea lor puțin oobișnuită. Exteriorizarea fermă a caracterelor pusă alături de sobrietatea lineară și coloristică dau măsura genului care ar fi trebuit să se numească expresionism dacă cinstea pictoricească ar fi ceva mai puțin maleabilă.

Compozițiile decorative **ar părea** că indică o altă personalitate. Liniile se desfășoară și se întretae aproape cu ritmuri muzicale. Leit-motivul revine în cadrul aceleași bucăți dând compoziției un senz liniar aparte. Culoarea în aceste lucrări trece dela massa închegată, la imitația de mozaic, repetând, în bună măsură, intențiile evidențiate de către desen.

In tot, d-șoara Mihail, arată o închegare, un „terminat" care surprinde. E, și aici, ca în toate calitățile d-sale garanția maturității artistice și, poate,—de ce n'am spune-o — încă un motiv să ne temem de această prea timpurie maturitate.

*

D-na **Eugenia Filotti-Atanasiu** expune tot la Mozart. Intr'o cronică făcută asupra lucrărilor d-sale, anul trecut, remarcam o calitate technică puțin obișnuită: extrema dibăcie de a reda luciul apelor. Reînoim observarea și pentru acest an, adăugându-i o impresie nouă. Apele d-sale, întinse oglindă, dorm o viață proprie. Ne face impresia prin urmare că nu-i aici numai o simplă dexteritate pictoricească.

In ceia ce privesc florile pe cari le expune, pline de convenționalismul atâtor flori de expoziții, nu sânt prea multe de spus.

Câtorva nu le lipsește însă — trebue s'o recunoaștem — oarecare preocupări de aranjament, armonie și punerea în cadru, și firește acea sensibilitate delicată femenină, dedicată, ca mai totdeauna, lucrurilor mărunte.

*

La Ateneu, d. **Paul Scorțescu,** un nume stabilit în pictura noastră cu expoziția de anul trecut, dă dovada unui hotărâtor pas făcut înainte.

După serioasele succese din străinătate, succesul expoziției de aici nu-i decât urmarea firească a unei dezvoltări mature.

Arta d-lui Scorțescu se adresează arșiței și deci întrebuințează lumina soarelui într'o așa de mare măsură în cât a făcut pe câțiva cronicari să-l numească „pictor al soarelui". Credem că în tablourile d-sale lumina este un mijloc. Căldura, arșița, domină.

Mijloacele de redare ale expozantului sunt simple și au o vigoare ce se menține până în detalii. Desenul e schematic și linia dreaptă e la loc de cinste. Formele sunt oarecum solidificate prin dominația acestor linii nervoase și tranșante.

Toată compoziția — un element de foarte bună calitate la d. Scorțescu — păstrează înfățișarea unei clădiri cu greutate și masivitate de piatră. E acesta un rezultat direct al energiei, și nu mai trebue trecut peste el. Viziunea artistică nu are decât de câștigat până aici și firește, n'ar avea decât de pierdut dacă în realizarea ei s'ar împinge mai departe schematizarea și tendința cubistică.

In culoare, expozantul duce un vârtej ametitor de lumină uscată care se lipește de minune cu asprimea de piatră a desenului.

Culoarea pusă, numai cu ajutorul cuțitului, în mase oarecum decorative are violențe de vibrații pe care numai emailul le realizează. E aici o mare calitate tehnică și pe drumul acesta credem că va continua d. Scorțescu.

Punerea în cadru e iarăși o virtute a expozantului și nu din cele mai mici.

Cu asemenea daruri, d. Scorțescu poate fi scutit de cele câteva imputări ce i le-ar aduce nudurile, în inferioritate și discordante față de admirabilele sale peisagii, și poate fi considerat ca o forță tânără și binevenită în plastica noastră.

*

Sculptorul George Dimitriu expune schițe al căror substrat sufletesc copleșește necesitățile pur sculpturale. Nu poate fi numit însă simbolism aceia ce face d-sa. E aici o mărginire care ține mai mult de pictură decât de modelaj și nu știm dacă am greși inventând un termen nou spre a-i deosebi maniera, anume „schițism".

Bucăți ca „Apostolul" ori „Iuda" arată par'că o latură specială de preocupări și poate că, în reluări mai mari, s'ar putea vedea mai bine aceia ce vrea autorul.

VICTOR ION POPA

POVEŞTI PENTRU TINERET

Limba muţilor

poveste populară sârbească

Traducere de ALI BABA

A fost odată un păstor care anĭ dearândul îĭ slujise stăpânuluĭ său cu cinste şi credinţă. Intr'una din zile pe când păstorul îşĭ păştea turma de oĭ, auzi eşind din pădure un ţipăt ascuţit şi se duse în spre partea aceea ca să vadă ce este. Ce să vadă? Pădurea se aprinsese, iar în mijlocul focului era un şearpe cuprins din toate părţile de flăcărĭ.

Păstorul stătu să privească, dar şearpele îi strigă rugându-se: „ciobane, scapă-mă în numele luĭ Dumnezeu!" Păstorul îĭ întinse atuncĭ bâtul peste foc. Şearpele se agăţă de băţ, se târî pe el, ajunse până la braţul păstoruluĭ, de acolo la umerĭ şi după aceea se încolăci strâns în jurul gâtuluĭ bietuluĭ om.

Văzând aceasta, păstorul îĭ zise mirat şi speriat: „ce-i asta, şearpe blestemat? Eu te-am scăpat dela moarte, iar tu vreĭ să mă răsplăteştĭ sugrumându-mă?"

— Nu te teme, îĭ răspunse şearpele, că nu-ţĭ fac rău. Dumă numai acasă la mine. Să ştii că ţatăl meu este împăratul şerpilor.

Păstorul începu să i-se roage şi să-i spună că n'are cu cine să-şĭ lase turma de oĭ.

Dar şearpele îĭ întoarse vorba zicându-i: „să nu ducĭ grije oilor, că nu li-se întâmplă nimic, ci porneşte maĭ de grabă."

Vrând, nevrând, păstorul porni cu şearpele de gât prin pădure şi după mult umblet ajunse la o poartă făcută toată din şerpi viĭ. Când fură acolo, şearpele dela gât şueră odată şi toţĭ şerpiĭ carĭ formau poarta se deteră în lăturĭ.

Inainte de a intra în palat, şearpele zise păstoruluĭ: „să ştiĭ că tatăl meu are să-ţĭ dea tot ce doreştĭ: argint, aur, pietre preţioase. Tu însă să nu cerĭ alt-ceva decât *limba muţilor*. El are să se codească mult, la urma urmelor însă tot are să ţi-o dea."

Când ieşiră înaintea împăratuluĭ şerpilor, acesta, văzându-şĭ pe fiul său, strigă plin de bucurie: „pentru Dumnezeu, unde mi-aĭ fost, fiule?" Iar şearpele îĭ povesti de-a fir a păr tot ce i-se întâmplase şi cum păstorul îl scăpase din foc şi dela moarte.

„Ce vreĭ să-ţĭ dau că mi-aĭ scăpat pe fiul meu unic?" îl întrebă împăratul pe păstor.

— Nu vreau alt ceva decât *limba muţilor*, îĭ răspunse acesta.

— Asta nu e pentru tine, îĭ zise împăratul şerpilor, pentrucă dacă ţi-o dau şi se întâmplă să spuĭ cuiva că aĭ astfel de lucru, chiar în clipa aceea aĭ să picĭ mort la pământ. Vezĭ, aşa dar, că e spre binele tău să-mĭ cerĭ alt-ceva.

Decât ţi-aĭ găsit. Ciobanul nu ştia decât una şi bună: „ori îmĭ daĭ limba muţilor, orĭ de nu, nu maĭ primesc nimic." Şi se făcu că pleacă pe uşă afară.

Vazându-l aşa de încăpăţânat, împăratul şerpilor îl opri zicându-i: „staĭ, că am să-ţĭ fac în voie; deschide numaĭ gura." Păstorul făcu aşa, iar împăratul îĭ scuipă în gură şi îĭ zise: „acum scuipă şi tu în gura mea."

Ciobanul scuipă şi aşa făcură eĭ de treĭ orĭ, scuipându-şĭ unul în gura celuilalt.

Impăratul şerpilor îĭ zise după aceia: „acum iată că aĭ limba muţilor, păzeşte-te numaĭ să spuĭ cuiva, pentrucă cum aĭ spus, cum aĭ şi murit."

Păstorul se întoarse la turma sa de oĭ, luând drumul prin pădure. Pe unde trecea însă, auzea şi înţelegea tot ce-şĭ vorbeau între ele păsările, florile, ierburile şi tot ce este viu în lume. Când ajunse la oile sale, văzu că-şĭ păşteau liniştite şi că nu lipsea nicĭ una. Atuncĭ se culcă şi el, ca să se odihnească puţintel.

Nicĭ nu se culcase bine, şi iată că aude doĭ corbĭ carĭ stăteau pe craca unuĭ arbore din apropiere. Unul dintre ceĭ doĭ corbĭ zise: „când ar şti ciobanul, că tocmaĭ la locul unde stă culcat mielul cel negru se găseşte o comoară plină de banĭ de aur şi de argint!"

Indată ce auzi acesta, păstorul care pe lângă altele, era un om foarte cinstit, se duse la stăpânul său şi îĭ spuse totul. Stăpânul merse la locul arătat, cu lopeţi, cazmale şi cu o căruţă mare. Găsi într'adevăr comoara şi o cără acasă.

Dar stăpânul acesta era un om foarte cum se cade. De aceea, nu oprí nimic pentru dânsul, ci îĭ dete păstoruluĭ toată averea găsită, zicându-i: „ţie ţi-se cuvine, căcĭ ţie ţi-a dat-o Dumnezeu. Fă-ţi, aşa dar, o casă, însoară-te şi trăieşte din baniĭ aceştia."

Păstorul făcu întocmaĭ, luându-şĭ şi o nevastă. Nu după mult ajunse să fie omul cel maĭ bogat din tot ţinutul. Avea în slujba sa o mulţime de păstorĭ, văcarĭ, porcarĭ, grăjdarĭ şi avere fără număr.

Odată, în ajunul Crăciunuluĭ îĭ zise nevestei sale: „pregăteşte vin, rachiu şi tot ce trebue de-ale mâncării, că mâine vreau să mergem la căşlărie, la ciobaniĭ noştri, ca să-ĭ bucurăm şi pe dânşiĭ cu ceva."

Femeia pregăti tot ce-i ceruse bărbatul.

Când a doua zĭ se duseră la căşlărie, omul cel bogat îĭ chemă pe ciobanĭ şi le zise: „acum voĭ vă strângeţĭ cu toţiĭ la un loc, mâncaţĭ, beţĭ şi petreceţĭ după pofta inimeĭ. Toată noaptea am să păzesc eu turmele."

Cam pe la miezul nopţiĭ, maĭ mulţĭ lupĭ se apropiară de turmă şi începură să urle; iar câiniĭ le răspundeau lătrând cu furie. Dar lupiĭ, în limba lor, le grăiră câinilor zicându-le: „nu ne lăsaţĭ să dăm năvală în turmă, că are să fie carne şi pentru voĭ?"

Câiniĭ le răspunseră în graiul lor: „veniţĭ, ca să avem ce mânca şi noĭ!"

Printre câinĭ era însă unul maĭ bătrân, căruia nu-i rămăsese decât vre-o doĭ dinţĭ în gură. Şi acest câine bătrân, dar credincios le zise lupilor: „căraţi-vă de aci, spurcăciunilor! Cât maĭ am ăştĭ doĭ dinţĭ în gură, nu vă las eu să faceţĭ pagubă stăpânuluĭ meu."

Iar stăpânul asculta şi înţelegea tot ce-şĭ vorbeau lupiĭ şi câiniĭ între dânşiĭ.

In ziua următoare porunci să fie omorâţĭ toţĭ câiniĭ şi să nu fie lăsat în viaţă decât câinele cel bătrân.

Păstorii i se rugau zicându-i: „stăpâne, e păcat, de ce să omorâm câiniĭ?"

— Să faceţĭ aşa cum vă poruncesc, răspunse el.

După aceea porni din nou cu nevastă-sa să se întoarcă acasă. El mergea călare pe un cal, iar nevastă-sa pe o iapă. Calul era maĭ iute la picior şi mergea înainte, pe când iapa rămăsese la urmă de tot. Când depărtarea dintre eĭ era maĭ mare, calul necheză şi îĭ zise iepeĭ: „haide, mişcă maĭ repede!"

„Ţi-e uşor să vorbeştĭ aşa, îĭ răspunse iapa; tu nu ducĭ în spinare decât pe stăpânul singur, pe când eu port treĭ: pe stăpâna, pe copilul ce-l are într'însa şi pe mânzul din burtă-mĭ."

Stăpânul înţelese şi râse, iar nevastă-sa, văzându-l, dete pintenĭ iepeĭ, îl ajunse şi îl întrebă de ce râde.

El îĭ răspunse: „pentru nimica, aşa numaĭ."

Dar nevastă-sa nu se mulţumi cu răspunsul acesta, ci îĭ dete zor să-i spună că de ce a râs.

— Pentru Dumnezeu, nu-mĭ maĭ bate capul, nevasto! Ce tot mă întrebĭ pentru ce am râs. Iţĭ spuĭ odată că nicĭ eu nu ştiu pentru ce.

Dar cu cât se apăra el, cu atât maĭ mult nevastă-sa nu-l slăbea cu întrebările. La urmă de tot omul îĭ zise: „dacă iţĭ spuiu, să ştiĭ că am să mor numaĭ decât."

Decât, ţi-aĭ găsit femeia care să ţie seamă de aşa ceva. Să-i spună şi să-i spună, că de nu-i spune, are să se întâmple aşa şi pe dincolo.

Şi tot vorbind şi certându-se, ajunseră eĭ acasă.

Indată ce descălecă de pe cal, bietul om comandă să-i facă un cosciug şi cum e gata, să-l aducă la poarta caseĭ.

După aceia îi zise nevestei: „iată, acum mă culc în cosciug şi am să-ţi spui pentru ce am râs; să ştii numai că închid ochiĭ pentru vecie, îndată ce-ţi spun."

Intră în cosciug şi se maĭ uită odată în jurul său. Văzu atuncĭ că bătrânul câine venise dela stână şi se aşezase plângând la capul luĭ.

Omul, văzând aceasta, îi zise nevestei: „adă o bucată de pâine şi dă-i câineluĭ."

Femeia aduse pâinea şi o aruncă înaintea câineluĭ. Bătrânul şi credinciosul câine nicĭ nu se uită însă la dânsa.

Dar iată că veni cocoşul şi începu să mănânce din pâine. Câinele se întoarse atuncĭ spre dânsul şi îĭ zise: „nu ţi-e ruşine obrazuluĭ, cocoş blestemat! Iţĭ arde de mâncare, când stăpânul trage să moară!"

Cocoşul îĭ răspunse: „dacă e nebun, n'are decât să moară! Eu am o sută de neveste şi le chem pe toate, când găsesc un grăunte; dar când vin ele, îl şi înghit eu grăuntele. Iar dacă vr'una dintr'însele se supără, o şi ciocănesc până ce se astâmpără; el însă nu-i vrednic să cuminţească o singură nevastă."

Când omul auzi aceasta, sări din cosciug, luă un băţ şi o chemă pe nevastă-sa în odaie.

„Vino, muiere, vino să-ţi spui!" Şi dă-i cu băţul şi dă-i: „na, ca să ştiĭ, na, ca să ştiĭ!" Şi îĭ dete până ce femeia se potoli cu desăvârşire şi nu-l maĭ întrebă nicĭ-odată că de ce a râs.

ALI-BABA

SCRISOARE TRISTĂ

De-acum te duce viaţa pe-alte căi;
Nu voiu mai tresări la paşii tăi,
Şi 'n odăiţa mea cuprinsă 'n noapte
Nici zâmbete nu vor mai fi, nici şoapte.

O mână s'a lăsat din largul Firii
Şi-a stins lumina 'n casa fericirii,
Şi dintr'un basm himeric
Ne-am deşteptat de-odată 'n întuneric.

Ne-a 'nfiorat grozava 'ntunecare
Ce ne-a îmbrăţişat la deşteptare
Şi ne-am privit cu-o frică ne 'nţeleasă,
Plângând ca doi copii pierduţi de casă.

Ce greu, când ai privit prea mult în soare,
Să desluşeşti în juru-ţi o cărare.
Căci prea luminător ne am-ţise
Un vis deşert cum sunt atâtea vise!

Şi totuşi, azi, când fericirea-i moartă
Şi pasul vieţii pe-alte căi te poartă,
Să-ţi aminteşti de-acolo, de departe,
Că din fiinţa mea păstrezi o parte.

George A. Petre

L. DARIA MIHAIL. — Nud

In chestiunea limbei literare

(Aportul dialectului aromânesc macedo-român)

de N. BATZARIA

Subtitlul ce l'am pus, lămureşte şi fixează obiectul de căpetenie al rândurilor de faţă. Mai spun că le scriu provocat oarecum şi de scriitorul Liviu Marian, care într'un articol publicat mai acum câtăva vreme în „Adevărul Literar" a binevoit să pomenească de unele articole foarte modeste ce le-am scris în chestiunea fixărei şi unificărei limbei literare. Cu ocaziunea aceea d. L. Marian a adăugat că aş aduce un serviciu mai real, dacă, în calitatea mea de Român Macedonean, arăt aportul dialectului macedo-român la limba literară.

Ceiace o voi face în parte prin rândurile de faţă.

Spun numai, ca chestie de lămurire şi de conştiinţă, că subt titlul „Pentru îmbogăţirea limbei literare" am publicat în „Convorbirile Literare" cu data de 1 Ianuarie 1922 un articol care răspundea tocmai dorinţei exprimate de d. L. Marian.

Totuşi, simt o plăcere îndreptăţită şi uşoară de înţeles că mi se dă ocaziunea să reviu asupra acestei chestiuni.

Mai întâi câteva cuvinte despre modul cum o înţelegem noi limba literară română, care nu poate fi decât una şi aceiaşi şi *fără nici o deosebire* pentru toţi Românii.

Deşi izvorîtă din limba poporului — ceeace constitue un nepreţuit avantagiu pentru dânsa — limba literară română s'a cam depărtat de limba poporului şi de geniul firesc al acesteia. S'a depărtat atât prin mulţimea, deseori fără de rost şi nevoie, a neologizmelor, cât mai cu seamă prin faptul că, în ce priveşte sintaxa ei, limba română scrisă în zilele noastre este mai mult o imitare sau mai bine zis o *călcare* a limbei franceze.

Normal, firesc şi mai ales românesc ar fi fost ca limba literară să fie o continuare, o evoluare a limbei cărţilor bisericeşti şi a cronicarilor.

Nu e vorba de a scrie aşa cum se vorbea sau se scria acum două-trei veacuri. In această privinţă are toată dreptatea marele nostru Odobescu când zice că „a scrie limba trecutului este o petrecere de anticar", precum tot atâta dreptate are d. Ovid Densuşianu când spune că „arhaizarea stilului este un sfat de pedanţi, ori de neinţelegători ai mersului firesc, pe care trebuia să-l urmeze limba".

Trebue să scriem pentru cei ce trăiesc astăzi şi aşa cum ne înţeleg ei, iar nu pentru generaţiile dispărute de acum câteva veacuri. Era deci în ordinea lucrurilor o evoluţie în sensul modernizărei limbei scrise.

Dar de la această evoluţie firească şi necesară şi până la ruperea desăvârşită cu trecutul este o distanţă, care nu trebuia trecută. Din nenorocire, ea a fost trecută, astăzi scriindu-se mai mult subt influenţa scriitorilor francezi, decât inspirându-ne dela cronicari şi din vechile cărţi bisericeşti.

* * *

In ce priveşte materialul lexic întrebuinţat în limba literară, avem de făcut următoarele observaţiuni: unii abuzează de neologizme, pe când alţii cred că îmbogăţesc limba rechemând la viaţă cuvinte ca „vajnic", „de istov", „nepristan", „de iznoavă", etc., date uitărei.

Astfel de expresiuni însă în cari mulţi văd adevărate perle nu sunt alt ceva decât cuvinte de cea mai netăgăduită origină slavă. Aşa fiind, merită oare osteneala să fie trezite din somnul lor de veci şi să fie rechemate la viaţă prin mijloace artificiale? Socotim că nu, între altele şi pentru considerațiunea următoare: procesul de evoluţie al limbei române se desfăşură în sensul „*deslavizărei*", adică limba română, primenindu-şi, ca orice organizm viu, materialul lexic, înlătură anume cuvintele şi expresiunile de origine slavă, înlocuindu-le prin elemente corespunzătoare de origină latină.

Spaţiul nu-mi îngădduie să insist mai amănunţit asupra acestui punct. Adaug numai că pentru limba română e definitiv închis procesul de introducere şi asimilare de elemente slave şi că ea se „latinizează" din ce în ce mai mult.

* * *

După aceste consideraţiuni şi constatări trec la chestiunea care m'a hotărît să scriu prezentul articol.

Se realizează o adevărată şi firească îmbogăţire a limbei literare atunci când toate dialectele şi subdialectele ei contribuiesc prin ceeace au mai bun, mai frumos, mai expresiv şi tot deodată mai românesc.

Plecând dela acest adevăr aproape banal, dreptul dialectului aromânesc (precizez că „aromânesc" este identic cu „macedo-român" — aceasta pentru a nu se crede că ar fi vorba de vreun dialect „armenesc") de a-şi da partea de contribuţie la formarea şi îmbogăţirea limbei literare este netăgăduit.

De altfel, acest dialect, care din punctul de vedere etimologic şi morfologic poate fi socotit ca o subdiviziune a graiului moldovenesc şi ardelenesc, nu este altceva decât o limbă română rămasă în stare mai arhaică.

A păstrat până astăzi forme şi expresiuni care se găsesc în cronicari şi în vechile cărţi bisericeşti.

Cu toate particularităţile cele fonetice (cum sunt *ţe, ţi* în loc de *ce, ci; dze, dzi*, în loc de *ge, gi*), o cercetare din punctul de vedere filologic arată că dialectul aromânesc nu s'a format deosebit de limba română.

Ceva mai mult. Prezenţa într'însul a unor elemente slave introduse în limba română înainte de influenţa culturală şi bisericească slavă, cum sunt, de o pildă, cuvintele *lene, prag*, etc., arată că despărţirea dintre grupul macedo-român şi cel daco-român a avut loc târziu de tot, atunci când limba română era definitiv formată.

Iar această despărţire nu s'a făcut în urma vreuni emigrări a unor grupuri româneşti în Peninsula Balcanică, grupuri care s'ar fi rupt de massa poporului român, căci adevărul istoric se prezintă în această privinţă în chipul următor:

Până la năvălirea slavilor, Peninsula Balcanică era locuită, afară de partea ei sudică unde trăiau grecii şi de cea de Nord-Vest ocupată de albanezii ce nu s'au romanizat, de o populaţie românească sau cu totul românizată. Banatul, ca şi Serbia de astăzi, ca şi Bosnia, Hertegovina şi Dalmaţia erau ţări cu o puternică populaţie de limbă română.

Aceşti români au format substratul etnic al sârbilor de astăzi şi în chipul acesta s'a făcut despărţirea românilor în grupul daco-român şi cel macedo-român.

Aşa dar, între aromâni şi ceilalţi români nu există nici o deosebire atât în ce priveşte origina cât şi în ce priveşte formarea definitivă ca naţiune aparte.

Pentru această consideraţiune şi dialectul aromânesc este nu numai un graiu românesc, ci se deosibeşte mult mai puţin de limba română propriu zisă decât se deosibesc între ele anumite dialecte italiene sau germane.

De aceea repet că dreptul acestui dialect de a contribui la îmbogăţirea limbei literare nu poate fi pus măcar în discuţie.

Alta e laturea care formează esenţialul chestiunei. E anume aceea de a se şti care sunt elementele dialectului aromânesc ce pot fi încetăţenite mai cu folos.

Răspundem acestei chestiuni reproducând o parte din articolul meu publicat în „Convorbirile Literare" şi de care am pomenit la început.

„In regulă generală se pot lua, întâiu: acele cuvinte şi expresiuni care n'au echivalentul corespunzător în limba română. Al doilea: acele cuvinte şi expresiuni a căror origină latină le dau oarecum dreptul să fie preferate echivalenţilor româneşti de origină străină.

„Să ilustrez aceste afirmaţiuni prin câteva exemple luate la întâmplare, aşa cum îmi vin în memorie.

„Există în dialectul macedo-român cuvintele *marsin* şi *purintu* cu verbele lor corespunzătoare *mărsinare* şi *purintare*. *Marsin* înseamnează *de post*, iar *mărsinare* însemnează *a mânca de post*. *Noi mărsinăm* însemnează aşa dar *noi mâncăm de post*. *Mâncare marsină* însemnează *mâncare de post*. De asemenea în înţeles figurat se zice *om marsin*, adică om mărginit şi din care n'ai ce scoate.

„*Purintu* însemnează *de dulce* şi *purintare*, *a mânca de dulce*. Aşa dar, *noi nă purintăm* însemnează că noi nu postim şi mâncăm de dulce.

„Pomenesc cu acest prilej că românii macedoneni, când vorbeau între ei de turci şi ca să nu fie înţeleşi de aceştia, ziceau *un purintu* desemnând prin acest cuvânt pe un turc, adică pe un om care nu posteşte, aşa cum noi creştinii înţelegem postul.

„Un prieten al meu, specializat în filologie, susţine că cuvântul *purintu* ar veni dela latinescul *opulentum* (bogat, îmbelşugat) şi că chiar origina cuvântului *marsin* ar trebui căutată tot în latinescul *mager*.

„Aceste expresii n'ar merita oare să fie încetăţenite în limba literară? Sunt expresive, frumoase şi nu sunt de origină străină.

„Alta. Românul zice *a se face ziuă, a se lumina de zi*, pe când pentru această ideie noi avem în dialectul macedo-român un singur cuvânt şi încă un cuvânt de origină netăgăduit latină. E cuvântul *apirire* (dela latinescul *aprire*, deschidere). Astfel, pentru s'a luminat de zi, noi zicem numai *apiri*.

„Dar nu este oare destul de expresiv şi de neaoş românesc cuvântul *dimăndare* (fr. *demander*) ce se întrebuinţează şi în forma substantivală şi ca verb? *Dimăndare* are înţelesul de *a porunci* şi acela de a însărcina pe cineva cu ceva.

„Cuvintele *gione* şi *juneaţă* a căror origină latină este evidentă n'au şi ele dreptul să figureze alături de echivalentele lor *viteaz* şi *vitejie* despre care se ştie că sunt de origină slavă?

„Sau nu s'ar putea găsi un locşor şi pentru cuvinte ca *aperindu* (în ajun), *năirire* (supărare, dela latinescul *ira*) sau pentru atât de frumoasa şi cuprinzătoarea expresiune „*Graiul-Mare*" prin care românii macedoneni înţeleg Noaptea Invierei, atunci când răsună graiul cel mare (Hristos a înviat) ce proclamă biruinţa luminei asupra întunerecului?

„Mă opresc aci, de oarece n'am intenţia să fac un curs asupra dialectului macedo-român. Ţinta mea a fost să arăt că limba literară nu poate decât să câştige în bogăţie şi în frumuseţe deschizându-şi porţile pentru a primi în sânul ei şi elemente din graiul aromânesc.

„Un ultim cuvânt. Incercarea de a se recurge şi la dialectul macedo-român a fost făcută şi încă de mult. Anume *Petru Maior* întrebuinţează în ale sale scrieri o seamă de termeni şi expresiuni proprii acestui dialect.

„Bine înţeles, prin acest împrumut dela fraţi limba maternă română n'a pierdut nimic din frumuseţea şi plasticitatea ei".

N. BATZARIA

Trei covoare

In ziarul german din Cernăuţi „Allgemeine Zeitung" a părut următorul articol de d-na Martha Kern, pe care îl reproducem în traducerea d-lui I. Rotariu candidat în filosofie.

Sărmane Oskar Wilde, tu fiu al unei rase vechi care te îmbătai în deliciul frumosului şi adorai din tot sufletul tău totul ce e rar, nepreţuit şi plin de artă, cum nu ţi-a fost dat să vezi ceea ce nu de mult s'a aşternut privirilor mele. Tu scotociai după comorile lumii vechi şi noui, făceai să sclipească cristale şi nestimate, pentru a-ţi alinta inima în frumos, şi nici nu bănuiai măcar că într'o mânăstire veche şi izolată realitatea întrecea mult visele tale.

Intr'un colţ ascuns din Carpaţii româneşti dormitează în mânăstirea Putna, în dulapuri simple, comori de o splendoare nemai pomenită. Afară de sculele şi vasele bisericeşti, de aur şi de argint, reliefate, sculptate, cizelate şi crustate, ca cruci, policandre, ş. a., mânăstirea mai adăposteşte o mulţime de lucruri cari par a fi unicele în felul lor. Le-au brodat prinţese evlavioase, cari poate au voit să-şi asigure în împărăţia cerurilor un loc tot atât de favorabil ca în viaţa pământească, sau le-au donat domnitori ambiţioşi, pentru a interesa şi cerul despre puterea lor pe pământ.

La rugămintea mea, arhimandritul mânăstirii a întins cam şovăitor trei covoare şi încăperea simplă a mânăstirii a fost cuprinsă dintr'odată de o vrajă încântătoare. Ea se umplu de strălucirea aurului şi juvaerelor, contopindu-se cu brocatul pal al fondului şi cu colorile resfrânte ale broderiei într'un acord de o rară armonie.

Numai renumitele mozaicuri din Ravenna, ce reprezintă pe împăratul Justian şi pe împărăteasa Teodora, împreună cu suita sa, ar fi în măsură poate a se asemăna cu acestea. Unul din aceste covoare reprezintă tot o regină, o regină sârbă, care, după ce-şi pierdu soţul şi ţara în urma unei lupte nenorocite (Câmpul Mierlei), se retrase într'o mânăstire ca să brodeze ca cucernică călugăriţă Euphemia un covor funerar, care să o cadreze încă odată în măreţia şi splendoarea pământească. Chipul e desenat frontal, capul împodobit cu bijuterii, priveşte drept înainte, şi ar arăta expresia străină de idol al artei specific bizantine, dacă timpul nu ar fi înfăţişat-o sub formă omenească prin aceea că brodăria s'a deteriorat tocmai sub ochi, ceea ce face să iasă la iveală fondul roş al ţesăturii, făcând impresia că regina îşi plânge cu lacrimi de sânge soarta ei tristă. Această curioasă linie a lacrimilor merge paralel cu voalul fin, care atârnă pe ambele părţi ale coroanei, în dreapta şi în stânga, ceeace produce un ritm deosebit de mişcător. De o splendoare de nedescris e mantaua ce învălue maiestos chipul înalt, încât chiar cel mai rafinat gust pentru colori ar putea învăţa ceva din aranjarea acestor colori deosebite de nuanţe roz, pal-violete şi strălucitoare ca argintul. In colţurile covorului, lung de aproape doi metri şi lat de un metru jumătate, nu se vede alta nimic decât stema regală, purtând pe amândouă părţile inscripţia bisericească slavonă, în litere cirilice, brodată cu fir de aur.

Celelalte două covoare — poate odinioară feţe de altar — nu conţin colori aşa de frumos pronunţate, sânt însă mai interesante în ce priveşte compoziţia şi concepţia desenurilor. Unul e numai o bucată, a cărui soartă şi vechime se poate uşor ghici — ornamentele sunt aproape toate distruse, o rosetă de aur a fost tăiată nu de mult, aproape cam de 30 ani, de o mână răutăcioasă, modelul câmpului de brocat albastru e şters şi învechit, rupturile depe alocuri şi găurile întredeschise fac tocmai prin aceasta să se cunoască tehnica cu care a fost executat acest lucru. Pe mătasă violet-întunecată se află mai întâiu o urzeală groasă de coloare roşă-purpurie, care iese în mod plastic în relief printre firele de aur cari s'au brodat pe ea. Totul, bucată cu bucată, s'a întărit pe fondul tare, ţesut cu mâna, lucru ce necesită poate mai mult decât o viaţă de om.

Acest covor mai vechiu reprezintă înmormântarea lui Isus, celălalt jelirea lui. Pe amândouă, drept în mijloc, e desenat chipul lui Isus gol şi învelit numai peste şolduri cu un şorţ. Inmormântarea e compusă în mod simetric. Corpul lui Isus întins, te mişcă prin goliciunea şi rănile sângerânde, pe când în jurul lui radiază raze în toate nuanţele de colori imaginabile. Heruvimi şi serafimi se pregătesc pentru primirea lui, unii îngenunchiând, alţii în picioare îi întind crucea sau un fel de embleme, pe cari este brodat, cu mărgăritare mici, de 3 ori cuvântul „hagios" (sfânt) în limba elină.

Caracteristică e deosebirea între serafimii cu două aripi şi heruvimii cu şase aripi. Aceştia amintesc de cele mai vechi chipuri de zei în încurcata lor imposibilitate anatomică. Capul formează mijlocul, pe când, sus şi jos, se întind perechi de aripi încrucişate, iar în dreapta şi stânga aripioarele obişnuite dau figurii o înfăţişare monstruoasă, ceeace aduce aminte de copiii de faşă, cum producea plăcere împodobirea lor cu panglici, ca pe nişte monstruozităţi.

Desenul ce reprezintă plângerea e de o frumuseţă clasică atât în ce priveşte compoziţia cât şi armonia colorilor. Capul corpului ce stă întins este puţin întors spre răsărit, tot aşa şi picioarele. Maria şi-a vârât mâna sub capul fiului şi stă aplecată asupra lui cu o jale infinită dar calmă. O mână îi atârnă molatecă într'o parte, pe cealaltă a tras-o spre sine una dintre muerile ce cuprind trupul lui Christos în întreaga lui lungime, într'o jale mută şi expresivă. Totul e mare, ce priveşte liniile, şi impresionează mult din cauza feţelor îndurerate, cari caracterizate în colori întunecate, contrastează ciudat cu strălucirea hainelor.

Războaie, incendii, cutremure de pământ, jafuri, pribegiri şi câte altele n'au avut de îndurat aceste covoare. Prin multe mâini au trecut aceste covoare, cari azi putrezesc şi strălucesc într'o frumuseţe, care este poate mai mare ca în prima zi. Naivitatea pioasă le-a scutit sau în astfel de lucruri de artă stăpâneşte poate o putere care le păzeşte de ruină.

Inconjurate de munţii albăstrii şi la adăpostul verzilor brazi vâjâitori ele se odihnesc între pereţii reci ai mânăstirii Putna. Ştiinţa artelor nu s'a ocupat încă de ele, nici nu le-a fotografiat sau înregistrat, strălucirea lor luminează numai odată în ceasuri rare, pentru a-i arăta unei inimi încântate veşnica frumuseţe a artei.

RUL ENGLEZ

Domnul Partridge la teatru

de HENRY FIELDING *)

..Se juca **Hamlet prinț al Danemarcei.** Dela începutul reprezentației, Partridge căscă ochii și ciuli urechile, fără să scoată o vorbă până la intrarea fantomei. Atunci întrebă pe Jones cine să fie acest om atât de ciudat îmbrăcat... „Am văzut asemenea strae prin poze, spune el, dar fără îndoială că nu e vorba de o armură; oare ce să fie?"

Jones răspunse: „Asta e fantoma!"

La aceasta, Partridge, spune zâmbind:

„Fă bunătatea și nu-mi spune mie fleacuri. Cu toate că n'aș putea spune acuma, dacă am văzut vre-odată o fantomă în viața mea, totuși sunt sigur că aș putea s'o recunosc de mi-ar eși una în cale. Nu, nu, domnul meu, fantomele, de bună seamă nu se îmbracă așa.

Continuă să perziste în această eroare, care provocă zâmbetele celor din jurul lui, până când veni scena dintre fantomă și Hamlet... Din momentul acesta Partridge, se încrezu mai mult în Garick **) decât în Jones și începu să tremure atât de tare în cât i se izbeau genuchii unul de altul.

Jones îl întrebă ce are și dacă îl înspăimântă ostașul de pe scenă.

— Da' de unde, domnule, zise el. Acum de abea înțeleg ce-ai vrut să spui adineaorea. Nu mă tem, pentru că știu cum tot ce se petrece nu e adevărat, și chiar dacă ar fi un adevărat strigoi, nu-mi poate face nimic, când e așa departe și e atâta lume în jurul meu. Totuși... m'am speriat puțin, dar cred că n'am fost singurul care se sperie.

— Crezi tu, țipă Jones, că pot exista aci lângă noi, oameni atât de fricoși?

— Crede-mă fricos și pe mine, dacă vrei, dar dacă omulețul de acolo de pe scenă o spune că nu-i este frică, atunci în viața mea n'am văzut un om fricos. Ei? Ce zici? Ia, spune! Cine e nebun? Poftim? Auzi acolo tâcneală? Pe dumneata te lasă rece tot ce se întâmplă acolo? Ia, te uită! Ii vezi? Mi se pare că văd pe dracul! Da, da, ăsta e dracul! Numai dracii pot lua înfățișarea pe care o vor. Uită-te, uită-te, bine! Mă! Stai bine! Mergi prea departe!

Jones căuta să-l întrerupă dar nu izbutea...! „Nu-i vezi, domnule, nu te uiți la ei!" urma Partridge.

Cât a ținut scena, rămase cu gura căscată și cu ochii holbiți, când pe fantomă, când pe Hamlet. Sentimentele pasionate care însuflețeau pe Hamlet, îl turburau și pe el.

Când se sfârși scena Jones strigă:

— Ști, Partridge, că ai întrecut așteptările mele? Guști piesa mai mult decât îmi închipuiam!

— Domnule, zise Partridge, eu n'am ce-ți face, dacă spui că nu ți-e frică de strigoi; dar, fără îndoială, că e firesc să fi oarecum surprins în fața unor asemenea spectacole, mai ales când știi că nu e decât în glumă. Dar pe mine nu m'a uimit tocmai fantoma; mi-am dat bine seamă că nu e decât un om ca toți oamenii, îmbrăcat în strigoi, — pe mine, m'a coprins puțin frica numai atunci, când am văzut că omulețul acela de pe scenă se sperie și el.

— Crezi dumneata că se speriase într'adevăr?

— Vai, domnule, răspunse omul nostru, n'ai băgat de seamă mai încolo, cum încetul cu încetul îl părăsește frica pe măsură ce descoperă că e fantoma tatălui său care fusese asasinat în grădină? Frica făcu loc unei adânci mâhniri, tocmai cum mi s'ar fi întâmplat și mie într'o împrejurare la fel. Ia, stai! Aud sgomot. Uite, că se întoarce! Vezi,... cu toată convingerea mea că totul nu e decât o joacă, eu sunt foarte mulțumit să nu fiu acolo cu actorii.

Apoi, adresându-se lui Hamlet care trăsese spada:

— Scoate-o, tu, că e tot degeaba! Ce înseamnă o spadă și ce-o să faci cu ea împotriva strigoilor?

La actul al doilea Partridge făcu mai puține observații. Admiră mult splendoarea costumelor și nu putu să nu se mire de atitudinea regelui.

— A, exclamă el, ce lesne te înșeală aparențele! Cine ar crede, văzând pe rege, că a fost în stare să omoare un om.

Intrebă ce s'a mai făcut fantoma, dar Jones care vroia să culeagă impresiile cât mai proaspete, nu-i spuse nimic, lăsându-l numai să nădăjduiască într'o revedere care ține cât lumina unui fulger.

Partridge, rămase într'o așteptare îngrijorată, și când fantoma apăru din nou, începu să strige:

— Ei, domnule, acuma ce zici? S'a speriat domnul? Acum e mai fricos ca nici odată. Cred că nimeni nu se poate stăpâni să nu se înfioare? Eu cred, că n'aș fi atât de îngrijat ca omul ăsta... cum zici că-l chiamă?... A! Domnul Hamlet! — Doamne! Doamne! Unde dispăru fantoma? Pe viața mea, că am văzut-o scufundându-se în adâncurile pământului.

— Ti s'o fi părut, spune Jones.

— Știu, că nu e pe adevăratele și că totul e o glumă, pentru că altfel doamna Miller, care stă lângă mine n'ar râde, — de dumneata nu spun nimic, că nu te-ai teme să-l vezi și pe dracul în carne și oase.

He, he! Nu e de mirare să fie atât de mânios. De-ar fi mama mea, nici eu n'aș șovăi o clipă. Nu există datorii față de o mamă atât de decăzută. Mă dezgustă. Nu vreau s'o mai văd!"

Criticul nostru rămase tăcut până la scena când Hamlet se prezintă în fața regelui, ca să-l acuze. La început nu pricepu tocmai bine, dar îndată ce Jones îi lămuri cum stă chestia, Partridge își frecă mâinile de bucurie că nu omorâse pe nimeni. Apoi, întorcându-se spre doamna Miller, o întrebă dacă nu vedea că regele are aerul turburat „cu toate că e un foarte bun actor" și, adaogă: „face tot posibilul să nu pară! Eu n'aș avea atâtea lucruri de spus. Nu mă mir că fuge. Uite, mă jur, că de acum încolo n'o să mai am atâta încredere într'un om cu înfățișarea nevinovată!"

Scena din cimitir atrase mult atenția lui Partridge care rămase foarte uimit văzând atâtea cranii împrăștiate pe scenă.

Jones îi răspunse că acela era cel mai mare cimitir al orașului.

— Nu mă mir, că umblă strigoii prin astfel de orașe, dar n'am văzut în viața mea un gropar mai neîndemânatec. Am cunoscut în tinerețea mea un paracliser care săpa trei gropi, până sapă ăsta, una! Ține sapa în mână ca și cum acum o vede întâia oară. A! A! Cântă? Cântă, băete! Cânți mai bine decât știi să lucrezi".

Când Hamlet ridică hârca:

— Ciudat lucru, domnule, cum se găsesc oameni lipsiți de frică. Eu n'aș pune mâna pe rămășițele unui mort să mă tai! L'aș fi crezut mai fricos, de când cu întâlnirea fantomei..."

Nu se mai întâmplă nimic mai deosebit până la sfârșitul piesei. Când căzu cortina, Jones îl întrebă care e actorul preferat. El răspunse cu o oare care indignare:

— Fără îndoială că regele:

— Zău, domnule Partridge, zice doamna Miller, nu ești de părerea tuturor care socoate că Hamlet e jucat de cel mai bun actor din câți au apărut pe scenă?

— Asta, actor bun! strigă d. Partridge cu o mutră disprețuitoare. Eu aș fi jucat la fel. Sunt sigur că în fața unui strigoi făceam tot ce-a făcut și el. Pe urmă în scena dintre el și mumă-sa, în care zici c'a fost atât de bine, eu cred că orice om de ispravă tratat la fel și având o asemenea mamă, ar fi făcut acelaș lucru. Știu, că vrei să glumești, d-nă, dar, cu toate că n'am mai fost într'un teatru la Londra, eu am văzut piese jucate la noi la țară.

Acolo actorii vorbesc deslușit; spun totul pe acelaș ton și se vede cale de o poștă că ce spun au învățat pe de rost, pentru că sunt actori".

HENRY FIELDING
(din „Tom Jones")

*) Vezi „Insemnări".
**) Celebru actor eglez (1717—1779) care juca pe Hamlet.

Românul glumeț

Efimeride (Anecdote)

culese și tipărite în 1857

de Dimitrie Iarcu, profesor

I

Un copil mic cerând într'o zi la masă carne, tată-său îl mustră, zicându-i că „nu este frumos să ceară la masă, și să aștepte până i se va da". Mititelul copil văzând o dată că toți mâncau și lui nu-i da nimini, zise (l-ui) tată-său: „Tată, dă-mi, te rog, nițică sare".

— Și ce vrei să faci cu dânsa? întrebă tatăl.

— „Ca să săr carnea care'mi vei da-o" răspunse copilul. Văzând atunci tatăl că copilul n'are nimic, îi dete carne fără să ceară.

II

Fiul unui țăran când era să se însoare, plângea necontenit, că face un pas cu totul nou pân'aci. Tată-său, ca să-i dea curagiu, îi zise: „De ce te temi, nerodule? Ce fleacuri sunt astea, nu m'am însurat și eu?" — „Vai de mine, răspunse băiatul suspinând, la mine e alta. Dumniata, tată, ai luat pe mama iară eu, săracul de mine, iau pe una de tot străină"

III

Pe un copil nerod îl tot dojenea tată-său că de ce nu vorbește și el câte ceva cu cei ce vin să-l vază?

— Și ca ce vrei, tată, să le zic? răspunse el.

— Intreabă-i și tu câte ceva noutăți despre familiile lor și alte lucruri asemenea, a zis tatăl, aceasta va da materie conversației.

Fiul ținând foarte bine minte lecția părintelui său, și cel dintâiu care veni în casă fiind un călugăr, nu pierdu vreme a-l întreba: „Cum se află, mă rog, cocoana și copiii dumitale?"

IV

Un tată se întorcea acasă dinpreună cu fiu-său care mâna caii dela căruță. Cu toate povețele tată-său, fiul gonea foarte tare. Tatăl pierzând răbdarea, zise fiu-său: „Să mă fi purtat și eu cu părinții mei tot astfel, m'ar fi învățat ei minte".

— Cine știe ce fel de părinți de ispravă ăi fi avut și dumniata, răspunse fiul neascultător.

— Mai de ispravă decât ai tăi, blestematule, îi răspunse tatăl necăjit.

V

— Un școlar pedant s'a bătut de patru ori la duel, vrând să sprijinească că Dante a fost poet mai mare decât Ariosto. Când a fost la ceasul morții sale, a mărturisit duhovnicului său că „el n'a citit nici pe Dante, nici pe Ariosto".

VI

Un profesor la examen întreabă pe un școlar al său, câte elemente sunt.

Școlarul răspunse că sunt patru: aerul, apa, focul și.... și nu putea să-și aducă aminte de cel al patrulea.

— Tu stai pe dânsul, îi zise profesorul ca să-i înlesnească aducerea-aminte că pământul e cel d'al patrulea. Școlarul uitându-se în jos: „Așa! domnule, uitasem, pantofii sunt al patrulea element".

VII

Un învățat în matematică era de multă vreme însurat, și nu făcea de loc copii. Intr'o zi oare-cine zise nevestii sale că bărbatu-său ar fi cel mai învățat în științele matematice:

„Da, se poate, răspunse soția aceluia, dară din nenorocire nu știe să înmulțească".

VIII

Un țăran ducea un vițel la târg, și fiindcă vițelul umbla să fugă, era silit să-l ție cu amândouă mâinile. Preotul din sat, de unde era și țăranul, trecea călare, și uitându-se la țăran îi zise: „Nu bagi și tu de seamă să vezi cu cine te întâlnești? Nu poți și tu să-ți scoți a căciulă?"

— Numai decât, părinte,—răspunse țăranul—fă bine și descalică sinția-ta după cal, de-mi ține puținel vițelul, ca să-mi scot căciula.

IX

Un doctor a fost chemat cu mare grabă la un bolnav. Sosind acolo, bolnavul îi zise că nu poate de loc să doarmă noaptea.

— Se vede că mănânci mult seara, întrebă doctorul.

— Nu.

— Sau că bei mult.

— Nici asta.

— Apoi ce dracu ai dară?

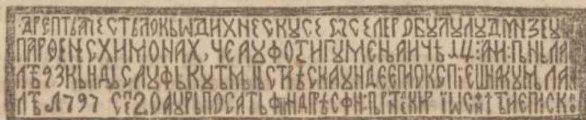
— Să vezi, domnule, răspunse „bolnavul" — păduchii de lemn nu mă lasă să mă odihnesc în pace.

X

Când s'a făcut podul depe apa Oltului, se zice că, la isprăvirea lui un necunoscut sta pe pod și-l observa pe toate părțile cu mare băgare de seamă.

Arhitecții fiind și ei aci, îl întreabă: Ce! or găsește vr'un cusur la dânsul?

— „Ba nu" — răspunse acela — „mă uit și eu; prea bun, prea bine ați făcut de l'ați pus în latu râului, că de-l puneați în lungul lui nu-l mai isprăviați o mie de ani".

A. FAIVRE, (umorist francez)

— Indată ce isprăvesc, îți dau paiul!

Cum scriu alții..

ALEXANDRU DAVILA

OȘTEAN-VODA

ACTUL V. — SCENA X.

Vodă, Boerii

Vodă.

E destul! Nu-i vremea vorbei, ci a faptelor, Mikede,
Răbojit pe drumul vremei, care trece și purcede
Peste scaunul domniei, ne'ntinat de moși-părinți
Ne e datina străbună, cum sunt moaștele de sfinți!
Nu 'ncerca vre-o 'mpotrivire, cu semeața ta trufie!
Din pământul sfânt al țărei, ne-am făcut mormântul!

Miked.

Fie!
Insă, doamne, dacă ruga mea cea sfântă și curată,
De prea multă semeție dă dovadă nepătată,
Dacă printre-atâtea veacuri, străduitu-ne-am mereu,
Să păstrăm în doina noastră, tot ce-i bun și tot ce-i rău,
Dacă, n'a' știut din leagăn, mama, cum să-și crească fiul,
Și-am lăsat nădejdea noastră s'o înghiță crud pustiul,
Dacă flamura se-apleacă și răsare și se 'ndoae
Dacă datina străbună, nepătată în războae,
Dăinuiește'n visul vremei ca podoaba unui sfânt,
Dacă hula și minciuna se 'mpreună 'ntr'un cuvânt,
Dacă patima nebună e supusă la dosadă,
Atunci, doamne prea mărite, lasă paloșul să cadă
Cu trufașa ta mânie pe smeritul cap al meu,
Că blestemul e tot una cu credința'n Dumnezeu!

Vodă. (pe gânduri)

Când cârmaciul nu e vrednic să străbată largul mărei
Mai vârtos întinde brațu 'n ceasul vitreg al chemărei'
Și nu 'ncerc a pune stavili pe al vremilor pripor!
Când cârmaciu 'și pierde mintea, vai de luntre și popor!
Voi ați pus nădejdea 'n mine, dar nădejdea nu'i destulă
Voi m-ați străduit cu vorba, cu rușine și cu hulă
Să străbat nimicnicia, nedestoinic, — năzuind
Ca la scaunul domniei să privesc mereu cu jind!
Domnul ce-și cunoaște țara, își măsoară el moșia,
Se 'ncumete să citească 'n cartea vieții obârșia
Râurilor ce se varsă în al mărilor zăgaz
Iară visul de domnie, nici n'o să mai dea răgaz
Să ascult un glas de clopot, învelit în promoroacă,
Ce ridică pân'la ceruri glasul lui în chip de toacă
Sau să râdă fără voe sau să plângă, până când
Pune stavila mărirei, pasul vremii măsurând!

Miked.

Scaunul domniei...

Vodă.

Iată vorba ce-așteptam acuma!
Ține-ți limba 'n gură, Bane, prea semeață-ți este gluma!
Ce e scaunul domniei? Aș dori să știu și eu!
Imi vorbiți de ei întruna și nu 'ncape 'n gândul meu!

Miked.

Scaunul domniei, doamne, e mai mult decât un scaun!
Nu-i un scaun cum sunt toate scaunele. Iți va da, un
Bun imbold și către slava ce-o visezi și o aștepți;
Nu e locul de odihnă, către care te îndrepți
Când picioarele te lasă, când ți-e capul greu și mâna
Ți-o pui căpătâi în ceasul, când și luna, ea stăpâna
Nopței, te trimete 'n umbra unui cald și vajnic somn.
Scaunul domniei, doamne, e mai mult de cât un Domn!
El ascultă, nu cutează pasul vremii să-l măsoare
Liniștit, cu gându-aiurea, pe-ale lui patru picioare,
El ascultă, nu cârtește, n'are paloș nici topor,
Face strânsa legătură dintre domn și-al său popor
Nu-i sunt mâinile legate, nici picioarele, ca nouă!
Pe când dânsul are patru, noi n'avem decât vre-o două!
E făcut din brad de munte, care crește sus pe 'colnici,
Il retează din pădure, zeci de șerbi și zeci de volnici,
Zeci de brațe către curte, îl aduc, — nu-i unul slab, —
Și-l așează în chilia vrednică de Basarab.
Strâjuește cu mândrie biata țară ce-i e dragă,
Răbojită e pe dânsul, toată vitejească vlagă,
E sădit în el tot dorul neamului, ca și un semn,
Poartă aur pretutindeni și făcut e doar din lemn,
El umbrește neamul nostru ca stejarul din dumbravă,
Poartă setea de mărire și nădejdea către slavă;
Poți să stai în el, și-alături! Câte-odată dedesubt!
Și sunt scaune, ce-adesea, nici odată nu s'au rupt!

p. conf. A. deH.

ENCICLOPEDIA UMORULUI

Din „magazia de veselie" dela 1839

I

Un Domnișor se plimba cu biciușca în mână și'și bătea necontenit picioarele. Aproape de el mergea un băiat de cizmar și se uita multă vreme cu întristare la dânsu. In sfârșit îi zice:

„Dar, coconașule, pentru ce bați totd'auna bietul dobitoc?"

II

Doi oameni se certa pentru vreo pricină și unul necăjindu-se, a tras celuilalt o palmă — „La dracu", strigă lovitul, „asta o faci din glumă sau cu dinadânsu?"

— „Cu dinadânsu", zice cel dintâi.

— „Ai noroc" — îi răspunse celălalt — „căci astfel de glumă n'aș fi suferit".

III

Un tată de familie obicinuia să se închine astfel:

„O Dumnezeule! tu care dai îmbrăcăminte păsărilor și crinilor pe câmp, îmbracă și pă nevasta mea și pă fetele mele".

IV

Un om se certa într'o zi cu nevasta lui și zicea mânios: „Tu nu ești vrednică nici ca să te ia dracu!" Muerea să îndrăcea tot mai mult și nu mai isprăvi cu ocările ei.

— „Ei bine" — strigă în sfârșit bărbatul — „îmi iau vorba îndărăt, ești vrednică să te ia dracu".

V

Unul a cumpărat dela altu un cal pentru douăzeci și cinci de galbeni și cu condiția să plătească cincisprezece galbeni numaidecât, iar zece să rămâe dator. După vreo câtăva vreme își cere vânzătorul banii.

— „Ce fel de vorbă" — îi răspunse cumpărătorul, — „tocmeala noastră a fost să plătesc cincisprezece galbeni și că zece să-ți rămâi dator. Dacă ți-aș plăti acum aceste zece galbeni, atunci nu ți-ași rămâne nimic dator!"

VI

Profesorul N. sfătuia unui școlar cum ar putea să facă să-i ajungă o căruță de lemne pentru toată iarna. „Dacă ți-e frig", îi zice, „du-te în curte și cară-ți lemnele câte unul în odae până că te vei încălzi.

Când iar îți vine frig, atunci cară-le îndărăt la curte, și astfel poți să te încălzești toată iarna cu o căruță de lemne și primăvara vei mai avea încă toată căruța întreagă și poți să o păstrezi pentru iarna viitoare".

VII

Maghistratul unui crășel mic se sfătuia asupra economiii ce s'ar putea face cu execuția unui făcător de rele, care fu osândit de spânzurătoare. După o desbatere destul de lungă, zise însfârșit prezidentul: „După părerea mea, Domnilor, socotesc că ar fi mai bine să dăm vinovatului vreo cinci, șase lei, să se ducă cu dânșii să se spânzure, unde va pofti".

VIII

Un om foarte slab se întâlnea cu un beat. Cel slab se oprea și-i zise:

— „Mi se pare, prietene, că ai băut prea mult".

— „Și mie îmi pare" — răspunse bețivul — „că Dumneata ai mâncat prea puțin".

IX

Un curtizan neînsurat ținea afară de o mulțime de slugi și o slujnică de casă foarte frumoasă.

O damă dela curte, vrând să-l ia în bătae de joc îl întreabă odată: „Dar, Domnule, pentru Dumnezeu, ce faci cu slujnica dumitate?"

— „Tot aceea" — îi răspunse curtezanul — „ce și dumneata faci cu cameriarul dumitale".

X

Doftorul unei corăbii prescrise fără deosebire mai pentru toate boalele apă de mare. Din întâmplare a căzut odată în Mare și s'a înnecat: „Vai!" strigă un corăbier „iată doftorul nostru a căzut în spițeria lui".

XI

Un om, cunoscut de mânciunos, era să se ducă la o adunare. Cineva îl întreabă, unde să duce? Miuncinosul n'a vrut să o zică.

— „Spune fără frică" — îi zice unul — „că tot nu te crede nimine".

XII

„Cine a scris acest romant? „întrebă cineva pe o Demoazelă, pe care a găsit citind. „Vrei să glumești, Domnule" — răspunse Demoazela — „nu vezi că cartea asta e tipărită, ci nu scrisă?".

CRONICA SPORTIVA

Marele concurs de Auto-Turism al României

Comisiunea sportivă a „Automobil-Club Regal Român" compusă din d-nii G. V. Bibescu, I. Cămărăşescu, dr. I. E. Costinescu, Alex. Serghiescu, Dinu Cesianu, Edgard Mendl, C. Leonida, M. Sc. Ferikyde, C. Toroceanu, Alex. Fălcoianu, N. Arion şi Alex. Racoviţa, întrunindu-se sub preşedinţia Principelui Carol al României, în decursul lunilor Noembrie şi Decembrie 1922, a stabilit următoarele:

1. Al doilea concurs de Auto-Turism al A. C. R. R. va avea loc în 1923 între 1—15 Iunie st. nou;

2. Parcursul va fi de 2359 km. 801 metri (7 etape);

3. Etapele vor fi: a) Bucureşti-Buzău-Râmnicul Sărat-Focşani-Bacău-Roman-Târgul Frumos-Iaşi — 414 km. 811 m.;

b) Iaşi-Târgul Frumos-Fălticeni-Suceava-Siret-Cernăuţi — 252 km. 60 m.;

c) Cernăuţi-Storojineţ-Gura Humorului-Câmpul Lung-Vatra Dornei-Bistriţa-Reghinul Săsesc-Târgul Mureş — 393 km. 400 m.;

d) Târgul Mureş-Sighişoara-Mediaş-Sebeşul Săsesc-Alba Iulia-Abrud-Turda-Cluj — 401 km. 800 m.;

e) Cluj-Oradia Mare-Arad-Timişoara — 322 km. 900 m.;

f) Timişoara-Lugoş-Caransebeş-Hatzeg-Pietroşani-Târgul Jiu Horezul-Govora — 369 km. 730 m.;

g) Govora-Râmnicul Vâlcea-Piteşti-Bucureşti — 205 km. 100 metri.

*

In afară de diversele premii (medalii de aur, argint şi bronz) ce se vor acorda concurenţilor învingători, după normele stabilite de noul regulament al Comisiuneĭ sportive a A. C. R. R., vor mai fi puse în joc şi următoarele „cupe":

Cupa Ardealului: 3 km. cursă de viteză pe coasta dealului Feleac (lângă Cluj);

Cupa Banatului: 3 km. cursă de viteză (lansat, în palier) în apropierea oraşului Timişoara;

Cupa G. V. Bibescu: 1 km. oprit viteză (numai pentru membri A. C. R. R.);

Cupa Prefecturei Poliţiei Capitalei: 300 metri probă înceti-neală (la Bucureşti);

Cupa Primăriei Urbei Bucureşti: 1 km. oprit viteză (la Bucureşti).

Regulamentul a fost terminat. Nu mai rămâne decât de stilizat unele articole şi apoi a-l traduce în limbile franceză şi germană (lucrare care probabil va fi gata în prima jumătate a lunei Februarie).

Congresul internaţional de Ski

Al VII-lea Congres al Federaţiunei Internaţionale de Ski a fost dat anul acesta în seama Feder. de Ski Ceho-Slovace. El va avea loc la Praga în cursul lunei Februrie.

Cu această ocaziune Comitetul organizator ceho-slovac a pus la cale un concurs internaţional şi unul naţional de ski precum şi diverse excursiuni prin munţii Cehoslovaciei şi asemeni vizitarea principalelor centre industriale, de pildă celebra sticlărie dela Harrach, usinele Skoda, fabrica de bere dela Pilsen.

Pe scurt vom indica trăsăturile principale ale serbărilor şi concursurilor.

Primirea delegaţilor este sorocită pentru ziua de

4 Februarie; seara va avea loc o mare serbare amicală.

5 Februarie: vizitarea oraşuluĭ vechiu; recepţiune de către municipalitatea oraşului; deschiderea congresului; banchet.

6 Februarie: demonstraţiune gimnastică de către Sokoli.

7 Februarie: plecarea cu tren special către munţii Gigantici: vizitarea sticlăriei Harrach.

8 Februarie: cursa internaţională de ski (50 km.); plecarea cu sania la „Cesky Ski Club", unde va fi oferită o masă de onoare.

9 Februarie: ascensiunea munţilor Gigantici; vizitarea cabanelor speciale de munte, a isvoarelor fluviului Elba şi a cataractei, etc.

10 Februarie: concurs internaţional de ski (17 km.) la Novy Svet, etc.

11 Februarie: concurs internaţional de sărituri cu ski-ul; concursuri naţionale şi distribuirea premiilor.

12 Februarie: excursiune la munţii Tatra.

13—16 Februarie: excursiuni cu ski-ul (program special); vizitarea a divers elacuri din munţi, etc.

17 Februarie: vizitarea uzinelor Skoda şi a fabricei de bere Pilsen.

18 Februarie: concursuri internaţionale la Spicak; concursuri de tragere militare pe ski.

*

Ultimul termen pentru înscriere al concurenţilor la 29 Ianuarie, pe adresa J. Rössler-Orovsky, Praga II, Stepanska 18; dacă înscrierea se face telegrafic, trebue o confirmare prin scrisoare recomandată.

Pentru înscrierea concurenţilor se cere următoarele date: numele şi pronumele; adresa; o fotografie; locul şi anul naşterei; la ce concursuri trebue înscris; ziua şi ora sosirei la Praga, pentru a fi întâmpinat de un delegat la gară; dorinţe speciale asupra găzduirei.

Pentru lămuriri suplimentare asupra concursului, a se adresa la F. S. S. R. (Bucureşti) ori Comisiunei Centrale a Sporturilor de iarnă (F. S. S. R. 6 strada Corabia, Bucureşti).

*

Din informaţiunile ce avem, vor participa la Congres din partea F. S. S. R., d-nii Th. Rosetti-Solescu şi maior Emil Pălăngeanu, ambiĭ reputaţĭ cunoscătorĭ aĭ ski-uluĭ, iar ca concurenţi poate aceiaşi domni şi, în orice caz, remarcabilul nostru fondist Leurzeanu, actualmente la Braşov, unde a fost trimis de F. S. S. R. să urmeze din timp un serios antrenament.

*

Cu plăcere constatăm că printre membrii Comitetului de onoare al acestor serbări figurează şi d. C. Hiottu, ministrul plenipotenţiar al României la Praga.

Stiri sportive diverse

Conferinţa Ambasadorilor ceruse acum câtva timp Germaniei să adere la Convenţiunea Internaţională Aeriană.

Germania a răspuns că în principiu ea este de acord dar că îi trebuesc câteva lămurirĭ technice suplimentare.

*

Adesiunea Americanilor (Lawn-Tennis Association United-States) la Federaţiunea Internaţională de Tennis devine tot maĭ nesigură. Reprezentantul american al Tennisu'luĭ a declarat după conferinţa de Tennis care a avut loc la Londra, că americanii nu admit ca campionatele lumeĭ de Tennis să fie apanagiul Engliterei (Wimbledon).

*

Expoziţiunea de Automobile a Statelor-Unite a fost inaugurată la 6 Ianuarie şi a ţinut până la 13, la New-York; apoĭ ea va fi redeschisă dela 27 Ianuarie la 3 Februarie, la Chicago.

Această expoziţiune este cea maĭ mare — din această specialitate — din câte au avut loc în Statele-Unite: 18.600 m. p. Au participat 83 fabricĭ de automobile şi 300 fabricĭ de accesoriĭ.

*

Echipa Franţeĭ hockey a fost învinsă (5—0) la Barcelona de echipa Spanieĭ, care s'a arătat vădit superioară.

*

Misiunea franceză de automobilişti şi sportsmeni, sub conducerea d-lor Haardt-Audouin-Dubreuil, care îşi propusese a merge cu automobilul dela Tougourt (sudul Algeriei) la Tombouctou (Nigeria) trecând dealungul deşertului Saharei, a avut un deplin succes.

Plecată la 17 Decembrie 1922, misiunea a ajuns la Tombouctou pe ziua de 7 Ianuarie, fiind primită acolo de garnizoana locală şi de populaţiunea indigenă cu un mare entusiasm.

Pentru a parcurge distanţa de 3170 km. au fost necesare 21 zile. Programul extrem de dificil şi foarte periculos, a fost realizat punct cu punct conform planului stabilit. Automobilele întrebuinţate erau „auto-chenilles Citroën".

Misiunea în momentul de faţă e pe cale de a relua drumul le înapoere pe acelaş parcurs.

Academia franceză de medicină, în şedinţa sa din 9 Ianuarie 1923, a aprobat raportul doctorului Balthazar relativ la permisul de a conduce un automobil, şi care stabileşte următoarele puncte:

1. **permisul de a conduce nu se va da, fără nici o excepţiune, decât acelora ce au împlinit 20 ani;**

2. **permisul va fi refuzat candidaţilor cari vor prezinta simptome de turburări mintale sau de leziuni organice a inimei ori a sistemului nervos, sau vor avea o vedere insuficientă, constatate de o comisiune medicală;**

3. **permisul nu se va acorda mutilaţilor decât dacă aparatele cu cari vor fi înzestraţi vor da o aptitudine suficientă pentru a conduce un automobil;**

4. **permisul va fi valabil numai 10 ani; pentru reînoire, un nou examen va fi necesar;**

5. **permisul va fi retras mecanicului care va fi surprins în stare de beţie;**

6. **mecanicul care va fi provocat un accident, va fi supus unui nou examen medical.**

„Clubul Automobil Regal Român" ar fi bine inspirat studiind şi el această chestiune.

*

Locotenentul **Thoret,** având ca pasager pe mecanicul său şi sburând cu un aeroplan fără motor la Biskra (Algeria, 9 Ianuarie), a stabilit un nou record mondial al unuĭ atare sbor: 1 oră 9 minute. (Vechiul record era deţinut de către Olley pe un aparat Fokker, cu 45 minute de sbor împlinit la Itford Hill, 21 Octombrie 1922).

*

Unde nu a pătruns Sportul! Până şi la Shangaĭ. Dar faptul nu ne miră fiindcă acest oraş deşi din China este un mai mare centru al provinciei Yang-Tsé şi un foarte important port pe Hoang-Pu, cu o colonie de străini mereu crescândă, americani, francezi, englezi, japonezi, etc.

Şi acum că vorbim de acest oraş îndepărtat, dăm un singur exemplu, luat din ziarul „L'Auto", asupra mişcărei sportive de acolo: „Cercle Sportif Français".

Acest club posedă terenuri de tennis, o urmă pentru alergări pedestre, terenuri pentru atletism, foot-ball rugby şi asociaţie, instalaţiune de duşuri şi vestiare. Membrii cercului sunt peste 1000 la număr.

*

Comitetul organizator al Jocurilor Suedeze dela Gothemburg, ne spune ziarul parisian „L'Echo des Sports", a decis — dat fiind schimbul defavorabil a multor ţări faţă de marca suedeză — de a lua asupra sa transportul gratuit pe mare (dus şi întors) a 120 concurenţi străini şi anume: 35 germani, 25 unguri, 20 ceho-slovaci, austriaci şi polonezi, etc.

De România nici pomeneală! Şi totuşi Comitetul organizator suedez a trimis o invitaţiune Comitetului F. S. S. R....

Nu pricepem.

*

Ziarul „L'Auo" (12—I) publică planul Stadionului dela Colombes, pe arena căruia se vor desfăşura următoarele competiţiuni cu ocazia Jocurilor Olympice din 1924: sărituri în lungime şi înălţime, săritura cu prăjina, aruncări cu discul, ciocanul, greutatea şi suliţa, alergări pe lat şi cu garduri, foot-ball rugby şi asociaţiune.

Pe când un Stadion la Bucureştĭ, pe când?...

*

La un banchet al Comitetului Olympic englez, lordul Cadogan a declarat că Englitera va participa la Jocurile Olympice din 1924.

Cu această ocaziune Regele George V a subscris 100 livre sterling, principele moştenitor 50 livre, ducele de York 20, etc., sume cari vor servi la formarea fondului olympic englez necesar pentru pregătirea cât mai raţională şi trimiterea la Paris în 1924 a atleţilor englezi.

Aviz mecenaţilor români!

Harta care indică parcursul concursului de auto-turism organizat de A. C. R. R. pentru luna Iunie 1923.

Conferinţa internaţională de tennis care s'a întrunit în Decembrie trecut la Londra, a stabilit între altele:

1. diametrul mingilor va fi între 0m.0645—0m.0659; greutatea va fi între 50 gr. 47—50 gr. 70; elasticitatea mingei odată ce va fi atins o bază de ciment după o cădere dela 2 m. 50 cm. va putea varia între 1 m. 25 cm.—1 m. 50 cm. (Temperatura în timpul încercărei fiind de circa 20 grade).

2. jucătorul care „serveşte" mingea, va trebui să aibă barem un picior în contact cu solul, şi ambele picioare vor trebui să fie în spatele „liniei de fund";

3. jocul se joacă fără întrerupere; totuşi, după al treilea „set" (sau al doilea când participă doamne) fiecare jucător are dreptul la un repaus de 10 minute. In plus, în caz de forţă majoră în afară de voinţa jucătorilor, arbitrul va putea întrerupe jocul atât timp cât va crede necesar.

*

„Emergency Committee" al Uniunei Internaţionale de Boxă fiind consultat asupra cazului **Battling Siki** (boxerul senegalez care în Septembrie trecut a învins pe Carpentier) a dat următoarea hotărîre: declară pe Siki decăzut dela titlurile şi drepturile de campion al lumei categoria „mi-lourds" şi de campion al Europei al categoriilor „mi-lourds" şi „lourds".

Sentinţa a fost dată cu 4 contra 2 voturi.

Aceste titlurĭ rămase vacante, vor fi puse din nou şi cât maĭ curând în joc.

*

Ziarul parisian „L'Auto" arată după statistice oficiale că industria americană de automobile trece printr'o gravă criză: anul 1922 s'a încheiat cu un deficit de 67% în comparaţie cu anul 1921; de asemeni la import anul 1922 este în scădere de 46% asupra anului precedent.

Desigur eftinirea automobilelor americane şi concurenţa industriilor naţionale europene au avuĭ o parte la această scădere, dar factorul principal a fost diferenţa schimbuluĭ străin faţă de dollar.

*

„Liga boxerilor germani" a hotărît că dat fiind ocuparea regiunei Ruhr de către trupele franceze şi belgiene, boxerii de una din aceste naţionalităţi nu vor mai putea lupta în Germania.

Boxă

Piet Hobin, campionul Belgiei şi al Europei al categoriei „poids mi-moyens" a învins la Paris (10—I) pe Prunier, campionul Franţei, la puncte, în 15 reprize.

*

Bill Brennan, unul din cei mai reputaţi boxeuri ai Statelor-Unite, a fost învins la New-York (12—I) la puncte în un „match" de 15 reprize de către **Floyd Johnson.**

Iată un concurent serios pentru campionul lumei Jack Dempsey, fără a mai vorbi de faimosul negru Harry Wills, care zadarnic aşteaptă pe Dempsey de atâta amar de vreme.

Numărul spectatorilor depăşea 14.000, iar încasările au produs 52.000 dollari.

*

Campionul german, categoria „poids moyen", *Prenzel* şi camaradul său *Boeger* au fost descalificaţi de Federaţiunea austriacă de boxă pentru că nu au luptat sincer şi ereau înţeleşi când cu „match"-ul ce au susţinut nu de mult la Viena.

Ciclism

Al 2-a Criterium de iarnă (viteză, profesionişti) care a avut loc (14—I) la **Paris** pe velodromul de iarnă a dat următorul rezultat: 1) *Leene* (olandez) 3 p.; 2) *Sergent* (francez) 4 p.; 3) *Kaufmann* (elveţian) 5 p.; 4) *Schilles* (fr.) 6 p.

Innot

Johnny Weissmüller — de rândul acesta nu mai adăogăm un epitet elogios căci le-am epuisat pe toate de când tot vorbim de acest campion — a stabilit un nou record al lumei la Chicago: 220 yarzi în 2 m. 14 sec. ⅘ (vechiul său record 2 m. 18 sec. ⅘).

Apoi *Richard Howel* a micşorat cu 2 sec. ⅘ record ¼ „mille" care aparţinea lui J. Weissmuller cu 5 m. 5 sec. ⅘.

*

Australianul **Charlton,** în vârstă de abea 15 ani şi jumătate, a stabilit în primele zile ale lunei Ianuarie, la Sydney, un nou record al lumei: 18 yarzi în 11 minute 0 sec. 3/5. (Vechiul record era: 11 minute 2 sec. 4/5).

Sporturi de iarnă

Campionatul Franţei de patinat pe ghiaţă „figuri doamne" care a avut loc la Font-Romeu (Pyrennés) a fost câştigat de d-ra **Joly,** dar la rându-i a fost învinsă la concursul internaţional de către d-ra **Norem** (suedeză).

Concursul internaţional „figuri domni" a revenit suedezului **Sandahl,** care a învins pe francezii Pigneron, Brumet, etc.

Scrimă

Semi-finalele în vederea importanţei competiţiuni de spadă. Premiul Higgins (amatori şi profesori) care a avut loc la Paris a dat următoarele rezultate: I. 1) *R. Ducret* (amator); 2) Baur (amator); 3) Selini (profesor); 4) Rossignol (amator); 5) Piot. II. 1) *Rostaing* (amator); 2) Lafitte (amator); 3) Maricot (amator); 4) Moreau (amator) Bénin (profesor).

Ce fac studenţii aiurea

Tânăra dar tot mai puternica grupare sportivă franceză „Paris Université Club" şi-a luat rolul de educator al tineretuluĭ, foarte în serios, şi ca atare a organizat pentru lunile de iarnă ale anuluĭ acesta o serie de importante conferinţe asupra educaţiunei fizice, pe cari credem interesant a le arăta extrăgându-le din ziarul „L'Echo des Sports":

1. Respiraţiunea şi gâfâiala (D-rul Chailley Bert);
2. Educaţiunea respiratorie (D-rul Richard);
3. Inima şi presiunea arterială (D-rul Chailley-Bert);
4. Inima şi diferitele sforţări sportive (D-rul Bellin du Coteau);
5. Surmenajul (D-rul Boigey);
6. Creşterea [croissance] (D-rul Richard);
7. Raţia alimentară în educaţiunea fizică şi sport (D-rul Garelon);
8. Helioterapia în educaţia fizică şi sport (D-rul Minelle);
9. Antrenamentul în educaţia fizică (D-rul Richard);
10. Antrenamentul în sport (D-rul Bellin du Coteau);
11. Regularizarea thermică (D-rul Chailley-Bert).

Conferinţa de deschidere, explicativă a scopului urmărit de P. U. C. a fost făcută de D-rul Richard.

Din partea guvernului au asistat d-nii Gaston Vidal şi Henry Paté.

Am arătat toate acestea — cari cred că nu cer nici un comentar — pentru a atrage atenţia tineretului nostru universitar şi în special „Societăţei Sportive a Medicinştilor din Bucureşti".

D. G.

Propaganda Educaţiunei Fizice

O asociaţiune ieşană de educaţiune fizică numără 2000 membrii

Cine ar putea crede ca din Iaşul lăsat pradă mizeriei şi murdăriei, să mai pornească idei şi mişcări frumoase?

Fără mult zgomot porneşte din leagănul culturii ideia sănătoasă a **regenerării poporului.**

Nu prin câteva cluburi de tennis, cai de curse şi societăţi mercantile de box se poate regenera un popor. Adoptându-se principiile lui **Ling,** părintele gimnasticei ştiinţifice suedeze, şi ale luĭ **Fürer,** fondatorul „socolilor" cehĭ, un grup de intelectuali ieşeni au creat mai multe societăţi pentru propagarea educaţiei fizice în masele poporului şi în decursul a 3 ani, fără nici un sprijin bănesc oficial, au făcut minuni, cum numai în Iaşul umilit şi tăcut se pot face.

*

Intr'o cameră retrasă a Cercului militar din Iaşi, instalat în fosta locuinţă a lui Mihail Cogălniceanu, s'au ţinut mai multe şedinţe ale **Comitetului regional F. S. S. R. din Iaşi,** care grupează azi majoritatea societăţilor sportive din cele mai multe judeţe ale Moldovei şi Basarabiei. Comitetul se întrunea pentru o singură oră" (dela 9—10 seara) dar toate şedinţele s'au prelungit până după miezul nopţii, căci intelectualii ieşeni, bătrâni şi tineri, ştiu să lucreze cu pasiune pentru realizarea unei idei mărete.

Generalul Gherculescu propune fel de fel de idei şi consultă întreg comitetul în cele mai mici chestiuni. Bunăoară s'a decis a se depune mari stăruinţe la ministerul de războı pentru a se reduce la **1 an şi jumătate** serviciul militar pentru toţi recruţii cari înainte de încorporare au făcut parte dintr'o organizaţie sportivă oarecare. Realizarea acestui punct ar fi cel mai puternic stimulent pentru propagarea educaţiei fizice în tineretul nostru, atât dela oraş cât şi dela ţară. S'a mai decis ca la marile serbări sportive ce vor avea loc la Iaşi în Aprilie, să se acorde premii sub forma de **concedii,** soldaţilor cari se vor distinge la diferitele concursuri, şi premii în **echipamente sportive** pentru studenţi şi elevi.

Dacă vâltoarea evenimentelor prin care trecem se va linişti, serbările sportive din Iaşi vor însemna la noi primul pas mare pentru educaţia fizică a poporului român, rămas în coada Europei din punctul de vedere al sănătăţii.

*

In faţa Observatorului astronomic dela Copou (2 km. de bariera Iaşului) s'a creat în mai puţin de 2 ani un măreţ parc sportiv. Aproape jumătate milion de cărămizi şi 10 vagoane de ciment s'au întrebuinţat pentru „stadionul" Iaşului. Cum fosta capitală a Moldovei a ajuns acum al 7-lea oraş din ţară, toate guvernele se cred obligate a nu da nici o atenţie Iaşului, care în urma războiului a rămas un oraş nenorocit.

Generalul Gherculescu a depus o muncă titanică pentru creiarea parcului sportiv şi sute de soldaţi au depus muncă grea pentru nivelarea parcului (s'au săpat sute de metri cubi de pământ), ridicarea tribunelor, săparea basenului de înot, etc.)

Pe terenul parculuĭ sportiv va avea loc în Aprilie expoziţia agricolă a Moldovei şi Basarabiei, la care va veni Regele, Principele moştenitor şi reprezentanţii guvernului. Vor avea loc atunci şi serbările sportive proiectate de aproape 1 an, sub patronajul Principelui Carol.

*

In trecerea sa prin Bucureşti, bătrânul **medic american Suiwak** ne-a atras atenţiunea asupra situaţiei nenorocite a ţăriĭ, indicând şi mijloacele de a o ameliora. **Iubitor de frumuseţe** şi sănătate, distinsul medic american ne-a mărturisit că n'a găsit aceste bunuri pe fetele fardate şi anemiate din calea Victoriei, nici în trupurile diforme şi bolnăvicioase acoperite cu mătăsuri şi postavuri scumpe ale clasei noastre parvenite. **Apoĭ** ne-a mai atras atenţia asupra mortalităţii copiilor.

„In 1914 au murit în România 180.000 oameni, **dintre cari 83.000 de copii,** ceia ce e îngrozitor de mult. **Din această din** urmă cifră 61.000 copii au murit înainte de **a împlini vârsta de** 1 an; **o astfel de proporţie e unică în lume'.**

— **„Nici-un om nu moare astăzi de moarte naturală. Murim de supramuncă, mizerie şi murdărie"** ne strigă **d-rul Spinak.**

Da murim de murdărie fizică şi morală.

Fi-va oare strigătul nostru în pustiu? **Poate nu.**

Opera pozitivă făcută la Iaşi, şi acei cari au putut vedea în memorabila zi de Duminică **14 Mai 1922** o coloană de 2000 copii sănătoşi care au făcut un marş de 10 km. pentru a petrece o zi într'o pădurice din împrejurimile feerice ale Iaşului, ştiu bine că munca depusă pentru obţinerea acestui frumos rezultat contribuie mai mult pentru progresul acestei oropsite ţări decât demagogia a sute de politicianı egoişti şi lacomi, şi aceasta este o mare bucurie şi o caldă speranţă.

L. FLORIN

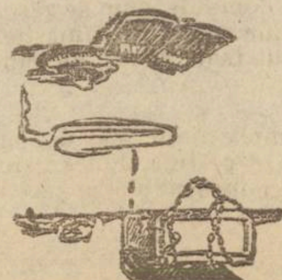
Vitrina Librăriei

CARTEA ROMANEASCA:
I. Agârbiceanu: Chipuri de ceară. (Nuvele).
P. Dulfu: Dumnezeu şi oamenii. (povestiri).
Nansen: Spre Pol. (Bibl. Minerva Nr. 32).
Livin Rebreanu: Pădurea Spânzuraţilor. (roman).
A. Cotruş: Sărbătoarea Morţiĭ. (versurĭ).
Gr. Procopiu: Parlamentul în pribegie.
Al. Vlahuţă: Din durerile lumiĭ. — Goana vieţiĭ.
M. Eminescu: Geniu pustiu. (roman).
ANCORA:
A. Nora: Duşmanul femeiĭ.

DEMANDEZ DANS TOUTES LES PARFUMERIES
La Reine des Eaux de Toilette
„L'EAU de LUBIN"
et „L'Eau de Cologne de Lubin"
au PARFUM DELICAT et SUAVE

SE BEA SAMPANIA RHEIN PRETUTINDENI

Frânturi

1. Dicționarul d-lui Dr. Urechiă

b) Dezastrul termenilor tehnici.

Sunt două feluri de termeni tehnici. Unii is de mult intrați dacă nu în ceea ce se cheamă graiul de toate zilele, dar în vorbirea și scrisul celora cari au un cât de micșor trecut de lectură. Alți termeni, — în număr foarte mare, — sunt aproape necunoscuți, sau nu sunt **de loc** cunoscuți, ori fac parte din neamul cuvintelor familiare numai specialiștilor. Termenii aceștia constitue un fel de **argot** al diverselor profesiuni, câtă vreme o definiție, cât de scurtă, nu vine să-i lămurească pentru restul omenirii care nu se îndeletnicește cu arta, cu meșteșugul ori cu științele respective.

Ei bine, în ce privește terminologia tehnică, dicționarul d-lui Dr. Urechiă este o calamitate, **une abomination de la désolation.** Sub cuvânt că termenul francez n'are, de cele mai multe ori, corespunzătorul său în românește, d. Dr. Urechiă crede că chestia aceasta — a cuvintelor tehnice lipsite de-o „echivalență neaoș românească"— poate fi rezolvată prin următoarea glumă:

„Iată de ce și în această ediție am tradus **calorifère** prin calorifer și **tramway** prin tramvai. Și fi-vor de bună credință aceia — se vor găsi — cari ne vor face o vină că și în această ediție **camellia** a rămas camelie, și **vagon**, vagon?"*).

Cuvinte ca **tramvai** și **vagon** sunt încetățenite, ca și **camelia** și **calorifer** (și câtă vreme un râu o să se verse într'altul ori într'un fluviu, — **affluent** va fi **afluent**).

Ele se pot socoti definitiv instalate în grai ca și în scris. Și vor dăinui astfel, laolaltă cu termenii băștinași. Oare tot așa să fie și cu celelalte **mii** de termeni tehnici? Ivirea lor în lume se poate oare lipsi de orice „recomandație"?

Ajunge, bunăoară, să zici „**abduction,** sf., abducțiune" și „**adducteur,** adj și sm., aductor", sau „**abside,** sf. asidă" și „**albinos,** sm. albinos"?

Iată alte două dicționare: unul de aiurea (francez-german) și al doilea dela noi (francez-român). Să vedem **purtarea** lor față de doi (măcar) din termenii repede și rasolește expediați de d. Dr. Urechiă:

abduction. 1. anat. Muskelbewegung, welche ein Glied vom Körper abzieht. 2. Abschwenken.	**Abduction** f. abducțiune, mișcare care depărtează un membru de restul corpului.
adducteur s/m. et a. anat. (muscle)—Anziemuskel **).	**Adducteur** [l. adductor] a. și m. Anat. (muschiu) apropietător ‖ m. tub subteran ce aduce apa dela izvor la rezervoriu **).

**) Sachs-Villatte: „Dictionnaire encyclopédique français allemand petite édition à l'usage des écoles" (Sachs-Villatte: Enzyklopädisches französisch-deutsches Wörterbuch, Hand- und Schul- Ausgabe), Berlin-Schöneburg 1911.

**) Const. Șăineanu: Dictionnaire français-roumain, IVe édition, Bucarest, „Cartea Românească" 1921.

Iată o destul de măruntică parte dintr'un imens repertoriu al termenilor **bousillés** (cârpăcește tratați) de d. Dr. Urechiă. Ii alăturez — drept pedeapsă — o serioasă redare a termenilor de către d. Const. Șăineanu:

Dr. Urechiă	Const. Șăineanu
alizarine, sf. Alizarină.	**Alizarine,** f. alizarină, materie colorantă extrasă din roibă.
alizé, adj. m. Alizeu (vânt).	**Alizé** a. alizeu, (vânt) care suflă dela răsărit la apus între două tropice.
alligator, sm. Aligator.	**Alligator** [engl.] m. aligator, crocodil din America.
allopathe, s. allopathiste, sm. Alopat.	**Allopathe** [gr.] alopat, medic care vindecă cu leacuri contrarii firei boalelor.
almée, sf. Almee.	**Almée** [ar.] f. almee, dansatoare orientală publică.
ambe, sm. Ambo.	**Ambe** (amb') [l. ambo] m. ambă, două numere luate sau ieșite împreună la loterie ***).
ambidextre, sm. Ambidextru.	**Ambidextre** (an) [l.] a. 1 care se slujește deopotrivă de ambele mâni; 2 fig. dibaciu.
amylacé, e, adj. Amilaceu.	**Amylacé, e** [gr.] a, amilaceu, ca scrobeala.
anastomose, sf. Anastomoză.	**Anastomose** [gr.] 1. Anat.: îmbucarea a două vase sanguine sau limfatice; 2. firicel de comunicație între doi nervi.
annélides, smpl. Anelide.	**Annélides** m. pl. anelide, viermi inelați (cu sânge roșiu).
aventurine, sf. Aventurină.	**Aventurine** f. aventurină, piatră prețioasă de un galben închis cu puncte strălucitoare.
azimut, sm. Azimut.	**Azimut** (mütt.) [ar.] m. azimut, unghiul cuprins între un plan vertical și cercul meridian luat ca origine.

***) Lămurirea termenului acestuia nu e, de astă dată, complectă nici în admirabilul dicționar al d-lui Const. Șăineanu. Sachs și Villatte ne dau și un alt înțeles al cuvântului **ambe**: „das Treffen zweier Nummern von fünf, im Lottospiel" (în „Petit Larousse illustré": „Au loto, deux numéros sortis et placés sur la même ligne horizontale").

Curm paralela! Dicționarul Urechiă (și în această privință, a redării termenilor tehnici) e o nenorocire. De bună seamă, ca să scape de bătaia de cap pe care o prilejesc niște termeni atât de buclucași, d. Dr. Urechiă a omis un număr enorm din amintita categorie. Termenii aceștia formează o jumătate de mie plus șeapte, dintr'un total de 1284 (una mie două sute optzeci și patru) de termeni (și vlăstare de cuvinte) cari lipsesc numai de la litera **A. Această literă** cuprinzând 51 de pagini în dicționarul d-lui Dr. Urechiă și reprezintând a 16-a parte din carte, pentru a cunoaște aproximativ omiterile din întreaga lucrare, n'am avea de cât să facem următoarea înmulțire:

$$1284 \times 16 = 20.544$$

Ar urma ca lipsurile totale să fie de douăzeci de mii cinci sute patruzeci și patru de termeni. Pe măsură ce critica noastră va intra în amănuntul fiecărei neseriozități și prăpăstii din dicționarul d-lui Dr. Urechiă se cam poate ca suma de 20.544 să fie cu mult lăsată în urmă. Vom vedea! In orice caz, de pe acum putem spune:

Ce departe suntem de tramvaiul și vagonul, de camelia și caloriferul d-lui Dr. Urechiă!

*) Prefața la ediția a patra a dicționarului francez-român de Urechiă, pagina 7.

Dacă dicționarul acesta ar fi fost opera altuia și dacă domniei-sale i s'ar fi semnalat numai **o** parte din lipsurile înregistrate aici, d. Dr. Urechiă — care e și un veșnic debutant în literatura umoristică — ar fi parodiat prefața lexicografului cu pricina, cam astfel:

Tramvaiul d-lui (cutare) are viteza unui tacâm de melci înhămați la un dric; **vagonul** i-a deraiat; **camelia** îi miroase a unt-de-neft, iar pe lângă calorifer (**ii cal or i fer?**) te apucă bățăielile de frig, de oarece **caloriferul** sus zis e un refrigerent (adică o răcitoare).

P. S. — Camarazii mei — culegătorul tipograf și corectorul — mi-au zădărnicit un întreg capitol: „greșelile de tipar din dicționarul doctorului Urechiă". Mi l'au zădărnicit, lăsând ca în articolul meu trecut să apară cu cursive următoarea eroare: **amendement** în loc de **ameutement** (dresarea cânilor pentru vânat) și **le louange** în loc de **la louange.**

Mă folosesc de acest prilej pentru a îndrepta și unele greșeli strecurate în lucrările colegilor mei din numărul trecut al „Adevărului literar și artistic". Două din strofele fabulei lui Alexandru Truda trebuesc cetite astfel:

Selim, sultan fusese
(S'a fost poet sultanu)
— Așă ne povestește
Istoricul Rășcanu —

„Femei asasinat-a
— Codane ca și babe —
Și scris-a'n strofe brune
Superbe ode-arabe

Iar una din glumele adunate de paharnicul Alexandru Geangoglu Lesviodax a fost în așa hal maltratată că trebue retipărită pe de a întregul:

„Intru o adunare de dohtori s'au făcut vorbă, care sunt cele mai bune dohtorii care să poată supția vederea.

Deci zicea fiește care câte una, însă nu putea să se unească între dânșii, până când unul dintre cei ce asculta, le-au zis:

„Domnilor dohtori, cea mai bună dohtorie a vederii este zavistia. Ei minunându-se, l'au întrebat: „Cum să să poate aceasta?" El au răspuns: „Pentru că zavistnicul vede norocirile altora mai mari decât sunt".

2. Roșcanul, ghicitorile, poveștile orientale și prelucrările lui Leon Wolff

Stăpânea în literatura populară românească N. D. Popescu, nu numai prin scrierile lui, ci și prin cele prilejite de romanele și novelele sale istorice, adică haiducești. Tiparul românesc scotea mereu cărți cu „gravuri în xilografie" în cari apăreau flinte și revolvere proaspăt-fumegânde, iatagane, rânjete cu zbârcituri, ochi rostogoliți în orbite, femei aruncate la pământ, genunche pe piepturi, călușe în gură, bice cari se învârtesc prin văzduh. Titlurile cărților erau acestea: Banditul Simion Licinski, Tâlharul Fulger, Dragoș hoțul Tecucilor, Lacrimi și sânge sau căpitanul Stancu Lupu fiul codrilor și spaima orașelor, Bostan haiduc de peste Milcov, Ceauș hoțul Moldovei, Frații de crucea neagră, Mina haiducească fecioara pădurilor. Povestirile dramatico-istorice din vremea noastră ori din epoca dela Radu cel Mare până la Neagoe Basarab sau din secolul Fanarioților, alternău cu întinse reportagii foburianolugubro-pasionante: Ingrozitoarea crimă din Tabaci, Scarvulis sau Crima din Brăila, Sugrumarea Theodorei fiica Domnului din București, Crima misterioasă din calea Mogoșoaei, Otrăvitoarea sau frumoasa giurgiuveancă, Omorul din strada Soarelui!!! Autorii? Gheorghe Baronzi (poet acesta, și adunător de curiozități lexice), Ilie Ighel, Panait Macri cărora se mai alăturase și Mateescu Vasile cu „Valea lacrimilor sau viața cea de imnuri a lui Vasile Mateescu, roman de senzație extraordinară și în toate adevărat povestit de el însuși".

Romanele pasionante, franceze și germane, ca și istorisirile de aventuri și călătorii extraordinare răspândeau, și dânsele, halucinații în rândurile tinerimii de ambe sexe. Și erau multe. Confund astăzi titlurile volumelor; dar aducerea-aminte păstrează adâncite și reliefate ca o medalie, nume ca: Treptele unui tron, Cavalerii nopții, Isabela regina izgonită a Spaniei, Pactul de sânge, Companionii spadei, Dama cu mănușa neagră, Vrăjitoarea roșie, Murat căpitanul negrilor, Fata din Afganistan, Teribilul dezastru din Viena, Misterul din turnul Eiffel, Julius Gerard omorâtorul leilor, Caterina Cornaro cea mai frumoasă regină a Ciprului căzută prada inchizițiunii venețiane.

Și la **cauchemarul** acestei beletrici, veneau să adaoge câte ceva și broșurelele de vrăjitorie: „Carte de semne sau trepetnicul cel mare, între care se cuprind toate semnele ce se fac la om, precum: bătaia ochilor, a buzelor și în scurt de toate mișcările și încheieturile corpului omenesc ce sunt date dela natură".

La literatura populară haiducească a venit să-și dea contribuția lui de închipuire exasperată sau de prelucrare a bizareriilor Leon Wolff, care a compus pe Roșcan haiducul, carte al cărei depozit era la H. Șteinberg, librar anticar de lângă tribunal, pe calea Rahovei.

* * *

Roșcanul lui Leon Wolff nu se deosebia de Bujor, Jianu, Tursu, Codreanu, Miu și ceilalți haiduci ai lui N. D. Popescu, decât prin statură și cântar: „om de mărime mijlocie, slăbănog, cu degetele uscate încolăcite pe o pușcă grea cu două țevi", dânsul era un „pandur vestit și temut". Trăsăturile feței lui — tari ca fierul; părul și barba — roșie foc. Când punea „două degete în gură, făcea să se auză o șuerătură ascuțită, după care pădurea din apropiere căpăta viață".

Iar apostroafele și invocațiunile din „Roșcan Haiducu" izbucneau precum urmează:

— Ci, dă-te într'o parte!

— Bagă de seamă, vătafe! (strigă el cu vocea tunătoare și înălță pumnul cu amenințare) **bagă de seamă, am să mă socotesc cu tine!**

— Hățânați-l ca să i se rupă toate mădularele...!

Râsul apărea diabolic: „Un râs cum se poate auzi numai printr'o scorbură a iadului". Apucați de gâtlej, „oamenii hărăiau după răsuflare în tocmai ca un pește scos din apă"; șuerătura bicelor era plină de înfricoșare; muncitorii de beilâc răspundeau cu priviri scăpărătoare; Vlad Năzdrăvanul avea meșteșugul sângeros.

Dar romanul sfârșește idilic; cu o împăcare a claselor sociale și cu două nunți dintre cari una tainică.

Leon Wolff s'a ocupat cu colecționarea și alcătuirea multor basme și ghicitori populare și cu traducerea poveștilor orientale. Prelucrând însă „Misterele pușcăriei din Paris și Misterele Prințului Carol sau crima dela Grenelle", — 7 volume conținând la olaltă 2917 pagini — Leon Wolff transporta uneori graiul din aceste romane „criminale și istorice" și transporta oarecum atmosfera acestor romane până și în basmele „Fetele morarului împăratului dela Casa de aur" și în nuvelele originale ca „Fetele Ilianei și strigoiul din București".

Dar al său „Voinic înflorit, basm popular" a avut — pe bună dreptate — nenumărate ediții; traducerile sale din orientalele lui Wilhelm Hauff se pot ceti și astăzi, iar până la tălmăcirile d-nei Lia Hărau, versiunile din frații Grimm ale lui Leon Wolff sunt mai mult decât bunișoare.

Câteva din „întocmirile" lui sunt semnate Noel, cu deosebire cele din Boccacio. Cu inițialele L. W. a iscălit culegeri și manuale printre cari o „Metodă practică pentru studiul repede și facil din limba italiană", după F. Ahn.

Ghicitorile lui Leon Wolff erau, de predilecție, întrebări licențioase cu răspunsuri caste. Căutai cheea în domeniul ginecologiei și când colo deslegarea era: ochii, mănușa sau vr'o trufanda murată.

Dar noi ne înebuneam după ghicitorile așa zise matematice. Iată una:

„Două picioare stăteau pe trei picioare și aveau un picior în mână; nu trecu mult, și veni patru-picioare de luă piciorul; atunci două-picioare se necăji foc pe patru-picioare, puse mâna pe trei-picioare și dete în patru-picioare, luându-i piciorul".

Deslegarea:

— Ciobotarul ședea pe scăunelul lui cu trei picioare, se pregătea să îmbuce un picior de găină; cânele se apropiă și-i smulse piciorul de găină; atunci ciobotarul aruncă cu scăunelul după câine.

BARBU LAZAREANU

ÎNSEMNĂRI

Max Nordau

A murit la Paris, Max Nordau, bărbatul cu blânda figură de apostol și cu o vervă redutabilă, scriitorul care, — în analiza fenomenelor sociologice și în studierea considerabilelor figuri din istoria literaturii și a artei — adusese argumente inedite și mult-dureroase din domeniul psiho-fiziologiei.

Era un enciclopedist, și un mare militant. A scris versuri, novele, romane, drame și comedii, portrete de literatori și de oameni politici, reportagii din lumea intelectualității occidentale, impresii de călătorie, și studii dintre cari unele (**Minciunile convenționale, Degenerarea și Psihofiziologia geniului și a talentului**), au venit, masive și înlăturătoare de erezii și fetișizme, să se instaleze definitiv printre operele cu reputație mondială.

La noi, una din scrierile lui, grație lui Eminescu, ajunsese cunoscută fără să se știe că e a lui Nordau (acest lucru îl vom lămuri în cercetarea: **Nordau și Eminescu** din numărul viitor al revistei).

Tălmăciri românești din Nordau au fost făcute de către Rahaile Vermont, H. Streitman, Mihail Canianu, B. Marian, M. Negru și A. Luca (în colecțiile Scriitorii celebri, în Biblioteca pentru toți, în bibliotecile Lumen, Orizontul, Menorach, Se Peziru și Zionul), și în revistele și ziarele cari dădeau o specială atenție mișcării sioniste, al căreia unul dintre fruntași fusese Max Nordau.

O precizare

Celulele eroilor mișcării dela 1784

Intr'un număr din Octombrie al „Adevărului Literar" a apărut în clișeu poarta de vest a cetății din Alba-Iulia. Clișeul e însoțit de informațiunea: „Fosta închisoare unde au zăcut Horia, Cloșca și Crișan".

Afirmațiunea aceasta e adevărată, numai în parte și de aceia cred necesară o precizare.

In 1784 românii ardeleni s'au răsculat, având în frunte pe Horia, Cloșca și Crișan, cari nu au fost prinși decât după un an. Prinși, ei nu au fost închiși la un loc, ci, Horia și Cloșca într'o carceră, iar Crișan în alta.

Clișeul reprezintă locul pe unde la 1/14 Noembrie 1599 Mihai Viteazul a intrat în Alba-Iulia. Aici era poarta de Vest a cetății, care da spre înălțimile acoperite cu vii și care se numia poarta sf. Mihai.

La 4 Noembrie 1715 împăratul Carol VI începe rezidirea cetății după planul lui Eugen de Savoia, învingătorul turcilor la Zenta. Cetatea așa cum o vedem astăzi, în formă de stea cu opt colțuri, cu două rânduri de ziduri având pe alocurea o înălțime de 15 metri și o grosime de 2 metri și jumătate — s'a terminat în 1758.

Poarta lui Mihai Viteazu, poarta dinspre Vest, este așezată în apropierea catedralei încoronării. In zidurile acestei porți se află casemata numărul 14 — care până de curând era corp de gardă, iar acum e magazie. Nici o lămurire, nici un semn distinct, și totuși aci a fost închis una din căpeteniile conducătorilor mișcării din 1784.

Fusese judecat, mărturisise totul, și știind ce-l așteaptă, Crișan s'a spânzurat, cu nojițele dela opincă, în această casemată.

Corpul lui n'a fost scutit de pedeapsă.

In ziua de 16 Februarie 1785 huma dealului Galgenberg — azi Podel, Dealul furcilor, — s'a îngrășat cu sângele său, iar gădele i-a despicat corpul în patru, pentru a-i trimite capul la Cărpiniș, locul său de naștere.

Nu tot acolo au fost închiși Horia și Cloșca. In partea opusă „Porții lui Mihai" se află o altă poartă ce se deschide spre răsărit, spre valea Mureșului. Inainte de 1715 se afla aici poarta numită a sf-lui Gheorghe, poartă, care avea deasupra ei statuia lui Rom și Rem la sânul lupoaicei.

După rezidire, poarta aceasta s'a numit poarta lui Carol în amintirea împăratului Carol al VI-lea, restauratorul cetății, asupra Turcilor.

Poarta aceasta are pe ea o mulțime de desenuri în relief care, reprezintă scene din acest război. Deasupra ei se află statuia equestră a lui Carol VI, iar sub statue, acolo unde se văd niște mici creneluri, se găsește celula de piatră în care au fost închiși Horia și Cloșca, cari, cu trupurile lor pline de simțire, dar fără a crâcni, au suferit aceiași schingiuire de roată, pe care cu douăsprezece zile mai de vreme o avusese corpul fără de viață a celuilalt erou național, pe acelaș deal Galgenberg.

In fața celulelor rechemătoare de astfel de amintiri, s'ar impune mai multă cinste și mai multă curățenie. — *C. M. Răpeanu.*

Dimitrie Iarcu

„Adevărul literar și artistic" a întreprins o vastă enciclopedie a umorului românesc dela începutul veacului al XIX-lea până în zilele noastre. In numărul trecut *pagina umorului* a dat extrase din glumele lui Alexandru Djeanoglu Lesviodacs. Astăzi ea oferă câteva din „efimeridele" culese și localizate de Dimitrie Iarcu, în 1857, și imprimate în tipografia colegiului din Sf. Sava.

Dimitrie Iarcu este unul din primi bibliografi români, alcătuitor al repertoriilor cronologice de cărțile și publicațiile periodice românești din cele mai îndepărtate timpuri până la 1865.

El a întocmit o „enciclopedie poporană" sau o „presentare de toate științele"; a scris elemente de comptabilitate sau ținerea registrelor; a tradus din „frantzozeshte" istorioare morale pentru trebuința copilăiei și a junimii; a combinat „Mesuri și Greutăți sau „Aritmetica socială".

Fiica lui Dimitrie Iarcu a fost ucisă de fiul lui Candiano-Popescu.

In chestia unei turturele amărâte*)

— scrisoare —

Alexandria, 21 Ianuar 1923

Domnule Barbu Lăzăreanu,

Mi s'a întâmplat de multe ori, să aud la țară „greșala" pe care o găsești în „Amărâta turturea" a lui Văcărescu.

Un țăran — căruia i s'a furat un armăsar — îmi spunea, arătându-mi iapa: „i s'a furat *soția*"; un altul iarăși îmi zicea: „*soția* e mai mare" (un armăsar fiind *soția* unei iepe!)

M'am deprins cu asemenea „greșeli" și de aceea, poate, am gustat frumosul poeziei lui Văcărescu, fără „sforțări".

Cu toată stima,

D-rul Ygrec

Ceea ce-ți povestesc s'a întâmplat (coincidență!) în comuna Văcărești, județul Dâmbovița, unde eram medic.

*) „Amărâta turturea" de Enăchiță Văcărescu în „Cartea dragostei" de Radu D. Roetti și Eman. Cerbu, editura Alcalay & Calafeteanu, București.

Henry Fielding (1707-1754)

Scriitorul englez din care traducem pe „Domnul Partridge la teatru" e unul din humoriștii foarte caracteristici din vechea literatură engleză. A scris câteva comedii, care azi nu se mai joacă, și câteva romane ce se tipăresc mereu, pentru că sunt foarte prețuite de noile generații.

Dintre „Iosif Andrews" „Amelia" și „Tom Jones", romanul din urmă e socotit capodoperă. Am extras din el paginile ce privesc o reprezentație a tragediei „Hamlet" văzută de un provincial care pentru prima oară intră într'o sală de teatru la Londra.

Fielding are un stil ușor și ironia se strecoară discret printre rânduri cu o bonomie bătrânească. Fragmentul tradus în numărul de față, nu este numai o șarjă la adresa indivizilor care se simt datori să critice fără o prealabilă pregătire, mai este și un admirabil omagiu adus actorilor, care înțeleg că pe scenă, jucând natural, trebue să dea maximul de efecte realiste.

In Engliltera la 1700 actorul pricepea cât de necesar este „omenescul" pe scenă.

Literatura în Rusia

Când comuniștii luară puterea, cei care conduceau partidul nu prea se prăpădeau cu firea după literatură. Unica lor preocupare era de a ucide sufletul cum se ucide corpul burgheziei. Bine înțeles că de-aci se născu nevoia scriitorilor de a împărtăși ideile futuriștilor. Unii însă dintre ei s'au abținut și acestora le-a lipsit hârtia și lucrătorii tipografi care s'au înrolat în armata roșie. Imprimeriile rămase erau prea aglomerate cu broșuri de propagandă. Iată cum s'a făcut că într'o zi n'au mai fost cărți în Rusia.

Atunci, la Moscova și la Petrograd, reîncepu să se ivească vestitele cafenele literare. De fapt nu e vorba de adevărate cafenele, pentru că le interzicea autoritățile, dar locurile de întâlnire erau la cluburile lucrătorilor, grupurilor politice sau în casa unui scriitor.

Partea caracteristică a acestor cenacle, era că înlocuise cartea. Autorii veneu să-și citească operile și ceilalți veneau acolo să le audă, ca și cum s'ar fi dus la librării sau la bibliotecă.

Fiecare grup de scriitori își avea „cafeneaua" lui literară. Toată tinerimea intelectuală se aduna acolo unde timp de luni de zile se adăposti literatura rusă revoluționară.

Petőfi Sandor

La Paris, în aula Sorbonei s'a comemorat împlinirea a o sută de ani dela nașterea marelui poet maghiar. In acest omagiu al intelectualității franceze, unii au vrut să vadă și o latură politică. Pe noi, aicea, lucrul acesta nu ne interesează.

Poetul național ungur a avut o viață nespus de aventuroasă. S'a născut la 31 Decembrie 1822. Cum i-a fost viața, așa i-a fost nașterea și moartea, adică demne de roman sau de legendă. Fiul măcelarului satului, a fugit, foarte tânăr de-acasă, și pleacă în război. Când se'ntoarce după câteva luni la școală, e izgonit și atunci intră în trupa unor actori ambulanți, îndrăgostit de actrița ce interpreta primele roluri.

Amintirile lui din acele vremuri sunt tot atât de interesante ca și restul operii sale literare: elegii și poeme erotice. N'a cucerit gloria, însă, decât când deveni cântărețul neamului.

In prima perioadă e poetul delicat, generos, care nu se mai regăsește în poemele eroice de mai târziu.

Suferi mult din pricina vagabondajului și nutri o neîmpăcată ură împotriva orașelor care îi refuza ospitalitatea. In deosebi Debreținul e pentru el o oroare.

Muri, dar n'avu mormânt. Trupul lui n'a mai fost găsit după bătălia dela Seghișoara. Legenda povestește că e prizonier în Siberia, unde mai trăește încă...!

Cel mai de seamă istoriograf al lui Petőfi, criticul Kont, afirmă că ar fi fost ucis de cazacii puși pe fugă de armatele ungurești.

Concursul comunei Karlsbad. O contestație

Primim următoarea scrisoare:

Domnule director,

Am citit cu uimire procesul-verbal al comisiunei de cercetare a traducerilor odei „La termele lui Carol al IV-lea".

Ați acordat premiul întâiu d-lui George F. Gesticone și premiul al doilea d-lui Leonte Păunescu. Este însă evident că traducerea d-lui Păunescu e mai bună.

Ea e făcută în frumoase versuri rimate; conținutul ei e mai lămurit și expune mai bine frumusețea și importanța băilor Karlsbad.

Nu pot admite o părtinire din partea comisiunei, de oarece a publicat toate traducerile premiate, așa că oricine poate controla rezultatul. Cum se face atunci că n'ați dat premiul I traducerii celei mai bune?

O lămurire n'ar strica; am discutat cu mai mulți prieteni, cari au aceiași părere ca și mine în această privință.

Mulțumindu-vă pentru explicațiile ce veți da,

vă salut cu stimă,

T. ȘTEFANESCU

Aducem mulțumirile noastre cititorului care ne-a adus la cunoștință nedumerirea sa. O explicație cinstită poate înlătura orice fel de bănuială. In cazul de față, cititorul nostru recunoaște că nu poate fi vorba de părtinire. Comisiunea a fost anume astfel alcătuită ca să dea siguranța de obiectivitate și de pricepere în materie. Cei doi profesori d-nii Evolceanu și Dianu sunt eminenți cunoscători ai limbei latine, pe care au predat'o multor generații de actuali profesori de această limbă. A. de Herz este un literat și critic de o valoare incontestabilă și deci în stare să judece valoarea literară a traducerii Iar d. dr. Ott delegatul legației ceho-slovace și dr. Graur, delegatul comunei Karlsbad, amândoi scriitori, de altfel, au adus nota obiectivității pure în ce privește persoanele concurenților.

Cum cele trei poezii premiate au fost publicate, ei au expus și în public rezultatul judecății lor și deci au fost siliți să se păzească de o apreciere care ar fi putut fi contestată.

D. T. Ștefănescu și amicii d-sale au apreciat ca mai bună traducerea d-lui Păunescu, pentu că sunt deprinși, probabil, cu versurile moderne rimate. Traducerea d-lui Gesticone este făcută în versul original, hexametri, cu care marele public dela noi nu prea este deprins. Dar însuși faptul că această traducere a păstrat ritmul original îi mărește valoarea.

Hexametrii d-lui Gesticone sunt de o frumusețe rară.

D. Ștefănescu se va putea convinge recitând cu glas tare, mai ales sfârșitul odei și va vedea că versurile curg ca un șipot:

„Vindecă boalele toate și iă ca ori cine-și cuiundă
„Trupul sleit de putere în apa ta blagoslovită
„Să se întoarcă la vatră cu sufletul plin de nădejde."

Afară de aceasta și ca fond traducerea d-lui Gesticone corespunde perfect textului original latin, ceea ce nu se poate spune în aceiași măsură despre cele-l'alte două traduceri premiate.

Astfel d. Gane, în traducerea sa spune:

„...'nflorește-i copilei sfioase
Bujorii pe frageda-i față".

Din aceste vorbe nu reese intenția lui Lobkowitz de a spune că băile Karlsbad vindecă **anemia** fetelor tinere. Traducerea ar fi fost mai corectă dacă spunea „bujorii pe palida-i față", această schimbare s'ar fi putut face fără să strice ritmul și s'ar fi potrivit cu expresia „puella pavida" a autorului. Probabil că traducătorul a evitat-o pentru că nu i-a plăcut repetarea lui **p** în cuvintele „pe palida". Dar comisia a trebuit să ție cont de nepotrivirea cu textul original.

Deși traducerea d-lui Gane este făcută în hexametri, ea a fost clasificată **după** aceia a d-lui Păunescu. D-lui Gesticone i s'a acordat premiul întâiu pentru că traducerea sa e făcută în metrul original, pentru că hexametri săi curgători sunt de o frumusețe rară și pentru că fondul versurilor sale este foarte apropiat de original.

Credem că am lămurit pe aceia dintre cititorii noștri, cari socot că traducerea clasificată **a doua** ar fi meritat premiul **întâiu.**

Cărţi şi Reviste

Umbra crucii de Jérome şi Jean Tharand în traducerea domnului Petre Cioräneanu.

Viata Românească

Să te opreşti în fata unei traduceri, cu atenţiunea specială ce se datoreşte lucrărei originale însăşi, depăşeşte poate pentru unii proporţia cuvenită criticei, totuşi cred că a şti să apreciezi un tipar negativ cu aceiaşi imparţialitate ca pentru cel pozitiv, ţine de echilibrul oricărei balanţe raţionale.

Traducerea, deşi e lipsită de creaţiunea originală, ea reprezintă însă ceva mai mult prin faptul că adaugă un spirit nou, ideei primare şi mai ales prin aceia că e nevoită să câştige naţionalitatea limbei în care e strămutată.

Dacă pentru unii o traducere n'are alt merit decât timpul cheltuit, prin urmare munca — pentru intelectuali, ea este înfrăţirea între două limbi sau între două literaturi, iar cel chemat să săvârşească această înfrăţire, nu poate fi altcineva decât scriitorul.

O traducere bună capătă jumătate din valoarea operei şi desigur că citind *Umbra Crucii*, a celor doi francezi, nu poţi să nu acorzi traducătorului ei — domnul Cioräneanu — acest mare merit.

S'a folosit de un vocabular plastic, admirabil adecuat ideei, a mlădiat fraza cu o rară volubilitate, îmbrăcând-o când în spiritul iudaic când în cel creştin, a împerechiat graiul regional cu idişul, a sugerat mentalitatea şi atmosfera, a două lumi atât de diferite, subliniind acordul lor involuntar prin una şi aceiaşi idee: Dumnezeu.

Dacă toate aceste calităţi ţin de sigur de original, meritul de a le fi păstrat intacte, şi mai ales de a le fi putut reliefa cu atâta preciziune şi claritate, revine numai traducătorului, care a înţeles că o traducere este a te dedica operei, ca şi creatorul însuşi.

Din Egipt—Note de Călătorie de Radu Rosetti

O plimbare în Egipt este în totdeauna un prilej să desgropi trecutul istoric şi întreaga arhitectură ciudată şi eternă, a ţărei faraonilor.

Radu Rosetti, nu este pedant şi se mulţumeşte să prindă în plasa spiritului său mobil şi ironic, actualitatea prozaică, dacă vreţi brutală, a acestei vieţi extrem orientale.

Aşa îl urmăreşti, cum descoperă rând pe rând, ceeace imediatul astăzi a construit peste relicvele de ieri, cum viaţa modernă îşi înfige stindardul confortului în pitorescul trecutului şi observaţiile sale, repezi, tăioase şi spirituale, deschid peisagii vesele şi amuzante, dealungul călătoriei sale în Egipt.

Flori de Câmp—nuvele de Neli Cornea

O femeie modestă, retrasă într'un colţ al ţării, fără să bată la porţile publicităţii, are curajul, în epoca aceasta de blazare şi hiper pretenţiune să-şi adune într'un mănunchiu, câteva nuvele scrise cu vioiciune şi înţelegere.

E frumos şi nu pot decât să laud încrederea ei şi mai ales dragostea cu care a ştiut să adune la un loc impresiuni fugare, închegate în nuvele, în care găseşti deopotrivă sentimentul scriitorului preocupat de impresiile sale cum şi dibăcia de a aşeza personagiile într'o atitudine anumită, spre a putea sugera, stările de suflet, în care le-a aşezat.

Remarc: *File rupte dintr'un roman* şi *Pribegie*.

Isvoare Limpezi—poezii de Marcel Romanescu

e un mănunchiu de gânduri melancolice, versificate uşor, în care poetul a amestecat şi aspiraţiunea sufletului tineresc şi dorul nemulţumit al visătorului.

Mi-ai dăruit aroma gurii tale
şi freamătul de buze 'nfrigurat,
punând în ochiul tău înegurat
ispitele plăcerilor fatale.

Ceeace pluteşte în întreg cuprinsul volumului său este iubirea, acea iubire împărtăşită, plină de imagina femeei, pe care o cunoşti, cu care ai schimbat beţia nervilor, şi a viselor.

O iubire nemulţumită pe lângă care pastelul pare a fi ales ca să-i facă decor.

Căsuţa din fundul aleii ce moare
aşa e de tristă când tremură în soare;
ferestrele 'n seară sunt roşi-aurii,
odăile toate pustii.

Pretutindeni acelaş aer de melancolie tânără, ca un aspect pictural, din care răsare chipul iubitei sau promisiunea unei clipe de fericire.

Deşi poezia aceasta nu e originală, e totuşi destul de sufletească, pentru a putea place, sau pentru a te duce cu ea, pe tărîmul pe unde ai trecut odată.

CLAUDIA MILLIAN

B. Luca

Trei puternice piese de teatru au apărut în editura Culturii Naţionale: *Creditorii*, *Şacalii*, *Turmele*. Autorul lor, — care a dăruit poeziei elegiace şi celei filosofice, versurile adunate în volumul *Reflex de suflet*, iar poeziei epico-sociale, celeia de după războiu, poemele *Golgotei* — şi-a făcut, cu paşi siguri, intrarea în poezia dramatică, prin *Omul de mâine*. In jurul acesteia, s'au stârnit — acum doi ani — vijelioase discuţiuni.

Nu vom aştepta reprezentarea lor pe scena teatrelor bucureştene (afară de *Turmele*, celelalte trei s'au jucat la Teatrul Naţional din Craiova), ca să arătăm frumuseţele severe cari se găsesc în piesele d-lui Luca.

A. Ivanovici

Fostul revizor şcolar şi actualul director al şcolii No. 2 de băeţi din Bucureşti e cunoscut celor cari urmăresc revistele pedagogice şi literatura didactică. In colaborare, cu d-nii I. G. Bratu, St. Caracudovici şi H. Constantinescu, a alcătuit bune, foarte bune cărţi de cetire, gramatici şi geografii pentru cursul primar.

Acuma se înfăţişează, cu o prelucrare din franţuzeşte, o povestire intitulată *Fetiţa din Livezeni*. Cu o copertă care aduce mult cu cea a caetelor, cu desenuri cam primitive datorite d-lui C. Al. R. Niţulescu, cartea d-lui Ivanovici — apărută în editura librăriei Socec & Co. — se prezintă frumos tipărită şi limpede scrisă. Păcat că primele pagini ar putea fi interpretate ca o ironie la adresa micilor copii unguri şi, la o repede citire, ar fi în stare să cam mâhnească pe elevii acelei limbi maghiare ce-a fost şi este instrumentul de exprimare nu numai a dorinţelor de papricaş, dar şi a accentelor pe cari le-a scos un Alexandru Petöffi.

In jurul patului unei fetiţe „sfioase şi plăpânde" d. A. Ivanovici regăseşte duioşia pe care o întâlnim în frumoasele d-sale manuale didactice.

Larmă **)

Aî câţiva dinţi — de lapte,
Dar tai cu eî şi scândurî..
Şi chiui zi şi noapte,
Că ne-am luat de gândurî

Deunăzî, la fereastră,
Subt strigătele tale,
O floare dintr'o glastră
S'a răsturnat în cale.

Şi-alaltăerî, afară,
Făcuşî atâta gură,
Că ni se 'nspăimântară
Cocoşiî 'n bătătură.

Vai, ce s'or face oare,
Când ţi-or ieşi toţî dinţiî,
Infricoşata floare,
Cocoşii şi părinţii?

Emil Dorian

**) Din minunatele „Cântece pentru Lelioara", apărute în colecţia „Ancora". Alcalay & Calafeteanu, 138 pagini.

Fernand Mysor. Les semeurs d'épouvante

Poetul Hubert Monteux şi prietena luî Lucienne se dau pe mâna unuî meşter în ştiinţele oculte, numit Heronimius, care îî cufundă într'un somn hipnotic impunându-le voinţa. Când se trezesc, amândoî coboară în fundul uneî peşterî şi se îmbarcă pe o apă subterană care îi duce la o insulă.

Acum începe pentru eî o îngrozitoare călătorie în urma timpului şi a spaţiului. Pe rând, străbat veacurile şi pe măsură ce văd epocile din trecut, li se schimbă şi spectacolul naturiî. Peştera, apa, insula, au dispărut; cerul se întinde imens deasupra capetelor lor şi ajung aşa la epoca preistorică intrând în alta care o precede cam la vre-un milion de anî înainte de apariţia primuluî om.

Atuncî, timpul rămâne pe loc. Ceî doî călătorî se opresc şi privesc înspăimântaţî. Nu maî au vestminte, au pierdut memoria, nu-şî maî aduc aminte de graiul lor din trecut.

Iî înconjoară sălbăticiunea; marea şi vulcaniî gem şi urlă; în jurul lor creşte o floră fantastică şi locurile sunt locuite de animale uriaşe.

Fernand Mysor, descrie existenţa nenorocită a uneî perechî de primitivî, ameninţaţî veşnic de cele maî îngrozitoare primejdiî, desfăşurate în faţa noastră, ca adevărate vedeniî din Apocalips.

E partea cea mai pitorească şi cea mai emoţionantă a romanuluî, în care autorul învie cu ingeniozitate o lume îngropată în noaptea vremilor.

Tocuri şi Tălpi de Cauciuc
sunt mai ieftine şi mai durabile decât pielea.
Cele mai indicate contra umezelei şi frigului

CHESTIUNI FEMININE

Epilogul revoluţiei franceze

După atitudinea eroică a femeei franceze, începută la 14 Iulie şi până la 6 Octombrie, după zelul ei patriotic desfăşurat la serbările federaţiunilor, după ce s'a ridicat în masse pentru câştigarea drepturilor omului, după toate aceste dovezi de bravură şi energie, femeia franceză aştepta compensaţiuni fericite în rezolvarea propriei sale chestiuni.

Totuşi, cluburile lor şi amestecul femeilor în agitaţiunile publice, aducea mai multă turburare, de cât s'ar fi aşteptat cei în drept, de aceia luând această bagatelă ca motiv, şi împotriva lui Talleyrand Condorcet, Romme, cei ostili se arătară îndârjiţi contra femeii şi e destul să citez pe Robespiere şi Marat ca să se poată deduce, cât de mult cântări în balanţa ju-

După Robespiere şi Marat, ia aceiaşi atitudine Montagne, decăţii, cuvântul acestora din urmă.
Hebert şi Chaumette, cu toate că păreau de partea femeii, la prima discuţiune. Astfel intrarea femeii în viaţa politică devine o imposibilitate, în timp ce Chaumette, la consiliul general al Comunei, strigă groaznic împotriva ei:

„Când s'a îngăduit femeilor să-şi renege sexul şi să se facă om? Când s'a mai văzut femeia părăsindu-şi sfânta datorie a căminului şi leagănul copilului, ca să apară pe piaţa publică sau în tribuna avocaţilor, Nu cumva natura ne-a dat nouă sâni, să alăptăm copii?"

Şi în discursuri înfierbântate, în faţa revoluţionarilor, aducea exemplul Mariei Antoinette, Olimpiei de Gouges, femeia Roland, pedepsite cu eşafodul, pentru veleităţi politice.

Chaumette reprezenta guvernul şi astfel în ziua de 4 Noembrie 1793, Convenţiunea decisese închiderea tuturor cluburilor femeeşti iar la 24 Mai 1795, după mişcarea dela 1 Mai, unde luase parte atâtea femei, o nouă ordonanţă comandă tuturor femeilor să nu mai iasă din casă.

Aşa vedem, toate visurile femeei năruite de revoluţiunea victoricasă, cu toate că revoluţiunea militantă încurajase feminismul.

In ulimul an al Convenţiunei, sub directorat, femeile încep să domnească în saloane ca în timpul lui Ludovic al XV--lea. Un pamfletar, Sylvain Maréchal, cere ca femeii să i se interzică învăţătura, nici chiar să citească, deoarece „natura a înzestrat'o cu o minunată aptitudine de a vorbi".

Ordinul de fer al Consulatului şi Imperiului, interzice atunci femeii, orice mijloc de manifestare, în cazul când ea s'ar mai gândi la pofta independenţei.

Aşa societatea se aşează din nou pe bazele antice şi articolul 312 din codul lui Napoleon, pecetlueşte îngrădirea femeei: „Femeia trebue să se supună soţului". Totul reintră în linişte dar pe dedesubt un nou femenism se prepară, sub Fournier şi Saint-Simon, mai impunător şi voluntar, decât toate cele din trecut.

ROZINA

O interesantă şedinţă de şah

Sibiu 14 Ianuarie 1923

Primul concurs naţional de probleme de şah

Locot. Ion Gudju (în fund. mijloc) *jucând în acelaş timp 25 partide de şah.*
La dreapta, **prof. dr. Roth**, preşed. cerc. de Şah din Sibiu; la stânga *renumitul problemist*, **d-l Valeriu Oniţiu**.
Jos, în colţul din stânga, **d-l Lupaşcu**, corespondentul ziarelor „*Adeverul* şi *Dimineaţa*".

Revista modelor

Modele desenate

Nu se mai pot imagina modele, fără ca desenatorul să nu intervină cu linia lui graţioasă pentru a da siluetei femeeşti, toată mlădierea şi înfăţişarea unui tablou de artă.

La Paris, Jean-Gabriel Domergre, aduce în modă costumele fabuloase, pe care mexicanii le îmbracă pentru dansurile lor fantastice.

Cu desenul capricios al modelor se îmbină aurul şi argintul lameurilor aşa că seratele aduc evocarea Odaliscelor şi Cadânelor de odinioară.

Linii lascive, rochii lungi, paftale de aur şi şiruri de chihlimbare, ca un isvor de bogăţii, inundă sălile de dans şi restaurantele, sub luminile sclipitoare ale candelabrelor de cristal.

Şi apariţia atâtor fantastice chipuri, par'că ţine mai mult de un basm de cât de lumea reală, în care suferim şi muncim. Satinul subţire, catifeaua moale, numită **frisson**, apoi mătăsurile brodate cu mărgăritare şi aur, cu şireturi egiptene şi chinezeşti, toate la un loc îmbracă cu viziune regală, femeile elegante.

Mantalele se fac din mătase sau blană. E ciudat, nu e aşa, gustul de a trece dela blană la mătase, sau a prefera pe una celeilalte, când afară e un ingheţ şi un frig de moarte, dar moda a găsit mijlocul fericit de a le întrebuinţa fără să suferim sub asprimea vântului sau gerului.

Blănile nefiind dublate cu vatelină ţin mai frig decât mătasea bine căptuşită cu molton sau vată. Şi iată cum iarna putem umbla în mătase iar vara în blăni.

Aşa se şi explică această paradoxală ţinută, fără să simţim căldura sau frigul. Matelaseul, muarul, fairul, stofele bunicelor noastre, au înviat din lăzile învechite apărând în modă ca o duioasă aducere aminte, şi poate spre fericirea celor ce n'au blăni, le înlocuesc pe acestea cu succes.

DIANA

Joc de inteligenţă

Şah

Din diferite motive nu s'a putut da mai de vreme rezultatul concursului. In schimb numărul premiilor a fost mărit.

După ce s'au eliminat problemele incorecte şi 5 probleme cu motto „Stella", fiind că autorul lor nu domiciliază în România, au rămas spre examinare 16 probleme în 2 mutări şi 19 în 3 mutări din care juriul a ales următoarele:

PROBLEME IN 2 MUTĂRI

Premiul I. Lei 50, problema No. 38, motto „Speranţă" autor d-l V. Oniţiu, Sibiu.
„ II. Lei 30, problema No. 46, motto, „Napoleon I", autor d-l L. Simhovici, Chişinău.
„ III. o carte de şah, problema No. 32, motto „Rose" autor d-l S. Rosenfeld, Bucureşti.
„ IV. o carte de şah, problema No. 34, motto „Caissa" autor d-l L. Löwenton, Bucureşti.

PROBLEME IN 3 MUTĂRI

Premiul I. Lei 100, problema No. 65, motto „Paris" autor d-l L. Simbovici, Chişinău.
„ II. „ 50, problema No. 47, motto „Speranţă" autor d-l V. Oniţiu, Sibiu.
„ III. „ 40, problema No .25, motto „Caissa" autor d-l L. Löwenton, Bucureşti.
„ IV. „ 30, problema No. 45, motto „Beti, le bon ange" autor d-l Rugină, Focşani.
„ V. o carte de şah, problema No. 31 motto „Rose" autor d-l S. Rosenfeld, Bucureşti.
„ VI. o carte de şah, problema No. 35 motto „Corn" autor d-l ing. Cornel Ionescu, Bucureşti.

In numărul viitor vom publica problemele premiate împreună cu câteva notiţe exuplicative asupra premiilor acordate.

W. Pauly, P. I. Negreanu, Lt. I. H. Gudju

Locot. Gudju la Sibiu

Cu ocazia prezenţeî sale la Sibiu, unde s'a dus pentru punerea bazelor federaleî cercurilor de şah, lt-Gudju a dat Duminică 14 Ianuarie o şedinţă de şah, jucând în acelaş timp 25 partide.

Şedinţa a durat 3 ore şi 4 minute, stabilindu-se astfel recordul de viteză pentru ţara noastră.

Asemenea, a stabilit şi recordul celuî maî mare număr de partide ce-a jucat un şahist român.

Rezultatul a fost: 19 câştigate, 3 remize contra d-lor Proca, Holly şi A. Denghell, şi 3 perdute contra d-lor: Vogelhuber, V. Deughfell şi A. Martzy.

Amintim că Reti, când a dat în Iunie 1920, simultanul de 20 partide în Bucureştî, a câştigat 14 partide, 3 remize şi 3 perdute, iar şedinţa a durat 5 ore şi jumătate.

Celebritatea faimosuluî maestru constă însă în jocul orb (fără tablă), în care a bătut recordul lumiî.

ŞTIRI MUZICALE

D. Popa Grama, care prin concertele de astă toamnă a cucerit pe iubitorii de muzică şi al cărui talent este recunoscut în întreaga ţară, va da Sâmbătă 3 Februarie sub patronajul reginei Maria în sala Ateneului un concert de gală în favoarea orfanilor de războiu.

Biletele la Feder.

14182

Sanatoriul „CENTRAL"
Medico-chirurgical
Calea Călăraşi No: 16 (în plin centru al Capitalei)

Operaţiuni chirurgicale	Boli de ochi, naşteri. Boli interne, genito-urinare, venero-sifilitice şi boli nervoase neturbulente.
Tratament anti-sifilitic	Pe cale venoasă, intramuscular şi electric nedureros, cu mecol (Ionizare) Roscost.
Laboratorul Central de Analize medicale	Analize complecte de urină, sânge, spută, suc gastric, lapte şi orice produse patologice. *Reacţ. Wasserman şi Sachs Georgi pentru diagnosticul sifilisului.* Examene bacteorologice şi anatomopatologice. *Autovaccinuri şi stockvaccinuri*, antigonogogic, stafilococic, polimicrobian, gripal, etc.
Instalaţiuni speciale	Pentru ionizare, radiografie, radioscopie, radioterapie, diatermie, electroterapie, masaj vibrător, hidroterapie.

Bucătărie dietetică pentru diabet şi boli renale

Pacienţii pot să se trateze cu orice medic internist sau chirurg

In secţiunile speciale se îngrijesc bolnavi atât intern, cât şi extern, de către medici specialişti: radiologi, sifilis şi boli nervoase.

Orele de tratament 9—11 şi 3—6 p. m.